APPIAN: BOOK I EDITED WITH NOTES BY J. L. STRACHAN-DAVIDSON

PA 3873 .A22 1902 NUNC COGNOSCO EX PARTE

TRENT UNIVERSITY LIBRARY

PRESENTED BY

THE PEMBERTON FAMILY

in memory of

Prof.R.E.K.Pemberton,M.A.(OXON)

of the

University of Western Ontario

A PPIAN CIVIL WARS: BOOK I

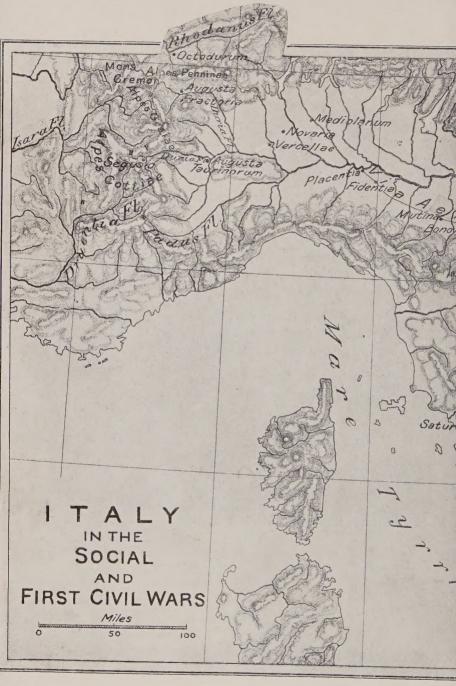
HENRY FROWDE, M.A.

PUBLISHER TO THE UNIVERSITY OF OXFORD

LONDON, EDINBURGH

NEW YORK

Digitized by the Internet Archive in 2019 with funding from Kahle/Austin Foundation

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Α

APPIAN.

CIVIL WARS: BOOK I

EDITED WITH NOTES AND MAP BY

J. L. STRACHAN-DAVIDSON

FELLOW OF BALLIOL COLLEGE, OXFORD

OXFORD

AT THE CLARENDON PRESS

PA 3873. A22 1902

OXFORD

PRINTED AT THE CLARENDON PRESS

BY HORACE HART, M.A. PRINTER TO THE UNIVERSITY

PREFACE

MOMMSEN has described the period following the close of the History of Polybius as 'a twilight,' 'if possible more vexatious' than the 'veil of mist which still envelopes the Samnite and Pyrrhic wars.' This second period of twilight extends from the fall of Carthage and Corinth in the year 145 B.C. to the opening of the public life of Cicero with the speech against Verres in the first consulship of Pompey and Crassus (70 B.C.). We rejoice in the full sunlight when we have the guidance of Polybius or of Cicero. In the intervening period we have to grope our way by the uncertain light afforded by second-hand historians, often fragmentary and always insufficient.

The imperfection of our sources of information gives an incidental importance to Appian, as the single surviving writer in whom we find anything like a full and continuous account of this epoch. The First Book of his 'Civil Wars' bridges for us exactly the gulf between Polybius and Cicero; and it is as supplying this need that the book is one of the authorities prescribed for Oxford students in the School of Literae Humaniores. An Alexandrine Greek of the second century after Christ, Appian is necessarily dependent on the writings of previous historians. It makes all the difference in the value of his work whether he happens, as in his account of the Agrarian controversies of the Gracchi, to have

lighted on a good stratum of information, or whether, as in the story of the Social and Civil Wars, he has quarried in a vein of less worthy material; but in any case he enjoys the modest title to our consideration that, good or bad, he is the best, often the only, authority that we have.

The temporary exhaustion of the stock of the Teubner edition of Appian has made a text of the First Book of the Civil Wars a necessity in Oxford. I have therefore prepared an edition for the use of students. The text of Appian was settled for all practical purposes by Schweighäuser early in the nineteenth century. Such small corrections as remained to be made (in many cases by transference from Schweighäuser's notes) have been supplied with excellent judgement by Mendelssohn. Except in a very few cases I have followed Mendelssohn. On points of difficulty I have had the benefit of the advice of Mr. D. B. Monro, Provost of Oriel College.

In the interpretation, likewise, there is little to add to the translation and notes of Schweighäuser; but I have been assisted by the translations of Mr. Horace White (New York, 1899) and of the late E. F. M. Benecke, of Balliol College (Oxford, 1894). In the few passages where I have departed from Schweighäuser's rendering I have given my reasons in the notes.

I hope that this volume will enable students to read the text of Appian with little difficulty, and that the notes sufficiently collect the information derived from Plutarch, Velleius Paterculus, the Epitomator of Livy, and a few other sources, which is commonly all

that we possess to supplement the narrative of Appian. Only now and then we are able to appeal to surer evidence, when we find a passage of Cicero bearing on this epoch, or can illustrate our text by a reference to the surviving fragments of contemporary laws. I have cited these laws as they are set out by Mommsen and Gradenwitz in their Sixth Edition (1893) of Bruns, 'Fontes Iuris Romani.'

The obligations under which I lie to friends for help in the historical portion of the notes will be found acknowledged in the course of the work.

J. L. S.-D.

Balliol College, Oxford, Nov. 1902.

CONTENTS

TEXT	•	•	•	•		- •		٠	•	I
APPE	NDI	Х: Тн	E Pas	SAGE (	OF TH	E AL	PS BY	Ромі	PEY	
	AND	HANN	IBAL		4	4	•	•	•	127
INDE	х.	•	•	•	٠	•	•	٠	•	144
MAP	OF	ITAI	LY TO	) ILL	USTR	ATE	THE	Soc	IAL	
	AND	Civil	WAR	.S				F_{1}	ronti	spiece

ΑΠΠΙΑΝΟΥ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Α.

' Ρωμαίοις ὁ δημος καὶ ή βουλή πολλάκις ἐς ἀλλή- 1 λους περί τε νόμων θέσεως και χρεών αποκοπης η γης διαδατουμένης, η έν άρχαιρεσίαις, έστασίασαν ου μήν τι χειρων έργον έμφυλον ην, άλλα διαφοραί μόναι καί αλλήλοις διετίθεντο. ο δε δημός ποτε καὶ στρατενόμε- 2 νος ές τοιάνδε έριν έμπεσων ούκ έχρήσατο τοις ὅπλοις παρούσιν, άλλ' ές τὸ ὅρος ἐκδραμών τὸ ἀπὸ τοῦδε κληζόμενον ίερόν, οὐδὲν οὐδὲ τότε χειρῶν ἔργον, ἀλλ' ἀρχην έαυτοῦ προστάτιν ἀπέφηνε, καὶ ἐκάλεσε δημαρχίαν. ές κώλυσιν μάλιστα των ύπάτων ἀπὸ τῆς βουλῆς αίρουμένων, μη έντελες αὐτοῖς ἐπὶ τῆ πολιτεία τὸ κράτος

chs. 1-6. PREFACE. - The tribunate of Tib. Gracchus marks an epoch in Roman History. Hitherto there had been conflicts within the limits of the law, conducted in a moderate spirit; henceforward we find bloodshed passing through organized riot (Saturninus and Sulpicius) to military intervention (Sulla) and so to regular Civil War (Cinna and the Senate), renewed by

Sulla and by Caesar, and culminating in despotism.

1. 2 $d\pi \delta \tau \eta s \beta \delta \delta \delta \eta s$. If with Schweighäuser we take this to mean 'chosen by the senate,' it would be a mistake on Appian's part, but not an unnatural one, considering the practice of his own time which he is half inclined to attribute to Sulla (ch. 100. 4). More probably it means 'chosen (by the people) out of the number of the senators' (cf. ch. 35. 4 ἀπὸ τῶν ἱππέων and ch. 106. 5 ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄνδρες εὔρωστοι). In that case Appian would be right in fact, though not in law. The consul was doubtless always a senator, but he was eligible not because he was a senator but because he was a patrician.

έπὶ τῆ πολιτεία, 'in the constitution'; cf. ch. 55. 3 μειονε-

κτούντας έπὶ ταίς χειροτονίαις.

3 είναι. όθεν δη καὶ μάλιστα δυσμενέστερον έτι καὶ φιλονεικότερον ες αλλήλας αι αρχαί διετίθεντο από τοῦδε, και ή βουλη και ο δημος ες αὐτας εμερίζετο ως εν ταις τωνδε πλεονεξίαις εκάτεροι των ετέρων επι-4 κρατοῦντες. Μάρκιός τε ὁ Κοριολανὸς ἐν ταῖσδε ταῖς έρισιν έξελαθείς παρά δίκην ές Οὐολούσκους έφυγέ τε 2 καὶ πόλεμον ἐπήγαγε τῆ πατρίδι. καὶ τοῦτο μόνον ἄν τις εῦροι τῶν πάλαι στάσεων ἔργον ἔνοπλον, καὶ τοῦθ' ὑπ' αὐτομόλου γενόμενον, ξίφος δὲ οὐδέν πω παρενεχθέν ες εκκλησίαν, οὐδε φόνον εμφυλον, πρίν γε Τιβέριος Γράκχος δημαρχών καὶ νόμους ἐσφέρων πρώτος όδε εν στάσει ἀπώλετο, καὶ επ' αὐτῷ πολλοί beside κατὰ τὸ Καπιτώλιον είλούμενοι περί τὸν νεών ἀνηρέ-2 θησαν. καὶ οὐκ ἀνέσχον ἔτι αἱ στάσεις ἐπὶ τῷδε τῷ μύσει, διαιρουμένων έκάστοτε σαφως έπ' άλλήλοις, καὶ ×έγχειρίδια πολλάκις φερόντων, κτιννυμένης τέ τινος Δων άρχης έκ διαστήματος έν ίεροις η έκκλησίαις η άγο-ίπτων. ραίς, δημάρχων η στρατηγών η ύπάτων, η των ές βραιτ 3 ταῦτα παραγγελλόντων, η τῶν άλλως ἐπιφανῶν. ὕβρις τε άκοσμος επείχεν αεί δι' ολίγου, και νόμων και δίκης αισχρά καταφρόνησις. προϊόντος δ' ές μέγα τοῦ κακοῦ, ἐπαναστάσεις ἐπὶ τὴν πολιτείαν φανεραὶ καὶ τὸν στρατείαι μεγάλαι καὶ βίαιοι κατὰ τῆς πατρίδος ἐγίγνοντο φυγάδων ανδρών η καταδίκων, η περί αρχης τινος ή στρατοπέδου φιλονεικούντων ές άλλήλους.

3 διετίθεντο, 'were ill-disposed' (in which sense διακεῖσθαι is more usual), as in ch. 114. 2 χαλεπῶς διετίθεντο and 7.7 ἐπ' ἀργίας διετίθεντο, 'were in a state of idleness.' In verse 1 of this chapter the word is used in an active sense, 'composed their differences,'

 $\pi\lambda\epsilon o \nu\epsilon \xi iais$. 'Quippe utraque pars tanto superiorem se fore altera putabat, quo plus potestatis magistratibus suis accederet' (Schweigh.).

2. I εἰλούμενοι (from εἰλέω, later form of Homeric εἴλω or εἴλω, 'to roll up tight'), 'crowded together'; in sing. ch. 16. 6 'hemmed in.'

alés

³ ἐπείχεν, 'prevailed.' The verb is used transitively in ch. 77. 3 and ch. 118. 1 'overcame them.'

δυναστεῖαί τε ήσαν ήδη κατὰ πολλὰ καὶ στασιαρχοι 4 μοναρχικοί, οἱ μεν οὐ μεθιέντες έτι τὰ πιστευθέντα σφίσιν ύπὸ τοῦ δήμου στρατόπεδα, οἱ δὲ καὶ κατὰ σφας άνευ τοῦ κοινοῦ κατ' ἀλλήλων ξενολογοῦντες. οπότεροι δ' αὐτῶν την πόλιν προλάβοιεν, τοῖς ἐτέροις ην ο άγων λόγω μέν έπι τους άντιστασιώτας, έργω δ' έπι την πατρίδα έσέβαλλον γαρ ώς ές πολεμίαν, 5 καὶ σφαγαὶ τῶν ἐν ποσὶν ἐγίγνοντο νηλεεῖς, καὶ ἄλλων καὶ θανάτω προγραφαί καὶ φυγαί καὶ δημεύσεις, ενίων δὲ καὶ βάσανοι πάμπαν ἐπαχθεῖς. ἔργον τε οὐδὲν ἀη- 3 δες απην, μέχρι τωνδε των στασιάρχων είς, έτει πεντηκοστώ μάλιστα ἀπὸ Γράκχου, Κορνήλιος Σύλλας, κακώ το κακον ιώμενος μόναρχον αύτον απέφηνεν έπι πλείστον ούς δικτάτορας έκάλουν τε, και έπι ταις φοβερωτάταις χρείαις έξαμήνους τιθέμενοι έκ πολλού διελελοίπεσαν. ὁ δὲ Σύλλας βία μεν καὶ ἀνάγκη, λόγφ 2 δ' αίρετός, ες αεί δικτάτωρ γενόμενος, όμως, επεί τε έκορέσθη της δυναστείας, πρώτος ανδρών όδε μοι δοκεί θαρρήσαι τυραννικήν άρχην έκων άποθέσθαι, καί έπειπείν ὅτι καὶ τοῖς μεμφομένοις εὐθύνας ὑφέξει, ίδιώτης τε ορώντων άπάντων ές πολύ βαδίσαι κατ ballad aim άγοραν καὶ ἐπανελθεῖν ἀπαθής οἴκαδε. τοσοῦτον ἦν 3 άρα τοις όρωσιν έτι της άρχης αὐτοῦ δέος, η της άποθέσεως κατάπληξις, η των εθθυνων της επαγγελίας αίδως, η άλλη φιλανθρωπία, καὶ λογισμός ἐπὶ συμφέροντι την τυραννίδα γενέσθαι. ώδε μεν επί βραχύ τος έληξαν αι στάσεις επι Σύλλα, και κακῶν ἀντίδοσις ἦν ο Σύλλας εἰργάζετο.

Μετὰ δὲ Σύλλαν αὖθις ὅμοια ἀνερριπίζετο, μέχρι 4 τε καὶ Γάιος Καῖσαρ, αἰρετὴν ἀρχὴν ἐπὶ πολὺ δυναστεύων ἐν Γαλατία, τῆς βουλῆς αὐτὸν ἀποθέσθαι κελευούσης, αἰτιώμενος οὐ τὴν βουλὴν ἀλλὰ Πομπήιον, ἐχθρὸν ὅντα

^{3.} Ι ἐπὶ πλεῖστον, and below, ch. 21. Ι 'for an indefinite period'; cf. ἐπὶ πολύ ch. 4. Ι and ἐs πολύ ch. 22. 7.

len le 68th

tonal! 1

οί καὶ στρατοῦ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἡγούμενον, [ώς] τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα παραλύειν, προυτίθει προ-μανίκλησεις ἡ ἄμφω τὰ στρατεύματα ἔχειν ἐς τῆς ἔχθρας την αφοβίαν η και Πομπήιον ους έχει μεθέντα ίδιω-2 τεύειν όμοίως ύπο νόμοις. οὐ πείθων δ' ές οὐδέτερα, έκ Γαλατίας ήλαυνεν έπι τον Πομπήιον ές την πατρίδα. Δονακ έσβαλών τε ές αὐτην καὶ διώκων εκφυγόντα, περί Θεσσαλίαν ενίκησε μεγάλη μάχη λαμπρως, καὶ εδίωκεν ες 3 Αίγυπτον ύποφεύγοντα. αναιρεθέντος δε Πομπηίου καλ προς ανδρων Αίγυπτίων επανηλθεν ες 'Ρώμην, έστιν ά καὶ περὶ Αἴγυπτον ἐργασάμενός τε, καὶ ἐπιμείνας 4 μέχρι καταστήσαιτο αὐτη τοὺς βασιλέας. στασιώτην τε μέγιστον, ώ δια μεγαλουργίαν πολεμικήν μέγας επώνυμον ην, ούτος δη μάλιστα πολέμου κράτει σαφώς καθελών, οὐδενὸς αὐτῷ θαρροῦντος ἐς οὐδὲν ἔτι ἀντειπείν, δεύτερος έπι Σύλλα δικτάτωρ ές το διηνεκές απεί 5 ήρέθη καὶ στάσεις αὖθις κατεπαύοντο πᾶσαι, έστε καὶ το τόνδε Βροῦτος καὶ Κάσσιος, ζήλω τε της άρχης τοῦ μεγέθους και πόθω της πατρίου πολιτείας, έν τω βου-🗴 λευτηρίφ κατέκανον, δημοτικώτατον καὶ ἐμπειρότατον 6 ἀρχης γενόμενον. ὅ γέ τοι δημος αὐτὸν μάλιστα πάντων έπεπόθησε, καὶ τοὺς σφαγέας εζήτουν περιιόντες, καὶ τὸ σῶμα ἔθαψαν ἐν ἀγορᾶ μέση, καὶ νεών ἐπ-

φκοδόμησαν τη πυρά, καὶ θύουσιν ώς θεώ.

5 αί δὲ στάσεις ἐπὶ τῷδε μάλιστα αὖθις ἐπανελθοῦσαί τε καὶ αὐξηθεῖσαι δυνατώτατα ἐς μέγα προῆλθον, καὶ φόνοι καὶ φυγαὶ καὶ ἐπὶ θανάτῷ προγραφαὶ βουλευτῶν τε καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων, κατὰ πλῆθος ἀθρόως ἑκατέρων, ἐγίγνοντο, τοὺς ἐχθροὺς ἀλλήλοις τῶν στασιωτῶν ἀντιπαρεχόντων, καὶ ἐς τοῦτο ἀμελούντων καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν· τοσοῦτον ἐκράτει τῆς ἐς τὰ οἰκεῖα εὐνοίας ἡ ἐς τὰ ἀντίπαλα φιλονεικία. προ-

5. I κατὰ πληθος ἀθρόως ἐκατέρων, 'numbers of them from both orders (senators and equites) alike.'

ιόντες τε την Ρωμαίων άρχην ώς ιδιωτικόν σφων κτημα διενείμαντο έφ' έαυτων τρείς οίδε άνδρες, Αντώνιός τε καὶ Λέπιδος καὶ ὅτω πρότερον μὲν Ὀκταούιος ὅνομα ην, Καίσαρι δε προς γένους ών και θετος εν διαθήκαις ύπ' αὐτοῦ γενόμενος Καΐσαρ ἐκ τοῦδε μετωνομάζετο. ἐπὶ δὲ τῆ διαιρέσει τῆδε μετὰ βραχύ συμ- 3 πεσόντες, ως είκος ην, ες αλλήλους, ο Καίσαρ αὐτῶν συνέσει τε καὶ ἐμπειρία προύχων Λέπιδον μὲν πρότερον [αὐτῶν], ἡν ἐκεκλήρωτο Λιβύην, ἐπὶ δὲ τῷ Λεπίδω > καὶ 'Αντώνιον, πολέμω περί "Ακτιον, ἀφείλετο την ἀπὸ Συρίας επὶ κόλπον τὸν Ἰόνιον ἀρχήν. ἐπί τε τούτοις, 4 μεγίστοις δη φανείσι καὶ ές έκπληξιν άπαντας έμβαλοῦσιν, είλε και Αίγυπτον επιπλεύσας, ή χρονιωτάτη η με ι μοι τε ην ές τότε και δυνατωτάτη μετ' 'Αλέξανδρον άρχή, \ νεω' καὶ μόνη 'Ρωμαίοις ἔλειπεν ές τὰ νῦν ὅντα. ώστε σε- 5 βαστὸς εὐθὺς ἐπὶ τοῖς ἔργοις, ἔτι περιών, ὅδε πρῶτος × καίς οφθηναί τε 'Ρωμαίοις καὶ κληθηναι προς αὐτῶν, αὐτός τε έαυτόν, ώσπερ Γάιος, καὶ ές το δυνατώτερον έτι Γαΐου, ἄρχοντα ἀποφηναι τη τε πατρίδι καὶ τοῖς ὑπ' αὐτην ἔθνεσιν ἄπασιν, οὐδεν αίρεσεως η χειροτονίας η προσποιήματος έτι δεηθείς. χρονίου δ' αὐτῷ καὶ 6 έγκρατοῦς της ἀρχης γενομένης, ἐπιτυχης ἐς πάντα και επιτικών και φοβερὸς ὢν γένος ἀφ' ἐαυτοῦ και διαδοχην την ακές το εκτικών cessors a porse έκικρατούσαν όμοίως έπ' έκείνω κατέλιπεν. tolis own.

ώδε μεν εκ στάσεων ποικίλων ή πολιτεία 'Ρωμαίοις 6 ες όμόνοιαν καὶ μοναρχίαν περιέστη· ταῦτα δ', ὅπως εγένετο, συνέγραψα καὶ συνήγαγον, ἀξιοθαύμαστα ὄντα τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν φιλοτιμίαν ἀνδρῶν ἄμετρον καὶ φιλαρχίαν δεινὴν καρτερίαν τε ἄτρυτον καὶ κακῶν ἰδέας μυρίων, μάλιστα δ' ὅτι μοι τῆς Αἰγυπτίας συγ- 2

⁴ μόνη 'Pωμαίοις ἔλειπεν ἐς τὰ νῦν ὄντα, 'the only annexation required to complete the Roman empire to its present dimensions.' He omits Britain, the Danube frontier (Pannonia, Moesia, Dacia), and the kingdoms of Galatia, Cappadocia, Judaea, and Mauretania.

γραφης τάδε προηγούμενα, καὶ τελευτήσαντα ἐς ἐκείνην, ἀναγκαῖον ῆν προαναγράψασθαι· ὧδε γὰρ Αἴγυπτος ἐλήφθη, διὰ τήνδε τὴν στάσιν, Αντωνίω Κλεοπάτρας συμμαχούσης.) διήρηται δ' αὐτῶν, διὰ τὸ πλῆθος, ἐνθάδε μὲν ὅσα ἐπὶ Κορνήλιον Σύλλαν ἀπὸ Σεμπρωνίου Γράκχου, ἑξῆς δ' ὅσα μέχρι Γαΐου Καίσαρος τῆς τεσιν ὅσα οἱ τρεῖς ἐς ἀλλήλους τε καὶ Ῥωμαίους ἔδρασαν, μέχρι τὸ τελευταῖον δὴ τῶν στάσεων καὶ μέγιστον ἔρηνον, τὸ περὶ "Ακτιον Καίσαρι πρὸς 'Αντώνιον ὁμοῦ καὶ Κλεοπάτραν γενόμενον, ἀρχὴ καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς

Τ Ψωμαΐοι την Ίταλίαν πολέμω κατὰ μέρη χειρού-ς μενοι, γης μέρος ελάμβανον καὶ πόλεις ενώκιζον, η ες τὰς πρότερον οὔσας κληρούχους ἀπὸ σφῶν κατέλεγον καὶ τάδε μὲν ἀντὶ φρουρίων ἐπενόουν της δὲ γης της δορικτήτου σφίσιν ἐκάστοτε χιχνομένης την μὲν εξειργασμένην αὐτίκα τοῖς οἰκιζομένοις ἐπιδιήρουν η ἐπίτοτε οὖσαν, η δη καὶ μάλιστα ἐπλήθυεν, οὐκ ἄγοντές τω σχολην διαλαχεῖν, ἐπεκήρυττον ἐν τοσῷδε τοῖς ἐθέ-

chs. 7, 8. History of the ager publicus at Rome. 7. 1-3 The categories of land mentioned are—

(I) ager colonicus.

συγγραφης έσται.

(2) ager viritim divisus (ἐπιδιήρουν).
 (3) ager quaestorius (ἐπίπρασκον).

All these passed into the class of ager privatus.

(4) ager à censoribus locatus (ἐξεμίσθουν).

(5) The public land of Italy dealt with by the Gracchi.

As regards the fourth category, of which the ager Campanus is the type, it is very doubtful whether the land was really let on lease (Bekker), or whether only the right to collect tithe from it (Niebuhr) was let by the censors to publicani. It would be impossible to avoid this question if we were discussing the age of Cicero, but it is of little importance for the history of the agrarian controversy in the time of the Gracchi, for the Campanian land (and probably all other land of the same character in Italy) was expressly exempted from their legislation; cf. Cic.

Whi that is ap. 14 8,1. ardream is thinsuly if it actually, because it was I would be to the state of the sta

λουσιν έκπονείν έπὶ τέλει τῶν ἐτησίων καρπῶν, δεκάτη μέν τῶν σπειρομένων, πέμπτη δὲ τῶν Φυτευομένων, τος κόν δ ὅριστο δὲ καὶ τοῖς προβατεύουσι τέλη μειζόνων τε καὶ σα τα έλαττόνων ζώων. και τάδε έπραττον ές πολυανδρίαν 4 τοῦ Ἰταλικοῦ γένους, φερεπονωτάτου σφίσιν ὀφθέν- λαιλη τος, ίνα συμμάχους οἰκείους έχοιεν. ες δε τοὐναντίον αὐτοῖς περιήει. οι γὰρ πλούσιοι τῆσδε τῆς ἀνεμήτου 5 γης την πολλην καταλαβόντες, και χρόνω θαρρούντες ού τινα σφας έτι άφαιρήσεσθαι, τά τε άγχοῦ σφίσιν, βισιοί γ όσα τε ην άλλα βραχέα πενήτων, τὰ μεν ωνούμενοι Palibund πειθοί τὰ δὲ βία λαμβάνοντες, πεδία μακρὰ ἀντὶ χωρίων εγεώργουν, ώνητοις ές αὐτὰ γεωργοίς καὶ ποιμέσι χρώμενοι τοῦ μὴ τοὺς ἐλευθέρους ἐς τὰς στρατείας από της γεωργίας περισπάν, φερούσης άμα και τησδε της κτήσεως αὐτοις πολύ κέρδος ἐκ πολυπαιδίας θερα-

cont. Rull. i. 7.21 and ii. 29. 81 with Lex Agraria (Bruns iii. 11),

 $3 \epsilon \pi i \tau \epsilon \lambda \epsilon i$, 'on condition of payment of a tax.'

δεκάτη των σπειρομένων, &c. The single tithe of crops and double tithe of fruits is not mentioned elsewhere. If it were ever stipulated for, it certainly was not exacted in case of the bulk of the land held by possessores in Italy. We find in ch. 27. 2 that a rent was put on it, evidently as a new impost, after the death of C. Gracchus.

έκπονείν and τοις προβατεύουσι. The land dealt with by the Gracchi falls into two sub-classes, which are distinguished, though too slightly, by these words. The land was used either by squatters (possessores) who had exclusive rights against every one except the State, or else by commoners (pastores) who might drive their cattle on the wastes, but not to the exclusion of other people; see Festus s.v. scripturarius and Lex Agraria (Bruns⁶ ili. 11), verse 25.

4 του Ίταλικου γέιους . . . συμμάχους and ch. 8. Ι συμμάχων έξ 'Irahias. We must not take Appian's words too literally. The persons who were to benefit by agrarian legislation were generally Roman citizens, not allies. He seems rather to be thinking of Roman citizens from the country districts, as opposed to the dwellers in the city of Rome; see notes on ch. 19 and

5 έκ πολυπαιδίας θεραπόντων. It is impossible that slaves can have multiplied in a Roman ergastulum. In Cato's model

But the ergas helm was prob to usual fa gradual from the industables
were above is what Appian says man
ven well have been true) to world!

cf.c.p.c

RASOEN = 1000 of it. 1. 1. 5) weres. - 1/4 gm n.

8

LICINIAN ROGATIONS

πόντων, <u>ἀκινδύνως αὐξομένων διὰ τὰς ἀστρατείας</u>. 6 ἀπὸ δὲ τούτων οἱ μὲν δυνατοὶ πάμπαν ἐπλούτουν, καὶ τὸ τῶν θεραπόντων γένος ἀνὰ τὴν χώραν ἐπλήθυε, τοὺς δ' Ἰταλιώτας ὀλιγότης καὶ δυσανδρία κατελάμ-βανε, τρυχομένους πενία τε καὶ ἐσφοραῖς καὶ στρα- τείαις. εἰ δὲ καὶ σχολάσειαν ἀπὸ τούτων, ἐπ' ἀργίας διετίθεντο, τῆς γῆς ὑπὸ τῶν πλουσίων ἐχομένης, καὶ

γεωργοίς χρωμένων θεράπουσιν αντὶ ελευθέρων.

ε ἐφ' οῖς ὁ δημος ἐδυσφόρει μὲν ὡς οὕτε συμμάχων ἐξ Ἰταλίας ἔτι εὐπορήσων, οὕτε τῆς ἡγεμονίας οἱ γενησωμένης ἀκινδύνου διὰ πληθος τοσόνδε θεραπόντων διόρθωσιν δ' οὐκ ἐπινοοῦντες, ὡς οὐδὲ ράδιον ὄν, οὐδὲ πάντη δίκαιον, ἄνδρας τοσούσδε ἐκ τοσοῦδε χρόνου κτῆσιν τοσήνδε ἀφελέσθαι φυτῶν τε ἰδίων καὶ οἰκοδομημάτων καὶ κατασκευῆς, μόλις ποτέ, τῶν δημάρχων ἐσηγουμένων, ἔκριναν μηδένα ἔχειν τῆσδε τῆς γῆς πλέθρα πεντακοσίων πλείονα, μηδὲ προβατεύειν ἐκατὸν πλείω τὰ μείζονα καὶ πεντακοσίων τὰ ἐλάσσονα καὶ ἐς ταῦτα δ' αὐτοῖς ἀριθμὸν ἐλευθέρων ἔχειν ἐπεταξαν, οὶ τὰ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μηνύσειν ρολιατοῦν καὶ το καὶ το καὶ μονύσειν ρολιατοῦν τὰ ἐλευθέρων ἔχειν ἐπεταξαν, οὶ τὰ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μηνύσειν ρολιατοῦν τὰ ἐλευθέρων ἔχειν ἐπεταξαν, οὶ τὰ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μηνύσειν ρολιατοῦν τὰ ἐλευθέρων ἔχειν ἐπεταξαν, οὶ τὰ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μηνύσειν ρολιατοῦν τὰ ἐλευθέρων ἔχειν ἐπεταξαν, οὶ τὰ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μηνύσειν ρολιατοῦν τὰ ἐλευθέρων ἔχειν ἐπεταξαν.

plantation it seems that only the *villicus* is allowed a wife. If, as Appian says (doubtless truly), the number increased, it must have been by reason of a brisk importation of slaves from abroad.

7 ἐπ' ἀργίας διετίθεντο, 'their condition was one of idleness';

see note on ch. 1. 3.

8. I οὐδὲ πάντη δίκαιον. Appian here strikes the keynote to the objections to the Agrarian Laws, which he puts alongside of the arguments in their favour more clearly than any other author; see below chs. 10. 2. 3, 18. 2-4.

2 μόλις ποτέ, των δημάμχων έσηγουμένων, i. e. in the Licinian

Rogations of 367-360 B.C.

μηνύσειν. Schweighäuser says, 'domino renunciarent,' with reference probably to slave rebellions; or it might mean 'note breaches of the law on the part of the landholders and report them to the Roman government.' This clause providing that freemen should be employed is ascribed by Suetonius (Iul. 42) to Caesar the Dictator. No author, except Appian, refers it back to the time of the Licinian Laws.

breeding
ii. 235.
to . of sur ,
erestalung
k wygroi!

σαν έπὶ τῷ νόμφ καὶ ζημίαν Ερισαν, ήγούμενοι την

οὶ μέν δη τάδε νόμφ περιλαβόντες ἐπώμο- 3

των όρκων, άλλ' οί τινες και εδόκουν φροντίσαι, την επακτιμε γην ές τους οικείους επί υποκρίσει διένεμον, οι δέ are dis πολλοί τέλεον κατεφρόνουν μέχρι Τιβέριος Σεμπρώ- 900. νιος Γράκχος, ανήρ επιφανής και λαμπρός ές φιλοτι- μολίε δεί μίαν, είπειν τε δυνατώτατος, και έκ τωνδε όμου πάντων γνωριμώτατος άπασι, δημαρχῶν ἐσεμνολόγησε περὶ τοῦ Ἰταλικοῦ γένους ὡς εὐπολεμωτάτου τε καὶ συγγενούς, φθειρομένου δέ κατ' ολίγον ές απορίαν καὶ όλιγανδρίαν, καὶ οὐδὲ ἐλπίδα ἔχοντος ἐς διόρθωσιν. έπὶ δὲ τῷ δουλικῷ δυσχεράνας ὡς ἀστρατεύτῳ καὶ 2 ούποτε ές δεσπότας πιστώ, τὸ έναγχος έπήνεγκεν εν ελουμο

Σικελία δεσποτών πάθος ύπο θεραπόντων γενόμενον, ηὐξημένων κάκείνων άπὸ γεωργίας, καὶ τὸν ἐπ' αὐτους 'Ρωμαίων πόλεμον οὐ ράδιον οὐδε βραχύν, ἀλλ' ές τε μῆκος χρόνου καὶ τροπὰς κινδύνων ποικίλας ἐκ-βαμετικό τραπέντα. ταῦτα δε εἰπων ἀνεκαίνιζε τὸν νόμον μη- 31 μης δένα τῶν πεντακοσίων πλέθρων πλέον ἔχειν. παισὶ

δ' αὐτῶν ὑπέρ τὸν παλαιὸν νόμον προσετίθει τὰ ἡμί-

3 κατ' ολίγον, 'piecemeal.' The meaning apparently is that ! there was no machinery in the Licinian Law for taking away the excess land from the possessores and allotting it to the poor, but that the present holders were left gradually to conform to the law by selling their excess land in lots of such a size as would not transgress the limit prescribed. It is hardly likely, however, that the possessores would have been formally authorized to sell land belonging to the State.

chs. 9-16. Tribunate and legislation of Tiberius Gracchus,

B.C. 133.

2 τὸ ἔναγχος, 'lately'; in the Sicilian slave insurrection of 135 B.C.

^{9.} Ι μέχρι. This word covers a gap of about 250 years between Licinius Stolo and Tib. Gracchus. During the earlier portion of this period the agrarian question had been less urgent owing to the number of colonies founded.

EVILS OF AGRARIAN LAW Me appointment of a land Commision

σεα τούτων καὶ την λοιπην τρεῖς αίρετους άνδρας, έναλλασσομένους κατ' έτος, διανέμειν τοίς πένησιν.

τοῦτο δ' ην δ μάλιστα ηνώχλει τοὺς πλουσίους, οὐ απο δυναμένους έτι, ως πρότερον, τοῦ νόμου καταφρονείν, διὰ τοὺς διαιροῦντας, οὐδὲ ωνεῖσθαι παρὰ τῶν κληρουμένων ὁ γάρ τοι Γράκχος καὶ τόδε προϊδόμενος, 2 απηγόρευε μη πωλείν. συνιστάμενοι δη κατά μέρος ωλοφύροντο, καὶ προύφερον τοῖς πένησιν (ἀρχαῖά τε έργα έαυτων καὶ φυτά καὶ οἰκοδομίας, καὶ (τιμην ένιοι δεδομένην γείτοσιν) εί καὶ τήνδε μετά της γης άπ-νείσο ολοῦσι, τάφους τε ένιοι πατέρων εν τῆ γῆ, καὶ (διαιρέσεις έπὶ τοῖς κλήροις ὡς πατρώοις) οἱ δὲ καὶ (προῖκας γυναικών ές ταθτα αναλωμένας, ή την γην παισίν 3 εμπροίκιον δεδομένην.) δανείσται τε χρέα και ταθτης έπεδείκνυον, καὶ άκοσμος ην όλως οἰμωγη καὶ ἀγανά-

2

3

3 ἐναλλασσομένους κατ' ἔτος. This seems unlikely, when we consider that C. Gracchus despite his long absence in Sardinia was still a land commissioner in 124 B. c. (ch. 21. 4), and that Fulvius Flaccus, appointed soon after the death of Tib. Gracchus (see on ch. 18. 1), was commissioner as well as consul in 125 B.C. (ch. 21. 3). We should have expected likewise if the office was really so limited as Appian says) to have some reference to the point in the passage in which Cicero (cont. Rull. ii. 12. 31) compares the moderation of the Gracchi with the extravagances of Rullus.

10. Ι διὰ τοὺς διαιροῦντας. This commission was the great innovation in Gracchus's re-enactment of the Licinian Law. Its main functions were executive, to evict possessores from land above the Licinian limit and to distribute such land among poor citizens; but also incidentally judicial, to decide what land

was ager publicus (see ch. 19. 2). Το Lin \$1.78. S. T. 5.
2 διαιρέσεις έπὶ τοῖς κλήροις ώς πατρώρις, 'divisions between coheirs made on the principle of treating these lots as if they were part of the paternal inheritance.' If a man left 3,000 acres of private and 3,000 of possessed public land, each of his sons would be equally ready to accept his share in one or the other. The same thing might easily occur in England in the division of an estate consisting partly of freehold partly of copyhold land. It would be almost a matter of indifference which sort of land each one received.

κτησις. οἱ δ' αῦ πένητες ἀντωδύροντο ἐξ εὐπορίας ἐς 4
πενίαν ἐσχάτην, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς ἀγονίαν, οὐ δυνάμενοι παιδοτροφεῖν, περιφέρεσθαι. στρατείας τε ὅσας
στρατεύσαιντο τὴν γῆν τήνδε περιποιούμενοι, κατέλεγον, καὶ ἢγανάκτουν εἰ τῶν κοινῶν ἀποστερήσονται.
ἀνείδιζόν τε ἄμα αὐτοῖς αἰρουμένοις ἀντὶ ἐλευθέρων 5
καὶ πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν θεράποντας, ἄπιστον
ἔθνος καὶ δυσμενὲς ἀεὶ καὶ διὰ τοῦτο ἀστράτευτον.
τοιαῦθ' ἐκατέρων ὀδυρομένων τε καὶ ἀλλήλοις ἐπι- 6
καλούντων, πλῆθος ἄλλο ὅσον ἐν ταῖς ἀποίκοις πόλεσιν
ἢ ταῖς ἰσοπολίτισιν ἢ ἄλλως ἐκοινώνει τῆσδε τῆς γῆς,

6 ἢ ταῖs ἰσοπολίτισιν. This is generally translated 'in the municipia,' and the interpretation is supported by a passage in the Lex Agraria of III B. C. (Bruns⁶ iii. II), verse 3I, where rights are confirmed in case 'coloneis sive municipieis seive quoi pro municipieis coloneisve sunt civium R. nominisve Latini poplice deve senatus sententia ager fruendus datus est.' Most of the municipia (originally communities of cives sine suffragio) had, however, by this time received the full Roman franchise, while the aggrieved persons here mentioned seem to be the same as those whose cause Scipio afterwards took up (chs. 18 and 19), and these were certainly allies and not Romans. Probably then the ἰσοπολίτιδε here are not municifia but the civitates foederatae of Italy. The word ἐσοπολιτεία is used in the sense of

aequum foedus by Dionysius (iv. 58).

η ἄλλως ἐκοινώνει τῆς γῆς, 'or on other grounds had possession of the land.' It is possible that some of the Italian states may have had their lands formally confiscated after conquest or rebellion without the confiscation having been actually carried out, and that they may have been allowed to remain in permissive occupation. This was the case later on with the Volaterrans after the confiscations of Sulla. Cicero more than once interposed to save them when divisions of public land were threatened. If any of the Italian allies in the time of Gracchus were in a similar position, the land of such states would be in strict law ager publicus populi Romani and as such liable to be seized by the commissioners. To assert in this manner the rights of conquest retrospectively would have been intolerably harsh. Appian does not mention this, and speaks (ch. 18. 2) as if the grievance of the allies was only the uncertainty of boundaries, but it is difficult to see why this uncertainty should affect them more than the Romans and cause the allies to be (ch. 21. 2) those of $\pi \epsilon \rho i$

δεδιότες όμοίως επήεσαν και ες έκατέρους αὐτῶν διεμε-ίουν με 7 ρίζοντο. πλήθει τε θαρροῦντες έξετραχύνοντο, καὶ των « στάσεις εξάπτοντες αμέτρους την δοκιμασίαν τοῦ νόμου 💆 περιέμενον, οί μεν ως ούδενὶ τρόπω συγχωρήσοντες αὐτὸν γενέσθαι κύριον, οἱ δ' ὡς κυρώσοντες ἐξ άπαν-8 τος. φιλονεικία δε έκατέροις προσέπιπτεν έπὶ τη χρεία, τος και ές την κυρίαν ημέραν παρασκευή κατ' άλλήλων.

Γράκχω δ' ὁ μεν νούς του βουλεύματος ην ουκ

ές εὐπορίαν ἀλλ' ές εὐανδρίαν, τοῦ δὲ ἔργου τῆ ώφε-λεία μάλιστα αἰωρούμενος, ώς οὔ τι μεῖζον οὐδὲ λαμ-πρότερον δυναμένης ποτὲ παθεῖν τῆς Ἰταλίας, τοῦ περὶ αὐτὸ δυσχεροῦς οὐδ' ἐνεθυμεῖτο. ἐνστάσης δὲ της χειροτονίας, πολλά μεν άλλα προείπεν έπαγωγά καὶ μακρά, διηρώτα δ' ἐπ' ἐκείνοις εἰ δίκαιον τὰ κοινὰ ω αιναγώ κοινη διανέμεσθαι, καὶ εἰ γνησιώτερος ἀεὶ θεράποντος ό πολίτης, καὶ χρησιμώτερος ό στρατιώτης ἀπολέμου, 3 καὶ τοῖς δημοσίοις εὐνούστερος ὁ κοινωνός. οὐκ èς πολὺ δὲ τὴν σύγκρισιν ὡς ἄδοξον ἐπενεγκών, αὖθις τοῦς ἐπήει τὰς τῆς πατρίδος ἐλπίδας καὶ φόβους, διεξιών καὶς ότι πλείστης γης έκ πολέμου βία κατέχοντες, και την λοιπην της οικουμένης χώραν εν ελπίδι έχοντες, κιν-

τὰ λοιπὰ δι' εὐανδρίαν, η καὶ τάδε δι' ἀσθένειαν καὶ 4 φθόνον ὑπ' ἐχθρῶν ἀφαιρεθῆναι. ὧν τοῦ μὲν τὴν δόξαν καὶ εὐπορίαν τοῦ δὲ τὸν κίνδυνον καὶ φόβον ύπερεπαίρων, εκέλευε τοὺς πλουσίους, ενθυμουμένους

δυνεύουσιν εν τώδε περί απάντων, η κτήσασθαι καὶ

ταῦτα, ἐπιδόσιμον, εἰ δέοι, παρὰ σφῶν αὐτῶν τήνδε * την γην ές τας μελλούσας έλπίδας τοις παιδοτροφούσι

της γης μάλιστα ἀντέλεγον. It is to be noticed likewise that in ch. 36. 2 Appian implies that besides possible disputes as to the title of their own land the allies feared eviction from some

which certainly was the property of the Roman people.

7 εξ ἄπαντος, 'by one means or another.'

8 επὶ τῆ χρεία, 'besides the interests involved, party spirit stimulated them.'

χαρίσασθαι, καὶ μή, ἐν ῷ περὶ μικρῶν διαφέρονται, τῶν πλεόνων ὑπεριδεῖν, μισθὸν ἄμα τῆς πεπονημέ- 5 νης έξεργασίας αὐτάρκη φερομένους την έξαίρετον ανευ τιμης κτησιν ες αεὶ βέβαιον εκάστω πεντακοσίων πλέθρων, και παισίν, οίς είσι παίδες, έκάστω και τούτων τὰ ἡμίσεα. τοιαῦτα πολλὰ ὁ Γράκχος εἰπών, 6 τούς τε πένητας καὶ ὅσοι άλλοι λογισμώ μαλλον ή τεα.σ... πόθω κτήσεως έχρωντο έρεθίσας, εκέλευε τώ γραμμα- sti τεί τὸν νόμον ἀναγνῶναι. Μάρκος δ' 'Οκταούιος δή-12 μαρχος έτερος, ύπὸ τῶν κτηματικῶν διακωλύειν παρ-Ομω ch εσκευασμένος, καὶ ὢν ἀεὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ κωλύων Octavo δυνατώτερος, εκέλευε τον γραμματέα σιγάν. και τότε 200 κι μέν αὐτῷ πολλὰ μεμψάμενος ὁ Γράκχος ἐς τὴν ἐπιούσαν άγοραν ανέθετο . . . φυλακήν τε παραστησάμενος 3 ίκανην ως και άκοντα βιασόμενος 'Οκταούιον, εκέλευε σὺν ἀπειλη τῷ γραμματεί τὸν νόμον ἐς τὸ πληθος αναγιγνώσκειν. καὶ ανεγίγνωσκε, καὶ 'Οκταουίου κωλύοντος έσιώπα. λοιδοριων δέ τοις δημάρχοις ές άλλή- 4 λους γενομένων, καὶ τοῦ δήμου θορυβοῦντος ίκανως, οί δυνατοί τούς δημάρχους ήξίουν ἐπιτρέψαι τῆ βουλῆ περι ων διαφέρονται καὶ ὁ Γράκχος άρπάσας τὸ λεχθέν, ώς δη πασι τοις εθ φρονούσιν αρέσοντος του νόμου, διέτρεχεν ές τὸ βουλευτήριον. ἐκεῖ δ', ώς ἐν ὀλίγοις, 5 ύβρι (όμενος ύπὸ τῶν πλουσίων, αὖθις ἐκδραμῶν ἐς τὴν

11. 5 την εξαίρετον ἄνευ τιμης κτησιν. This explains the vague expression of Plutarch (Tib. Gracch. 9. 2) τιμήν προσλαβόντας. The compensation for improvements effected was to consist in the gift of a small portion of the public land which they already possessed and had long considered as their own. Plutarch tells us (Tib. Gracch. ch. 10. 3) that Tiberius, irritated by opposition, afterwards withdrew this φιλάνθρωπος νόμος and simply re-enacted the Licinian Law with a commission to enforce it (κελεύων έξίστασθαι της χώρας ην εκέκτηντο παρά τους προτέρους νόμους). Thus the possessor would be allowed to retain his 500 jugera but only precario, as before. The Law of III B. C. (Bruns iii. II), verses 1 and 2, eventually gave this over to the possessor as ager privatus.

in the freedom from suit-reat in tuline, t about onme any claim on the ground of paid areas. His appearance

5. 2150

" lucer

άγοραν έφη διαψήφισιν προθήσειν ές την έπιουσαν γιπ άγοραν περί τε τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς 'Οκταουίου, εί χρη δήμαρχον αντιπράττοντα τῷ δήμφ την 6 ἀρχὴν ἐπέχειν. καὶ ἔπραξεν ούτως ἐπεί τε γὰρ 'Οκταούιος οὐδεν καταπλαγείς αὖθις ενίστατο, ὁ δε προτέραν την περί αὐτοῦ ψηφον ἀνεδίδου. καὶ της πρώτης φυλης καταψηφισαμένης την άρχην τον 'Οκταούιον άποθέσθαι, ἐπιστραφεὶς πρὸς αὐτὸν ὁ Γράκχος ἐδεῖτο μεταθέσθαι. οὐ πειθομένου δὲ τὰς ἄλλας ψήφους ἐπη ηγεν. οὐσῶν δὲ τότε φυλῶν πέντε καὶ τριάκοντα, καὶ συνδραμουσών ές τὸ αὐτὸ σὺν ἐργῆ τῶν προτέρων έπτακαίδεκα, ή μεν οκτωκαιδεκάτη το κύρος έμελλεν έπιθήσειν, ο δε Γράκχος αὖθις, εν όψει τοῦ δήμου, τότε μάλιστα κινδυνεύοντι τῷ 'Οκταουίῳ λίπαρως ενέκειτο, μη έργον οσιώτατον και χρησιμώτατον Ίταλία τοῦ πάση συγχέαι, μηδέ σπουδήν τοῦ δήμου τοσήνδε ανα-+ τρέψαι, ῷ τι καὶ παρενδοῦναι προθυμουμένω δήμαρχον όντα ήρμοζε, καὶ μὴ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρου καὶ καταγνώσει. καὶ τάδε λέγων, καὶ θεούς μαρτυρόμενος ἄκων ἄνδρα σύναρχον ἀτιμοῦν, ώς οὐκ ἔπειθεν, ἐπῆγε τὴν ψῆφον. καὶ ὁ μὲν 'Οκτα-

12. 5 εὶ χρὴ δήμαρχον ἀντιπράττοντα τῷ δήμω τὴν ἀρχὴν ἐπέχειν. Plutarch (Tib. Gracch. 15. 3) put the doctrine picturesquely, 'the tribune who pulls down the Capitol or burns the docks is a bad tribune but still a tribune, whereas he who opposes the

interests of the people is no tribune at all.'

7 ῷ τι καὶ παρενδοῦναι προθυμουμένω δήμαρχον ὄντα ῆρμοζε. Compare Polybius vi. 16. 5 ὀφείλουσι δ' ἀεὶ ποιείν οἱ δήμαρχοι τὸ δοκοῦν τῷ δήμω καὶ μάλιστα στοχάζεσθαι τῆς τούτου βουλήσεως. This was a dangerous survival of a historical idea which had ceased to be a working fact. In this age the really important function of the tribunate was to be a check by means of the veto on any magistrate who would not conform to the wishes of the senate. By setting aside the veto Tiberius Gracchus struck at the root of the institution, which thenceforth became mischievous. His act really began the Revolution and led up to a despotism.

ἐπὶ καταγνώσει, 'by way of censure.'

" talifor 11. _ c, + 2-

Octavius is de ούιος αὐτίκα ἰδιώτης γενόμενος, διαλαθών ἀπεδίδρα- του οβο σκε· Κόιντος δε Μούμμιος ἀντ' αὐτοῦ δήμαρχος ἡρεῖτο, lacted καὶ ὁ νόμος ὁ περὶ τῆς γῆς ἐκυροῦτο. διανέμειν τε επε αὐτην ἐκεχειροτόνηντο πρῶτοι Γράκχος αὐτὸς ὁ νομο- ώ CANSIED θέτης, καὶ ἀδελφὸς ὁμώνυμος ἐκείνου, καὶ ὁς ἐκήδευε falhu. m. τῷ νομοθέτη Κλαύδιος "Αππιος, πάνυ τοῦ δήμου καὶ ώς δεδιότος μη το έργον εκλειφθείη τοῦ νόμου, εί μη Τράκχος αὐτοῦ σύν όλη τῆ οἰκία κατάρχοιτο. Γράκχος 3 δε μεγαλαυχούμενος έπὶ τῷ νόμω, ὑπὸ τοῦ πλήθους, οία δή κτίστης οὐ μιᾶς πόλεως οὐδ' ένὸς γένους ἀλλὰ Νβ: ε. πάντων όσα εν Ίταλία έθνη, ες την οίκιαν παρεπέμ- Πωίς 62 μ πετο. καὶ μετὰ ταῦθ' οἱ μεν κεκρατηκότες ές τοὺς 4 tuphal άγρους ανεχώρουν, όθεν επί ταῦτ' εληλύθεσαν, οί δ' ήσσημένοι δυσφορούντες έτι παρέμενον καὶ έλογοποίουν, οὐ χαιρήσειν Γράκχον αὐτίκα ὅτε γένοιτο ἰδιώτης, άρχην τε ύβρίσαντα ίεραν καὶ ἄσυλον, καὶ στά- ωνώθαύθε σεως τοσήνδε άφορμην ές την Ίταλίαν εμβαλόντα.

θέρος δ' ην ήδη, και προγραφαί δημάρχων ές το 14 - τως το μέλλον και οι πλούσιοι, της χειροτονίας πλησιαζούσης, ένδηλοι σαφως ήσαν έσπουδακότες ές την άρχην τοῖς μάλιστα Γράκχω πολεμίοις. δ δ' έγγὺς τοῦ κακοῦ 2 γιγνομένου δείσας εί μη και ές το μέλλον έσοιτο δήμαρχος, συνεκάλει τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπὶ τὴν χειροτονίαν. ασχολουμένων δ' έκείνων ώς έν θέρει, συν- 3 ελαυνόμενος ύπὸ τῆς προθεσμίας ολίγης ές τὴν χειροτονίαν έτι ούσης έπὶ τὸν έν τῷ ἄστει δημον κατέφυγε, καὶ περιιών κατὰ μέρος έκάστων έδειτο δήμαρχον αύτὸν ές το μέλλον έλέσθαι, κινδυνεύοντα δι' εκείνους. γι- 4

14. 3 ὑπὸ τῆς προθεσμίας, 'owing to the shortness of the time remaining before the day announced for the election.' It is to be noticed that the franchise was already locally extended far enough to destroy the representative value of the *comitia*. The out-voters could not be got together, and it became more and more a matter of accident or management how the sovereign assembly was composed.

12.8 Munimues Ple trick own the went to

γνομένης δε της χειροτονίας, δύο μεν έφθασαν αί πρώται φυλαί Γράκχον αποφηναι, των δέ πλουσίων ένισταμένων οὐκ έννομον είναι δὶς ἐφεξῆς τὸν αὐτὸν άρχειν, καὶ 'Ρουβρίου δημάρχου, τοῦ προεστάναι τῆς έκκλησίας έκείνης διειληχότος, ένδοιάζοντος έπὶ τώδε. Μούμμιος αὐτόν, ὁ ἐπὶ τῷ 'Οκταουίῳ δημαρχείν ήρη-5 μένος, ἐκέλευεν ἑαυτῷ τὴν ἐκκλησίαν ἐπιτρέψαι. καὶ ο μεν επέτρεψεν, οι δε λοιποί δήμαρχοι περί της έπιστασίας ηξίουν ανακληροῦσθαι 'Ρουβρίου γαρ τοῦ εημέρχοις λαχόντος εκστάντος, αθθις ες άπαντας την διακλήρω-6 σιν περιιέναι. έριδος δε και επί τώδε πολλής γενομένης, ὁ Γράκχος ελαττούμενος την μεν χειροτονίαν ες την επιούσαν ήμεραν ανέθετο, πάντα δ΄ απογνούς έμελανειμόνει τε έτι ων έναρχος, και το λοιπον της ήμέρας εν άγορα τον υίον επάγων εκάστοις συνίστη καὶ παρετίθετο ώς αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτίκας 15 ἀπολούμενος. οἴκτου δὲ πολλοῦ σὺν λογισμῷ τοὺς πένητας ἐπιλαμβάνοντος ὑπέρ τε σφῶν αὐτῶν ὡς οὐκ έν ισονόμω πολιτευσόντων έτι άλλα δουλευσόντων κατὰ κράτος τοῖς πλουσίοις, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ Γράκχου τοιαθτα δεδιότος τε καὶ πάσχοντος ὑπὲρ αὐτῶν, σύν τε οίμωγη προπεμπόντων αὐτὸν άπάντων ἐπὶ την οίκίαν έσπέρας, καὶ θαρρεῖν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν 2 έπικελευόντων, αναθαρρήσας ο Γράκχος, έτι νυκτος τούς στασιώτας συναγαγών, καὶ σημεῖον εἰ καὶ μάχης δεήσειεν ύποδείξας, κατέλαβε τοῦ Καπιτωλίου τὸν νεών, ένθα χειροτονήσειν έμελλον, καὶ τὰ μέσα τῆς ἐκκλη-3 σίας. ἐνοχλούμενος δ' ὑπὸ τῶν δημάρχων καὶ τῶν πλουσίων, οὐκ ἐώντων ἀναδοθηναι περὶ αὐτοῦ χειροτονίαν, ἀνέσχε τὸ σημείον. καὶ βοῆς ἄφνω παρὰ τῶν 4 συνειδότων γενομένης, χειρές τε ήσαν ήδη το απο τοῦδε, καὶ τῶν Γρακχείων οἱ μὲν αὐτὸν ἐφύλαττον οξά τινες δορυφόροι, οἱ δὲ τὰ ἱμάτια διαζωσάμενοι, ράβδοῦς καὶ ξύλα τὰ ἐν χερσὶ τῶν ὑπηρετῶν άρπάσαν-

τές τε καὶ διακλάσαντες ές πολλά, τοὺς πλουσίους έξήλαυνον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, σὺν τοσῷδε ταράχω καὶ τραύμασιν ώς τούς τε δημάρχους δείσαντας διαφυγείν έκ μέσου, καὶ τον νεών τοὺς ἱερέας ἐπικλεῖσαι, δρόμον τε πολλων ἄκοσμον εἶναι καὶ φυγήν, καὶ λόγον οὐκ 5 ακριβή των μέν ότι και τους άλλους δημάρχους ό Γράκχος παραλύει της άρχης (οὐ γὰρ δρωμένων αὐτῶν ρεσιίε. είκα (ον ούτω), των δ' ότι αὐτὸς έαυτὸν ές το μέλλον δήμαρχον άνευ χειροτονίας αποφαίνει. γιγνομένων δέ 16 τούτων ή βουλή συνηλθεν ές τὸ της Πίστεως ιερόν. καί μοι θαθμα καταφαίνεται τὸ πολλάκις ἐν τοιοῖσδε φόβοις διὰ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς διασεσωσμένους τότε μηδ' έπὶ νοῦν τὸν δικτάτορα λαβεῖν, ἀλλὰ χρησιμώτατον τοις προτέροις τόδε το έργον ευρεθέν μηδ' έν μνήμη τοις πολλοις άρα γενέσθαι, μήτε τότε μήθ' ύστερον. κρίναντες δ' όσα έκριναν, ές το Καπιτώ- 2 λιον ανήεσαν, και πρώτος αυτοίς ο μέγιστος αρχιερεύς λεγόμενος έξηρχε της όδοῦ, Κορνήλιος Σκιπίων ό Νασικάς εβόα τε μέγιστον έπεσθαί οι τοὺς εθέλον- 3 τας σώζεσθαι την πατρίδα, καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ίμα-Ττίου ες την κεφαλην περιεσύρατο, είτε τῷ παρασήμφ τοῦ σχήματος πλέονάς οἱ συντρέχειν ἐπισπώμενος, εἶτε

16. Ι τότε μηδ' ἐπὶ νοῦν τὸν δικτάτορα λαβεῖν. Appian forgets that long before this the Dictator had been subjected to provo-

catio inside the walls (see Festus s.v. Optima Lex).

2 κρίναντες δ' ὅσα ἔκριναν. Appian seems uncertain whether or not the ultimum senatus consultum (videant consules ne quid respublica detrimenti capiat) was passed on this occasion. The more detailed account in Plutarch shows that this was not the case. Nasica, after vainly urging the consul Scaevola to take action against Gracchus, attacked him without any further authorization, acting on his own responsibility as a 'tumultuarius miles'; cf. Cic. Pro Plancio 36. 88' arma quae privatus P. Scipio sumpserat.'

3 τῷ παρασήμῳ τοῦ σχήματος. Benecke's interpretation, 'by displaying the badge of his rank' (i. e. the toga praetexta which Nasica would wear as pontiff), is tempting, but I can find no

. , (. 1 ---

Kirals.

πολέμου τι σύμβολον τοῖς ὁρῶσιν ὡς κόρυθα ποιού-lile μενος, εἰτε θεοὺς ἐγκαλυπτόμενος ὧν ἔμελλε δράσειν.

4 ἀνελθόντι δὲ ἐς τὸ ἱερὸν καὶ τοῖς Γρακχείοις ἐπιδραμόντι εἶξαν μὲν ὡς κατ' ἀξίωσιν ἀνδρὶ ἀρίστῳ, καὶ Τὶδο

5 την βουλήν ἄμα οἱ θεωροῦντες ἐπιοῦσαν οἱ δὲ τὰ Ενολία τῶν Γρακχείων αὐτῶν περισπάσαντες, ὅσα τε βάθρα καὶ ἄλλη παρασκευὴ ὡς ἐς ἐκκλησίαν συνενήνεκτο διελόντες, ἔπαιον αὐτοὺς καὶ ἐδίωκον καὶ ἐς τὰ

6 ἀπόκρημνα κατερρίπτουν. κάν τῷδε τῷ κυδοιμῷ πολλοί τε τῶν Γρακχείων καὶ Γράκχος αὐτος, εἰλούμενος περὶ τὸ ἱερόν, ἀνηρέθη κατὰ τὰς θύρας, παρὰ τοὺς τῶν βασιλέων ἀνδριάντας. καὶ πάντας αὐτοὺς νυκτὸς

έξέρρι ψαν ές τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ.

7 ούτω μεν δη Γράκχος ο Γράκχου τοῦ δὶς ὑπατεύσαντος καὶ Κορνηλίας τῆς Σκιπίωνος τοῦ Καρχηδοχυίους την ἡγεμονίαν ἀφελομένου παῖς, ἀρίστου βουλεύματος ἕνεκα, βιαίως αὐτῷ προσιών, ἀνήρητο ἔτι δημαρχῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. καὶ πρῶτον ἐν ἐκκλησία τόδε μύσος γενόμενον οὐ διέλιπεν ἀεί τινος ὁμοίου 3 γιγνομένου παρὰ μέρος. ἡ δὲ πόλις ἐπὶ τῷ Γράκχου φόνῳ διήρητο ἐς λύπην καὶ ἡδονήν, οἱ μὲν οἰκτείροντες αὐτούς τε κἀκεῖνον καὶ τὰ παρόντα ὡς οὐκέτι πολιτείαν ἀλλὰ χειροκρατίαν καὶ βίαν, οἱ δ' ἐξειργά-4 σθαι σφίσιν ἡγούμενοι πᾶν ὅσον ἐβούλοντο. καὶ τάδε μὲν ἦν, ὅτε ᾿Αριστόνικος ՝ Ρωμαίοις περὶ τῆς ἀρχῆς

18 αναιρεθέντος δε Γράκχου και τελευτήσαντος Άππίου

such sense for $\sigma \chi \hat{\eta} \mu a$: it seems best to follow Schweighäuser and translate 'by the strangeness of his appearance.'

έγκαλυπτόμενος, 'covering himself from shame of the gods

with respect to the deed which he intended.'

έπολέμει της έν Άσία.

6 εἰλούμενος, 'hemmed in'; see ch. 2. 1.
17. 4 'Αριστόνικος, a bastard son of Eumenes of Pergamum: the war began in this year 133 B.C. but lasted down to 129 B.C. chs. 18-21, 3. Proceedings of Scipio Aemilianus and Fulvius Flaccus after the death of Tib. Gracchus.

The difficulties of the land commission

Κλαυδίου, ἀντικαθίστανται μεν ές το την γην άμα τώ νεωτέρω Γράκχω διανέμειν Φούλουιος Φλάκκος καὶ Παπίριος Κάρβων, αμελούντων δε των κεκτημένων αυτήν απογράφεσθαι, κατηγόρους εκήρυττον ενδεικνύναι. καί 2 ταχύ πληθος ην δικών χαλεπών όση γάρ άλλη πλησιάζουσα τήδε ἐπέπρατο ή τοις συμμάχοις ἐπιδιήρητο, διὰ το τησδε μέτρον έξητάζετο άπασα, όπως τε έπέπρατο Ιωω. καὶ ὅπως ἐπιδιήρητο, οὔτε τὰ συμβόλαια οὔτε τὰς κληρουχίας ἔτι ἐχόντων ἀπάντων. ά δὲ καὶ ηὑρίσκετο, αιτοτωκώ άμφίλογα ην. άναμετρουμένης τε αὐτης, οὶ μέν έκ 3 πεφυτευμένης καὶ ἐπαύλεων ἐς ψιλην μετετίθεντο, οἱ δ' ωτο κοιως ἐξ ἐνεργῶν ἐς ἀργὸν ἡ λίμνας ἢ τέλματα, οὐδὲ τὴν αρχήν ώς επί δορικτήτοις ακριβή πεποιημένοι. και το 4 κήρυγμα, την ανέμητον έξεργαζεσθαι τον έθέλοντα προλέγον, ἐπῆρε πολλούς τὰ πλησίον ἐκπονοῦντας τὴν * έκατέρας όψιν συγχέαι χρόνος τε έπελθων ένεόχμωσε είνως πάντα. και το των πλουσίων αδίκημα, καίπερ ον 5 μέγα, δυσεπίγνωστον ην. καὶ οὐδεν άλλ' ή πάντων ανάστασις εγίγνετο, μεταφερομένων τε καὶ μετοικίζομένων ές άλλότρια.

ταῦτά τε δή καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις τῶν δικαζόντων 19 ἐπείξεις οὐ φέροντες οἱ Ἰταλιῶται Κορνήλιον Σκιπίωνα, δς Καρχηδόνα ἐπόρθησεν, ἢξίουν προστάτην

18. I Plut. (Tib. Gracch. 21. I) tells us that the immediate successor of Tib. Gracchus in the land commission was P. Licinius Crassus. He is recorded in inscriptions as colleague of Ap. Claudius and Caius Gracchus (Corpus Inscr. Lat. i. 552). He was killed in Asia soon after (130 B. C.) and was doubtless then succeeded by Fulvius Flaccus.

2 έξητάζετο, 'owing to the measuring out of the public land

was subjected to an inquisition as to title,'

3 οὐδὲ τὴν ἀρχὴν . . . ἀκριβῆ. If this is to stand, we must translate 'they had not made out their original selection with any exactitude.'

4 τὰ πλησίον ἐκπονοῦντας, 'many of those who owned neighbouring farms (as private land) were tempted to obliterate the distinction between the private and the public land.'

2 σφων αδικουμένων γενέσθαι. δ δ' ές τους πολέμους αὐτοῖς κεχρημένος προθυμοτάτοις ὑπεριδεῖν τε ὤκνησε, καὶ παρελθών ές το βουλευτήριον τον μεν Γράκχου νόμον οὐκ έψεγε διὰ τον δημον σαφώς, την δε τοῦδε ... δυσχέρειαν έπεξιων ήξίου τὰς δίκας οὐκ ἐπὶ τῶν διαιρούντων ως υπόπτων τοις δικαζομένοις, άλλ' έφ' έτέ3 ρων λέγεσθαι. ῷ δὴ καὶ μάλιστα ἔπεισεν, είναι δοκούντι δικαίω καὶ Τουδιτανός αὐτοῖς ὑπατεύων ἐδόθη 4 δικάζειν, άλλ' όδε μεν άψάμενος τοῦ έργου καὶ την νεα ο το δυσχέρειαν ιδών έπ' Ίλλυριούς έστράτευε, πρόφασιν al funct τήνδε ποιούμενος τοῦ μη δικάζειν· οι δε την γην διανέμοντες, οὐκ ἀπαντῶντος ές αὐτοὺς οὐδενὸς ές 5 δίκην, ἐπ' ἀργίας ἦσαν. καὶ μῖσος ἐντεῦθεν ἤρξατο ές του Σκιπίωνα τοῦ δήμου καὶ ἀγανάκτησις, ὅτιςςςςςς αὐτὸν ἀγαπήσαντες ἐπιφθόνως, καὶ πολλά τοῖς δυνατοις έναντιωθέντες ύπερ αὐτοῦ, ὕπατόν τε δὶς έλόμενοι παρανόμως, ύπερ των Ίταλιωτων αντιπεπραχότα 6 σφίσιν εώρων. ταῦτα δ' όσοι τοῦ Σκιπίωνος ήσαν έχθροι κατιδόντες, έβόων ώς λύσαι τον Γράκχου νόthis dieck. μον όλως διεγνωκώς μέλλοι πολύν έπὶ τῷδε ἔνοπλον

e must have act of the dosem-

that if Theries, 19. 2 The judicial functions of the commissioners, which Scipio conferring jud took away, were common to all Roman magistrates who had took away, were common to all Roman magistrates who had to do with finance, as the censors, quaestors, and under the principate the procuratores Caesaris (Tac. Ann. xii. 60).

The withdrawal of the common to all Roman magistrates who had to do with finance, as the censors, quaestors, and under the principate the procuratores Caesaris (Tac. Ann. xii. 60).

The withdrawal of their judicial powers paralysed their executive action. It is probable that the Agrarian Law which Plutarch and the Epitomator of Livy ascribe to the younger Gracchus, and to which reference is made in the Lex Agraria of III B.C. (Bruns⁶ iii. 11. 6), restored their judicial functions to the commissioners.

5 ὑπὲρ τῶν Ἰταλιωτῶν. Here and in ch. 21. 2 the word obviously means allies, as opposed to Roman citizens, not (as in ch. 7.4 and 6) country Romans, as opposed to dwellers in the city. In ch. 24. 3 it is doubtful in which of the two senses the words $\dot{\epsilon}\xi$ $\delta\lambda\eta s$ $\dot{\tau}a\lambda ias$ are to be taken, and the same doubt appears in ch. 29. 4 πλεονεκτούντων έν τῷ νόμῷ τῶν Ἰταλιωτῶν.

φόνον εργάσεσθαι. ὧν ὁ δημος ἀκροώμενος εδεδίει, 20 μέχρι ὁ Σκιπίων, έσπέρας παραθέμενος έαυτῷ δέλτον ές ην νυκτός έμελλε γράψειν τα λεχθησόμενα έν τῷ δήμω, νεκρός άνευ τραύματος ηύρέθη, έἴτε Κορνηλίας 2 αὐτῷ, τῆς Γράκχου μητρός, ἐπιθεμένης, ἵνα μὴ ὁ νόμος ὁ Γράκχου λυθείη, καὶ συλλαβούσης ές τοῦτο Σεμπρωνίας της θυγατρός, η τώ Σκιπίωνι γαμουμένη διὰ δυσμορφίαν καὶ ἀπαιδίαν οὕτ' ἐστέργετο οὕτ' ἔστεργεν είθ', ως ένιοι δοκούσιν, έκων απέθανε, συνιδών 3 ότι οὐκ ἔσοιτο δυνατὸς κατασχεῖν ὧν ὑπόσχοιτο. εἰσὶ 4 δ' οὶ βασανιζομένους φασὶ θεράποντας εἰπεῖν ὅτι αὐτον ξένοι δι όπισθοδόμου νυκτός επεσαχθέντες απο- παγ κε δα πνίξαιεν, καὶ οἱ πυθόμενοι ὀκνήσαιεν έξενεγκεῖν διὰ house τον δημον οργιζόμενον έτι καὶ τῷ θανάτῷ συνηδόμενον. Σκιπίων μέν δη έτεθνήκει, και οὐδε δημοσίας ταφης 5 ηξιούτο, μέγιστα δη την ηγεμονίαν ωφελήσας ούτως συνίως ή παραυτίκα όργη της ποτε χάριτος επικρατεί· καί τόδε, ον τηλικοῦτον, οἶα πάρεργον ἐπὶ τῆ Γράκχου στάσει συνέπεσεν.

την δε διαίρεσιν της γης οι κεκτημένοι και ως επί 21 προφάσεσι ποικίλαις διέφερον επί πλείστον. και 2 τινες εσηγούντο τους συμμάχους άπαντας, οι δη περί της γης μάλιστα αντέλεγον, ες την 'Ρωμαίων πολι-

20. 3 δν ὑπόσχοιτο. It has been supposed that Scipio had promised to obtain the franchise for the allies; but there appears to be no more evidence than is contained in these words: this interpretation of them would be contrary to what Appian says in ch. 34. 4, that Fulvius Flaccus was the first to propose enfranchisement. Velleius (ii. 2. 3) attributes a similar promise to Tib. Gracchus.

21. 1 καὶ ως, 'though Scipio was not there to help them.'
διέφερον. Possibly here as in ch. 110. 2 may be rendered
'endured,' 'persevered,' 'withstood.' It would make better
sense to take it with Schweigh. as equivalent to the Latin
differebant, 'put off'; but I know of no parallel.

ἐπὶ πλεῖστον, 'for an indefinite period'; cf. ch. 3. 1.

"were as low fould in put through;

v. flaceus profeses en franchisement of alles but τείαν αναγράψαι, ώς μείζονι χάριτι περί της γης ου

διοισομένους. καὶ ἐδέχοντο ἄσμενοι τοῦθ' οἱ Ἰταλιῶται, 3 προτιθέντες των χωρίων την πολιτείαν. συνέπρασσέ τε αὐτοῖς ἐς τοῦτο μάλιστα πάντων Φούλουιος Φλάκκος, ύπατεύων άμα καὶ τὴν γῆν διανέμων. ή βουλή δ' έχαλέπαινε, τους ύπηκόους σφων ισοπολίτας εί ποιήσονται. καὶ τόδε μέν τὸ εγχείρημα ούτω διελύθη, καὶ ο δημος εν ελπίδι τέως της γης γενόμενος ηθύμει ώδε δ' αὐτοῖς έχουσιν ἀσπάσιος ἐκ τῶν τὴν γῆν διαιρούντων ες δημαρχίαν επιφαίνεται Γάιος Γράκχος ο Γράκχου τοῦ νομοθέτου νεώτερος άδελφός, ές πολύ μέν ήσυχάσας έπὶ τη τοῦ ἀδελφοῦ συμφορά πολλών δ' αὐτοῦ καταφρονούντων ἐν τῷ βουλευτηρίω, παρήγ-5 γειλεν ές δημαρχίαν. και περιφανέστατα αίρεθεις εὐ----θύς ἐπεβούλευε τῆ βουλῆ, σιτηρέσιον ἔμμηνον ὁρίσας έκάστω των δημοτων άπο των κοινων χρημάτων, ου πρότερον είωθος διαδίδοσθαι. καὶ ὁ μεν όξεως

Aus winning wer the people. 2 οὐ διοισομένους, 'would make no dispute about the land.'

toling with one & prost.

ούτως ένὶ πολιτεύματι τὸν δημον ὑπηγάγετο, συμπρά-

This is a regular use of $\delta\iota\alpha\phi\epsilon\rho\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$, as in ch. 11. 4.

μείζονι χάριτι. If the text is to stand, we must translate 'for the sake of this greater favour.' Schweigh. writes, 'videri potest vel praepositio ἐπί desiderari "post maiorem gratiam," vel

participium ὑπαχθέντες " devincti."

The offer of the franchise to the allies first appears here as [1] a move of the democratic leaders in order to stave off the oppo-sition of the Italians to their agrarian legislation. The responsibility for the rejection of the wise proposal of Flaccus rests with the senate. Its acceptance would have solved two difficulties at once. Eminent men on both sides (Drusus no less than Fulvius and Gracchus) saw that the extension of the franchise was necessary, but the policy was distasteful to the rank and file of both parties.

chs. 21.3—26. Tribunate and legislation of Caius Gracchus. 21. 5 έκάστω των δημοτών. Poverty was not a necessary qualification for the corn distribution. This is illustrated by the story of the consular Piso Frugi (Cic. Tusc. Disp. iii. 20, 48), whose repartee survives under a slightly altered form in the proverb 'si vendis bona mea peto partem. This proved points the way !

ξαντος αὐτῷ Φουλουίου Φλάκκου. καὶ εὐθύς ἐπὶ τῶδε 6 καί ές το μέλλον ήρητο δημαρχείν και γάρ τις ήδη νόμος εκεκύρωτο, εί δήμαρχος ενδέοι ταις παραγγελίαις, τον δήμον έκ πάντων έπιλέγεσθαι. : με slect angone tay chose.

ό μεν δη Γάιος Γράκχος ούτως εδημάρχει το δεύτε- 22 ρον, οδα δ' έχων τον δημον έμμισθον, υπήγετο καὶ κοι τους καλουμένους ίππέας, οἱ τὴν ἀξίωσίν εἰσι τῆς cquites βουλης καὶ τῶν δημοτῶν ἐν μέσω, δι' ἐτέρου τοιοῦδε πολιτεύματος. τὰ δικαστήρια, ἀδοξοῦντα ἐπὶ δωρο- 2 μειοδί δοκίαις, ἐς τοὺς ἰππέας ἀπὸ τῶν βουλευτῶν μετέφερε, μνικο

6 και γάρ τις ήδη νόμος έκεκύρωτο. Carbo had made some such proposal in 131 B.C., but it was thrown out (Cic. de Amic, 25. 96); it must have been renewed and carried soon after.

εὶ δήμαρχος ἐνδέοι ταις παραγγελίαις. παραγγέλλειν means 'to come forward as a candidate,' Latin 'profiteri.' If the law had really allowed re-election, as Appian states, only in case of a deficiency of candidates, it is certain that Gracchus could never have been re-elected; the senate would have taken care that there was no lack of candidates. In all probability the provision of the law really was that if an insufficient number of candidates received an absolute majority of the votes at the first ballot or on the first day, then in order to fill the vacancies votes were to be accepted even for persons disqualified by the leges annales. In that case Appian's Latin authority must have used 'renuntiari,' not 'profiteri,' and Appian must have mistranslated, putting παραγγελία for ἀναγόρευσις. Mommsen (Staatsrecht 13, p. 220) has pointed out that, as there was no machinery for an interregnum in the tribunate, it was necessary to provide that there should always be fresh tribunes ready to take office when the old ones retired.

22. Ι τὸ δεύτερον. Plutarch seems to place the law about the equestrian jury-courts in the first year's tribunate, which is more probable.

2 ές τους ίππέας ἀπὸ τῶν βουλευτῶν μετέφερε. Appian is undoubtedly right in speaking of a simple transfer of the iudicia from senate to equites, as against Plutarch (C. Gracch. 5. 2) who makes the Sempronian juries consist half of senators and half of equites. The Epitomator of Livy (Book 60) goes even further wrong than Plutarch, saying that Gracchus introduced 600 equites into the senate. All Cicero's references to the jurycourts as they existed before Sulla's dictatorship support Appian's statement. I believe that we may go even further. I hold

thist when I have the mate of the sounds to will a country to the stands to the stands to the stands to the stands of the stands

e had the

τὰ ὑπόγυα μάλιστα αὐτοῖς ὀνειδίζων, ὅτι Αὐρήλιος Κόττας καὶ Σαλινάτωρ καὶ τρίτος ἐπὶ τούτοις Μάνιος 'Ακύλιος ό την 'Ασίαν έλων σαφως δεδωροδοκηκότες άφείντο ύπο των δικασάντων, οί τε πρέσβεις οί κατ αὐτῶν ἔτι παρόντες σὺν φθόνω ταῦτα περιιόντες ἐκε-3 κράγεσαν. ἄπερ ή βουλη μάλιστα αιδουμένη ές τον νόμον ενεδίδου και ο δημος αυτον εκύρου. και μετηνέχθη μεν ώδε ές τους ίππέας από της βουλης τα δικαστήρια, φασί δε κυρωθέντος μεν άρτι τοῦ νόμου τον Γράκχον είπειν ότι άθρόως την βουλήν καθηρήκοι, τοῦ δ' ἔργου προϊόντος ἐς πεῖραν μειζόνως ἔτι ἐκφανηναι τὸ έπος τοῦ Γράκχου. τό τε γὰρ δικάζειν αὐτοὺς 'Ρωμαίοις καὶ 'Ιταλιώταις άπασι καὶ αὐτοῖς βουλευταῖς, 4 έπὶ παντὶ μέτρω, χρημάτων τε πέρι καὶ άτιμίας καὶ

with Mommsen that the Lex Repetundarum whose fragments are preserved to us, commonly called the Lex Acilia (Bruns⁶ iii. 10), is the very law here ascribed to Gracchus, and that Acilius (if his name be rightly introduced) was merely a colleague of Gracchus who proposed the law on his account, just as Aurelius, the praetor of 70 B.C., proposed his jury-law on account of the consul Pompey. There is no question that this

Lex Acilia absolutely excludes senators.

It it a problem to discover who were the persons here called iππέαs. In the Lex Acilia the exclusions from the jury-list on account of age, of character and of senatorial rank are clearly marked, but unfortunately there is a gap in the tablet at each place where the positive qualification for jurors should come in. Earlier editors have filled the gap by inserting words requiring property to the amount of 400,000 sesterces. In that case everyone qualified by wealth to serve in the eighteen equestrian centuries would also (provided he were not excluded by the negative clauses) be qualified to sit on juries. I am inclined however to agree with Mommsen who thinks that the missing words provided that the juryman must actually have served or be serving in these equestrian centuries, that is to say that he is or has been an eques equo publico.

δεδωροδοκηκότες. δωροδοκέω sometimes means 'to accept / as a bribe ' (e. g. in ch. 64. 3), sometimes, as here, 'to corrupt by bribes' (Liddell and Scott).

4 έπι πάντι μέτρω, 'to any extent.' The scope of the jury-trials at this time is somewhat doubtful. The only standing

φυγης, τούς μεν ίππέας οδά τινας ἄρχοντας αὐτῶν ύπερεπήρε, τους δε βουλευτας ίσα και ύπηκόους εποίει. συνιστάμενοί τε τοις δημάρχοις οι ίππεις ές τὰς χειρο- 5 τονίας, και άντιλαμβάνοντες παρ' αὐτῶν ὅ τι θέλοιεν, έπὶ μέγα φόβου τοῖς βουλευταῖς ἐχώρουν. ταχύ τε αιων περιην ανεστράφθαι το κράτος της πολιτείας, την μεν άξίωσιν μόνην έτι της βουλης έχούσης, την δε δύναμιν των ίππέων. προϊόντες γαρ οὐκ εδυνάστευον 6 μόνον, αλλα και σαφως ενύβριζον τοις βουλευταις μονον, αλλα και σαφα, την πε δωροδοκίαν μεταλαβόντες, καὶ γευσαμενοι και οίδε κερδων άθρόων, αισχρότερον έτι καὶ ἀμετρότερον αὐτοῖς έχρῶντο. κατηγόρους τε ένε- 7 τοὺς ἐπὶ τοῖς πλουσίοις ἐπήγοντο, καὶ τὰς τῶν δωρο- Γε Ν. δοκιῶν δίκας, συνιστάμενοι σφίσιν αὐτοῖς καὶ βιαζόμενοι, πάμπαν ἀνήρουν, ώς καὶ τὸ έθος όλως της τοιᾶσδε

jury-court before Gracchus was the 'quaestio Repetundarum.' Only this is mentioned in the Lex Acilia, and a complete machinery for making out an annual list of jurors for this court only is elaborated. C. Gracchus certainly instituted one more such court, the 'quaestio ne quis iudicio circumveniretur,' and possibly a second 'de sicariis.' The machinery of the album iudicum invented in the Lex Acilia might easily have been applied to the juries for these other courts, supposing that they were instituted afterwards. It is also possible, though not particularly index in the court of certain, that another law ordained that the 'unus iudex' in acitic us civil cases should be taken from the same album. By these v. in mote laws collectively Gracchus, as Appian says, 'transferred' the were judicial power to the knights.

7 τὰς τῶν δωροδοκιῶν δίκας. What were these 'trials for bribery' which the equites 'by conspiracy among themselves as good as abolished'? If Appian means the trials before the jurycourts under Gracchus's law against judicial corruption ('ne quis iudicio circumveniretur') there was no occasion for the knights to combine for any such purpose, since only senators were liable under that law (Cic. Pro Clu. 55. 151). If what is meant is trials before the people on appeal from a magistrate's sentence, Appian may possibly be justified; but I strongly suspect that he was ignorant of the immunity of the knights, and thought that it was only by collusion on the part of the jurors that they escaped condemnation in the jury-courts; see below ch. 35. 9.

εὐθύνης ἐπιλιπεῖν, καὶ στάσιν ἄλλην τὸν δικαστικὸν νόμον οὐκ ἐλάσσω τῶν προτέρων ἐς πολὺ παρασχεῖν.

23 ὁ δὲ Γράκχος καὶ ὁδοὺς ἔτεμνεν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν μακράς, πληθος ἐργολάβων καὶ χειροτεχνῶν ὑφ' ἑαυτῷ ποιούμενος, ετοίμων ες ο τι κελεύοι, και αποικίας εσ-2 ηγείτο πολλάς. καὶ τοὺς Λατίνους ἐπὶ πάντα ἐκάλει τὰ | 'Ρωμαίων, ώς οὐκ εὐπρεπῶς συγγενέσι της βουλης ἀντι-καίνται στηναι δυναμένης των τε έτέρων συμμάχων οίς οὐκ έξην ψηφον έν ταις 'Ρωμαίων χειροτονίαις φέρειν, έδίδου Φέρειν ἀπὸ τοῦδε, ἐπὶ τῷ ἔχειν καὶ τούσδε ἐν 3 ταίς χειροτονίαις των νόμων αυτώ συντελουντας. έφ' ῷ δὴ μάλιστα ἡ βουλὴ διαταραχθεῖσα τοὺς ὑπάτους έκέλευσε προγράψαι μηδένα τῶν οὐ φερόντων ψῆφον ο τεσσαρά-πελουμά επιδημείν τη πόλει, μηδε προσπελάζειν ἀπὸ τεσσαράκοντα σταδίων, παρά την έσομένην περί τωνδε των λιμής 4 νόμων χειροτονίαν. Λίουιόν τε Δροῦσον, έτερον δήμαρχον, ἔπεισε κωλύσαι τοὺς Γράκχου νόμους, οὐκ ἐπιλέγοντα τῷ δήμῳ τὰς αἰτίας δέδοται δὲ τῷ κωλύοντι 5 μηδ' ἐπιλέγειν. ἔδωκαν δ' αὐτῷ καὶ φιλανθρωπεύσασθαι τὸν δημον δώδεκα ἀποικίαις ῷ δη καὶ μάλιστα

ό δημος ήσθεις των Γράκχου νόμων κατεφρόνησεν.

δ δε του δημοκοπήματος εκπεσών ες Λιβύην άμα Φουλουίω Φλάκκω, κάκείνω μεθ' υπατείαν διὰ τάδε

to help to finither gracehus schemes.

3 μηδένα... ἐπιδημείν. Plutarch (C. Gracch. 12.2) tells us that Gracchus promised to interpose his tribunician protection against the expulsion, but did not venture to do so when it

came to the point.

Appear is wrong in placing the for is civitate representations deposition of the point is and in the point in the p

δημαρχείν έλομένω, διέπλευσεν, έψηφισμένης κατά δό-αποικία την πόλιν διέγραφον ένθα ποτέ ην ή Καρχηδονίων, οὐδεν φροντίσαντες ὅτι Σκιπίων αὐτήν, ὅτε κατέσκαπτεν, επηράσατο ες αεί μηλόβοτον είναι. δι- 3 έγραφον δ' ές έξακισχιλίους αντί έλαττόνων των όντων έν τῷ νόμφ, ὡς καὶ τῷδε τὸν δημον ὑπαξόμενοι. ἐπανελθόντες τε ές 'Ρώμην συνεκάλουν έξ όλης Ίταλίας η εωτ τους έξακισχιλίους. ἐπιστειλάντων δὲ τῶν ἐν Λιβύη 4 την πόλιν έτι διαγραφόντων ὅτι λύκοι τοὺς ὅρους Γράκχου τε καὶ Φουλουίου διέρριψαν ἀνάσπάσαντες, καὶ τῶν μάντεων την ἀποικίαν ἡγουμένων ἀπαίσιον, ή μεν βουλή προέγραφεν εκκλησίαν εν ή τον νόμον έμελλε τὸν περί τῆσδε τῆς ἀποικίας λύσειν, ὁ δὲ Γράκχος και ο Φούλουιος έπει και τουδε έξέπιπτον, μεμηνόσιν εοικότες εψεῦσθαι την βουλην έφασκον περί 5 τῶν λύκων. οί τε θρασύτατοι τῶν δημοτῶν αὐτοίς συνελάμβανον, έγχειρίδια φέροντες ές το Καπιτώλιον, οῦ περὶ τῆς ἀποικίας ἐκκλησιάσειν ἔμελλον. ήδη δέ 25 τοῦ δήμου συνειλεγμένου, καὶ Φουλουίου τι περὶ τούτων ἀρχομένου λέγειν, ὁ Γράκχος ἀνέβαινεν ἐς τὸ καπιτώλιον ὑπὸ τῶν συνθεμένων δορυφορούμενος. Το ένοχλούμενος δ' ύπο τοῦ συνειδότος ώς ἐπὶ ἀλλοκότοις 2 Βουλεύμασι, την μεν σύνοδον της έκκλησίας απέκλινεν, ... ές δε την στοὰν παρελθών διεβάδιζεν, εφεδρεύων τοίς εσομένοις. καὶ αὐτὸν οὕτως έχοντα θορύβου 3 κατιδών δημότης άνηρ 'Αντύλλος έν τῆ στοᾶ θύων,

24. Ι έλομένφ: see ch. 34. 5.

3 έξ ὅλης Ἰταλίας: see on ch. 19. 5.

^{25.} 3 οὖτως ἔχοντα θορύβου, 'in such a disturbed state.' Appian's account of the death of Antyllus holds a place midway between Plutarch's version of the story and that of Diodorus, who is violently hostile to Gracehus.

έμβαλών την χείρα, είτε τι πυθόμενος η ύποπτεύων τους η άλλως ές τον λόγον ύπαχθείς, ηξίου φείσασθαι της 4 πατρίδος. δ δε μαλλόν τε θορυβηθείς και δείσας ώς κατάφωρος, ενέβλεψεν αὐτῷ δριμύ καί τις τῶν παρόντων, ούτε σημείου τινος επαρθέντος ούτε προστάγματός πω γεγονότος, έκ μόνης της ές τὸν 'Αντύλλον Γράκχου δριμύτητος εἰκάσας ήδη τὸν καιρὸν ήκειν, καὶ χαριεῖσθαί τι τῷ Γράκχω δόξας πρῶτος ἀρξάμενος έργου, τὸ ἐγχειρίδιον ἐπισπάσας διαχρηται τὸν Άντύλ- είω 5 λον. βοῆς δὲ γενομένης καὶ σώματος ὀφθέντος ἐν μέσω νεκροῦ, πάντες ἐκ τοῦ ἱεροῦ κατεπήδων σὺν τος ἐκ 6 όμοίου κακοῦ φόβφ. Γράκχος δ' ές την άγορὰν παρελθων έβούλετο μέν αὐτοῖς έκλοχίσασθαι περὶ τοῦ γεγο-7 νότος· οὐδενὸς δ' αὐτὸν οὐδ' ὑφισταμένου, ἀλλ' ὡς ἐναγῆ πάντων ἐκτρεπομένων, ὁ μὲν Γράκχος καὶ ὁ Ιστίπ Φλάκκος ἀπορούμενοι, καὶ τὸν καιρὸν ὧν ἐβουλεύοντο φθάσαι την έγχείρησιν ἀπολωλεκότες, ές τὰς οἰκίας διέτρεχον, καὶ οἱ συνθέμενοι αὐτοῖς συνήεσαν ες αὐτάς, τὸ δ' ἄλλο πληθος ἐκ μέσων νυκτῶν, ὡς ἐπὶ αξ 8 δή τινι κακῷ, τὴν ἀγορὰν προκατελάμβανον. καὶ δς έπεδήμει των ύπάτων, 'Οπίμιος διέτασσε μέν τινας ένόπλους ές τὸ Καπιτώλιον άμα έφ συνιέναι, καὶ τὴν βουλήν δια κηρύκων συνεκάλει, αὐτὸς δ' ἐν μέσω πάντων έν τῷ νεῷ τῶν Διοσκούρων ἐφήδρευε τοῖς ἐσομένοις. ζκαὶ νάδε μὲν ἢν τοιάδε, ἡ ζδὲ βουλὴ Γράκχον καὶ Φλάκκον ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐς ἀπολογίαν ἐς τὸ βουλευτήριον εκάλουν. οι δε συν οπλοις εξέθεον επί

7 ὑφισταμένου, ' nemine audiente,' Schweigh.

καὶ τὸν καιρόν, &c., 'having lost the opportunity of anticipating their opponents in their attempt at what they intended.' Schweigh, suggests διὰ τὸ φθάσαι, 'having missed the opportunity for executing their plans owing to their having struck prematurely.'

8 'Οπίμιος. He was consul for the year 121 B.C. Appian does not notice that we have passed into a fresh year and that

Gracchus was no longer tribune.

τον 'Αουεντίνον λόφον, ελπίσαντες, εὶ τόνδε προλάβοιεν, ενδώσειν προς τὰς συνθήκας αὐτοῖς τι τὴν βουλήν. και μανδιαθέοντές τε τοὺς θεράποντας συνεκάλουν επ' ελευ- 2 terus! θερία. καὶ τῶνδε μεν οὐδεὶς ὑπήκουεν, αὐτοὶ δέ, σὺν ὅσοις εἶχον ἀμφ' αὐτούς, τὸ ᾿Αρτεμίσιον κατα-λαβόντες ἐκρατύνοντο, καὶ Κόιντον Φλάκκου παῖδα ές την βουλην έπεμπον, δεόμενοι διαλλαγών τυχείν καὶ βιοῦν μεθ' ὁμονοίας. οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἀπο- 3 θεμένους τὰ ὅπλα ἥκειν ἐς τὸ βουλευτήριον καὶ λέγειν ό τι θέλοιεν, η μηκέτι πέμπειν μηδένα. των δ' αὐθις 4 τον Κόιντον επιπεμψάντων, τόνδε μεν 'Οπίμιος ο υπατος διὰ τὴν προαγόρευσιν, ὡς οὐκέτι πρεσβευτὴν ὄντα, συνελάμβανε, τοῖς δὲ περὶ τὸν Γράκχον τοὺς ώπλισμένους ἐπέπεμπεν. καὶ Γράκχος μέν διὰ τῆς ξυλίνης 5 γεφύρας ές το πέραν τοῦ ποταμοῦ καταφυγών ές άλσος α ξρονε. τι μεθ' ένὸς θεράποντος, ὑπέσχε τῷ θεράποντι τὴν με καναλο σφαγὴν καταλαμβανόμενος. Φλάκκου δ' ἐς ἐργαστή- το κατα ριον ἀνδρὸς γνωρίμου καταφυγόντος, οἱ μὲν διώκοντες, τη την οικίαν ουκ είδοτες, όλον έκπρήσειν τον στενω- Μα πον ηπείλουν, ο δ' ύποδεξάμενος αυτός μεν ωκνησε μηνῦσαι τὸν ἰκέτην, έτέρω δὲ προσέταξε μηνῦσαι. καὶ συλληφθείς ὁ Φλάκκος ανηρέθη. Γράκχου μεν δη καί 7 Φλάκκου τὰς κεφαλὰς ἔφερόν τινες 'Οπιμίω, καὶ αὐτοῖς ό 'Οπίμιος ισοβαρές χρυσίον αντέδωκεν ό δε δημος αὐτῶν τὰς οἰκίας διήρπα(ε, καὶ τοὺς συμφρονήσαντας ό 'Οπίμιος συλλαβών ές την φυλακην ενέβαλέ τε καί

26. 7 συλλαβών, &c. These proceedings of Opimius were taken on the strength of the senatus consultum, 'videant consules ne quid respublica detrimenti capiat' (Cic. Cat. i. 2. 4). He was put on his trial next year, and acquitted by the people. C. Gracchus had passed a law, 'ne iniussu populi de capite civium Romanorum iudicaretur,' intended to prevent judicial commissions such as that by which Popillius, the consul of 132 B. C., had executed the adherents of the elder Gracchus. The plan, now adopted for the first time (see note on ch. 16. 2) by the senate, evaded this law by the supposition that the per-

ex Thoria

8 ἀποπνιγηναι προσέταξεν. Κοΐντω δε τῷ Φλάκκου παιδὶ συνεχώρησεν ἀποθανείν ως θέλοι, καὶ τὴν πόλιν ἐπὶ τοις φόνοις εκάθηρεν. ή δε βουλή και νεών Όμονοίας

αὐτὸν ἐν ἀγορῷ προσέταξεν ἐγεῖραι.

27 καὶ ή στάσις ή τοῦ δευτέρου Γράκχου ἐς τάδε τον και με και ή στάσις ή τοῦ δευτέρου ἐκυρώθη, την γην, ίπερ ής διεφέροντο. εξείναι πιπράσκειν τοίς έχουσιν. ἀπείρητο γὰρ ἐκ Γράκχου τοῦ προτέρου καὶ τόδε. καὶ εὐθὺς οἱ πλούσιοι παρὰ τῶν πενήτων ἐωνοῦντο, 2 ή ταίσδε ταίς προφάσεσιν έβιάζοντο. καὶ περιην ές

> sons hereafter put to death (Caius Gracchus, Saturninus, the Catilinarians) had by their own act constituted themselves hostes, and so ceased to be Roman citizens. The magistrate, warned of this fact by the senate, proceeds against them by an act of war. I have discussed the question in an article on Mommsen's 'Strafrecht' in the English Historical Review, April, 1901.

27. This chapter relates the reactionary agrarian legislation

after the fall of the Gracchi.

I The first law permits the sale of the lots. The exortes here mean the small holders to whom land had been assigned by the Gracchi.

2 The second law abolishes the land commission. The Exoures of this verse are the great possessores against whom the Sempronian legislation was directed. The same law exacts a rent from these possessores which is to be used for corn-distribu-

tion among the citizens (χωρείν ές διανομάς).

3 The third law abolishes this tax. Large portions of this third law have been preserved to us on the back of the tablet which contains the Lex Acilia Repetundarum (Bruns iii. II). The land with which it dealt was (with some specified exceptions) turned into private land (verse 7 of the law) and as an incident of this conversion all rent payable for the same was abolished (verse 19). Unfortunately the law does not enable us to answer with certainty the most important question which remains, 7 namely what became of any land still held by the possessores in excess of the limit prescribed by the Sempronian Law, a limit expressly recognized in verse 2 of the law? My own belief is that it is covered by the word 'reliquit' in verse 7, and that it became the private property of the possessores. At any rate we hear no more of it as the subject of any of the agrarian laws of Cicero's time.

χείρον έτι τοίς πένησι, μέχρι Σπόριος Θόριος δημαρχων εσηγήσατο νόμον, την μεν γην μηκετι διανεμείν, 2. άλλ' είναι των εχόντων, και φόρους ύπερ αὐτης τω δήμω κατατίθεσθαι, καὶ τάδε τὰ χρήματα χωρείν ές λως διανομάς. ὅπερ ην μέν τις τοῖς πένησι παρηγορία, δια τας διανομάς, ὄφελος δ' ούδεν ές πολυπληθίαν. άπαξ δε τοις σοφίσμασι τοισδε του Γρακχείου νόμου 3 παραλυθέντος, άρίστου καὶ ώφελιμωτάτου, εἰ εδύνατο πραχθηναι, γενομένου, καὶ τοὺς φόρους οὐ πολὺ ὕστερον διέλυσε δήμαρχος έτερος, καὶ ὁ δημος άθρόως άπάντων έξεπεπτώκει. ὅθεν ἐσπάνιζον ἔτι μαλλον ὁμοῦ 4 πολιτών τε καὶ στρατιωτών, καὶ γῆς προσόδου καὶ διανομών, † καὶ νόμων, πεντεκαίδεκα μάλιστα έτεσιν ἀπὸ τῆς Γράκχου νομοθεσίας, ἐπὶ δίκαις ἐν ἀργία γεγονότες. †

τῷ δ' αὐτῷ χρόνω Σκιπίων ύπατος καθείλε τὸ 28

2 Σπόριος Θόριος. All the MSS. read Βόριος, but the emendation Oópios is accepted by most editors, though Schweigh. has his doubts. I believe with the emenders that Appian wrote Θόριος, but likewise that he attributed the wrong law to the tribune of

Cicero (Brut. 36. 136) mentions a Sp. Thorius, 'qui agrum publicum vitiosa et inutili lege vectigali levavit'; if this is to be translated, (as I think it must in spite of the different renderings of Mommsen and Wordsworth), 'who relieved the public land from an invalid and useless law which had subjected it to a rentcharge' (taking vectigali as an adjective agreeing with lege), it follows that Thorius was the author of the third law and not of the second, as Appian is made to state by his emenders. In that case the earlier editors were right in naming the fragments in the Naples Museum the 'Lex Thoria.' I have not ventured, however, to imitate them, but refer to the law by its usual title, the Lex Agraria of III B.C.

4 καὶ νόμων, &c. Schweigh. wisely stops short in his translation when he comes to this final clause. The concluding words, ἐπὶ δίκαις ἐν ἀργία γεγονότες, seem peculiarly hopeless.

chs. 28-33. The tribuneship of Saturninus B. C. 100.

28. Ι Σκιπίων ὖπατος. An'insignis anachronismus,'as Schweigh. remarks. The real story is that Scipio Nasica, grandfather of the Scipio here mentioned, proposed as a private senator in

Lex. Ar Ande

θέατρον οὖ Λεύκιος Κάσσιος ῆρκτο, καὶ ἤδη που τέλος ζειως έλαμβανεν, ώς και τόδε στάσεων άρξον ετέρων, η ου χρήσιμον όλως Ελληνικαίς ήδυπαθείαις 'Ρωμαίους είνας εθίζεσθαι, τιμήτης δε Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος Γλαυκίαν τε βουλεύοντα καὶ Άπουλήιον Σατορνίνον ×δεδημαρχηκότα ήδη της άξιώσεως παρέλυεν, αίσχρως βιούντας, οὐ μὴν ἐδυνήθη· ὁ γάρ οἱ συνάρχων οὐ 3 συνέθετο. μικρον οὖν ὕστερον ὁ Ἀπουλήιος, ώς άμυνούμενος τον Μέτελλον, ες ετέραν παρήγγελλε δημαρ-χίαν, φυλάξας στρατηγούντα τον Γλαυκίαν και τησδε 4 των δημάρχων της χειροτονίας προεστώτα. Νώνιος μέν οὖν, ἐπιφανής ἀνήρ, ἔς τε τὸν Ἀπουλήιον παρρησία χρώμενος καὶ Γλαυκίαν έξονειδίζων δήμαρχος 5 απεδείχθη. δείσαντες δ' ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ ᾿Απουλήιος μη δημαρχων αὐτοὺς ἀμύναιτο, ὅχλον ἀνδρων εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπιόντι ἐπιπέμπουσι σὺν θορύβω, 6 καὶ ές τι πανδοκείον συμφυγόντα συνεκέντησαν. δε πάθους οίκτροῦ καὶ δεινοῦ φανέντος, οἱ περὶ τὸν Γλαυκίαν, οὔπω τοῦ δήμου συνελθόντος, ἄμ' έω χειροτονοῦσι δήμαρχον τὸν Απουλήιον. καὶ τὸ μὲν Νωνίου πάθος ώδε εσιγήθη δια την δημαρχίαν Άπου-29 ληίου, δεδιότων αὐτὸν ἔτι ἐξελέγχειν. Ἐξηλάθη δὲ καὶ Μέτελλος ὑπ' αὐτῶν, προσλαβόντων Γάιον Μάριον Χ έκτην ἄρχοντα ὑπατείαν, ἐχθρὸν ἀφανῆ τοῦ Μετέλλου. 2 καὶ συνέπραξαν ώδε άπαντες άλλήλοις. ὁ μεν Άπου-

154 B. C. the destruction of the theatre which C. Cassius Longinus, censor at the time, had begun. See Vell. Pat. i. 15. 3; Livy,

Epit., Book 48.

3 προεστώτα. It is of course quite impossible that a practor, an officer of the populus Romanus, should have presided at the election of the tribunes, who were officers of a distinct corporation, the plebs. In the present case Appian is not even consistent with himself, for the practors entered office on January I; so that if Glaucia had been practor at the time of the tribunician elections in 101 B. C. he could not have been still practor when he was slain along with Saturninus in 100 B. C. (ch. 32. 9, and Cic. Pro Rab. 7. 20).

λήιος νόμον ἐσέφερε, διαδάσασθαι γῆν ὅσην ἐν τῆ νῦν ὑπὸ 'Ρωμαίων καλουμένη Γαλατία Κίμβροι γένος Κελτῶν κατειλήφεσαν, καὶ αὐτοὺς ὁ Μάριος ἔναγχος καὶ ουωμένο ἐξελάσας τὴν γῆν ὡς οὐκέτι Γαλατῶν ἐς 'Ρωμαίους περιεσπάκει. προσέκειτο δέ, εἰ κυρώσειε τὸν νόμον 3 ὁ δῆμος, τὴν βουλὴν πένθ' ἡμέραις ἐπομόσαι πεισθήσεσθαι τῷ νόμῷ, ἢ τὸν οὐκ ὀμόσαντα μήτε βουλεύειν καὶ ὀφλεῖν τῷ δήμῷ τάλαντα εἴκοσιν, ἐπινοοῦντες οὕτως ἄλλους τε τῶν δυσχεραινόντων ἀμυνεῖσθαι καὶ Μέτελλον ὑπὸ φρονήματος οὐκ ἐνδώσοντα ἐς τὸν ὅρκον. ὁ μὲν δὴ νόμος ὧδε εἶχε, καὶ ὁ ᾿Απουλήιος ἡμέ- 4 ραν αὐτοῦ τῆ δοκιμασία προυτίθει, καὶ περιέπεμπε τον ἐκνείως τοὺς ἐξαγγελοῦντας τοῖς οῦσιν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, οῖς δὴ καὶ μάλιστ' ἐθάρρουν ὑπεστρατευμένοις Μαρίῷ. Εκεκθωτος πλεονεκτούντων δ' ἐν τῷ νόμῷ τῶν Ἰταλιωτῶν ὁ δῆ-

29. 2 γένος Κελτῶν. The ancients often confound Celts and Germans; we have even (Dio Cassius, liii. 12. 6) Κελτῶν γάρ τινες, οὖς δὴ Γερμανοὺς καλοῦμεν. Velleius (ii. 12. 2) says more correctly, 'Vis Germanarum gentium quibus nomen Cimbris et Teutonis erat.'

4 πλεονεκτούντων δ' έν τῷ νόμῳ τῶν Ἰταλιωτῶν. It is a striking instance of the imperfection of our historical record for this period, that modern scholars have to rest on this sentence their belief as to the nature of the legislation of Saturninus. It is supposed (see Mommsen, Hist. Book iv, ch. 6) that his Transalpine colonies were to be coloniae civium Romanorum, but that the colonists were to be drawn chiefly from among the Italian allies; thus the law would be indirectly a great enfranchising measure. Here as elsewhere (see notes on ch. 7. 4, and ch. 19. 5) Appian leaves us in some doubt as to who these 'Ιταλιώται are. He seems, both in this verse and in ch. 30. 2, to identify them with the ἄγροικοι, Roman citizens residing in the country, as opposed to the ἀστικοί (ch. 30. 2) or πολιτικός ὅχλος (ch. 30. 1). Probably, however, this is a mere confusion of the second-hand historian, and we may suppose that the authority whom he was following meant what he said when he spoke of 'Italians' (see note on ch. 34. 6). Assuming then that the 'Ιταλιώται here are allies and not Romans, we have another difficulty, namely, that the only other reference to enfranchisement on this occasion reduces the gift to ludicrously small proportions. Cicero (Pro Balbo 21.48) tells us that the Apuleian

17/----

1 10.11

24.

34

αγαγών ἔφη τὸν δημον ἐσπουδακότα περὶ τὸν νόμον
6 δεδιέναι, μηχανὴν δ' ὁρῶν καὶ σόφισμα τοιόνδε· ὀμόσοιν τοιόνδε· ὀμόσοιν τοιόνδε· ὀμόσοιν τοιόνδε· ὀμόσοιν τοιόνδε· ὀμόσοιν τοιόνδε· ὀμόσοιν τοιόνδε· ἀπὸ τῶν ἀγρῶν καὶ νῦν μὲν οὕτω διασκεδᾶν τοὺς ἀπὸ τῶν ἀγρῶν ἐνηδρευμένους, ὕστερον δ' οὐ δυσχερῶς ἐπιδείξειν ὅτι οὐκ ἔστι νόμος ὁ πρὸς βίαν τε καὶ βροντῆς ώνοσοιν οὐν ἀνοσοιν κεκυρωμένος παρὰ τὰ πάτρια. ταῦτα δ'

Law gave Marius the right to create three Roman citizens in each colony. Obviously no such petty matter would justify Appian's statement, that 'the allies had the chief advantage in the law.' We must suppose then that other clauses opened avenues to enfranchisement wider than that of nomination by Marius.

30. Ι έν τη κυρία, sc. ημέρα.

είπων και τέλος ουθεν άναμείνας, πάντων έτι σιωπώντων ὑπ' ἐκπλήξεως ἐπὶ τῆ ἐνέδρα καὶ τῷ χρόνῳ δεδαπανημένω, οὐδ' ἐνθυμηθῆναί τι παρασχων αὐτοῖς ἐξ- των τοῦ Κρόνου νεών, οῦ τοῖς ταμίαις quaeste ἐχρῆν ὀμνύναι, καὶ ἄμνυ σὺν τοῖς φίλοις πρῶτος. ώμνυον δέ καὶ οἱ λοιποί, τὸ έαυτοῦ δεδιώς εκαστος. Μέτελλος δ' οὐκ ὤμοσε μόνος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ 2 προαιρέσεως διέμεινεν αφόβως. και αὐτον εὐθύς της έπιούσης ὁ ᾿Απουλήιος, ἐπιπέμψας τὸν <u>ὑπηρέτη</u>ν, ἐξ- /ictor είλκεν από του βουλευτηρίου. ρυομένων δε των ετέ- 3 ρων δημάρχων, ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Απουλήμος ἐς τοὺς αγροίκους εκδραμόντες οὐκ έφασκον αὐτοῖς έσεσθαι την γην, οὐδε τον νόμον κύριον, εὶ μη Μέτελλος έξελαθείη. ψήφισμά τε φυγής επέγραφον άὐτώ, καὶ μ τοὺς ὑπάτους ἐπικηρῦξαι προσετίθεσαν μηδένα Μετέλλω κοινωνεῖν πυρός ἢ ὕδατος ἢ στέγης ἔς τε τὴν δοκιμασίαν τοῦδε τοῦ ψηφίσματος ἡμέραν προύγραφον. δεινης δε των αστικών αγανακτήσεως ούσης, και παρα- 5 πεμπόντων Μέτελλον αξί συν ξιφιδίοις, δ Μέτελλος αὐτοὺς ἀσπασάμενος καὶ ἐπαινέσας τῆς προαιρέσεως, ούκ έφη δι έαυτον εάσειν οὐδένα κίνδυνον επιγενέσθαι τη πατρίδι. καὶ τόδε εἰπων ὑπεξηλθε της πόλεως. 6 καὶ τὸ ψήφισμα ὁ Άπουλήιος ἐκύρου, καὶ τὰ ἐν τῷ Υηφίσματι Μάριος ἐπεκήρυττεν.

ουτω μεν δή καὶ Μέτελλος, ανηρ εὐδοκιμώτατος, 32 εφευγε, καὶ ὁ Άπουλήιος ἐπ' αὐτῷ τρίτον ἐδημάρχει.

32. I ἐπ' αὐτῷ, 'after this.'

τρίτον ἐδημάρχει. Apparently the tribunician elections were held before the consular, and both towards the end of the year, for it appears from ch. 33. I that the death of Saturninus and his fellows, which followed close on these proceedings, took place on the day on which the new tribunes entered upon office, i.e. December 10, 100 B.C. If Appian is right in saying that Glaucia was candidate for the consulship, this was in itself

a gross illegality, for he was praetor at the time,

καί τις αὐτῷ συνῆρχε δραπέτης εἶναι νομιζόμενος, τη Γράκχον έαυτῷ τὸν πρεσβύτερον πατέρα ἐπιγράφων τως καὶ τὸ πληθος αὐτῷ συνεπεπράχει περὶ τὴν χειροτονίας, Μάρκος μεν Άντωνιος έπι την ετέραν αναμφιλόγως ήρέθη, την δε υπόλοιπον Γλαυκίας όδε καὶ Μέμμιος μετήεσαν. Μεμμίου δ' όντος ἐπιδοξοτέρου κας παρά πολύ, δείσας ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Άπουλήιος ἐπιπέμπουσί τινας αὐτῷ σὺν ξύλοις ἐν αὐτῆ τῆ χειροτονία, οὶ τὸν Μέμμιον παίοντες ἐν μέσφ πάντων ὁρώντων συνέκο ψαν. καὶ ή μεν εκκλησία θορυβηθείσα διελύετο, μαθέπ οὔτε νόμων οὔτε δικαστηρίων οὔτε τινὸς αἰδοῦς ἔτι ύπούσης ό δε δημος αγανακτων ες την επιούσαν ημέραν μετ' ὀργῆς συνέτρεχεν ὡς κτενοῦντες τὸν ᾿Απου-βοι τριτις λήιον. ὁ δ', ἄλλο πλῆθος ἀλίσας ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, μετὰ Γλαυκίου καὶ Γαΐου Σαυφηίου ταμίου τὸ Καπι-6 τώλιον κατέλαβεν. καὶ αὐτοὺς τῆς βουλῆς ἀναιρεθῆναι ψηφισαμένης, ὁ Μάριος ἀχθόμενος ὅμως ὥπλιζέ τινας σύν ὄκνω καὶ βραδύνοντος έτεροι τὸ ύδωρ επιρρέον η ές τὸ ίερον διέτεμον. καὶ Σαυφήιος μεν εμπρησαι τον νεών, ύπο δίψης απολλύμενος, ηξίου, Γλαυκίας δε και Άπουλήιος ελπίσαντες αὐτοῖς επικουρήσειν Μάριον παρέδωκαν έαυτούς, οίδε πρῶτοι, καὶ ἐπ² ἐκεί-8 νοις δ Σαυφήιος. Μάριος δ', αὐτίκα πάντων αὐτοὺς αναιρείν κελευόντων, ές το βουλευτήριον συνέκλεισεν 9 ως εννομώτερον εργασόμενος. οι δε πρόφασιν τουτ' κακ α είναι νομίσαντες, τον κέραμον εξέλυον του βουλευτη- τους ρίου, και τους άμφι τον Άπουλήιον έβαλλον έως άπ-. έκτειναν, ταμίαν τε καὶ δήμαρχον καὶ στρατηγόν, ἔτι 33 περικειμένους τὰ σύμβολα της ἀρχης. πολὺς δὲ καὶ και κάτανος ἄλλος ὅμιλος ἐν τῆ στάσει διέφθαρτο, καὶ δήμαρχος έτερος, του Γράκχου παίς είναι νομιζόμενος, πρώτην δημαρχῶν ἐκείνην ἡμέραν, οὐδένα ἔτι ώφελούσης οὔτε έλευθερίας οὔτε δημοκρατίας οὔτε νόμων οὔτε ἀξιώ-

" I at ?

σεως ούτε ἀρχής, ὅπου καὶ ή τῶν δημάρχων ές τε κώλυσιν άμαρτημάτων και ές έπικούρησιν των δημοτων γενομένη, ίερα καὶ ἄσυλος οὖσα, τοιάδε ὕβριζε σου καλι καὶ τοιάδε ἔπασχεν. ἀναιρεθέντων δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν 2 και με Απουλήιον, ή μεν βουλή και ο δημος εκεκράγεσαν κατακαλείν Μέτελλον, Πόπλιος δέ Φούριος δήμαρχος, οὐδ' ἐλευθέρου πατρὸς ἀλλ' ἐξελευθέρου, θρασέως > ενίστατο αὐτοῖς, καὶ οὐδὲ Μετέλλου τοῦ Μετέλλου παιδός ίκετεύοντος αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου, καὶ δακρύοντος καὶ τοῖς ποσὶ προσπίπτοντος, ἐνεκλάσθη. άλλ' ὁ μὲν παῖς ἐκ τῆσδε τῆς ὄψεως εὐσεβης ἐς τὸ 3 Ρως. έπειτα εκλήθη, τοῦ δ' επιόντος έτους Φούριον μεν επί τῷδε ἐς δίκην Γάιος Κανουλήιος δήμαρχος ὑπῆγε, καὶ ό δημος ούδε τους λόγους ύπομείνας διέσπασε τον his defence Φούριον ούτως αξί τι μύσος ξκάστου έτους έπὶ τῆς άγορας εγίγνετο Μετέλλω δ' ή κάθοδος εδόθη, καί 4 φασιν αὐτῷ τὴν ἡμέραν οὐκ ἀρκέσαι περὶ τὰς πύλας αι το δονο δεξιουμένω τους απαντωντας. τρίτον μέν δη τόδε 5 έργον εμφύλιον ην το Άπουληίου, μετα δύο τα Γράκχεια, καὶ τοσάδε είργαστο 'Ρωμαίους.

Ούτω δ' έχουσιν αὐτοῖς ὁ συμμαχικὸς καλούμενος 34 πόλεμος επιγίγνεται εθνων ανά την Ίταλίαν πολλων, αρξάμενός τε παραδόξως καὶ άθρόως ἐπὶ μέγα προ- repible as ελθών καὶ τὰς στάσεις ἐν 'Ρώμη σβέσας ὑπὸ δέους formilles & έπι πολύ. λήγων δέ και όδε στάσεις τε άλλας και στασι- 2 άρχους δυνατωτέρους ανέθρεψεν, οὐ νόμου ἐσηγήσε- > σιν έτι οὐδε δημοκοπίαις άλλ' άθρόοις στρατεύμασι

33. I ὅπου καί, 'considering that even.'

chs. 34-37. The demands of the allies and the tribunate of Livius Drusus, B. C. 91.

³ ἐπὶ τωδε, 'ob istam pertinaciam' (Schweigh.).
5 τοσάδε εἴργαστο 'Ρωμαίους, 'and so great the evils which it (the civic discord) had inflicted on the Romans. 'Verbum είργαστο, ut solet, active accipiendum cum duplici accusativo' (Schweigh.); cf. chs. 108. 4 and 110. 2.

Franchisement of Allies Fulvius Placeus 125. 3 Livius Irusus 91. 4. C. Gregechus. 123. THE ITALIAN ALLIES

3 κατ' ἀλλήλων χρωμένους. καὶ αὐτὸν διὰ τάδε συνήγαγον ἐς τήνδε τὴν συγγραφήν, ἔκ τε τῆς ἐν Ῥώμη στάσεως ἀρξάμενον, καὶ ἐς πολὺ χείρονα στάσιν ἐτέραν

έκπεσόντα. ήρξατο δὲ ώδε.

4 Φούλουιος Φλάκκος ύπατεύων μάλιστα δη πρώτος όδε ες το φανερώτατον ηρέθιζε τους Ίταλιώτας επι- τις θυμεῖν της 'Ρωμαίων πολιτείας ώς κοινωνους της ηγεμωνίας αντὶ ύπηκόων εσομένους. εσηγούμενος δε την γνώμην καὶ επιμένων αὐτη καρτερώς, ὑπὸ της βουλης επί τινα στρατείαν εξεπέμφθη διὰ τόδε. εν ή της ὑπατείας αὐτῷ δεδαπανημένης, ὁ δὲ καὶ δημαρχεῖν είλετο μετ αὐτήν, καὶ ἔπραξε γενέσθαι σὺν Γράκχω τῷ νεωτέρω, τοιάδε ἄλλα ὑπὲρ της Ἰταλίας εσφέροντι κὰκείνω. 6 ἀναιρεθέντοιν δὲ ἀμφοῖν, ώς μοι προείρηται, πολύ μᾶλλον ηρέθιστο ή Ἰταλία· οὕτε γὰρ ηξίουν εν ὑπηκόων ἀντὶ κοινωνῶν είναι μέρει, οὕτε Φλάκκον καὶ Γράκχον ὑπὲρ αὐτῶν πολιτεύοντας τοιάδε παθεῖν.

35 ἐπὶ δὲ ἐκείνοις καὶ <u>Λίουῖος Δροῦσος δημαρχῶν</u>, ἀνηρ ἐπιφανέστατος ἐκ γένους, δεηθεῖσι τοῖς Ἰταλιώταις νόμον αὖθις ἐσενεγκεῖν περὶ τῆς πολιτείας ὑπ-

34. 5 δ $\delta\epsilon$. The conjunction is pleonastic and must be omitted in translating, as in the familiar $\tilde{\eta}$ δ ' δs in Plato's dialogues. Schweigh, reads $\delta\delta\epsilon$. The question whether the $\delta\epsilon$ in similar cases should or should not be united to the preceding pronoun is one which frequently recurs; see Buttmann's note on Soph. Phil. 87.

ο δὲ καὶ δημαρχεῖν είλετο, 'his consulship having been wasted in this campaign, Fulvius chose to hold the tribunate after the consulship, and managed to be elected along with the younger Gracchus who himself too was introducing similar proposals in favour of the Italians.' I have throughout followed Mend. in accentuating the article when it is used substantively

for 'he' or 'some.'

6 ἢρέθιστο ἡ Ἰταλία. In this and the following chapters Ἰταλία and Ἰταλιῶται are always used for allies as distinguished from Romans; though in ch. 36. 3 there is a curious mention of Etruscans and Umbrians as apparently distinct from Ἰταλιῶται.

125.

& to win farour of Senate squites ! altera

Daniel Minimize o

TRIBUNATE OF LIVIUS DRUSUS 91 B.C.

invy . έσχετο· τούτου γὰρ δη μάλιστα ἐπεθύμουν ὡς ἐνὶ τώδε αὐτίκα ἡγεμόνες ἀντὶ ὑπηκόων ἐσόμενοι. ὁ δὲ τον δη- 2 μον ές τοῦτο προθεραπεύων, ὑπήγετο ἀποικίαις πολλαίς ές τε την Ίταλίαν καὶ Σικελίαν έψηφισμέναις μέν έκ πολλού, γεγονυίαις δε ούπω. τήν τε βουλήν και 3 τους ίππέας, οὶ μάλιστα δη τότε άλληλοις διὰ τὰ δικαστήρια διεφέροντο, επικοίνω νόμω συναγαγείν έπειρατο, σαφως μεν ου δυνάμενος ές την βουλην έπανενεγκείν τὰ δικαστήρια, τεχνάζων δ' ès έκατέρους ώδε for sota part των βουλευτων διὰ τὰς στάσεις τότε όντων μόλις ἀμφὶ 4 tollows. τους τριακοσίους, έτέρους τοσούσδε αὐτοῖς ἀπο τῶν ίππέων εσηγείτο αριστίνδην προσκαταλεγήναι, και έκ μετίτ.

35. 2 ίπήγετο, 'but Drusus, by way of coaxing the people to assent to this, proceeded to win them over by the prospect of many colonies to be sent out to Italy and Sicily.' The Epitomator of Livy (Book 71) mentions likewise a lex frumentaria. Pliny, Hist. Nat. xxxiii. § 13. 46 says, 'Livius Drusus in tribunatu plebei octavam partem aeris argento miscuit,' a passage which Mommsen (Münzwesen, p. 387, note 69) explains as indicating not a debasement of the coin by alloy, but the issue, as token money, of plated denarii in the ratio of 1:7 of the silver ones.

3 ἐπικοίνω νόμω (Mend.), 'by a law which was to share the courts between the two orders.' If we read ἐπὶ κοινώ νόμω with Schweigh, and the MSS., we must translate, 'on the terms of

carrying a law which was to share,' &c.

4 προσκαταλεγήναι. Appian gives a version of the story which might enable us to reconcile in some sort the statement of the Epitomator of Livy (Book 71) that Drusus wished to divide the jury-courts between the two orders with that of Velleius (ii. 13. 2) that he wished simply to transfer them from equites to senate. If we are to trust Appian, Drusus, like Sulla after him (see ch. 100. 5), proposed to increase the senate by the addition of 300 from the equestrian order, and to hand over the jury-courts to the senate so enlarged. I do not think that this solution can be accepted. The best picture of the situation, as between Drusus and the senate on the one hand and the knights on the other, with Philippus the consul as their champion, is to be found in the Preface to the Third book of Cicero De Oratore. We there find that it is the 'senate as now constituted' which is attacked by Philippus and vigorously defended by Drusus and Crassus. The passage seems hardly consistent with Appian's statement that a radical change in the constitution of the senate had been

5 τωνδε πάντων ες το μέλλον είναι τα δικαστήρια. ευφεν, εγκλήματος ίσα δη και άγνοουμένου δια το έθος 6 της δωροδοκίας ανέδην επιπολαζούσης. δ μεν δη τάδε προς έκατέρους επενόει, περιηλθε δε ές το εναντίον αὐτῷ. ή τε γὰρ βουλη χαλεπῶς ἔφερεν ἀθρόως αὐτῆ τοσούσδε προσκαταλεγήναι και εξ ιππέων ες το μέγιστον αξίωμα μεταβηναι, οὐκ αδόκητον ήγουμένη καὶ βουλευτας γενομένους κατα σφας έτι δυνατώτερον τοις 7 προτέροις βουλευταίς στασιάσειν οί τε ίππεις υπώπτευον ότι τήδε τή θεραπεία πρὸς τὸ μέλλον ές την βουλην μόνην τὰ δικαστήρια ἀπὸ τῶν ἱππέων περι-Φέροιτο, γευσάμενοί τε κερδών μεγάλων καὶ έξουσίας 8 οὐκ ἀλύπως τὴν ὑπόνοιαν ἔφερον. τό τε πληθος αὐτῶν έν ἀπορία σφας ἐποίει καὶ ὑποψία πρὸς ἀλλήλους, τίνες άξιώτεροι δοκούσιν ές τους τριακοσίους καταλεγήναι καὶ τοῖς λοιποῖς Φθόνος ἐς τοὺς κρείττονας 9 εσήει. ύπερ άπαντα δ' ήγανάκτουν αναφυομένου τοῦ της δωροδοκίας έγκλήματος, δ τέως ήγοῦντο καρτερώς ξα το δωροδοκίας εγκλήματος, δ τέως ήγοῦντο καρτερώς

proposed by Drusus, and inclines us rather to accept the story

as told by Velleius.

 $5 \epsilon \pi' a v r ω v$, 'before this tribunal.' Mend. suggests $\epsilon \pi'$ a v r ϵv or $\kappa a \tau' a v r ω v$, 'directed against the equites.' This would better indicate what the knights really resented (see below, note on verse 9), but Appian never recognizes this, see above, note on ch. 22. 7.

 $8 \frac{\pi \lambda \hat{\eta} \theta os}{a \hat{\sigma} \hat{\sigma} \hat{\nu}}$, 'the numbers of the equites (of whom the majority must needs be left in the cold) caused difficulty and

suspicion amongst them.'

9 ὑπὲρ αὐτῶν. The manuscript reading is ὑπὲρ αὐτῶν, but this emendation adopted by Mend. from Didot seems on the whole preferable, 'which they thought till then had been crushed out with the strong hand for their benefit.' Drusus proposed to extend the liability to prosecution under the law of C. Gracchus, 'ne quis judicio circumveniretur,' from the senators to the equites, and this proposal made them his deadly enemies; see Cic. Pro Clu. 56. 153 and Pro Rab. Post. 7. 16.

36. I μόνος ὁ δῆμος ἔχαιρε. It appears from their conduct after Drusus' death (ch. 37. I) that the democrats likewise were offended with him.

2 της δημοσίας Ρωμαίων γης. This shows that there must have been, even after the Law of III B.C., some divisible land left. That law (verses 3I and 32) does not convert into private land the holdings of municipia and colonies, but the existing custom is confirmed.

3 The mass of the Italians was devoted to Drusus, and like their ancestors in the time of Fulvius Flaccus (ch. 21. 2) they did not grudge the land if they could gain the citizenship; but there were doubtless many with whom private interests prevailed, and the consul Philippus seems to have used them freely in his opposition to Drusus. We need not suppose that, as Appian hints here, Philippus was privy to the assassination.

την της δοκιμασίας ημέραν ἀνέμενον. Appian is wrong here: the laws about the jury-courts and the colonies were actually passed, but only by tacking them together in a single enactment. This was contrary to the Lex Caecilia et Didia, and the senate, by the advice of Philippus, who was augur as well as consul, set the laws aside as invalid. All this took place in Drusus' lifetime, for he declined to veto the decree of the senate; see Cic. pro Domo, chs. 16 and 20; de Leg. ii. 12. 31; Diod. xxxvii. 10. 3.

forts elemicivals unite against briends of Irusus Varian Commission

VARIAN COMMISSION 90 B.C.

το πληθος αποπέμπων, έξεβόησεν άφνω πεπληχθαι, καὶ λέγων ἔτι κατέπεσεν. ηὑρέθη δὲ ἐς τὸν μηρὸν Μή αὐτῷ σκυτοτόμου μαχαίριον ἐμπεπηγμένον.

ούτω μεν δη και Δρούσος ανήρητο δημαρχών. και οί ίππεις επίβασιν ές συκοφαντίαν των έχθρων το ακτί πολίτευμα αὐτοῦ τιθέμενοι, Κόιντον Οὐάριον δήμαρχον έπεισαν έσηγήσασθαι κρίσεις είναι κατά των τοίς 'Ιταλιώταις έπὶ τὰ κοινὰ φανερῶς ἢ κρύφα βοηθούντων, έλπίσαντες τους δυνατούς άπαντας αυτίκα ες έγκλημα επίφθονον ύπάξεσθαι, καὶ δικάσειν μεν αὐτοί, γενομένων δ' εκείνων εκποδών δυναπώτερον έτι της πό-2 λεως ἐπάρξειν. τὸν μὲν δη νόμον ἀπαγορευόντων τῶν έτέρων δημάρχων μη τίθεσθαι, περιστάντες οι ίππεις σύν ξιφιδίοις γυμνοίς εκύρωσαν ώς δ' εκεκύρωτο, αὐτίκα τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν βουλευτῶν ἐπεγρά-3 φοντο κατήγοροι. καὶ Βηστίας μὲν οὐδ' ὑπακούσας έκων ἔφευγεν ώς οὐκ ἐκδώσων έαυτον ἐς χεῖρας ἐχθρων, καὶ Κόττας ἐπ' ἐκείνω παρηλθε μὲν ἐς τὸ δικαστήριον, σεμνολογήσας δε ύπερ ών επεπολίτευτο, καὶ λοιδορησάμενος τοῖς ἱππεῦσι φανερῶς, ἐξήει τῆς ποιω 4 πόλεως καὶ δόε πρὸ τῆς ψήφου Μούμμιος δ' ὁ τὴν Ελλάδα ελών Έλλάδα έλών, αἰσχρῶς ἐνεδρευθεὶς ὑπὸ τῶν ἱππέων ύποσχομένων αὐτὸν ἀπολύσειν, κατεκρίθη φεύγειν, καὶ 38 εν Δήλφ διεβίωσεν. επιπολάζοντος δ' ες πολύ τοῦ

> 37. I καὶ οἱ ἱππεῖς, &c. The union of the knights with the democrats to establish the Varian commission against the aristocratic friends of Drusus was their revenge for the attempt which Drusus had made to render them liable to prosecution for judicial corruption.

> κακοῦ κατὰ τῶν ἀρίστων, ὅ τε δημος ήχθετο τοιῶνδε καὶ τοσάδε εἰργασμένων ἀνδρῶν ἀθρόως ἀφαιρούμενος, καὶ οἱ Ἰταλοὶ τοῦ τε Δρούσου πάθους πυνθανό-

4 Μούμμιος δ' ὁ τὴν Ἑλλάδα έλών. Το account for this strange anachronism of half a century, it has been supposed that Appian found a Memmius among the victims and confused the names.

chs. 38-53. The Social War.

μενοι καὶ τῆς ἐς την φυγην τούτων προφάσεως, οὐκ ανασχετον σφίσιν έτι ηγούμενοι τους ύπερ σφων πολι- Allie de τεύοντας τοιάδε πάσχειν, οὐδ' ἄλλην τινὰ μηχανην το γεθεί ἐλπίδος ἐς την πολιτείαν ἔτι ὁρῶντες, ἔγνωσαν ἀποστηναι 'Ρωμαίων ἄντικρυς καὶ πολεμείν αὐτοῖς κατὰ κράτος. κρύφα τε διεπρεσβεύοντο συντιθέμενοι περί 2 τωνδε, και όμηρα διέπεμπον ές πίστιν αλλήλοις. ών ές πολύ μεν ουκ έπήσθοντο 'Ρωμαΐοι διὰ τὰς ἐν ἄστει κρίσεις τε καὶ στάσεις ως δ' ἐπύθοντο, περιέπεμπον ές τας πόλεις από σφων τους έκαστοις μαλιστα έπιτηδείους, άφανῶς τὰ γιγνόμενα έξετάζειν. καί τις έκ 3 τούτων μειράκιον ὅμηρον ἰδων εξ Ἄσκλου πόλεως ες ετέραν ἀγόμενον, ἐμήνυσε τῷ περὶ τὰ χωρία ἀνθυ- χ χ καίτω Σερουιλίω. ἦσαν γάρ, ὡς ἔοικε, τότε καὶ τῆς τ Ἰταλίας ἄρχοντες ἀνθύπατοι κατὰ μέρη ὁ καὶ ᾿Αδριανος άρα μιμούμενος ύστερον χρόνω πολλώ, την αυτοκράτορα άρχην 'Ρωμαίοις ηγούμενος, ανεκαίνισε, καὶ μετ' αὐτὸν ἐπέμεινεν ἐς βραχύ. ὁ δὲ Σερουίλιος θερμό-15 τερον εσδραμών ες τὸ "Ασκλον, καὶ πανηγυρίζουσι τοίς Μιλιω Ασκλαίοις χαλεπως απειλων, ανηρέθη ως ύπο ήδη πεφωραμένων. ἐπανηρέθη δ' αὐτῷ καὶ Φοντήιος, δς 6 επρέσβευεν αὐτῷ καλοῦσι δ' οὕτω τοὺς τοῖς ἡγεμόσι

38. 4 For Hadrian's division of Italy for judicial purposes into four districts each under a consularis see Marquardt, Röm. Staats-Verwaltung, i. p. 72. Appian is mistaken in thinking that there was any such a jurisdiction in Republican times. Mommsen (Staatsrecht, ii³, p. 235) supposes that Servilius was a praetor or pro-praetor appointed to a special military command over a particular district, subject to the maius imperium of the consuls. Perhaps it is simpler to suppose that Servilius was a provincial governor passing through Asculum on his way either to or from his province. We know from Cic. in Verr. v. 16. 40 that a pro-praetor so situated would be expected to act pro imperio in case of any emergency.

6 δε ἐπρέσβευσεν αὐτῷ. The legatus was, as the name imports, originally an envoy or commissioner sent by the senate to a Roman general. Hence Polybius always translates the word by πρεσβευτής. Later Greek writers, including Appian (ch. 40. 2),

novinces

β. ** Τῶν ἐθνῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἑπομένους ἐς βοήθειαν.

7 πεσόντων δὲ τῶνδε, οὐδὲ τῶν ἄλλων 'Ρωμαίων ῆν τις
φειδώ, ἀλλὰ τοὺς παρὰ σφίσι πάντας οἱ ᾿Ασκλαῖοι συνεκέντουν ἐπιτρέχοντες, καὶ τὰ ὅντα αὐτοῖς διήρπαζον.

39 ἐκραγείσης δὲ τῆς ἀποστάσεως, ἄπαντα ὅσα τοῖς
᾿Ασκλαίοις ἔθνη γείτονα ῆν, συνεξέφηνε τὴν παρασκευήν, Μάρσοι τε καὶ Παιλιγνοὶ καὶ Οὐηστῖνοι καὶ
Μαρρουκῖνοι, καὶ ἐπὶ τούτοις Πικεντῖνοι καὶ Φρεντανοὶ καὶ Ἱρπῖνοι καὶ Πομπηιανοὶ καὶ Οὐενύσιοι καὶ

'Ἰάπυγες, Λευκανοί τε καὶ Σαυνῖται, χαλεπὰ 'Ρωμαίοις
καὶ πρὶν ἔθνη γενόμενα, ὅσα τε ἄλλα ἀπὸ Λίριος ποτάμοῦ, ὃν νῦν μοι δοκοῦσι Λίτερνον ἡγεῖσθαι, ἐπὶ
τὸν μυχόν ἐστι τοῦ Ἰονίου κόλπου πεζεύοντι καὶ περι2 πλέοντι. πέμψασι δ' αὐτοῖς ἐς 'Ρώμην πρέσβεις, αἰτιασομένους ὅτι πάντα 'Ρωμαίοις ἐς τὴν ἀρχὴν συνεργασά-

generally render it in accordance with the facts of their time ὑποστράτηγος; but in this passage and in ch. 77. I he has reverted to the earlier nomenclature.

39. 1 έκραγείσης της ἀποστάσεως. This is in the beginning of

the year 90 B. C. coss. Rutilio Lupo, L. Caesare.

συνεξέφηνε την παρασκευήν, 'openly declared their com-

plicity.'

The tribes mentioned here as taking part in the revolt are chiefly those of central and eastern Italy. The Pompeians are uncertain, but probably the inhabitants of Pompeii on the Bay of Naples are intended; see ch. 50. 3. Iapyges mean in Appian (cf. ch. 42. 7) Apulians; see Smith's Dict. Geogr.

Liris and Liternus. The Liternus, from which (Livy, xxxii. 29. 3) the colony founded at its mouth is named, joins the sea some forty-five miles south of the mouth of the Liris at Minturnae. It is identified by Bunbury (Smith's *Dict. Geogr.*) with 'the small and sluggish stream which forms the outlet of this lake

(the Literna Palus) to the sea.'

πεζεύοντι καὶ περιπλέοντι. The limits of the revolted area are traced by going up the Liris from mouth to source, and then proceeding roughly in the same direction (northerly) to the head of the Adriatic; there you take ship and coast round by the Straits of Messina until you complete the circle by again reaching the mouth of the Liris in Latium. You have thus included all eastern and southern Italy.

μενοι οὐκ ἀξιοῦνται τῆς τῶν βεβοηθημένων πολιτείας, ή βουλή μάλα καρτερως ἀπεκρίνατο, εὶ μεταγιγνώσκουσι των γεγονότων, πρεσβεύειν ές αὐτήν, άλλως δε μή. οί 3 μέν δη πάντα απογνόντες ές παρασκευήν καθίσταντο Ισο σοο ω καὶ αὐτοῖς, ἐπὶ τῷ κατὰ πόλιν στρατῷ, κοινὸς ἢν ίπ- Μοπιμε πέων τε καὶ πεζων έτερος ές δέκα μυριάδας. καὶ 'Ρω- αγικο μαΐοι τὸν ἴσον αὐτοῖς ἀντεξέπεμπον ἀπό τε σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἔτι συμμαχούντων σφίσιν ἐθνῶν τῆς 'Ιταλίας. ήγοῦντο δὲ 'Ρωμαίων μὲν ὕπατοι Σέξτος τε 40 'Ιούλιος Καΐσαρ καὶ Πόπλιος 'Ρουτίλιος Λοῦπος' ἄμφω γαρ ως ές μέγαν τε και εμφύλιον πόλεμον εξήεσαν, σεί το έπει και τας πύλας οι ύπόλοιποι και τα τείχη δια χειρος είχον ώς έπ' οικείω και γείτονι μάλιστα έργω. τό 2 τε ποικίλον του πολέμου και πολυμερές ένθυμούμενοι word be ύποστρατήγους τοις ύπάτοις συνέπεμ ναν τους τότε μαμή δεκή αρίστους, ύπὸ μὲν 'Ρουτιλίω Γναιόν τε Πομπήιον, τὸν πατέρα Πομπηίου τοῦ Μάγνου παρονομασθέντος, καὶ Κόιντον Καιπίωνα καὶ Γάιον Περπένναν καὶ Γάιον Μάριον καὶ Οὐαλέριον Μεσσάλαν, ὑπὸ Σέξτω Καίσαρι Πόπλιον Λέντλον, άδελφον αὐτοῦ Καίσαρος, καὶ Τίτον Δίδιον καὶ Λικίνιον Κράσσον καὶ Κορνήλιον Σύλλαν, καὶ Μάρκελλον ἐπὶ τοῖσδε. τοσοίδε μὲν δη 3 τοις ύπάτοις, διελόμενοι την χώραν, ύπεστρατήγουν. καὶ πάντας ἐπέπορεύοντο οἱ ΰπατοι καὶ αὐτοῖς οἱ 'Ρωμαίοι καὶ έτέρους ώς ές μέγαν ἀγῶνα ἔπεμπον έκάστοτε. Ίταλοις δ' ήσαν μέν στρατηγοί και κατά πόλεις 4 έτεροι, κοινοί δ' έπι τῷ κοινῷ στρατῷ και τοῦ παντὸς αὐτοκράτορες Τίτος Λαφρήνιος καὶ Γάιος Ποντίλιος καὶ Μάριος Έγνάτιος καὶ Κόιντος Πομπαίδιος

3 ἐπὶ τῷ κατὰ πόλιν στρατῷ, 'in addition to the local forces of each state.'

^{40.} I Σέξτος τε Ἰούλιος. Schweigh, points out that throughout these chapters Appian names Sextus Caesar as the consul and commander-in-chief for 90 B. C. Sextus was really consul in 91, and the consul of 90 is his cousin Lucius; see note on ch. 48.5.

καὶ Γάιος Πάπιος καὶ Μάρκος Λαμπώνιος καὶ Γάιος Ἰουδακίλιος καὶ "Εριος 'Ασίνιος καὶ Οὐέττιος Κάτων· 5 οἱ τὸν στρατὸν ὁμοίως μερισάμενοι τοῖς 'Ρωμαίων στρατηγοῖς ἀντεκαθέζοντο, καὶ πολλὰ μὲν ἔδρασαν πολλὰ δ' ἔπαθον· ὧν ἑκατέρων, ἐν κεφαλαίω φράσαι, τὰ

άξιολογώτατα ην τοιάδε. 41 Οὐέττιος μεν Κάτων Σέξτον Ἰούλιον τρεψάμενός τε... καὶ δισχιλίους κτείνας, ἐπὶ Αἰσερνίαν ήλασε ρωμαίζουσαν καὶ αὐτὴν οἱ μεν συντάττοντες, Λεύκιός τε Σκιπίων καὶ Λεύκιος Άκίλιος, θεραπόντων ἐσθητας ὑπο- Ελλώ δύντες ἀπέδρασαν, χρόνω δε και λιμώ παρεστήσαντο σωθοίω 2 οἱ πολέμιοι. Μάριος δὲ Ἐγνάτιος Οὐέναφρον έλων εκ προδοσίας έκτεινε δύο 'Ρωμαίων σπείρας εν αὐτή. Απο Πρησενταίος δε Πόπλιος Περπένναν μυρίων ανδρων και ήγούμενον ετρέψατο, καὶ έκτεινεν ες τετρακισχιλίους, και των λοιπων του πλέονος μέρους τα όπλα έλαβεν. έφ' ότω Περπένναν 'Ρουτίλιος ύπατος παρέλυσε της στρατηγίας, καὶ τὸ μέρος τοῦ στρατοῦ Γαΐω Μαρίω 3 προσέθηκεν. Μάρκος δε Λαμπώνιος των αμφί Λικίνιον Κράσσον ἀνείλεν ἐς ὀκτακοσίους, καὶ τοὺς λοι-42 πους ες Γρούμεντον πόλιν συνεδίωξεν. Γάιος δε Πάπιος Νωλάν τε είλεν έκ προδοσίας, και τοις έν αυτή 'Ρωμαίοις, δισχιλίοις οὖσιν, ἐκήρυξεν, εἰ μεταθοῖντο, 2 στρατεύσειν έαυτώ. καὶ τούσδε μεν ὁ Πάπιος μεταθεμένους εστράτευσεν οι δ' ήγεμόνες αὐτῶν οὐχ ὑπακούσαντες τῷ κηρύγματι ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι, καὶ 3 λιμῷ πρὸς τοῦ Παπίου διεφθάρησαν. Πάπιος δὲ καὶ Σταβίας είλε και Μινόερνον και Σάλερνον, ή 'Ρωμαίων άποικος ην και τους έξ αυτών αιχμαλώτους τε και

chs. 41, 42. Of the places mentioned in these chapters as the seat of war, Aesernia and Venafrum are on the border between Samnium and Latium, Grumentum in central Lucania, Venusia and Canusium in Apulia, and the other places in Campania which was invaded from the Samnite country to the east. Minoernum (ch. 42. 3) is unknown and probably corrupt.

e ordes.

δούλους έστράτευσεν. ως δε και Νουκερίας τὰ εν κύ- 4 κλφ πάντα κατέπρησεν, αι πλησίον αὐτῷ πόλεις καταπλαγείσαι προσετίθεντο, στρατιάντε αἰτοῦντι παρέσχον ές μυρίους πεζούς καὶ ίππέας χιλίους. μεθ' ὧν ὁ Πάπιος Αχέρραις παρεκάθητο. Σέξτου δε Καίσαρος Γαλα- 5 των πεζούς μυρίους καὶ Νομάδας Μαυρουσίους ίππέας Παυτελανι καὶ πεζούς προσλαβόντος τε καὶ χωρούντος ἐπὶ τὰς Αχέρρας, ὁ Πάπιος 'Οξύνταν, νίὸν 'Ιογόρθα τοῦ Νομάδων ποτέ βασιλέως, ύπὸ 'Ρωμαίων έν Οὐενουσία φυλαττόμενον, ήγαγεν έκ της Οὐενουσίας, καὶ περιθείς αὐτῷ πορφύραν βασιλικὴν ἐπεδείκνυ θαμινὰ τοῖς Νομάσι τοις σύν Καίσαρι. πολλών δ' ώς προς ίδιον 6 βασιλέα αὐτομολούντων ἀθρόως, τοὺς μὲν λοιποὺς τῶν Νομάδων ως υπόπτους ο Καίσαρ ες Λιβύην απέπεμψε. Παπίου δὲ πελάσαντος αὐτῷ σὺν καταφρονήσει, καὶ μέρος ήδη τοῦ χάρακος διασπώντος, τοὺς ἱππέας ἐκπέμψας κατ' άλλας πύλας έκτεινε τοῦ Παπίου περὶ έξακισχιλίους. καὶ ἐπὶ τώδε Καῖσαρ μὲν ἐξ Αχερρών 7 ανεζεύγνυεν, Ίουδακιλίω δ' έν Ίαπυγία προσετίθεντο Κανύσιοι καὶ Οὐενούσιοι καὶ έτεραι πόλεις πολλαί. τινὰς δὲ καὶ ἀπειθούσας ἐξεπολιόρκει, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς [ωπι το Ρωμαίων τοὺς μὲν ἐπιφανεῖς ἔκτεινε, τοὺς δὲ δημό- με τας καὶ δούλους ἐστράτευεν.

Υρουτίλιος δ΄ υπατος καὶ Γάιος Μάριος ἐπὶ τοῦ 43

Τίριος ποταμοῦ γεφύρας ἐς διάβασιν ἐξ οὐ πολλοῦ

Κάτων αὐτοῖς ἀπ' ἀλλήλων ἐπήγνυντο· καὶ Οὐέττιος

Κάτων αὐτοῖς ἀντεστρατοπέδευε παρὰ τὴν Μαρίου μά
λιστα γέφυραν, ἔλαθέ τε νυκτὸς περὶ τὴν 'Ρουτιλίου

^{43.} I The Liris takes its rise in the country of the Marsi not far from Lake Fucinus and flows through eastern Latium. The defeat and death of Rutilius and of Caepio (ch. 44) may have taken place on the upper waters of the Liris, in which case the advance in ch. 46 of Marius and Sulla against the Marsian country would take place from the same base of operations; we may call this the central army.

2 γέφυραν λόχους εν φάραγξιν ενεδρεύσας. άμα δ' έφιταστικ ι τον Ρουτίλιον διελθεῖν ὑπεριδων ἀνέστησε τὰς ἐνέδρας, καὶ πολλούς μεν έκτεινεν έπὶ τοῦ ξηροῦ, πολλούς δ' ές τη τον ποταμον κατώσεν ο τε 'Ρουτίλιος αυτός έν τώδε τῷ πόνῳ βέλει τρωθείς ἐς τὴν κεφαλὴν μετ' ὀλίγον 3 ἀπέθανεν. καὶ Μάριος ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὢν γεφύρας, τὸ συμβὰν ἐκ τῶν Φερομένων κατὰ τὸ ρεῦμα σωμάτων είκάσας τους εν ποσίν ώσατο, και το ρεύμα περάσας τον χάρακα του Κάτωνος υπ' ολίγων φυλαττόμενον είλεν, ώστε τὸν Κάτωνα νυκτερεῦσαί τε ένθαπερ ένίκησε, καὶ ἀποροῦντα ἀγορᾶς ἀναζεῦξαι περὶ τὴν εω. 4 'Ρουτιλίου δε τοῦ σώματος καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιφανων επί ταφην ες 'Ρώμην ενεχθέντων, ή τε όψις αηθης ην ύπάτου και τοσώνδε άλλων ανηρημένων, και πολυ-5 ήμερον επί τώδε πένθος ήγερθη. καὶ ἀπὸ τοῦδε ή βουλή τους ἀποθνήσκοντας ἐν τοῖς πολέμοις ἔκρινεν, ένθαπερ αν θάνωσι, θάπτεσθαι, τοῦ μη τοὺς λοιποὺς έκ της όψεως ἀποτρέπεσθαι των στρατειών. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ πολέμιοι, πυθόμενοι, περὶ σφῶν ἐψηφίσαντο. 44 'Ρουτιλίω μεν δη διάδοχος επὶ τὸ λοιπον τοῦ έτους

οὐκ ἐγένετο, Σέξτου Καίσαρος οὐκ ἀγαγόντος σχολὴν διαδραμεῖν ἐπὶ ἀρχαιρεσία ἐς 'Ρώμην· τῆς δ' ὑπ' αὐτῷ στρατιᾶς ἡ βουλὴ προσέταξεν ἄρχειν Γάιόν τε Μάριον 2 καὶ Κόιντον Καιπίωνα, τοὐτῷ τῷ Καιπίωνι Κόιντος Πομπαίδιος ὁ ἀντιστράτηγος οἶά τις αὐτόμολος προσέφυγεν, ἄγων καὶ διδοὺς ἐνέχυρον δύο βρέφη δοῦλα, τους καθάπερ υἱεῖς, ἐσκευασμένα ἐσθῆσὶ περιπορφύροις. ἐς εκριμαζας ἔκ μολίβδου, χρυσῶ καὶ ἀργύρῷ περιβεβλημένας· καὶ ἐδεῖτο κατὰ σπουδὴν αὐτῷ τὸν Καιπίωνα ἔπεσθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς ὡς καταληψένενον αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἔρημον ἔτι ἄρχοντος.

3 Καιπίων μὲν δὴ πειθόμενος εἶπετο, Πομπαίδιος δὲ

² ὑπεριδών, 'allowing him to cross unopposed.'

πλησίου της εσκευασμένης ενέδρας γενόμενος ανέδραμεν ές τινα λόφον ως κατοψόμενος τους πολεμίους, καὶ σημείον αὐτοῖς ἐπῆρεν. οἱ δὲ ἐκφανέντες αὐτόν 4 τε Καιπίωνα καὶ πολλούς σὺν αὐτῷ κατέκοψαν καὶ νλη το λοιπον της στρατιάς Καιπίωνος ή σύγκλητος Μαρίω / Α

προσέζευξεν.__

Σέξτος δε Καίσαρ μετά τρισμυρίων πεζων καὶ ίπ- 45 πέων πεντακισχιλίων διεξιών τινα φάραγγα καὶ κρη-μνούς, ἄφνω προσπεσόντος αὐτῷ Μαρίου Ἐγνατίου ές την φάραγγα περιωσθείς έφυγεν έπὶ κλίνης, διὰ νόσον, έπί τινα ποταμον οῦ μία γέφυρα ην καὶ ένταῦθα τὸ πλέον τῆς στρατιᾶς ἀπολέσας καὶ τῶν ὑπολοίπων τὰ ὅπλα, μόλις ἐς Τεανὸν καταφυγὼν ὥπλιζεν οὺς ἔτι εἶχεν, ὡς ἐδύνατο. ἐτέρου δὲ πλήθους αὐτῷ κατὰ σπου- 2 δην επελθόντος, επὶ Άχερρας έτι πολιορκουμένας ύπὸ τοῦ Παπίου μετήει. καὶ οίδε μεν άλλήλοις άντιστρατοπεδεύοντες οὐκ ἐπεχείρουν οὐδέτερος οὐδετέρω διὰ φόβον Μάρσους δε Κορνήλιος Σύλλας καὶ Γάιος Μά- 48 ριος επιθεμένους σφίσι συντόνως εδίωκον, μέχρι θργκοίς αμπέλων έμπεσείν αὐτούς. καὶ Μάρσοι μέν τοὺς θριγκούς κακοπαθώς ύπερέβαινον, Μαρίω δε και Σύλλα διώκειν ύπερ τούτους ουκ έδοξεν. Κορνήλιος δε Σύλ- 2 Νομε λας ἐπὶ θάτερα τῶνδε τῶν ἀμπέλων στρατοπεδεύων, αίσθόμενος τοῦ γεγονότος ὑπήντα τοῖς ἐκφεύγουσι τῶν Μάρσων, καὶ πολλούς καὶ ὅδε ἀπέκτεινεν, ὡς τον φόνον εκείνης της ημέρας γενέσθαι περί πλείους

Dupra un

45. In this chapter we go back to the southern army under Caesar and his legati in Campania which we left in ch. 42.

I Τεανόν, i.e. Teanum Sidicinum in north of Campania. Acerra (next verse) is in the neighbourhood of Naples, some

twenty-five miles SE. of Teanum.

46. Takes up the story of the central army, with which, however, a division of Caesar's army under Sulla appears to be co-operating. Kiene (Bundesgenossenkrieg, p. 198) thinks that the tale of Sulla's presence is a partisan invention.

1 daring to

initiative or

έξακισχιλίων, ὅπλα δ' ὑπὸ Ῥωμαίων ληφθῆναι πολὺ πλείονα.

Μάρσοι μεν δη δίκην θηρίων, τω πταίσματι προσαγανακτούντες, αθθις ωπλίζοντο, και παρεσκευαζοντο καὐτοῖς, ἐπιέναι προεπιχειρεῖν μὴ θαρροῦσι, μηδέ ἄρχειν μάχης έστι γάρ το έθνος πολεμικώτατον, καί φασι κατ' αὐτοῦ θρίαμβον ἐπὶ τῷδε τῷ πταίσματι γενέσθαι mi (takersi) μόνω, λεγόμενον πρότερον ούτε κατά Μάρσων ούτε 47 άνευ Μάρσων γενέσθαι θρίαμβον. περί δὲ τὸ Φαλέρινον όρος Γναίον Πομπήιον Ιουδακίλιος και Τίτος Λαφρήνιος καὶ Πόπλιος Οὐέττιος ἐς ταὐτὸν ἀλλήλοις συνελθόντες ετρέποντο, καὶ κατεδίωκον ες πόλιν Φίρ-2 μον. καὶ οἱ μεν αὐτῶν ἐφ' ἔτερα ἄχοντο, Λαφρήνιος - δε παρεκάθητο Πομπηίω ες το Φίρμον κατακεκλεισμένω. δ δ' αὐτίκα μεν όπλίζων τοὺς ὑπολοίπους ές χείρας ούκ ήει, προσελθόντος δε ετέρου στρατού Σουλπίκιον περιέπεμπεν οπίσω τοῦ Λαφρηνίου γενέσθαι, καὶ αὐτὸς 3 κατά μέτωπον έπήει. γενομένης δ' έν χερσί της μάχης καὶ πονουμένοιν ἀμφοῖν, ὁ Σουλπίκιος ἐπεπίμπρη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, καὶ τοῦθ' οἱ πολέμιοι κατιδόντες ες "Ασκλον έφευγον, ακόσμως άμα καὶ αστρα-

> 3 θρίαμβον. The triumph is doubtless that described in the Fasti Triumphales, 'Cn. Pompeius Sex. f. Cn. n. Strabo Cons. de Asculaneis Picentibus vi. Kal. Ian.' (i.e. Dec. 24, 89 B.C.). It must have been over all the northern tribes including the Marsi; see Kiene, Bundesgenossenkrieg, p. 208.

> chs. 47, 48. We are now transported to the northern seat of war in Picenum which was conducted by legates of the consul

Rutilius.

In 47. I I have admitted the reading Φαλέρινον ὄρος into the text; see Mend. note. Faleria is in northern Picenum near Firmum; Φαλερνόν, the reading of most of the MSS., would take us to the Mons Falernus of Campania, which is quite out of the way.

Among the commanders mentioned in this chapter, I have rejected the conjecture 'Aφράνιος (Mend.) and have retained Λαφρήνιος, the manuscript reading, with Schweigh. (likewise in ch. 40. 4). I have followed Mend. in admitting into the text here Οὐέττιος from Schweigh, note.

τηγήτως Λαφρήνιος γαρ επεπτώκει μαχόμενος.

πήιος δε και το "Ασκλον επελθών επολιόρκει.

πατρίς δ' ην 'Ιουδακιλίου το 'Ασκλον, και δεδιώς 48 ύπερ αὐτης ηπείγετο, σπείρας ἄγων ὀκτώ. προπέμψας τε τοις Άσκλαίοις εκέλευσεν, όταν αυτον ίδωσι πόρρωθεν ἐπιόντα, ἐκδραμεῖν ἐπὶ τοὺς περικαθημένους, ὡς τον άγωνα τοις έχθροις έκατέρωθεν γενέσθαι. άλλ' 2 'Ασκλαίοι μεν απώκνησαν, ο δε 'Ιουδακίλιος και ως ές την πόλιν δια μέσων των πολεμίων εσδραμών μεθ' όσων έδυνήθη, ωνείδισε μεν αυτοίς την ατολμίαν καὶ δυσπείθειαν, οὐκ ἐλπίζων δ' ἔτι τὴν πόλιν περιέσε- 3 σθαι, τους μεν έχθρούς, οι τέως αὐτῷ διεφέροντο καὶ τότε διὰ φθόνον τὸ πληθος ἐς ἃ παρήγγελλεν ἀπέτρεψαν, έκτεινε πάντας, εν δε ίερω πυράν νήσας, καὶ κλίνην ἐπιθεὶς ἐπὶ τῆ πυρᾶ, παρηυωχήθη σὺν τοῖς φίλοις, και προϊόντος του πότου φάρμακόν τε προσηνέγκατο, καὶ κατακλίνας αύτον ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐκέλευσε τοις φίλοις άψαι το πύρ. καὶ Ἰουδακίλιος μεν ώδε 4 φιλοτιμηθείς προ της πατρίδος ἀποθανείν κατελύθη καπιε Σέξτος δε Καίσαρ, εξήκοντος αὐτῷ τοῦ χρόνου τῆς άρχης ανθύπατος ύπὸ της βουλης αίρεθείς, επέδραμεν ανδράσι δισμυρίοις μεταστρατοπεδεύουσί ποι, καὶ έκτεινεν αὐτῶν ἐς ὀκτακισχιλίους, ὅπλα τε πολύ πλειό-

48. I Judacilius had come from the south (from Apulia, ch. 42. 7) and had taken part in the operations in Picenum

(ch. 47. I).

3 The date of Judacilius' suicide is uncertain. Appian seems to place it among the events of 90 B.C. But Asculum was taken (Livy, Epit. 76) by Cn. Pompeius Strabo, consul in 89 B. C., and it seems unlikely that Judacilius' despair should have long

preceded the actual fall of the place.

4 Σέξτος δε Καίσαρ. The proconsul, whose death is mentioned here, is, it seems, rightly named Sextus Caesar, though Appian ought to have described him as the consul of 91 B.C., not of 90 B. C. (see note on ch. 40. 1). Lucius, the consul of 90 B. C., was censor in 89 B. C. and can hardly have been employed as proconsul. His death in the Marian massacres is mentioned later on (ch. 72. 1); see Kiene, Bundesgenossenkrieg, p. 204.

self calies

νων έλαβεν. χρονίου δ' αὐτῷ τῆς περὶ τὸ Ἄσκλον οὕσης πολιορκίας, ἀποθνήσκων ἐκ νόσου ἀντιστράτη-

γον ἀπέφηνε Γάιον Βαίβιον.

49 καὶ τάδε μὲν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν ἢν τὴν περὶ τὸν Ἰόνιον αἰσθόμενοι δ' αὐτῶν οἱ ἐπὶ θάτερα τῆς Ῥώμης Τυρρηνοὶ καὶ Ὁμβρικοὶ καὶ ἄλλα τινὰ αὐτοῖς ἔθνη 2 γειτονεύοντα, πάντες ἐς ἀπόστασιν ἠρεθίζοντο. δείσασα οὖν ἡ βουλὴ μὴ ἐν κύκλῷ γενόμενος αὐτοῖς ὁ πόλεμος ἀφύλακτος ἢ, τὴν μὲν θάλασσαν ἐφρούρει τὴν ἀπὸ Κύμης ἐπὶ τὸ ἄστυ δι' ἀπελευθέρων, τότε πρῶτον ἐς στρατείαν δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν καταλεγέντων, Ἰταλιωτῶν δὲ τοὺς ἔτι ἐν τῆ συμμαχία παραμένοντας ἐψηφίσατο εἶναι πολίτας, οὖ δὴ μάλιστα μόνου πάντες ἐποτο εἶναι πολίτας κες Τυρρηνοὺς περιέπεμπεν, οἱ δὲ ἄσμενοι τῆς πολιτείας μετελάμβανον. καὶ τῆδε τῆ χάριτι ἡ βουλὴ τοὺς μὲν εὔνους εὐνουστέρους ἐποίησε,

49. 2 δείσασα οὖν ἡ βουλή. Here we are certainly dealing with the year 90 B.C. Lucius Caesar, consul for that year, must have returned to Rome just before the expiry of his term of office

to propose the law mentioned in the next note.

Ἰταλιωτῶν . . . εἶναι πολίτας. This enfranchisement was accomplished by two laws (1) the Lex Iulia of L. Caesar, the consul of 90 B.C., which allowed any allied state not actually in revolt to merge itself by its own act in the Roman state. Any populus which did so was said 'fundum fieri legis Iuliae' (Cic. Pro Balb. 8. 21). The citizens of such a state became *ipso* facto Romans. (2) The Lex Plautio-Papiria (probably passed by the new tribunes not long after they entered on office on December 10, 90 B. C.) was framed to meet the case of individuals belonging to states which had not been so absorbed in Rome, and of other persons domiciled in Italy though not members of any Italian civitas. Any such person was permitted to present himself within sixty days to the praetor and pass over by his own separate act into the Roman citizenship, thereby renouncing his former state. Cicero's client Archias (Pro Arch. 4.7) was admitted under the Plautio-Papirian law, either because, though domiciled, he was not an actual citizen of Heraclea, or because, supposing him to have been a citizen, it was doubtful at the moment (Pro Balbo, l. c.) whether or not Heraclea would submit to extinction as a separate state by accepting the Lex Iulia.

τούς δε ενδοιάζοντας εβεβαιώσατο, τούς δε πολεμούντας έλπίδι τινί των όμοίων πραοτέρους έποίησεν. 'Ρωμαΐοι μεν δή τούσδε τοὺς νεοπολίτας οὐκ ἐς τὰς πέντε καὶ τριάκοντα φυλάς, αἱ τότε ἦσαν αὐτοῖς, κατέλεξαν, ίνα μη των άρχαίων πλέονες όντες έν ταίς χειροτονίαις επικρατοίεν, αλλά δεκατεύοντες απέφηναν έτέρας, εν αίς εχειροτόνουν έσχατοι. καὶ πολλάκις αὐτῶν 5 ή ψήφος άχρείος ην, άτε των πέντε και τριάκοντα προτέρων τε καλουμένων καὶ οὐσῶν ὑπερ ημισυ. ὅπερ η λαθον αὐτίκα, η καὶ ώς αὐτο ἀγαπησάντων τῶν Ιταλιωτων, ύστερον επιγνωσθεν ετέρας στάσεως ήρξεν.

οι δε περί τον Ἰόνιον ούπω την Τυρρηνῶν μετά- 50 νοιαν έγνωκότες, μυρίους καὶ πεντακισχιλίους όδον άτριβη καὶ μακράν ές την Τυρρηνίαν έπὶ συμμαχία περιέπεμπον. και αυτοίς έπιπεσων Γναίος Πομπήιος, ύπατος ῶν ήδη, διέφθειρεν ἐς πεντακισχιλίους καὶ 2 τῶν λοιπῶν ἐς τὰ σφέτερα δι' ἀπόρου χώρας καὶ χειμωνος επιπόνου διατρεχόντων οι ημίσεις βαλανηφα- το γουντες διεφθάρησαν. του δ' αὐτου χειμωνος Πόρκιος 3 μέν Κάτων, ὁ σύναρχος τοῦ Πομπηίου, Μάρσοις πολεμων ανηρέθη, Λεύκιος δε Κλοέντιος Σύλλα περί τα Πομπαία όρη στρατοπεδεύοντι μάλα καταφρονητικώς ἀπὸ σταδίων τριῶν παρεστρατοπέδευεν. καὶ ὁ Σύλλας 4 την ύβριν οὐκ ἐνεγκών, οὐδὲ τῶν ἰδίων τοὺς χορτο-

⁴ δεκατεύοντες, 'they instituted ten fresh tribes for them to vote in after the others.' Velleius (ii. 20) says that the new citizens were confined to eight tribes, but says nothing about these being additional to the thirty-five. Most probably the Italians (like the freedmen, see Livy xlv. 15. 5) were enrolled in certain; of the old tribes chosen by lot.

^{50.} I Γναίος Πομπήιος. We now enter on the year 89 B. C., the consulship of Cn. Pompeius Strabo and L. Porcius Cato. It is chiefly occupied with the suppression of the insurrection in

central and southern Italy.

3 περὶ τὰ Πομπαῖα ὄρη. This probably means 'the mountains in the territory of Pompeii.' We know from Velleius ii. 16. 2 that Sulla besieged the town of Pompeii; see Schweigh. note.

5 λογοῦντας ἀναμείνας, ἐπέδραμε τῷ Κλοεντίῳ. καὶ τότε μὲν ἡττώμενος ἔφευγε, προσλαβὼν δὲ τοὺς χορτο- λογοῦντας τρέπεται τὸν Κλοέντιον. ὁ δ' αὐτίκα μὲν πορρωτέρω μετεστρατοπέδευεν, ἀφικομένων δ' αὐτῷ Γαλατῶν αὖθις ἐπλησίαζε τῷ Σύλλᾳ. καὶ συνιόντων τῶν στρατῶν Γαλάτης ἀνὴρ μεγέθει μέγας προδραμὼν προυκαλεῖτό τινα Ῥωμαίων ἐς μάχην. ὡς δ' αὐτὸν ὑποστὰς Μαυρούσιος ἀνὴρ βραχὺς ἔκτεινεν, ἐκπλαγέν- Αποδ

6 τες οι Γαλάται αὐτίκα ἔφευγον. παραλυθείσης δὲ τῆς τάξεως οὐδ' ὁ ἄλλος ὅμιλος ἔτι τοῦ Κλοεντίου παρείμενεν, ἀλλ' ἔφευγεν ἐς Νῶλαν ἀκόσμως. καὶ ὁ Σύλλας αὐτοῖς ἑπόμενος ἔκτεινεν ἐς τρισμυρίους ἐν τῷ δρόμῳ, καὶ τῶν Νωλαίων αὐτοὺς μιᾳ πύλη δεχομένων ἵνα μὴ οἱ πολέμιοι σφίσι συνεσπέσοιεν, ἑτέρους ἔκτεινεν ἀμφὶ τοῖς τείχεσιν ἐς δισμυρίους· καὶ σὺν

τοισδε Κλοέντιος άγωνιζόμενος έπεσεν.

51 Σύλλας δ' ές έθνος ετερον 'Ιρπίνους μετεστρατοπέδευε, καὶ προσέβαλεν Αἰκουλάνω. οἱ δὲ Λευκανοὺς
προσδοκῶντες αὐτῆς ἡμέρας σφίσιν ἐπὶ συμμαχίαν
2 ἀφίξεσθαι, τὸν Σύλλαν καιρὸν ἐς σκέψιν ἤτουν. ὁ δ'
αἰσθανόμενος τοῦ τεχνάσματος ώραν αὐτοῖς ἔδωκε,
κὰν τῆδε ξυλίνω ὅντι τῷ τείχει κληματίδας περιτιθεὶς
μετὰ τὴν ώραν ὑφῆπτεν· οἱ δὲ δείσαντες τὴν πόλιν
3 παρεδίδουν. καὶ τήνδε μὲν ὁ Σύλλας διήρπαζεν ὡς
οὐκ εὐνοία προσελθοῦσαν ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης, τῶν δ'
ἄλλων ἐφείδετο προστιθεμένων, μέχρι τὸ Ἱρπίνων
ἔθνος ἄπαν ὑπηγάγετο, καὶ μετῆλθεν ἐπὶ Σαυνίτας,
οὐχ ἢ Μοτίλος ὁ τῶν Σαυνιτῶν στρατηγὸς τὰς παρόδους ἐφύλαττεν, ἀλλ' ἐτέραν ἀδόκητον ἐκ περιόδου.

6 ἐs Νῶλαν. Nola, some twelve miles north of Pompeii, had been captured by the Samnites (ch. 42. 1) and was held by them till the end of the war; see note on ch. 56. 4.

51. I Αἰκουλάνω, Aeclanum in southern Samnium. Velleius tells us that his great-grandfather was a citizen there, but took the side of Rome.

προσπεσών δ' ἄφνω πολλούς τε ἔκτεινε, καὶ τῶν ὑπο- 4
λοίπων σποράδην διαφυγόντων ὁ μὲν Μοτίλος τραυματίας ἐς Αἰσερνίαν σὺν ὀλίγοις, κατέφυγεν, ὁ δὲ
Σύλλας αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἔξελῶν ἐς Βουάνον
παρῆλθεν, ἡ κοινοβούλιον ἦν τῶν ἀποστάντων. τρεῖς 5
δ' ἄκρας τῆς πόλεως ἐχούσης, καὶ τῶν Βουάνων ἐς
τὸν Σύλλαν ἐπεστραμμένων, περιπέμψας τινὰς ὁ Σύλ- ἱω κας
λας ἐκέλευε καταλαβεῖν ἦν τινα τῶν ἄλλων δυνηθεῖεν ἐκραν, καὶ καπνῷ τοῦτο σημῆναι. γενομένου δὲ τοῦ 6
καπνοῦ συμβαλῶν τοῖς ἐκ μετώπου, καὶ μαχόμενος
ὥραις τρισὶ καρτερῶς, είλε τὴν πόλιν.

καὶ τάδε μὲν ἢν τοῦδε τοῦ θέρους εὐπραγήματα το Σύλλα· χειμῶνος δ' ἐπιόντος ὁ μὲν ἐς Ῥώμην ἀνέστρεφεν, ἐς ὑπατείαν παραγγέλλων· Γναῖος δὲ Πομπήιος 52 ὑπηγάγετο Μάρσους καὶ Μαρρουκίνους καὶ Οὐηστίνους, καὶ Γάιος Κοσκώνιος, ἕτερος Ῥωμαίων στρατηγός, ἐπελθῶν Σαλαπίαν τε ἐνέπρησε καὶ Κάννας παρέλαβε, καὶ Κανύσιον περικαθήμενος Σαυνίταις ἐπελθοῦσιν ἀντεμάχετο ἐγκρατῶς, μέχρι φόνος πολὺς ἑκατέρων ἐγένετο καὶ ὁ Κοσκώνιος ἐλαττούμενος ἐς Κάννας ὑπεχώρει.

4 Βουάνον . . . ἡ κοινοβούλιον ἦν τῶν ἀποστάντων. Strabo (v. 4. 2) mentions Corfinium as the first capital of the insurgents and as receiving from them the name of 'Italia.' Diodorus (xxxvii. 2. 9) mentions Aesernia instead of Bovianum as the capital chosen after the abandonment of Corfinium. The two places are only about fifteen miles apart. Kiene points out that Bovianum was afterwards re-captured, as is seen from Iulius Obsequens de Prodigiis, ch. 116, 'Pompeius Sylo [Pompaedius Silo] in oppidum Bovianum quod ceperat triumphans invectus, omen victoriae hostibus ostendit; quia triumphus in urbem victricem, non victam, induci solet. Proximo proelio, amisso exercitu, occisus.'

52. I Μάρσους, &c. All these are Sabellian tribes of central Italy northwards from Samnium, grouped round the town of

Corfinium.

Salapia and Cannae are in Apulia, as also the peoples mentioned below, verse 3. The southern Asculum there mentioned is not to be confused with the more famous town of the same name in Picenum (chs. 38 and 48).

2 Τρεβάτιος δ' αὐτὸν ὁ τῶν Σαυνιτῶν στρατηγός, ποταμοῦ διείργοντος, ἐκέλευεν ἢ περᾶν ἐπ' αὐτὸν ἐς μάχην, ἢ ἀναχωρεῖν ἵνα περάσειεν. ὁ δ' ἀναχωρεῖ, καὶ διαβάντι τῷ Τρεβατίῳ προσπεσῶν μάχη τε κρείττων ἐγένετο, καὶ φεύγοντος ἐπὶ τὸ ρεῦμα αὐτοῦ μυρίους καὶ πεντακισχιλίους διέφθειρεν οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ τοῦ 3 Τρεβατίου διέφυγον ἐς Κανύσιον. καὶ ὁ Κοσκώνιος τὴν

3 Τρεβατίου διέφυγον ές Κανύσιον. και ο Κοσκωνιος την Λαριναίων και Οθενουσίων και Άσκλαίων επιδραμών Γουθ Δίωθι Κές Ποιδίκλους εσέβαλε, και δυσίν ήμεραις το έθνος

53 παρέλαβεν. Καικίλιος δ' αὐτῷ Μέτελλος ἐπελθών ἐπὶ τὴν στρατηγίαν διάδοχος, ἐς Ἰάπυγας ἐμβαλών ἐκράτει καὶ ὅδε μάχη τῶν Ἰαπύγων. καὶ Πομπαίδιος, ἄλλος τῶν ἀφεστώτων στρατηγός, ἐνταῦθα ἔπεσεν· οἱ δὲ

λοιποί σποράδην ές τον Καικίλιον διέφυγον.

2 καὶ τάδε μὲν ἢν περὶ τὴν Ἰταλίαν ἀμφὶ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον, ἀκμάσαντα δὴ μάλιστα μέχρι τῶνδε,
ἔως Ἰταλία πᾶσα προσεχώρησεν ἐς τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν, χωρίς γε Λευκανῶν καὶ Σαυνιτῶν τότε δοκοῦσι γάρ μοι καὶ οίδε τυχεῖν ὧν ἔχρηζον ὕστερον.
3 ἐς δὲ τὰς φυλὰς ὅμοια τοῖς προτυχοῦσιν ἔκαστοι καττεῖν ἐν ταῖς χειροτονίαις, πλέονες ὄντες.

54 τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου κατὰ τὸ ἄστυ οἱ χρησται πρὸς μ.

53. 2 ἐς τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν. Those however who had fought and been conquered were not enfranchised but remained in the position of dediticii or surrendered enemies. Two years later, in 87 B. C., during the crisis of the struggle between Cinna and Octavius the senate granted them the citizenship, see note on ch. 66 5. The Lucanians and Samnites (here excepted) received the citizenship at the same time from Cinna, when the senate had in vain attempted to come to terms with them; see ch. 68.

3 ομοια τοῖς προτυχοῦσιν, 'quemadmodum ii qui paulo ante fuerant recepti' (Schweigh.). 9. Με ω β.53

chs. 54-63. Tribunate of Sulpicius and seizure of Rome by Sulla.

54. I of $\chi\rho\eta\sigma\tau ai$. If the text be sound the word must be used in a comprehensive sense to include both parties to a loan.

άλλήλους έστασίασαν, οἱ μεν πράττοντες τὰ χρέα σὺν τόκοις, νόμου τινός παλαιοῦ διαγορεύοντος μη δανεί-υσωγ ζειν έπὶ τόκοις, η ζημίαν τὸν οὕτω δανείσαντα προσοφλείν. ἀποστραφήναι γάρ μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι Ρω- 2 μαΐοι, καθάπερ Έλληνες, το δανείζειν ώς καπηλικόν και βαρύ τοῖς πένησι και δύσερι και έχθροποιόν, ῷ λόγω καὶ Πέρσαι τὸ κίχρασθαι ως ἀπατηλόν τε καὶ φιλο- απιδικών ψευδές. έθους δε χρονίου τοὺς τόκους βεβαιοῦντος, 3 οι μεν κατά τὸ έθος ήτουν, οι δε οίον εκ πολέμων τε στης (καὶ στάσεων ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις· εἰσὶ δ' οἱ καὶ threstend την ζημίαν τους δανείσαντας έκτίσειν έπηπείλουν. ο 4 threatmed τε στρατηγός Ασελλίων, ῷ ταῦτα προσέκειτο, ἐπεὶ δια-αμπ. Τα Ινονε λύων αὐτοὺς οὐκ ἔπειθεν, εδίδου κατ άλλήλων αὐτοῖς δικαστήρια, την έκ τοῦ νόμου καὶ έθους ἀπορίαν ές τούς δικαστάς περιφέρων. οι δανεισταί δε χαλεπήναν- 5 τες ότι τον νόμον παλαιον όντα ανεκαίνιζε, κτείνουσιν αὐτὸν ὧδε. ὁ μὲν ἔθυε τοῖς Διοσκούροις ἐν ἀγορᾳ, τοῦ πλήθους ὡς ἐπὶ θυσία περιστάντος: ἐνὸς δὲ λίθου Ατὸ πρῶτον ἐπ' αὐτὸν ἀφεθέντος, ἔρριψε την Φιάλην καὶ ἐς τὸ τῆς Ἑστίας ἱερὸν ἵετο δρόμω. οἱ δὲ αὐτὸν 6 Τε προλαβόντες τε απέκλεισαν από τοῦ ίεροῦ, καὶ καταφυγόντα ές τι πανδοκείον έσφαξαν. πολλοί τε των διωκόντων ές τὰς παρθένους αὐτὸν ἡγούμενοι καταφυγείν, εσεδραμον ένθα μη θέμις ην ανδράσιν. ούτω 7 μέν καὶ 'Ασελλίων στρατηγών τε καὶ σπένδων, καὶ ίεραν καὶ ἐπίχρυσον ἐσθητα ώς ἐν θυσία περικείμενος, βονιώς άμφι δευτέραν ώραν έσφάζετο εν άγορα μέση παρά ερεί

4 ἐδίδου δικαστήρια, i. e. granted a formula for the decision of

a iudex, 'sent the case for trial.'

 π εριφέρων, 'shifting on to the jurors the difficulty of deciding between the law and the practice.'

² τὸ κίχρασθαι, 'borrowing'; see Herod. i. 138. Appian seems rather to confuse the moral drawbacks attaching to the position of the borrower with the condemnation of usury exacted by the lender.

** Χεροῖς. καὶ ἡ σύγκλητος ἐκήρυσσεν, εἴ τίς τι περὶ τὸν ᾿Ασελλίωνος φόνον ἐλέγξειεν, ἐλευθέρω μὲν ἀργύριον, ἐρίγνυσεν οὐδείς, τῶν δανειστῶν περικαλυ ψάντων. ἐμήνυσεν οὐδείς, τῶν δανειστῶν περικαλυ ψάντων. ἐκοτὶ τῶς κατὰ μέρη μετὰ δὲ τοῦτο στρατοῖς μεγάλοις οἱ στασί-σωσι αρχοι πολέμου νόμω συνεπλέκοντο ἀλλήλοις, καὶ ἡ πατρὶς ἆθλον ἔκειτο ἐν μέσω. ἀρχὴ δ' ἐς ταῦτα καὶ πάροδος εὐθὺς ἐπὶ τῷ συμμαχικῷ πολέμω ήδε ἐγίγνετο. ἐκπειδὴ Μιθριδάτης ὁ τοῦ Πόντου καὶ ἄλλων ἐθνῶν βασιλεὺς ἐς Βιθυνίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ὅμορον αὐταῖς ᾿Ασίαν ἐνέβαλεν, ὥς μοι κατὰ τὴν βίβλον εἴρηται τὴν πρὸ τῆσδε, Σύλλας μὲν ὑπατεύων ἔλαχε στρατηγεῖν τῆς Ἦσιας καὶ τοῦδε τοῦ Μιθριδατείου πολέμου, καὶ ἢν ἔτι ἐν Ῥώμη, Μάριος δὲ τὸν πόλεμον εὐχερῆ τε καὶ πολύχρυσον ἡγούμενος εἶναι, καὶ ἐπιθυμῶν τῆς στρατηγίας, ὑπηγάγετό οἱ συμπράσσειν ἐς τοῦτο Πόπλιον Σουλπίκιον δήμαρχον ὑποσχέσεσι πολλαῖς.

55. 1 ἐπὶ τῷ συμμαχικῷ πολέμφ, 'immediately after the Social War.'

2 Πόπλιον Σουλπίκιον. The accounts of P. Sulpicius Rufus are meagre and inexplicable. Cicero (Brutus 55. 203) places him in the first rank of orators: 'Fuit Sulpicius vel maxime omnium, quos quidem ego audiverim, grandis et, ut ita dicam, tragicus orator.' He describes his lapse into demagogy in the following words: 'Sulpicium, ab optima causa profectum, Caioque Iulio consulatum contra leges petenti resistentem, longius quam voluit, popularis aura provexit' (de Har. Resp. 20. 43). The Auctor ad Herennium (ii. 28), says: 'Sulpicius qui intercessit ne exsules quibus causam dicere non licuisset reducerentur, idem posterius immutata voluntate cum eandem legem ferret, aliam se ferre dicebat propter nominum commutationem; nam non exsules sed vi eiectos se reducere aiebat.' This seems to point to persons who had fled from the Varian commission of 90 B. C.

The Epitomator of Livy tells us that not only the 'new citizens' here mentioned, but the freedmen were to be distributed through all the tribes. Plutarch (Sulla 8) adds a law: 'μηδένα συγκλητικὸν ὑπὲρ δισχιλίας δραχμὰς ὀφείλειν.' He says that Sulpicius openly sold the citizenship for money, and that he

καὶ τους έκ της Ίταλίας νεοπολίτας, μειονεκτούντας 3 επί ταις χειροτονίαις, επήλπιζεν ες τας φυλας απάσας διαιρήσειν, οὐ προλέγων μέν τι περὶ τῆς ἐαυτοῦ χρείας, urshes ώς δε ύπηρέταις ες πάντα χρησόμενος εύνοις. και νό- 4 μον αὐτίκα ὁ Σουλπίκιος ἐπέφερε περὶ τοῦδε οὖ κυρω- Η τω νεω β θέντος έμελλε παν ότι βούλοιτο Μάριος η Σουλπίκιος έσεσθαι, των νεοπολιτών πολύ παρά τούς αρχαίους πλειονων όντων. οι δ' άρχαιότεροι συνορώντες ταῦτα, έγκρατως τοίς νεοπολίταις διεφέροντο. ξύλοις δε καί 5 λίθοις χρωμένων αὐτῶν ἐς ἀλλήλους, καὶ μείζονος ἀεὶ γιγνομένου τοῦ κακοῦ, δείσαντες οι υπατοι περί τῆ δοκιμασία του νόμου πλησιαζούση προύγρα ναν ήμερων άργίας πολλών, όποιον έν ταις έορταις είωθε γίγνεσθαι, ίνα τις αναβολή γένοιτο της χειροτονίας και τοῦ κακού. Σουλπίκιος δε την άργίαν οὐκ ἀναμένων, ἐκέ- 56 την ωσί λευε τοίς στασιώταις ές την άγοραν ήκειν μετά κεκρυμ- ta justitum μένων ξιφιδίων, και δράν ο τι ἐπείγοι, μηδ' αὐτῶν φειδομένους των ύπάτων, εὶ δέοι. ὡς δὲ αὐτῷ πάντα 2 ετοιμα ην, κατηγόρει των αργιων ως παρανόμων, και the justile τους υπάτους Κορνήλιον Σύλλαν και Κόιντον Πομπήιον ἐκέλευεν αὐτὰς αὐτίκα ἀναιρεῖν, ΐνα προθείη την δοκιμασίαν των νόμων. Θορύβου δ' άναστάντος 3 και οί παρεσκευασμένοι (τὰ ξιφίδια ἐπεσπάσαντο) καὶ τους - ε δικομέν ύπάτους ἀντιλέγοντας ήπείλουν κτενείν, μέχρι Πομπήιος μέν λαθών διέφυγε, Σύλλας δ' ώς βουλευσό-

that he my

o right.

έτρεφε τρισχιλίους μαχαιροφόρους καὶ πληθος ίππικῶν νεανίσκων πρὸς ἄπαν έτοιμων περὶ αὐτὸν εἶχεν οὖς ἀντισύγκλητον ἀνόμαζεν. This is all we know to supplement Appian's meagre account. Plutarch (l. c.) calls Sulpicius the greatest villain ever born. Cicero invariably speaks of him with regard, and introduces him as one of the worthy group of personages of his dialogue 'De Oratore.' Nothing beyond a bare outline of the story is to be gathered from Appian. Notwithstanding the efforts of Kiene (see on ch. 63. 3), the character and policy of the man must be left as a hopeless puzzle.

5 apylas, 'proclaimed a suspension of business (iustitium) of

many days' duration.'

Trie als

μενος ύπεχώρει. κάν τώδε Πομπηίου τον υίον, κη- κών δεύοντα τῷ Σύλλα, παρρησιαζόμενόν τι καὶ λέγοντα 4 κτείνουσιν οι του Σουλπικίου στασιώται. και ό Σύλλας ἐπελθών ἐβάστασε την ἀργίαν, ἔς τε Καπύην ἐπὶ τον ἐκεῖ στρατον, ως ἐκ Καπύης ἐς την ᾿Ασίαν ἐπὶ τον Μιθριδάτου πόλεμον διαβαλων, ήπείγετο οὐ γάρ 5 πώ τινος τῶν ἐπ' αὐτῷ πραττομένων ἤσθετο. ὁ δὲ Σουλπίκιος, αναιρεθείσης της αργίας και Σύλλα της πόλεως ἀποστάντος, ἐκύρου τὸν νόμον, καὶ οδ χάριν άπαντα ταῦτα ἐγίγνετο, Μάριον εὐθὺς ἐχειροτόνει τοῦ προς Μιθριδάτην πολέμου στρατηγείν αντί Σύλλα. 57 πυθόμενος δ' ὁ Σύλλας, καὶ πολέμω κρίνας διακριθηναι, συνήγαγε τὸν στρατὸν ἐς ἐκκλησίαν, καὶ τόνδε της έπὶ τὸν Μιθριδάτην στρατείας ορεγόμενόν τε ώς Ε επικερδούς, και νομίζοντα Μάριον ες αὐτην ετέρους 2 καταλέξειν ἀνθ' έαυτῶν. την δ' ὕβριν ὁ Σύλλας την ές αὐτὸν εἰπών Σουλπικίου τε καὶ Μαρίου, καὶ σαφές μία γακως ρουδεν άλλο επενεγκών (ου γάρ ετόλμα πω λέγειν περί τοιούδε πολέμου), παρήνεσεν ετοίμοις ες το παρ-3 αγγελλόμενον είναι. οἱ δὲ συνιέντες τε ὧν ἐπενόει, καὶ περί σφων δεδιότες μη της στρατείας αποτύχοιεν, απεγύμνουν αὐτοὶ τὸ ἐνθύμημα τοῦ Σύλλα, καὶ ἐς Ῥώ-4 μην σφας άγειν θαρρούντα εκέλευον. δ δε ήσθείς ηγεν εξ τέλη στρατιωτων αὐτίκα. καὶ αὐτὸν οἱ μεν άρχοντες τοῦ στρατοῦ, χωρὶς ένὸς ταμίου, διέδρασαν ές 'Ρώμην, οὐχ ὑφιστάμενοι στρατὸν ἄγειν ἐπὶ τὴν πατρίδα πρέσβεις δ' έν όδώ καταλαβόντες ήρώτων, τί μεθ' όπλων επὶ την πατρίδα ελαύνοι. δ δ' εἶπεν, 5 έλευθερώσων αὐτην ἀπὸ τῶν τυραννούντων. καὶ τοῦτο

56. 4 ἐβάστασε, 'declared the iustitium at an end.'

57. 3 ἀπεγύμνου, ' uttered openly what was the covert intention of Sulla.

ές τε Καπύην. Velleius (ii. 18.4) says that he went to Nola: 'quippe ea urbs pertinacissime arma retinebat exercituque Romano obsidebatur.'

δὶς καὶ τρὶς ἐτέροις καὶ ἐτέροις πρέσβεσιν ἐλθοῦσιν είπων επήγγελλεν όμως, εί θέλοιεν τήν τε σύγκλητον 1/4 αὐτῷ καὶ Μάριον καὶ Σουλπίκιον ἐς τὸ Ἄρειον πεδίον συναγαγείν, [καὶ] πράξειν ὅ τι αν βουλευομένοις δοκή. πλησιάζοντι δε Πομπήιος μεν ο σύναρχος επαινών 6 καὶ ἀρεσκόμενος τοῖς γιγνομένοις ἀφίκετο, συμπράξων ές άπαντα, Μάριος δε καὶ Σουλπίκιος ές παρασκευήν ολίγου διαστήματος δεόμενοι πρέσβεις έτέρους έπεμπον ως δή καὶ τούσδε ύπὸ τῆς βουλῆς ἀπεσταλμένους, δεόμενοι μὴ ἀγχοτέρω τεσσαράκοντα σταδίων τῆ Ῥώμη παραστρατοπεδεύειν, μέχρι ἐπισκέψαιντο περὶ τῶν παρόντων. Σύλλας δε καὶ Πομπήιος τὸ ενθύμημα σα-7 φως ειδότες ὑπέσχοντο μεν ώδε πράξειν, εὐθὺς δε τοῖς πρέσβεσιν άπιοῦσιν είποντο. καὶ Σύλλας μεν τὰς Αἰσκυ- 58 λείας πύλας καὶ τὸ παρ' αὐτὰς τεῖχος ένὶ τέλει στρατιωτῶν κατελάμβανε, Πομπήιος δὲ τὰς Κολλίνας ἐτέρω τέλει καὶ τρίτον ἐπὶ τὴν ξυλίνην γέφυραν ἐχώρει, καὶ τέταρτον προ των τειχων ές διαδοχην ύπέμενεν. τοίς δ' ύπολοίποις ὁ Σύλλας ές την πόλιν έχώρει δόξη καὶ με hostility έργω πολεμίου. ὅθεν αὐτὸν οἱ περιοικοῦντες ἄνωθεν ημύνοντο βάλλοντες, μέχρι τὰς οἰκίας ηπείλησεν έμπρήσειν τότε δ' οἱ μὲν ἀνέσχον, Μάριος δὲ καὶ Σουλπίκιος απήντων περί την Αισκύλειον αγοράν μεθ' όσων ζειμε πτικε έφθάκεσαν όπλίσαι. καὶ γίγνεταί τις ἀγῶν ἐχθρῶν, ὅδε 3 πρώτος εν 'Ρώμη, οὐχ ὑπὸ εἰκόνι στάσεως έτι, ἀλλ' απροφασίστως ύπο σάλπιγγι και σημείοις, πολέμου νόμω ες τοσούτον αὐτοίς κακού τὰ τῶν στάσεων ἀμεληθέντα προέκοψεν. τρεπομένων δε των Σύλλα στρα- 4 τιωτών, ὁ Σύλλας σημείον άρπάσας προεκινδύνευεν, ώς αίδοι τε του στρατηγού και δέει της έπι τῷ σημείω, εὶ ἀπέχοιντο, ἀτιμίας εὐθὺς ἐκ τῆς τροπῆς αὐτοὺς με- : 'ձեαιδη τατίθεσθαι, καὶ ὁ Σύλλας ἐκάλει τε τοὺς νεαλείς ἐκ 5

58. 1 *ἐνὶ* τέλει, 'with one legion.' **2** ἀνέσχον, 'desisted.'

we a life that they wo turn back from the 11 11.

τοῦ στρατοπέδου, καὶ έτέρους κατὰ τὴν καλουμένην Σιβούραν όδον περιέπεμπεν, ή κατα νώτου των πολε-6 μίων έμελλον έσεσθαι περιδραμόντες. οί δ' αμφί τον Μάριον πρός τε τους ἐπελθόντας ακμήτας ασθενώς μαχόμενοι, καὶ ἐπὶ τοῖς περιοδεύουσι δείσαντες περικύκλωσιν, τούς τε άλλους πολίτας έκ των οἰκιων έτι μαχομένους συνεκάλουν, και τοις δούλοις εκήρυττον 7 έλευθερίαν εί μετάσχοιεν τοῦ πόνου. οὐδενὸς δὲ προσιόντος, απογνόντες απάντων έφευγον εὐθὺς έκ τῆς πόλεως, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν συνεπεπρά-59 χεσαν. ὁ δὲ Σύλλας τότε μὲν ἐς τὴν λεγομένην ίεραν όδον παρήλθε, και τους διαρπάζοντάς τι των έν ποσίν αὐτίκα ἐν μέσφ πάντων ἐφορώντων ἐκόλαζε, φρουράν δε κατά μερος έπιστήσας τη πόλει διενυκτέρευεν αὐτός τε καὶ ὁ Πομπήιος, περιθέοντες εκάστους, ΐνα μή τι δεινὸν ἢ παρὰ τῶν δεδιότων ἢ παρὰ τῶν νενικηκότων ἐπι-2 γένοιτο. άμα δ' ήμέρα τον δημον ές εκκλησίαν συναγαγόντες ωδύροντο περί της πολιτείας ως έκ πολλου τοίς δημοκοπούσιν εκδεδομένης, καὶ αὐτοὶ τάδε πρά-3 ξαντες υπ' ανάγκης. Εσηγούντό τε μηδεν έτι απροβού-

6 ἀκμῆτας, 'fighting feebly against the fresh reinforcements advancing on them, and fearing lest they should be surrounded

by a flank movement.'

59. The cancelling of the Sulpician Laws (verse 6) undoubtedly belongs to this year (88 B. C.), but it is doubtful whether the other measures here ascribed by Appian to Sulla should not be put seven years later, after his return from the east. Livy (*Epit*. 89) places the most important of them under the year 81 B. C.: 'Tribunorum plebis potestatem minuit et omne ius legum ferundarum ademit.'

3 μηδέν ἔτι ἀπροβούλευτον ἐς τὸν δημον ἐσφέρεσθαι. The general word δημος ought to convey the meaning that no magistrate, whether consul, praetor, or tribune, could propose any measure, whether to the populus or the plebs, without the previous consent of the senate. There is, however, no trace in the years following Sulla's restoration of any such legal limitations on the consuls or praetors, and when Pompey (in 70 B.C.) reversed Sulla's ordinance, his action is invariably described as the restoration of the tribunician power' (e. g. Cicero Verr. Act. i.

isogues.

λευτον ες τον δημον εσφέρεσθαι, νενομισμένον μεν ούτω καὶ πάλαι, παραλελυμένον δ' εκ πολλοῦ, καὶ τὰς χειροτονίας μη κατὰ φυλὰς ἀλλὰ κατὰ λόχους, ὡς Τύλ-

15; de Leg. iii. 9. 22 and 11. 26). Appian should have written $\tau \delta \pi \lambda \hat{\eta} \theta os$ (the *plebs*) for $\tau \delta \nu \delta \hat{\eta} \mu o \nu$, thus making the restriction

apply only to the tribune as a magistrate of the plebs.

νενομισμένον μεν ούτω καὶ πάλαι. Mommsen (Röm. Forsch. i. 211) quotes this passage as evidence for his theory that, previous to the Hortensian Law of 287 B.C., the tribunes were legally debarred from proposing to the plebs any measure binding on the whole state unless they had the previous consent of the senate. I believe that πάλαι does not mean two centuries before, and that the word νενομισμένον does not refer to any legal disability, but only to the constitutional usage enforced by the veto of a colleague alike on consuls and tribunes throughout the middle period of the Republic. I think that παραλελυμένον έκ πολλοῦ means that since the tribunate of Tib. Gracchus, fortyfive years ago, this constitutional machinery had got out of gear. Sulla now replaced it, so far as the tribunes were concerned, by a definite legal enactment, leaving the consuls without other restriction than the old constitutional checks; see English Historical Review, April 1886, p. 213.

4 μὴ κατὰ φυλάς, &c. As it stands, this should mean that all magistrates were to be elected in the *comitia centuriata*. This would be certainly untrue. Not only did the *plebs* assembled by tribes elect their tribunes, after Sulla as before, butthelesser magistrates of the Roman people (curule aediles and quaestors) were elected by the *comitia populi tributa*; see Cicero ad Fam. vii. 30.

The following words &s Τύλλιος βασιλεὺς ἔταξε have led to the supposition that what Appian really meant was not that Sulla suppressed the comitia tributa, but that he took out of the comitia centuriata the division according to tribes which certainly existed during the Second Punic War (Livy xxvi. 22) and in Livy's own time (i. 43. 12), and that he reverted to the earlier organization by which the centuries were arranged by class and age only. But there is nothing to confirm this, and in Cicero certainly the tribe appears throughout as the unit of electoral influence and corruption (see ad Att. ii. 1. 9, Mur. 34. 72).

A third supposition reduces Sulla's change to still more narrow limits. The Pseudo-Sallust, a writer probably of the second century A.D., has the following (ad Caes. de Rep. ii. 8): 'sed magistratibus creandis haud mihi quidem absurde placet lex quam C. Gracchus in tribunatu promulgaverat, ut ex confusis quinque classibus sorte centuriae vocarentur; ita coaequatur dignitati pecunia,' &c. The interpretation suggested is that under the reformed constitution of the comitia centuriata each of the

cease to be

λιος βασιλεύς έταξε, γίγνεσθαι, νομίσαντες διά δυοίν τοίνδε ούτε νόμον οὐδένα πρὸ τῆς βουλῆς ἐς τὸ πλῆθος έσφερόμενον, ούτε τὰς χειροτονίας ἐν τοῖς πένησι καὶ θρασυτάτοις αντί των έν περιουσία και ευβουλία γιγνοτο 112 μένας, δώσειν έτι στάσεων αφορμάς. πολλά τε άλλα της των δημάρχων άρχης, τυραννικης μάλιστα γεγενημένης, περιελόντες, κατέλεξαν ές το βουλευτήριον, όλιγανθρωπότατον δη τότε μάλιστα δν καὶ παρὰ τοῦτ' εὐκαταφρόνητον, ἀθρόους έκ των ἀρίστων ἀνδρων 6 τριακοσίους. όσα τε ύπο Σουλπικίου έκεκύρωτο μετά \ 🚾 την κεκηρυγμένην ύπὸ των ύπάτων άργίαν, άπαντα διελύετο ώς οὐκ ἔννομα.

ώδε μεν αι στάσεις εξ εριδος και φιλονεικίας επι φόνους και εκ φόνων ες πολέμους εντελείς προέκοπτον, και στρατός πολιτων όδε πρώτος ες την πατρίδα ως 2 πολεμίαν εσέβαλεν. οὐδ' έληξαν ἀπὸ τοῦδε αἱ στάσεις έτι κρινόμεναι στρατοπέδοις, αλλ' έσβολαί συνεχείς ές ο την Ρώμην εγίγνοντο και τειχομαχίαι και όσα άλλα πολέμων ἔργα, οὐδενὸς ἔτι ἐς αἰδῶ τοῖς βιαζομένοις έμποδών όντος, η νόμων η πολιτείας η πατρίδος. 3 τότε δὲ Σουλπίκιον δημαρχοῦντα έτι, καὶ σὺν αὐτῷ Μάριον έξάκις ὑπατευκότα, καὶ τὸν Μαρίου παίδα

> thirty-five tribes had ten centuries of infantry, a senior and a junior for each of the five classes, and that the centuria praerogativa was at first drawn among the 70 centuries of the first class. Caius Gracchus provided that it should be drawn from among the whole of the 350 centuries, and Sulla now reverted to the older arrangement (Mommsen, Roman Hist., Book iv, ch. 3). This, as adding importance to the distinction of wealth which king Servius instituted, is supposed to justify Appian's reference to him.

> It is obvious that Appian has only a very confused idea of the measure which he attempts to describe, and I doubt whether any one of the solutions proposed can be accepted as satisfactory.

> 60. 2 τοις βιαζομένοις, 'homines violentos cohiberet a facinore' (Schweigh.). The middle is used in an active sense as in ch. 62. 3.

καὶ Πόπλιον Κέθηγον καὶ Ἰούνιον Βροῦτον, καὶ Γναῖον καὶ Κόιντον Γράνιον, καὶ Πόπλιον Άλβινοουανον καὶ Μάρκον Λαιτώριον, ετέρους τε όσοι μετ' αὐτῶν, ες δώδεκα μάλιστα, έκ 'Ρώμης διεπεφεύγεσαν, ώς στάσιν έγείραντας καὶ πολεμήσαντας ὑπάτοις, καὶ δούλοις κηρύξαντας έλευθερίαν ές απόστασιν, πολεμίους 'Ρωμαίων έψήφιστο είναι, και τον έντυχόντα υηποινί κτείνειν η ικταίται. ανάγειν έπὶ τοὺς ὑπάτους τά τε όντα αὐτοῖς ἐδεδή- 'shuerd' μευτο. καὶ (ητηταὶ διέθεον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας· οἱ Σουλπίκιον μεν καταλαβόντες έκτειναν, ο δε Μάριος αὐτοὺς 61 ές Μιντούρνας διέφυγεν, έρημος ύπηρέτου τε καί θεράποντος. καὶ αὐτὸν οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες, ἀνα- εta authorities παυόμενον ἐν οἰκῳ ζοφώδει, δεδιότες μὲν τὸ κήρυγμα τοῦ δήμου, φυλαττόμενοι δὲ ἀνδρὸς έξάκις ὑπατεύσαντος καὶ πολλά καὶ λαμπρά εἰργασμένου αὐθένται γενέσθαι, Γαλάτην άνδρα ἐπιδημοῦντα μετὰ ξίφους ἐσέπεμψαν άνελείν. τον δε Γαλάτην φασίν εν τῷ σκότῷ 3 προσιόντα τῷ στιβαδίω δεῖσαι, δόξαντα τοὺς ὀφθαλ- ξεως Ισα μοὺς τοῦ Μαρίου πυρὸς αὐγήν καὶ φλόγα ἀφιέναι. ώς δε και ο Μάριος αυτος υπανιστάμενος εκ της ευνης ένεβόησε παμμέγεθες αὐτῷ 'σὰ τολμᾶς κτείναι Γάιον Μάριον; προτροπάδην ο Γαλάτης έφευγεν έξω δια θυρων, μεμηνότι εοικώς καὶ βοων 'οὐ δύναμαι κτεῖ-

61. 2 ἐν οἴκω ζοφώδει. By a 'dark house' Appian apparently means a cottage where Marius had taken refuge, not a dungeon. Plutarch (Marius 38 and 39) agrees. If so, ἐπιδημοῦντα ('who happened to be sojourning there') need not be changed into δήμιον (the executioner) as Velleius' version of the story (ii. 19. 3) demands, 'servus publicus, natione Germanus, qui forte ab imperatore eo bello Cimbrico captus erat'; this version, which lays the scene in a prison, was the popular one and was adopted by Lucan and Juvenal.

F

αστοῦ νεοττοὺς έπτα καταρρυήναι, και τοὺς μάντεις his 62 εἰπεῖν ὅτι ἐπτάκις ἐπὶ τῆς μεγίστης ἀρχῆς ἔσοιτο. ταῦτ' οὖν οἱ τῆς Μιντούρνης ἄρχοντες ἐνθυμούμενοι, καὶ καπά θετα μτον Γαλάτην ένθουν κατα δαίμονα καὶ περιδεά νομί-Ly wispired? ζοντες γεγονέναι, τον Μάριον αὐτίκα της πόλεως έξέπεμπον όπη δύναιτο σώζεσθαι. ὁ δὲ συγγιγνώσκων Dree where 2 πεδ σε καθε' εαυτώ ζητουμένω τε έκ Σύλλα και προς ιππέων διωκομένω, όδους ἀτριβεῖς ἐπὶ θάλασσαν ἢλᾶτο, καὶ καλύing himself βης έπιτυχών ανεπαύετο, φυλλάδα έπιβαλόμενος τωρή 3 σωματι. ψόφου δ' αἰσθόμενος ες την φυλλάδα ὑπεκρύφθη, καὶ μάλλον έτι αισθόμενος, ές σκάφος άλιέως χπρεσβύτου παρορμοῦν, βιασάμενος τὸν πρεσβύτην, έσήλατο χειμώνος όντος, καὶ τὸ πείσμα κόψας καὶ τὸ 4 ιστίον πετάσας επέτρεψε τη τύχη φέρειν. κατήχθη δε ές τινα νησον, όθεν νεώς οἰκείων ἀνδρῶν παραπλεούσης επιτυχών ες Λιβύην επέρα. είργόμενος δε καί Λιβύης ώς πολέμιος ύπο Σεξτιλίου ήγουμένου, διεχεί-I the writer μαζεν εν τη θαλάσση, μικρον ύπερ Λιβύην άνω εν 5 τοις Νομάδων δροις. και αὐτῷ θαλασσεύοντι δεῦρο κατὰ πύστιν ἐπέπλευσαν τῶν συγκατεγνωσμένων Κέθηγός τε καὶ Γράνιος καὶ Άλβινοουανὸς καὶ Λαιτώριος καὶ έτεροι, καὶ ὁ υίὸς αὐτοῦ Μαρίου οὶ ἐς μὲν Ίεμψάλαν τον Νομάδων δυνάστην ἀπὸ Ῥώμης διέφυγον,

> 6 οἱ μὲν δή, καθὰ καὶ Σύλλας ἐπεπράχει, βιάσασθαι την πατρίδα διανοούμενοι, στρατιάν δ' οὐκ έχοντες,

ύποψία δ' εκδόσεως εκείθεν απέδρασαν.

63 περιέβλεπον εί τι συμβαίη έν δὲ Ῥώμη Σύλλας μέν, όπλοις την πόλιν όδε πρώτος καταλαβών τε καὶ δυνηθείς αν ίσως ήδη μοναρχείν, έπει τους έχθρους ημύνατο, την βίαν έκων ἀπέθετο, καὶ τὸν στρατὸν ές

2 Καπύην προπέμψας αὖθις ἦρχεν ὡς ΰπατος οἱ δὲ τῶν έξελαθέντων στασιώται, ὅσοι τῶν πλουσίων, καὶ γύ-* ναια πολλά πολυχρήματα, τοῦ δέους τῶν ὅπλων ἀνα-

? and ! very wealthy?

πνεύσαντες ήρεθίζοντο ύπερ καθόδου τῶνδε τῶν ἀνδρῶν, καὶ οὐδεν σπουδης ἡ δαπάνης ἐς τοῦτο ἀπέλειπον,
ἐπιβουλεύοντες καὶ τοῖς τῶν ὑπάτων σώμασιν ὡς οὐκ
ἐνὸν τῶνδε περιόντων ἐκείνοις κατελθεῖν. Σύλλα μὲν 3
δὴ καὶ παυσαμένω τῆς ἀρχῆς στρατὸς ἡν, ὁ ἐψηφισμένος ἐπὶ Μιθριδάτην, ἐς σωτηρίαν αὐτοῦ φύλαξ· Κόιντον δὲ Πομπήιον, τὸν ἔτερον ὕπατον, ὁ δῆμος οἰκτείρων τοῦ δέους ἐψηφίσατο ἄρχειν Ἰταλίας καὶ ἐτέρου
τοῦ περὶ αὐτὴν στρατοῦ, τότε ὄντος ὑπὸ Γναίω Πομπηίω. τοῦθ ὁ Γναῖος πυθόμενος τε καὶ δυσχεράνας 4
ἤκοντα μὲν τὸν Κόιντον ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσεδέξατο,
καὶ τῆς ἐπιούσης τι χρηματίζοντος ὑπεχώρησε μικρὸν
οἷα ἰδιώτης, μέχρι τὸν ὕπατον πολλοὶ καθ' ὑπόκρισιν απέω ἐκροάσεως περιστάντες ἔκτειναν. καὶ ψυγῆς τῶν λοι- 5
πῶν γενομένης ὁ Γναῖος αὐτοῖς ὑπήντα, χαλεπαίνων

63. 2 ἢρεθίζουτο, 'the partisans of the exiles were agitated with desire to restore them.'

3 τότε ὅντος ὑπὸ Γναίφ Πομπηίφ. The fortunes of Cn. Pompeius Strabo during these years have been discussed by Kiene (Bundesgenossenkrieg, pp. 260-265). We find (I) in a fragment of Cicero Pro Cornelio: 'memoria teneo cum primum senatores cum equitibus Romanis lege Plotia iudicarent, hominem dis ac nobilitati perinvisum Cn. Pompeium causam lege Varia de maiestate dixisse'; (2) in Aulus Gellius x. 20: 'Sallustius quoque... privilegium quod de Cn. Pompeii reditu ferebatur, legem appellavit: verba ex secunda eius historia haec sunt: nam Sullam consulem de reditu eius legem ferentem ex composito tribunus plebis C. Herennius prohibuerat'; (3) in an obscure passage of Plutarch (Sulla 8. 4): τὸν Πομπήιον ἐπάρχοντα παύσαs (οτ ποιήσαs) ὁ Σουλπίκιος, &c.

I am inclined to believe that Strabo, who was in Rome for his triumph in the last days of 89 B. C. (see note on ch. 46. 3), was put on his trial the moment his consulship expired, i. e. in Jan. 88 B.C., that he was acquitted and re-appointed to command the army of the north as proconsul. I do not think that we have enough evidence to interpret the passages quoted from Sallust and Plutarch. Kiene (who thinks that Strabo was convicted) has an elaborate explanation based on his conjectures regarding the connexion between Strabo and Sulpicius, but he

does not seem to me to prove his point.

ώς υπάτου παρανόμως ανηρημένου δυσχεράνας δ' 64 όμως εύθυς ήρχεν αὐτῶν. Εξαγγελθέντος δ' ές την πόλιν τοῦ Πομπηίου φόνου, αὐτίκα μὲν ὁ Σύλλας περιδεης εφ' εαυτώ γενόμενος τους φίλους περιήγετο πανταχοῦ καὶ νυκτὸς ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν, οὐ πολύ δ' έπιμείνας ες Καπύην επί τον στρατον κάκειθεν ες την 2 'Ασίαν εξήλασεν. οι δε των φυγάδων φίλοι Κίννα τώ μετά Σύλλαν ύπατεύοντι θαρρούντες, τούς νεοπολίτας ηρέθιζον ές τὸ ἐνθύμημα τοῦ Μαρίου, ταῖς φυλαῖς άξιοῦν ἀναμιχθηναι, ίνα μη τελευταίοι ψηφιζόμενοι πάντων ὦσιν ἄκυροι. τοῦτο δη προοίμιον τῆς αὐτοῦ το Μαρίου καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν ἄνδρα καθόδου. ἀνθχισταμένων δε των αρχαίων κατά κράτος, Κίννας μεν τοίς νεοπολίταις συνέπραττε, νομιζόμενος επί τῷδε τριακόσια δωροδοκήσαι τάλαντα, τοις δ' άρχαίοις ό 4 ετερος υπατος Όκτάουιος. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τον Κίνναν προλαβόντες την άγοραν μετά κεκρυμμένων ξιφιδίων, έβόων ές τὰς φυλὰς πάσας ἀναμιγῆναι τὸ δὲ καθαρώτερον πληθος ές τον 'Οκτάουιον έχώρει, και οίδε μετά ξιφιδίων. έτι δ' αὐτῷ κατὰ τὴν οἰκίαν τὸ μέλλον περιορωμένω έξαγγέλλεται τους πλέονας δημάρχους κωλύειν τὰ γιγνόμενα, θόρυβον δὲ τῶν νεοπολιτῶν είναι καὶ απογύμνωσιν ήδη των ξιφιδίων περί όδον ές τους αντι-6 λέγοντας δημάρχους αναπηδώντων έπὶ τὰ έμβολα. ών

bassive.

'Οκτάουιος πυθόμενος κατέβαινε διὰ τῆς τερᾶς όδοῦ μετὰ πυκνοῦ πάνυ πλήθους, καὶ οῖα χειμάρρους ἐς τὴν ἀγορὰν ἐμπεσῶν ἄσατο μὲν διὰ μέσων τῶν συνεστώ-

chs. 64-96. Return of Marius and Civil War of Sulla and the Marians.

64. We here pass to the year 87 B.C., the consulship of Octavius and Cinna.

Ι περιήγετο, 'stipatus amicis incedebat' (Schweigh.).

2 ἐs τὸ ἐνθύμημα... (cf. ch. 57. 3) ' stirred up the new citizens to demand that the scheme of Marius should be carried out, and that they should be distributed among the tribes.'

5 ἀναπηδώντων. The genitive plural refers back to νεοπολιτών.

των καὶ διέστησεν αὐτούς, ώς δε κατέπληξεν, ες τὸ των Διοσκούρων ίερον παρηλθε, τον Κίνναν εκτρεπόμενος. όσοι δ' αὐτῷ συνησαν, χωρίς ἐπαγγέλματος 7 εμπεσόντες τοις νεοπολίταις έκτεινάν τε πολλούς, και έτέρους φεύγοντας έπὶ τὰς πύλας έδίωκον. Κίννας δέ 65 θαρρήσας μέν τῷ πλήθει τῶν νεοπολιτῶν καὶ βιάσε- 'the victor σθαι προσδοκήσας, παρά δόξαν δ' όρων το τόλμημα των ολιγωτέρων επικρατούν, ανα την πόλιν έθει τούς θεράποντας έπ' έλευθερία συγκαλών. οὐδενὸς δ' αὐτώ 2 προσιόντος, εξέδραμεν ές τὰς ἀγχοῦ πόλεις τὰς οὐ πρὸ πολλοῦ πολίτιδας 'Ρωμαίων γενομένας, Τίβυρτόν τε καὶ Πραινεστὸν καὶ ὅσαι μέχρι Νώλης, ἐρεθίζων ἄπαντας ές απόστασιν, και χρήματα ές τον πόλεμον συλλέγων. ταθτα δ' έργαζομένω τε καὶ ἐπινοοθντι τῷ Κίννα 3 προσέφυγον ἀπὸ τῆς βουλῆς οἱ τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν, Γάιός τε Μιλώνιος καὶ Κόιντος Σερτώριος καὶ Γάιος Μάριος έτερος ή μεν δη βουλή τον Κίνναν, ως εν κινδύνω 4 τε την πόλιν καταλιπόντα ύπατον καὶ δούλοις έλευθερίαν κηρύξαντα, έψηφίσατο μήτε ΰπατον μήτε πολίτην έτι είναι, καὶ Λεύκιον Μερόλαν έχειροτόνησαν ἀντ' 💢 💢 αὐτοῦ, τὸν ἱερέα τοῦ Διός. λέγεται δ' οὖτος ὁ ἱερεὺς φλαμέντας, και πιλοφορεί μόνος αξί, των άλλων ίερέων έν μόναις πιλοφορούντων ταις ιερουργίαις. Κίννας δ' 5

6 διέστησεν, 'broke up the crowd,' i. e. of his opponents, as in ch. 30.2. This seems better than 'separated the two contending parties.'

ἐκτρεπόμενος, 'avoiding a conflict with Cinna,' 'declinans' (Schweigh.). Wright and Benecke both say 'drove away,' but this is not so good.

65. 2 μέχρι Νώλης. See above ch. 56. 4; Velleius (ii. 20. 4)

adds 'ab co exercitu, qui circa Nolam erat, receptus est.'

3 Γάιος Μάριος ετερος, i.e. Gratidianus, cf. Cic. de Leg. iii. 16. 36. 4 The senate was probably within its right in thus authoritatively calling attention to the fact that Cinna had by his own acts against the Roman state become an enemy, and therefore ceased to be a citizen, and a fortiori to be consul. This case, however, is never used as a precedent, for Cinna compelled retractation later on; see chs. 69. 5 and 70. 2.

Lee Last b

trupos?

Cl. W. On

ές Καπύην τραπόμενος, ένθα 'Ρωμαίων στρατός άλλος ην, τούς τε ἄρχοντας αὐτοῦ καὶ ὅσοι ἀπὸ τῆς βουλῆς έπεδήμουν έθεράπευε, καὶ παρελθών ώς υπατος ές μέσους τάς τε ράβδους καθείλεν οξα ιδιώτης, και δα-5 κρύσας έφη, 'παρα μεν ύμων, ω πολίται, την άρχην τήνδε έλαβον ο γαρ δημος έχειροτόνησεν ή βουλή δ' άφείλετό με χωρίς ύμων. και τάδε παθών έν οἰκείοις κακοίς ύπερ ύμων όμως αγανακτω τί γαρ έτι τας φυλας έν ταις χειροτονίαις θεραπεύομεν, τί δε ύμων δεόμεθα, ποῦ δὲ ἔσεσθε τῶν ἐκκλησιῶν ἢ χειροτονιῶν ἢ ωλει it suit είπων ες ερεθισμα, και πολλά περί αυτου κατοικτισά-⁽ μενος, τήν τε έσθητα κατέρρηξε, καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος καταθορών έρριψεν αύτον ές μέσους, καὶ έκειτο έπὶ πλείστον, έως επικλασθέντες ανέστησαν τε αὐτόν, καὶ καθίσαντες αθοίς επί του θρόνου τάς τε ράβδους άνέσχον, καὶ θαρρείν οία υπατον ἐκέλευον, καὶ σφας άγειν 2 έφ' ο τι χρήζοι. της δ' αφορμης εθθύς οι άρχοντες, αὐτῶν ἐπέβαινον, καὶ ἄμνυον τῷ Κίννα τὸν ὅρκον τὸν στρατιωτικόν, καὶ τοὺς ὑφ' αὐτὸν ἕκαστος ἐξώρκου. 3 δ δ', ἐπεί οἱ ταῦτ' εἶχεν ἀσφαλῶς, ἐπὶ τὰς συμμαχίδας πόλεις διέθει, καὶ ηρέθιζε κάκείνους ώς διὰ τούσδε μάλιστα την συμφοράν αύτῷ γενομένην. οἱ δὲ χρή-4 ματά τε αὐτῷ καὶ στρατιὰν συνετέλουν. καὶ πολλοὶ καὶ των εν 'Ρώμη δυνατων έτεροι πρός αὐτὸν ἀφικνούντο,

οξς απήρεσκεν ή της πολιτείας εὐστάθεια. καὶ Κίννας μεν ἀμφὶ ταῦτ' ἐγίγνετο, 'Οκτάουιος δε καὶ Μερόλας οἱ ὕπατοι τὸ μὲν ἄστυ τάφροις καὶ τει-

⁵ τάς τε ράβδους καθείλεν, here and of Sulla in ch. 104. I, means laying them down in renunciation of the imperium, as Domitius did at Corfinium (Caesar, Bell. Civ. ii. 32.9), 'proiectis fascibus et deposito imperio privatus.' It is opposed to ἀνέσχον in 66. 1.

^{66.} I ἐπὶ πλείστον, 'for a long time'; cf. ch. 3. 1.

καὶ μηχανήματα εφίστανον, έπι δε στρατιαν ές τε τας ετέρας πόλεις τας έτι σφων ων κατηκόους καὶ ἐς τὴν ἀγχοῦ Γαλατίαν περιέπεμπον, Γναΐον τε Πομπήιον, ανθύπατον όντα και στρατευμάτων περί τον 'Ιόνιον ήγούμενον, εκάλουν κατά σπουδην επικουρείν τη πατρίδι. δ δ' ηλθε, και προς ταίς 67 Κολλίναις πύλαις έστρατοπέδευσε και ὁ Κίννας έπελθων αυτώ παρεστρατοπέδευεν. Γάιος δὲ Μάριος τού- 2 των πυθόμενος ές Τυρρηνίαν κατέπλευσεν άμα τοίς συνεξελαθείσι καὶ θεράπουσιν αὐτῶν ἐπελθοῦσιν ἀπὸ · 'Ρώμης, ες πεντακοσίους μάλιστά που γεγονόσιν. όν- 3 κ. κας πων δ' έτι καὶ κόμης έμπλεως έπήει τὰς πόλεις, οίκτρος όφθηναι μάχας τε καὶ τρόπαια αύτοῦ Κιμβρικά καὶ εξ ύπατείας ύπερεπαίρων, καὶ περὶ τῆς χειροτονίας dileter " σφόδρα αὐτοῖς ἐπιθυμοῦσιν ἐπαγγελλόμενός τε καὶ πιστὸς είναι δοκῶν, συνήγαγε Τυρρηνῶν έξακισχιλίους, και ές Κίνναν διηλθεν ασμένως αυτον έπι κοινωνία των παρόντων δεχόμενον. ώς δε άνεμίχθησαν, έστρατοπέ- 4 δευον έπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Τιβέριος, ές τρία διαιρεθέντες, Κίννας μεν καὶ Κάρβων σὺν αὐτῷ τῆς πόλεως άντικρύ, Σερτώριος δε ύπερ την πόλιν άνω, και Μάγωριος προς τη θαλάσση, ζευγνύντες οίδε τον ποταμον ανω καὶ γεφυρούντες, ίνα την πόλιν ἀφέλοιντο την σιταγωγίαν. Μάριος δε καὶ "Οστια είλε καὶ διήρπαζε, καὶ 5 Κίννας ἐπιπέμψας Αρίμινον κατέλαβε, τοῦ μή τινα

67. 3 ἐπαγγελλόμενος, 'making them promises with respect to the arrangements for voting, which they desired above every-thing.'

⁵ ἐς τὰς ἐτέρας πόλεις. This is doubtless the occasion of which Granius Licinianus writes (Frag. p. 27), 'dediticiis omnibus a senatu civitas data qui multa millia polliciti vix XVI cohortes miserunt' (also Livy, Epit. 80). Cinna on the other hand is described by Velleius (ii. 20. 4) as 'fretus ingenti numero novorum civium, e quorum delectu CCC amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionum instar impleverat.'

περὶ τὸν Ἰόνιον (κόλπον), i.e. in Picenum.

στρατιαν ές την πόλιν έπελθειν έκ της υπηκόου Γαλα-68 τίας. οι δε υπατοι δεδιότες, καὶ στρατιᾶς ἄλλης δεόμενοι, Σύλλαν μεν οὐκ είχον καλείν ές την Άσίαν ήδη πεπερακότα, Καικίλιον δε Μέτελλον, τὰ λείψανα τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου πρὸς Σαυνίτας διατιθέμενον, ἐκέ-λευον, ὅπη δίναιτο εὐπρεπῶς διαλυσάμενον, ἐπικουρεῖν τος 2 τῆ πατρίδι πολιορκουμένη. οὐ συμβαίνοντος δὲ Σαυνίταις ες ά ητουν τοῦ Μετέλλου, ὁ Μάριος αἰσθόμενος συνέθετο τοίς Σαυνίταις έπι πάσιν οίς ήτουν παρά τοῦ Μετέλλου. ώδε μέν δη καὶ Σαυνίται Μαρίφ συν-≼ 3 εμάχουν Κλαύδιον δὲ "Αππιον χιλίαρχον, τειχοφυλακοῦντα τῆς 'Ρώμης τὸν λόφον τον καλούμενον 'Ιάνουκλον, εὖ ποτὸ παθόντα ὑφ' ἐαυτοῦ τῆς εὐεργεσίας αναμνήσας ὁ Μάριος ές την πόλιν έσηλθεν, ύπανοιχθείσης αὐτῷ πύλης περὶ έω, καὶ τὸν Κίνναν ἐσεδέξατο. 4 άλλ' οὖτοι μεν αὐτίκα εξεώσθησαν, 'Οκταουίου καὶ Πομπηίου σφίσιν επιδραμόντων κεραυνών δε πολλών ες τὸ τοῦ Πομπηίου στρατόπεδον καταρραγέντων, άλλοι τε των ἐπιφανων καὶ ὁ Πομπήιος ἀπώλετο.

Μάριος δ' ἐπεὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς ἔκ τε θαλάσσης καὶ ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ φερομένης κατέσχεν, ἐπὶ τὰς ἀγχοῦ τῆς 'Ρώμης πόλεις διετρόχαζεν, ἔνθα σῖτος ῆν τος τοῖς 'Ρωμαίοις προσεσωρευμένος. ἄφνω δὲ τοῖς φρουτίσου καὶ ἀλλας πόλεις, ἔστιν ὰ καὶ Άρικίαν καὶ Λανούουιον καὶ ἄλλας πόλεις, ἔστιν ὰ καὶ προδιδόντων τινῶν ὡς δὲ καὶ τῆς κατὰ γῆν ἐκράτησεν ἀγορᾶς, εὐθαρσῶς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν 'Ρώμην αὐτίκα διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς καλουμένης 'Αππίας, πρίν τινα αὐτοῖς

^{68. 2} ἐπὶ πᾶσιν οἶς ἦτουν. Cf. Granius Licinianus, p. 27: Senatusque per Metelli legatos consultus de voluntate Samnitium qui se negabant aliter in pacem venturos, nisi civitas ipsis et perfugis daretur bonaque redderentur, abnuit dignitatem antiquam prae se ferentibus patribus. Quibus cognitis Cinna per Flavium Fimbriam in leges quas postulabant eos recepit et copiis suis iunxit.'

άγορὰν ἄλλην έτέρωθεν άχθηναι. τοῦ δ' ἄστεος έκατὸν 3 σταδίους αὐτός τε καὶ Κίννας καὶ οἱ στρατηγοῦντες αὐτοῖς Κάρβων τε καὶ Σερτώριος ἀποσχόντες ἐστρατοπέδευσαν, 'Οκταουίου καὶ Κράσσου καὶ Μετέλλου περὶ τὸ ὄρος τὸ Άλβανὸν αὐτοῖς ἀντικαθημένων καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι περιβλεπομένων, ἀρετῆ μὲν ἔτι καὶ πλήθει νομιζομένων εἶναι κρειττόνων, ὀκνούντων δ' ύπερ όλης οξέως κινδυνεύσαι της πατρίδος δια μάχης μιας. ώς δε περιπέμψας ο Κίννας περί το άστυ κήρυ- 4 κας εδίδου τοῖς ες αὐτὸν αὐτομολοῦσι θεράπουσιν ελευθερίαν, κατὰ πληθος ηὐτομόλουν αὐτίκα καὶ ή βουλή ταραττομένη, καὶ πολλὰ καὶ δεινά, εἰ βραδύνειεν ή σιτοδεία, παρά τοῦ δήμου προσδοκῶσα, μετέπιπτε τῆ γνώμη, και πρέσβεις περί διαλύσεων ές τον Κίνναν έπεμπον. ο δε αὐτοὺς ήρετο πότερον ως πρὸς ὕπατον ἔλθοιεν 5 η πρὸς ιδιώτην. ἀπορησάντων δ' ἐκείνων καὶ ἐς τὸ ἀστυ ἐπανελθόντων, πολλοὶ καὶ τῶν ἐλευθέρων ἤδη κατὰ πληθος πρὸς τὸν Κίνναν έξεπήδων, οὶ μέν περὶ τῷ λιμῷ δεδιότες, οἱ δὲ πρὸ πολλοῦ τὰ ἐκείνων αίρού- το α long μενοι και την ροπην των γιγνομένων περιμένοντες. Κίννας δ' ήδη καταφρονητικώς τῷ τείχει ἐπλησίαζε, 70 καὶ ἀποσχων ὅσον βέλους ὁρμὴν ἐστρατοπέδευεν, ἀπορούντων έτι καὶ δεδιότων καὶ ὀκνούντων ἐπιχειρείν αὐτῷ τῶν ἀμφὶ τὸν Ὀκτάουιον διὰ τὰς αὐτομολίας τε και διαπρεσβεύσεις. ή δε βουλή πάνυ μεν ἀποροῦσα, 2 καὶ δεινον ήγουμένη Λεύκιον Μερόλαν, τὸν ἱερέα τοῦ Διός, ὑπατεύοντα ἀντὶ τοῦ Κίννα καὶ οὐδὲν ἐς τὴν άρχην άμαρτόντα άφελέσθαι, ἄκουσα δ' ὅμως ὑπὸ τῶν συμφορών αὖθις ές τὸν Κίνναν [τοὺς] πρέσβεις έπεμπεν ως προς ύπατον. οὐδέν τε χρηστον έτι προσδοκων- 3 τες τοῦτο μόνον ήτουν, ἐπομόσαι σφίσι τὸν Κίνναν φόνον οὐκ ἐργάσεσθαι. ὁ δὲ ὁμόσαι μὲν οὐκ ήξίωσεν,

70. Ι διαπρεσβεύσεις, 'the parleyings of waverers with the enemy.' β, h. 'hegotialinis'

ύπέσχετο δε καὶ ώδε, εκών οὐδενὶ σφαγής αἴτιος έσε-4 σθαι. 'Οκτάουιον δ' ήδη περιοδεύσαντα καὶ κατ' άλλας πύλας ές την πόλιν έσελθόντα έκέλευσεν έκστηναι του 5 μέσου, μή τι καὶ ἄκοντος αὐτοῦ πάθοι. ὁ μέν δή ταῦτ' ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, καθάπερ ὕπατος, τοῖς πρέσβεσιν ἄνωθεν ἀπεκρίνατο Μάριος δ' αὐτῷ παρεστώς παρὰ τὸν θρόνον ἡσύχαζε μέν, ἐδήλου δὲ τῆ δριμύ-6 τητι τοῦ προσώπου πόσον εργάσεται φόνον. δεξαμένης δὲ ταῦτα τῆς βουλῆς, καὶ καλούσης ἐσελθεῖν Κίνναν τε καὶ Μάριον (ἤσθοντο γὰρ δὴ Μαρίου μὲν εἶναι al C. was λειώνη hi, τὰ έργα τάδε πάντα, Κίνναν δ' αὐτοῖς ἐπιγράφεσθαι), σύν είρωνεία σφόδρα ο Μάριος επιμειδιών είπεν ούκ 7 είναι φυγάσιν εσόδους. καὶ εὐθύς οι δήμαρχοι την φυγήν αὐτῷ τε, καὶ ὅσοι ἄλλοι κατὰ Σύλλαν ὕπατον έξελήλαντο, έψηφίσαντο λελύσθαι. οί μεν δη δεχομένων αυτούς σύν δέει πάντων έσήεσαν ές την πόλιν, και τα των αντιπράξαι σφίσι δο-2 κούντων ακωλύτως πάντα διηρπάζετο 'Οκταουίω δέ Κίννας μεν καὶ Μάριος ὅρκους ἐπεπόμφεσαν, καὶ θύται ασωντή μίπκαι μάντεις οὐδεν πείσεσθαι προύλεγον, οἱ δε φίλοι Τίπις τος Ιορ. 3 φυγείν παρήνουν. δ δ' εἰπών οὔποτε προλείψειν την πόλιν ύπατος ών, ές τὸ Ἰάνουκλον, εκστάς τοῦ μέσου, διῆλθε μετὰ τῶν ἐπιφανεστάτων καί τινος ἔτι καὶ στραέστ la, seat τοῦ, ἐπί τε τοῦ θρόνου προυκάθητο τὴν τῆς ἀρχῆς ἐσθῆτα ἐπικείμενος, ῥάβδων καὶ πελέκεων ὡς ὑπάτω

to it?

6 οὐκ εἶναι φυγάσιν ἐσόδους. Marius, unlike Cinna (cf. note on ch. 65. 4), had been outlawed by decree of the people.

4 περικειμένων. επιθέοντος δ' αὐτῷ μετὰ τινῶν ἱππέων Κηνσωρίνου, καὶ πάλιν τῶν φίλων αὐτὸν καὶ τῆς παρεστώσης στρατιάς φυγείν παρακαλούντων και τον ίππον αὐτῷ προσαγόντων, οὐκ ἀνασχόμενος οὐδε ὑπ-5 αναστήναι, την σφαγην περιέμενεν. ὁ δὲ Κηνσωρίνος

71. 4 της παρεστώσης στρατιας, i.e. the soldiers joined with his friends in urging him to fly.

αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐκτεμὼν ἐκόμισεν ἐς Κίνναν, καὶ ἐκρεμάσθη πρὸ τῶν ἐμβόλων ἐν ἀγορῷ πρώτου τοῦδε ὑπάτου. μετὰ δ' αὐτὸν καὶ τῶν ἄλλων ἀναιρουμένων 6 ἐκρήμναντο αἱ κεφαλαί, καὶ οὐ διέλιπεν ἔτι καὶ τόδε τὸ μύσος, ἀρξάμενόν τε ἀπὸ 'Οκταουίου καὶ ἐς τοὺς ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀναιρουμένους περιιόν. ζητη- 7 ταὶ δ' ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτίκα ἐξέθεον τούς τε ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων. καὶ τῶν μὲν ἱππέων ἀναιρουμένων λόγος οὐδεὶς ἔτι μετὰ τὴν ἀναίρεσιν ἐγίγνετο, αἱ δὲ τῶν βουλευτῶν κεφαλαὶ πᾶσαι προυτίθεντο πρὸ τῶν ἐμβόλων. αἰδώς τε θεῶν ἡ νέ- 8 μεσις ἀνδρῶν ἡ φθόνου φόβος οὐδεὶς ἔτι τοῖς γιγνο- ἐτει μένοις ἐπῆν, ἀλλ' ἐς ἔργα ἀνήμερα καὶ ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐς ὄψεις ἐτρέποντο ἀθεμίστους, κτιννύντες τε ἀνηλεῶς, καὶ περιτέμνοντες αὐχένας ἀνδρῶν ἤδη τεθνεώτων, καὶ προτιθέντες τὰς συμφορὰς ἐς φόβον ἡ κατάπληξιν και ἐκνίτως.

Γάιος μεν δη Ἰούλιος καὶ Λεύκιος Ἰούλιος, δύο 72
αλλήλοιν ἀδελφώ, καὶ Ἀτίλιος Σερρανὸς καὶ Πόπλιος Λέντλος καὶ Γάιος Νεμετώριος καὶ Μάρκος Βαίβιος ἐν
όδῷ καταληφθέντες ἀνηρέθησαν, Κράσσος δὲ μετὰ τοῦ
παιδὸς διωκόμενος τὸν μὲν υίὸν ἔφθασε προανελεῖν,
αὐτὸς δ' ὑπὸ τῶν διωκόντων ἐπανηρέθη. τὸν δὲ ρή- 2
τορα Μάρκον ἀντώνιον ἔς τι χωρίον ἐκφυγόντα ὁ
γεωργὸς ἐπικρύπτων καὶ ξενίζων ἐς πανδοκεῖον ἔπεμψε
τὸν θεράποντα σπουδαιότερον τοῦ συνήθους οἶνον

6 οὐ διέλιπεν, 'the impious practice which began with Octavius was continued in case of the rest who were slain.'

72. Ι Λεύκιος Ἰούλιος: see note on ch. 48. 5.

Κράσσος. Drumann identifies this victim of Marius with P. Licinius Crassus Dives, father of the triumvir. He is mentioned along with Lentulus (ch. 40. 2) as legate in the Social War.

2 σπουδαιότερον, 'wine of a better quality than usual.'

⁸ προτιθέντες, 'making a display of their fate in order to strike fear or amazement, or for the mere sake of the evil spectacle.'

sur der a sper

+ lrin'

πρίασθαι καὶ τοῦ καπήλου, τί δη σπουδαιότερον αἰτοίη, πυθομένου, ὁ μεν θεράπων εψιθύρισε την αιτίαν καὶ πριάμενος επανηλθεν, ο δε κάπηλος αὐτίκα έθει Μα-3 ρίφ τοῦτο δηλώσων. καὶ ὁ Μάριος ἐπεί τε ήκουσεν, ύφ' ήδονης ανέδραμεν ως αὐτὸς όρμήσων ἐπὶ τὸ ἔργον έπισχόντων δ' αὐτὸν τῶν φίλων, χιλίαρχος ἀποσταλείς στρατιώτας ές τὸ οἴκημα ἀνέπεμψεν, οθς ὁ 'Αντώνιος ήδυς ών είπειν κατεκήλει λόγοις μακροίς, οἰκτιζόμενός τε καὶ πολλά καὶ ποικίλα διεξιών, έως δ χιλίαρχος απορων έπὶ τῷ γιγνομένῳ αὐτὸς ἀνέδραμεν ές τὸ οἴκημα, καὶ τοὺς στρατιώτας εὐρων ἀκροωμένους έκτεινε τον Άντώνιον δητορεύοντα έτι, καὶ τὴν κεφα-

73 λην έπεμψε τῷ Μαρίω. Κορνοῦτον δὲ ἐν καλύβαις κρυπτόμενον οἱ θεράποντες εὐμηχάνως περιέσωσαν νεκρώ γὰρ περιτυχόντες σώματι πυράν τε ένησαν, καὶ τῶν ζητητῶν ἐπιόντων ἄψαντες τὴν πυρὰν ἔφασαν τὸν a) hanged 2 δεσπότην καίειν απαγξάμενου. δ μεν δή προς των θεραπόντων περιεσέσωστο, Κόιντος δε Άγχάριος Μάριον έν τῷ Καπιτωλίφ μέλλοντα θύσειν ἐφύλαττεν, τι στε τεθιεις έλπίζων οι τὸ ίερον διαλλακτήριον έσεσθαι. δ δ' άρχόμενος της θυσίας, προσιόντα τον Άγχάριον καὶ προσαγορεύοντα αὐτίκα ἐν τῷ Καπιτωλίω τοῖς παρεστῶσι 3 προσέταξεν ἀνελεῖν. καὶ ἡ κεφαλή καὶ τοῦδε καὶ Άντωνίου τοῦ ρήτορος καὶ τῶν ἄλλων ὑπάτων ἢ στρατηγῶν γεγονότων εν άγορα προυτέθησαν. ταφήν τε οὐδενὶ έξην επενεγκείν ες οὐδένα τῶν ἀναιρουμένων, ἀλλ' 4 οίωνοι και κύνες άνδρας τοιούσδε διεσπάσαντο. πολύς δε καὶ ἄλλος ἦν τῶν στασιωτῶν φόνος ες ἀλλήλους άνεύθυνος, καὶ έξελάσεις έτέρων, καὶ δημεύσεις περιουσίας, καὶ ἀρχης ἀφαιρέσεις, καὶ ἀνατροπαὶ τῶν ἐπὶ Χ5 Σύλλα τεθέντων νόμων. αὐτοῦ τε Σύλλα φίλοι πάν-

τῶν ἐπὶ Σύλλα τεθέντων νόμων, i.e. the laws passed in Sulla's

^{73. 4} τῶν στασιωτῶν, i. e. the partisans of both sides took the opportunity of murdering their enemies.

τες ἀνηροῦντο καὶ ἡ οἰκία κατεσκάπτετο καὶ ἡ περιουσία δεδήμευτο, καὶ πολέμιος ἐψηφίζετο· τὸ δὲ γύναιον mily καὶ ἡ γενεὰ ζητούμενοι διέφυγον. ὅλως τε οὐδὲν ἀπῆν

άθρόων τε καὶ ποικίλων κακών.

έπὶ δὲ τούτοις, ἐς ὑπόκρισιν ἀρχῆς ἐννόμου μετά 74 τοσούσδε φόνους ακρίτους, ύπεβλήθησαν κατήγοροι τῷ τε ἱερεῖ τοῦ Διὸς Μερόλα, κατ' ὀργὴν ἄρα τῆς άρχης ην Κίνναν οὐδεν άδικων διεδέδεκτο, καὶ Λουκατίφ Κάτλφ τῷ Μαρίου περὶ τὰ Κιμβρικὰ συνάρχφ, περισωθέντι μεν έκ Μαρίου πάλαι, άχαρίστω δ' ές αὐτὸν καὶ πικροτάτω περὶ την έξέλασιν γενομένω. οὖτοι 2 μεν δη φυλασσόμενοί τε ἀφανῶς, καὶ της κυρίας ήμερας έπελθούσης ές την δίκην ἀνακαλούμενοι (τετράκις, ανακικό η, δε έχρην κηρυττομένους έν ώρισμένοις ώρων διαστή-σωμωνού μασιν άλωναι), Μερόλας μεν τὰς φλέβας ἐνέτεμεν ἑαυμασιν άλωναι), Μερολας μεν τας φπερας ενετεμέν του, και πινάκιον αὐτῷ παρακείμενον ἐδήλου ὅτι κόπτων ὑτακιώς αἰτωλ. Μας τὰς φλέβας τον πίλον ἀποθοίτο (οὐ γὰρ ἢν θεμιτὸν ις λι σων ίερέα περικείμενον τελευτάν), Κάτλος δ' εν οἰκήματι νεοχρίστω τε καὶ έτι ύγρω καίων ἄνθρακας έκων ἀπ- ελαγεσαλ επνίγη. καὶ οῦτοι μεν οῦτως ἀπέθανον, θεράποντες δ' 3 όσοι κατὰ τὸ κήρυγμα πρὸς Κίνναν ἐκδραμόντες ἐλεύθεροι έγεγένηντο καὶ αὐτῷ Κίννα τότε ἐστρατεύοντο, ταις οικίαις επέτρεχον και διήρπαζον, αναιρούντες άμα οίς περιτύχοιεν οί δε αὐτῶν) καὶ τοῖς σφετέροις δεσπό-

consulship in 88 B.C.; see ch. 59. This repeal would imply the restoration in this year (B.C. 87) of Sulpicius' law, distributing the new citizens among all the tribes, as Cinna had promised them (ch. 64. 2 and Vell. ii. 20. 2: 'Cinna in omnibus tribus eos se distributurum pollicitus est'). On the other hand the Epitomator of Livy (Book 84) has the record 'novis civibus S.C. suffragium datum est' among the events following Cinna's death in 84 B.C.; such a delay of three years is very improbable and Appian's account here is in every way to be preferred.

74. 2 ἀφανῶς, i. e. they were not openly arrested, but spies

were set on them to prevent their escape.

τετράκις. This was evidently a trial before the comitia: see Cic. pro Domo, 17. 45.

4 ταις μάλιστα ἐπεχείρουν. Κίννας δ' ἐπεὶ πολλάκις αὐτοῖς ἀπαγορεύων οὐκ ἔπειθε, Γαλατῶν στρατιὰν αὐτοῖς ἔτι νυκτὸς ἀναπαυομένοις περιστήσας διέφθειρε πάντας. οἱ μὲν δη θεράποντες δίκην ἀξίαν ἔδοσαν της ἐς δεσπότας πολλάκις ἀπιστίας:

τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὕπατοι μὲν ἥρηντο Κίννας τε

αθθις καὶ Μάριος έβδομον, ώ μετὰ φυγήν καὶ ἐπικήρυξιν βαινη 420 εί τις ώς πολέμιον ανέλοι, το μάντευμα όμως απήντα εωνική' 2 το των έπτα νεογνων αετών. αλλ' οὖτος μεν πολλά καὶ δεινά ές Σύλλαν έπινοῶν τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς άρχης απέθανε, και Οὐαλέριον Φλάκκον ο Κίννας έλόμενος αντ' αὐτοῦ ές την 'Ασίαν έξέπεμψεν, αποθανόντος δε καὶ Φλάκκου Κάρβωνα είλετο συνάρχειν 76 έαυτῷ. Σύλλας δ' ἐπείξει τῆς ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐπανόδου τὰ ἐς Μιθριδάτην πάντ' ἐπιταχύνᾶς, ως μοι προείρηται, καὶ ἔτεσιν οὐδ' ὅλοις τρισὶν ἐκκαίδεκα μὲν ἀνδρῶν μυριάδας κατακανών, την δε Έλλάδα και Μακεδονίαν καὶ Ίωνίαν καὶ ᾿Ασίαν καὶ ἄλλα ἔθνη πολλά, ὅσα Μιθριδάτης προειλήφει, ες 'Ρωμαίους αναλαβών, αὐτόν τε τὸν βασιλέα τὰς ναῦς ἀφελόμενος καὶ ἐς μόνην τὴν πατρώαν άρχην έκ τοσωνδε κατακλείσας, έπανήει στρατον άγων εύνουν οι και γεγυμνασμένον και πολύν και 2 τοις γεγονόσιν επηρμένον. ήγε δε και νεων πλήθος καί χρήματα καί παρασκευήν ές άπαντα άξιόλογον, καὶ τοις έχθροις ην επίφοβος, ώστε δειμαίνοντες αὐτὸν ό τε Κάρβων και ο Κίννας ες όλην την Ίταλίαν τινας περιέπεμπον, χρήματα καὶ στρατιὰν καὶ σῖτον αὐτοῖς άθροίζειν, τούς τε δυνατούς συνουσίαις ανελάμβανον, καὶ τῶν πόλεων ἠρέθιζον μάλιστα τὰς νεοπολίτιδας

75. Ι τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους: 86 B.C. coss. Mario VII. Cinna II. 2 ἀποθανόντος. Flaccus was murdered in Asia by his lieutenant Fimbria, who afterwards killed himself; see ch. 91. 4.

Κάρβωνα. This is the year 85 B. C. coss. Cinna III. Carbone. 76. 2 ἀνελάμβανου, 'potentiores quoque familiaribus congressibus ad partes suas adiungebant' (Schweigh.).

ώς δι' αὐτας ὄντες έν τοσώδε κινδύνου. τάς τε ναῦς 3 έπεσκεύαζεν άθρόως, καὶ τὰς ἐν Σικελία μετεκάλουν, καὶ τὴν παράλιον ἐφύλασσον, καὶ οὐδὲν οξείας οὐδὲ οίδε παρασκευής μετά δέους άμα καὶ σπουδής έξέλειπον.

Σύλλας δ' έπὶ φρονήματος ἐπέστελλε τῆ βουλῆ περὶ 77 κου έαυτοῦ, καταλέγων όσα περὶ Λιβύην ἐς Ἰογόρθαν τὸν Νομάδα έτι ταμιεύων, η έπι τοις Κιμβρικοίς πρε- ασ ςμαθεσ σβεύων, η Κιλικίας ηγούμενος, η έν τοις συμμαχικοίς, πο leg / 1. η ύπατεύων έπραξε, τὰ δ' έναγχος ες Μιθριδάτην ύπερεπαίρων τε μάλιστα, καὶ καταλογιζόμενος αὐτοῖς άθρόως έθνη πολλά όσα Μιθριδάτου γενόμενα 'Ρωμαίοις αναλάβοι, και οὐδενος ήττον ὅτι τοὺς έξελαθέντας εκ 'Ρώμης ύπὸ Κίννα, καταφυγόντας ες αυτόν. ύποδέξαιτο απορουμένους, και επικουφίζοι τας συμφορας αὐτοῖς. ἀνθ' ὧν έφη τοὺς ἐχθροὺς πολέμιον αὐτὸν 2 άναγράψαι καὶ την οἰκίαν ἀνασκάψαι καὶ τοὺς φίλους ανελείν, την δε γυναίκα και τέκνα μόλις προς εαυτον διαφυγείν. άλλ' αὐτίκα καὶ τοῖσδε καὶ τῆ πόλει πάση τιμωρος ήξειν επί τους είργασμένους. τοις δ' άλλοις πολίταις τε καὶ νεοπολίταις προύλεγεν οὐδενὶ μέμψεσθαι περί οὐδενός. ὧν ἀναγιγνωσκομένων δέος ἄπαν- 3 τας έπειχε, καὶ πρέσβεις έπεμπον οἱ συναλλάξειν αὐτον κοι ήτε ω τοις έχθροις έμελλον, καὶ προερείν, εἰ τινος ἀσφαλείας απν ακτιν δέοιτο, τη βουλή τάχιστα έπιστείλαι. τοίς δ' άμφὶ τὸν Κίνναν είρητο μη στρατολογείν έστε εκείνον αποκρίνασθαι. οἱ δ' ὑπέσχοντο μὲν ὧδε πράξειν, οἰχομένων 4 χ δε των πρέσβεων ες το μέλλον εαυτούς ανείπον υπάτους

77. Ι πρεσβεύων, cf. ch. 38. 6.

4 es τὸ μέλλον, i. e. for the following year 84 B. C. έαυτους ανείπον υπάτους. The Epitomator of Livy speaks of

³ νεοπολίτας. See Livy, Epit. Book 86: 'Sulla cum Italicis populis, ne timeretur ab iis velut erupturus civitatem et suffragii ius nuper datum, foedus percussit.' The result of this was that the whole of the Italians who survived the massacres of the Civil Wars were Roman citizens and retained their places in the tribes among which they had been distributed by Cinna.

αὐτίκα, τοῦ μὴ διὰ τὰ ἀρχαιρέσια θᾶττον ἐπανήκειν.

5 καὶ τὴν Ἰταλίαν περιιόντες στρατιὰν συνῆγον, ἡν ἐς
Λιβυρνίαν, ὡς ἐκεῖθεν ἀπαντήσοντες τῷ Σύλλα, κατὰ
μέρος ἐπὶ νεῶν διεβίβαζον.

πὸ μέν δὴ ποῶτον μέρος εὐσταθῶς διέπλευσε· τῷ

3 τὸ μὲν δὴ πρῶτον μέρος εὐσταθῶς διέπλευσε· τῷ δ' ἑξῆς χειμὼν ἐπέπεσε, καὶ ὅσοι τῆς γῆς ἐλαμβάνοντο, εὐθὺς ἐς τὰς πατρίδας διεδίδρασκον ὡς οὐ στρατεύ2 σοντες ἑκόντες κατὰ πολιτῶν. οἱ τε λοιποὶ πυνθανό-

Cinna and Carbo (Book 83) as 'ab se ipsis consules per biennium creati,' and (Book 80) of Marius and Cinna in 87 B.C. 'citra ulla comitia consules in sequentem annum se ipsos renuntiaverunt.' I cannot agree with the current opinion that all forms of appointment by the people were omitted, and that these passages are evidence for the doctrine that a consul was legally qualified to appoint his successor without consulting the people, just as he was undoubtedly qualified to appoint a dictator. I believe on the contrary that it is always the sovereign people which appoints the regular magistrates whether kings or consuls, and that the co-optation of a dictator into an existing college of magistrates in a time of emergency is not really a type of normal institution. In the present case it would have been a wanton act of folly in those who claimed to be leaders of the democratic party openly to deprive the people of a formal right which even Caesar as dictator left them. I should interpret these passages of Appian and the Epitome as merely describing the practical effect of the proceedings, much as in ch. 82. 5 we read of Sulla who was appointed dictator by a special law, μόναρχον έαυτὸν ἀπέφηνε; see note on ch. 98. 4. If Cinna appeared as returning officer on the Campus and gave notice that he himself was a candidate, with a hint that any rival would have his throat cut, and then declared himself duly elected, even the strong expression 'citra ulla comitia' would be abundantly justified, especially when we remember that long before the time when the Epitomator wrote 'comitia' had lost its sense of 'assemblies of the people,' and meant merely 'elections.' Appian's explanation here, that the consuls hurried on the proceedings in order not to be obliged to return when once they had taken the field, shows that some sort of assembly in Rome was necessary, whereas the dictator could be nominated anywhere on Italian soil (Livy xxvii. 5. 15). For the whole question, see Smith's Dict. Ant. s.v. 'magistratus.'

78. We here pass to the year 84 B. C. coss. Cinna IV. Car-

bone II.

the Trieste-Pola peninsula (N.)

μενοι ταῦτ' οὐδ' αὐτοὶ περάσειν ἔτι ἔλεγον ές την Λιβυρνίαν. Κίννας δ' άγανακτῶν ἐς ἐκκλησίαν αὐτοὺς ώς έπιπλήξων συνεκάλει και οι σύν όργη παρήεσαν τελαία ώς αμυνούμενοι. των δε ραβδοφόρων τινος όδοποιοῦν- 3 τος τῷ Κίννα καί τινα τῶν ἐν ποσὶ πατάξαντος, ἔτε- είτε ρος έκ τοῦ στρατοῦ τὸν ἡαβδοῦχον ἐπάταξεν. καὶ Κίννα κελεύσαντος αὐτὸν συλλαβεῖν, βοὴ παρὰ πάντων ἀνέστη καὶ λίθων ησαν έπ' αὐτὸν ἀφέσεις οι δ' έγγὺς καὶ τὰ ξιφίδια έπισπάσαντες συνεκέντησαν αὐτόν. οὕτω μέν 4 δη και Κίννας ύπατεύων ἀπέθανε Κάρβων δ' ἐκ Λιβυρνίας τους διαπεπλευκότας ές αὐτην μετεκάλει, καὶ τὰ γιγνόμενα δεδιώς ές τὴν πόλιν οὐ κατήει, καὶ πάνυ των δημάρχων αὐτὸν καλούντων ἐπὶ συνάρχου χειροτονίαν. απειλησάντων δε ιδιώτην αποφανείν, έπ- 5 Χ ανήλθε μεν και χειροτονίαν προύθηκεν ύπάτου, απαί- μαμφικα σίου δε της ημέρας γενομένης ετέραν προύγραφεν. καν 6 ταύτη κεραυνού πεσόντος ές τὸ τῆς Σελήνης καὶ τὸ της Δήμητρος ίερον, οι μάντεις ύπερ τὰς θερινὰς τρο- έλε aftir τὰς ἀνετίθεντο τὰς χειροτονίας, καὶ μόνος ῆρχεν ο Κάρβων.

Σύλλας δὲ τοῖς πρὸς αὐτὸν ἥκουσιν ἀπὸ τῆς βου-79 λῆς ἀπεκρίνατο αὐτὸς μὲν οὔποτε ἀνδράσι τοιάδε ἐργασαμένοις ἔσεσθαι φίλος, τῆ πόλει δ' οὐ φθονήσειν χαριζομένη τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἀσφάλειαν δὲ αὐτὸς μᾶλλον αὐτοῖς ἔφη καὶ τοῖς ἐς αὐτὸν καταφυγοῦσιν ἐς ἀεὶ παρέξειν, στρατὸν ἔχων εὔνουν. ῷ δὴ καὶ μά-2 λιστα δῆλος ἐγένετο, ἐνὶ ρήματι τῷδε, οὐ διαλύσων τὸν στρατὸν ἀλλὰ τὴν τυραννίδα ἤδη διανοούμενος.

78. 5 ἀπειλησάντων δὲ ἰδιώτην ἀποφανεῖν. Probably by proposing a bill to the plebs, as in the case of Octavius, ch. 12. 5-8.

79. I χαριζομένη, 'if the state thought fit to grant them their lives,' αὐτοῖς in this sentence means of course the partisans of Cinna, but in the next sentence αὐτοῖς seems to mean the senators.

G

in sula

13.

σύνην, καὶ εί τι άλλο γέρας είχεν, εντελη πάντα άποδοθήναι καὶ τοὺς περὶ τούτων ἐροῦντας συνέπεμπε 4 τοις πρέσβεσιν. οἱ δἱ εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου, Κίνναν τε πυθόμενοι τεθνάναι και την πόλιν αδιοίκητον 5 είναι, πρός του Σύλλαν ανέστρεφου άπρακτοι. και ό Σύλλας πέντε Ἰταλοῦ στρατοῦ τέλη καὶ ἰππέας έξακισχιλίους, άλλους τέ τινας έκ Πελοποννήσου και Μακεδονίας προσλαβών, άπαντας άγων ες μυριάδας ανδρών τέσσαρας, έπί τε Πάτρας ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐκ Πατρών ές Βρεντέσιον χιλίαις καὶ έξακοσίαις ναυσί 6 διέπλει. δεξαμένων δ' αὐτὸν ἀμαχὶ τῶν Βρεντεσίων, τοίσδε μεν ύστερον έδωκεν απέλειαν, ην και νῦν έχουlled. σιν, αὐτὸς δ' ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἦγεν èς τὸ πρόσω. καὶ αὐτῷ Μέτελλος Καικίλιος ὁ εὐσεβής, ἐκ πολλοῦ τε ήρημένος ές τὰ λοιπὰ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου, καὶ διὰ Κίνναν καὶ Μάριον ἐς τὴν πόλιν οὐκ ἐσελθών άλλ' έν τη Λιγυστίδι τὸ μέλλον περιορών, αὐτόκλητος σύμμαχος ἀπήντα μεθ' ής είχε συμμαχίας, ανθυπατος έτι ων έστι γαρ είναι τοις αίρεθείσιν έστε έπανέλθο εν proconsils ctain their "2" ές 'Ρώμην. έπὶ δὲ τῷ Μετέλλω και Γναίος Πομπήιος ο μετ' ου πολύ Μέγας παρονομασθείς, Πομπηίου μεν ών παίς του διεφθαρμένου τω κεραυνώ, οὐκ εύνου τω Σύλλα νομισθέντος, την δ' ύποψίαν διαλυόμενος, ηλθε

4 ἀδιοίκητον, 'without a government.'

5 διέπλει. Sulla landed in Italy early in 83 B. C. coss. Scipione

Norbano (see Fischer, Röm. Zeit-Tafeln ad ann.).

^{.6} ἀτέλειαν ἣν καὶ νῦν ἔχουσιν. It is very difficult to see in what this immunity consisted. The question has been discussed by Mr. Bernard W. Henderson in the Classical Review, vol. xi (1897), p. 251. He concludes that Sulla must have relieved from customs-dues goods entering Italy by way of Brundisium, and that this privilege (which of course lapsed when the portoria were abolished in 60 B. C.) was revived by one of the emperors after the Italian customs-dues were re-imposed. It is difficult to believe that such a gap in the Italian customs' cordon can have been allowed by any government; but I am unable to offer any other explanation.

καὶ τέλος ήγαγεν, έκ τῆς Πικηνίτιδος κατά κλέος τοῦ πατρός ισχύσαντος έν αὐτη μάλιστα ἀγείρας. μετὰ δ' 3 οὐ πολύ καὶ δύο ἄλλα συνέλεξε, καὶ χρησιμώτατος έν τοις μάλιστα όδε ὁ ἀνηρ ἐγένετο τῷ Σύλλα. ὅθεν αὐτὸν ό Σύλλας έτι νεώτατον όντα ηγεν έν τιμη, και έπιόντος, φασίν, ύπανίστατο μόνω. λήγοντος δέ του πολέμου, ένως και ές Λιβύην έπεμψεν έξελάσαι τε τους Κάρβωνος φίλους, καὶ Ἱεμψάλαν ἐκπεσόντα ὑπὸ Νομάδων ἐς τὴν Μεπίλ. βασιλείαν καταγαγείν. εφ' ώ δή καὶ θριαμβεύσαι κατά κ των Νομάδων αὐτῷ παρέσχεν ὁ Σύλλας, ἔτι ὄντι νέφ καὶ ἔτι ὄντι τῶν ἱππέων. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐπαρθεὶς ἐς 5 μέγα ο Πομπήιος επί Σερτώριον ες 'Ιβηρίαν επέμφθη καὶ ἐς τὸν Πόντον ἐπὶ Μιθριδάτην ΰστερον. ἀφίκετο 6 δέ καὶ Κέθηγος ές τὸν Σύλλαν, χαλεπώτατος αντιστασιώτης αὐτῷ μετὰ Κίννα καὶ Μαρίου γενόμενος καὶ σύν εκείνοις της πόλεως εκπεσών, εκέτης τε γιγνόμενος καὶ ξαυτὸν ὑπηρέτην ἐς ὅ τι βούλοιτο παρέχων.

δ δὲ καὶ στρατιᾶς πολύ πληθος ἔχων ήδη καὶ φί- 81 λους πολλούς των έπιφανών, τοίσδε μεν ύποστρατήγοις έχρητο, αὐτὸς δέ καὶ Μέτελλος ἀνθυπάτω όντε ές το πρόσθεν εχώρουν εδόκει γαρ δη καὶ ὁ Σύλλας, 2 ανθύπατος έπι Μιθριδάτη γενόμενος, οὐκ ἀποθέσθαι πω την αρχήν, εί και πολέμιον αὐτὸν έψηφίσατο Κίννας. δ μεν δή κατά των έχθρων ήει βαρυτάτη καί 3 άφανεί έχθρα, οί δ' εν άστει της τε φύσεως αὐτοῦ καλως τεκμαιρόμενοι, καὶ τὴν προτέραν ἐς τὴν πόλιν έσβολην αὐτοῦ καὶ κατάλη ψιν ἔτι ἔχοντες ἐν ὄψει, τά τε ψηφίσματα α έπεκήρυξαν αὐτῷ λογιζόμενοι, καὶ τὴν οικίαν όρωντες ανεσκαμμένην και περιουσίαν δεδημευμένην και φίλους ανηρημένους και γενεάν μόλις έκφυγούσαν, εδείμαινον. και ούδεν σφίσι νίκης ή παν- 4 beau a re

^{80. 2} τέλος ἤγαγεν, 'brought one legion with him.' 3 ἐπιόντος . . . ὑπανίστατο, 'rose up to greet him on his approach.' Plutarch (Pomp. 8. 2) tells us that Sulla saluted Pompey as 'Imperator.'

aring to their

2 soning

ωλεθρίας μέσον είναι νομίζοντες, συνίσταντο τοίς ύπάτοις έπι τὸν Σύλλαν μετὰ δέους, ἔς τε τὴν Ἰταλίαν περιπέμποντες στρατιάν καὶ τροφάς καὶ χρήματα συνηγον, οὐδέν, ώς περὶ ἐσχάτων, σφίσιν ἀπολείποντες 82 ούτε σπουδής ούτε προθυμίας. Γαιός τε Νωρβανός καὶ Λεύκιος Σκιπίων τω τότε όντε ύπάτω, καὶ μετ' αὐτῶν Κάρβων δς πέρυσιν ῆρχεν, ἔχθρα μὲν ἐς τὸν ει μος αφαίδ Σύλλαν όμοία χρώμενοι, δέει δε καὶ συνειδότι ων Παινοιε τη έπραξαν πολύ των άλλων χείρονι, έκ τε της πόλεως σωνικη βρίθοτρατον όσον ηὐπύρουν κατέλεγον, καὶ τὸν ἐκ τῆς 'Ιταλίας προσλαβόντες έπὶ τὸν Σύλλαν κατὰ μέρος έχώρουν, σπείραις έκ πεντακοσίων ανδρών διακοσίαις 2 τότε πρώτον ύστερον γαρ και πλέοσι τούτων. ή γαρ sel εύνοια των ανδρων ές τους υπάτους παρα πολυ έποίει, ώς τὸ μὲν ἔργον το Σύλλα, χωροῦντος ἐπὶ τὴν πατρίδα, δόξαν έχον πολεμίου, το δε των υπάτων, εί 3 καὶ ὑπὲρ σφῶν ἔπραττον, πρόσχημα τῆς πατρίδος. τῶν τε άμαρτηθέντων αὐτοῖς οἱ πολλοὶ συνεγνωκότες, καὶ τοῦ φόβου μετέχειν ἡγούμενοι, συνέπρασσον, εὖ τὸν Σύλλαν είδότες οὐ κόλασιν η διόρθωσιν η φόβον επί σφίσιν άλλα λύμας και θανάτους και δημεύσεις και 4 αναίρεσιν όλως αθρόαν επινοούντα. ὧν οὐκ εψεύσθησαν της δόξης. ὅ τε γὰρ πόλεμος ἔφθειρε πάντα, ών γε καὶ μύριοι καὶ δισμύριοι πολλάκις ἐν μάχη μιᾳ, καὶ ἀμφὶ τὸ ἄστυ πέντε μυριάδες ἀμφοῖν ἀπέθανον. 5 καὶ ές τοὺς ὑπολοίπους ὁ Σύλλας οὐδεν δεινὸν καὶ καθ' ένα καὶ κατὰ πόλεις εξέλιπε δρῶν, μέχρι καὶ μόναρχον έαυτον ἀπέφηνε της 'Ρωμαίων ἀρχης όλης, ἐφ' όσον έχρηζε τε καὶ εβούλετο.

> 83 καὶ τάδε αὐτοῖς ἐδόκει καὶ τὸ δαιμόνιον ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ προσημῆναι. δείματά τε γὰρ ἄλογα πολλοίς καὶ ἰδία καὶ κατὰ πλήθος ἐνέπιπτε περὶ ὅλην

^{81. 4} ώς περὶ ἐσχάτων, 'ut in extremo periculo' (Schweigh.). 82. Ι σπείραις . . . διακοσίαις, i. e. twenty legions.

την Ἰταλίαν, καὶ μαντευμάτων παλαιῶν ἐπιφοβωτέρων βρόβως ἐμνημόνευον, τέρατα τε πολλὰ ἐγίγνοντο, καὶ ἡμίονος κοπ. ας ἔτεκε, καὶ γυνη κύουσα ἔχιν ἀντὶ βρέφους ἐξέδωκεν. α κρεττήν τε γην ὁ θεὸς ἐπὶ μεγα ἔσεισε, καὶ νεώς τινας ἐν 2 Υθώμη κατήνεγκε, καὶ πάνυ 'Ρωμαίων ὅντων ἐς τὰ τοιαῦτα βαρυεργῶν· τό τε Καπιτώλιον ὑπὸ τῶν βασιλέων ὑτετρακοσίοις που πρόσθεν ἔτεσι γενόμενον ἐνεπρήσθη, καὶ την αἰτίαν οὐδεὶς ἐπενόει. πάντα δ' ἔδοξεν ἐς τὸ 3 πληθος τῶν ἀπολουμένων καὶ την ἄλωσιν τῆς Ἰταλίας καὶ 'Ρωμαίων αὐτῶν, τῆς τε πόλεως κατάληψιν καὶ πολιτείας μεταβολήν προσημήναι.

ηρξατο μεν οῦν ὅδε ὁ πόλεμος ἐξ οῦ Σύλλας ἐς 84
Βρεντέσιον παρῆλθεν, ολυμπιάδων οὐσῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ τεσσάρων μῆκος δ' αὐτοῦ, διά τε τὸ μέταχυνόντων, οὐ πολὺ ὡς ἐπὶ τοσοῖσδε ἔργοις ἐγένετο. αια ωὰ μενε ὅθεν καὶ μάλιστα αὐτοῖς τὰ παθήματα ἐπειγομένοις ἐς ἐκρετεὶ ἐν βραχεῖ μείζω καὶ ὀξύτερα συνέβη γενέσθαι. ἐς δὲ τριετὲς ὅμως προῆλθε, κατά γε τὴν Ἰταλίαν, μέχρι τὴν ἀρχὴν ἀνεδήσατο Σύλλας ἐν γὰρ Ἰβηρία καὶ μετὰ Σύλλαν ἐξέτεινεν ἐπὶ πλεῖον. μάχαι δὲ καὶ ἀκροβολίαι καὶ πολιορκίαι καὶ πολέμων ἰδέαι πᾶσαι κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀθρόαι τε καὶ κατὰ μέρη τοῖς στρατηγοῖς ἐγένοντο πολλαί, καὶ πᾶσαι διαφανεῖς. ὧν τὰ

83. 2 κατήνεγκε, 'brought to the ground.'

βαρυεργῶν, 'quemadmodum ταχύεργος vel ταχυεργὴς (quo verbo plus semel utitur Appianus) est levis, mobilis, temerarius, praeceps; sic e contrario βαρυεργὴς erit qui non leviter rem tractat, qui serio et studiose rei incumbit, qui anxie et sollicite rem curat' (Schweigh.).

84. 1 ολυμπιάδων, &c. The 174th Olympiad begins at Midsummer 84 B. C., so that Sulla's landing at Brundisium early in

83 B. C. falls in its first year.

2 ἐπειγομένοις, ' hurrying as they were to bring the contest to an issue.'

την ἀρχην ἀνεδήσατο, literally 'crowned himself with,' 'assumed the government.'

μέγιστα καὶ ἀξιολογώτατα, ἐν κεφαλαίφ φράσαι, τοιάδε ἢν.

4 πρώτη μεν αμφί Κανύσιον τοῖς ανθυπάτοις πρὸς Νωρβανον εγίγνετο μάχη καὶ θνήσκουσι Νωρβανοῦ μεν εξακισχίλιοι, τῶν δ' ἀμφὶ τον Σύλλαν εβδομήκοντα, τραυματίαι δ' εγένοντο πολλοί. καὶ Νωρβανὸς 85 ες Καπύην ἀνέζευξεν. Σύλλα δε καὶ Μετέλλω περὶ γ τὸ Τεανὸν οὖσι Λεύκιος Σκιπίων ἐπήει μεθ' ἐτέρου στρατού, πάνυ άθύμως έχοντος και ποθούντος είρήνην 2 γενέσθαι. αἰσθόμενοι δ' οἱ περὶ τὸν Σύλλαν πρὸς τον Σκιπίωνα περί συμβάσεων επρέσβευον, ούχ ούτως έλπίζοντες ή χρήζοντες, ώς στασιάσειν προσδοκώντες αὐτοῦ τὸν στρατὸν [ἀθύμως ἔχοντα]. ὁ καὶ συνηνέχθη ωρες fra 3 γενέσθαι. Σκιπίων μεν γαρ δμηρα της συνόδου λαβών ές το πεδίον κατήει, και συνήεσαν τρείς έκατέρωθεν, όθεν οὐδε γνωναι τὰ λεχθέντα συνέβη· εδόκει δ' αναθέμενος ο Σκιπίων ές Νωρβανον τον σύναρχον περί των λελεγμένων πέμψαι Σερτώριον άπαγγελουντα, καὶ ὁ στρατὸς ὁ ἐκατέρων ἡσύχαζε, τὰς ἀποκρίσεις 4 αναμένοντες. Σερτωρίου δ' έν παρόδω Σύεσσαν, ή τὰ Σύλλα ήρητο, καταλαβόντος ὁ μὲν Σύλλας ήτιᾶτο πέμπων ές του Σκιπίωνα, δ δέ, είτε τῷ γενομένο συνεγνωκώς, είτε αποκρίσεως απορών ώς επὶ άλλοκότω δη τῷ Σερτωρίου ἔργω, τὰ ὅμηρα ἀπέπεμπε τῷ Κα 5 Σύλλα. καὶ αὐτίκα ὁ στρατὸς αὐτοῦ, τῆ τε τῆς Συέσσης έν σπονδαίς αλόγω καταλή ψει και τη των ομήρων

85. I Τεανόν. This is not the Teanum of Apulia but Teanum Sidicinum on the borders of Latium and Campania. We know from Cicero (Phil. xii. 11. 27) that the conference of Sulla and Scipio took place between Teanum and Cales, which is about five miles on the road to Capua. Sulla must have followed Norbanus across the Apennines from Canusium in Apulia.

3 τὰ λεχθέντα. Cicero (l. c.) says: 'de auctoritate senatus, de suffragiis populi et de iure civitatis leges inter se et conditiones contulerunt.'

4 ως επὶ ἀλλοκότω, 'ut in re inopinata' (Schweigh.).

οὐκ ἀπαιτουμένων ἀποπέμψει τοὺς ὑπάτους ἔχοντες έν αιτίαις, κρύφα τῷ Σύλλα συνετίθεντο μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτόν, εἰ πελάσειεν. καὶ προσιόντος αὐτίκα 6 πάντες άθρόως μετέστησαν, ώς τον ύπατον Σκιπίωνα καὶ τὸν υίὸν αὐτοῦ Λεύκιον μόνους ἐκ τοῦ στρατοῦ παντός εν τη σκηνή διηπορημένους Σύλλαν καταλαβείν. και μοι δοκεί τόδε ου στρατηγού παθείν ό Σκιπίων, αγνοήσας όλου στρατοῦ τοσήνδε συνθήκην.

Σκιπίωνα μέν δη μετά τοῦ παιδὸς οὐ μεταπείθων 86 ό Σύλλας ἀπέπεμπεν ἀπαθη. καὶ πρὸς Νωρβανὸν ἐς Καπύην περί συμβάσεων έπεμπεν έτέρους, έίτε δείσας της πλέονος 'Ιταλίας έτι τοις υπάτοις συνισταμένης, είτε και ές τόνδε καθάπερ ές τον Σκιπίωνα τεχνάζων. οὐδενὸς δ' αὐτῷ προσιόντος οὐδ' ἐς ἀπόκρισιν (ὁ γάρ 2 τοι Νωρβανός, ὡς ἔοικε, μὴ διαβληθείη τὰ ὅμοια ἐς affection εκ τὸν στρατὸν ἔδεισεν) ἀναστήσας Σύλλας ἐχώρει πρόσω, φετεν με δ τα πολέμια πάντα δηῶν το δ' αὐτο καὶ Νωρβανος έπραττε κατ' άλλας όδούς. Κάρβων δε ές το άστυ 3 προδραμών Μέτελλόν τε καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι ὅντες άπο της βουλης τῷ Σύλλα συνησαν, έψηφίζετο είναι πολεμίους. αίς ήμέραις καὶ τὸ Καπιτώλιον ἐνεπίμ- 4 πρατο και το έργον τινές έλογοποίουν Κάρβωνος ή των υπάτων η Σύλλα πέμψαντος είναι. το δ' ακριβές

86 3 εψηφίζετο είναι πολεμίους: cf. note on ch. 65. 4. We learn from Exuperantius, a late writer who drew mainly from Sallust's History, that the 'ultimum senatus consultum' was passed at this time timens senatus . . . statuit ut curarent consules (Scipio et Norbanus) ne respublica acciperet detrimentum'; see reference in Mommsen, Staatsrecht, iii, p. 1243, n. 3. The decree here mentioned by Appian was doubtless passed at the same time. It supplements the general decree, which authorizes the consuls to proceed to acts of war against all public enemies, by specifying the names of some of those enemies. Mommsen points out that, though these decrees of the senate were commonly a weapon of the oligarchy, the democratic party did not scruple to use them when, as on this occasion, they happened to have control of the senate.

ἄδηλον ῆν, καὶ οὐκ ἔχω τὴν αἰτίαν ἐγὼ συμβαλεῖν 5 δι' ἣν ἀν οὕτως ἐγένετο. Σερτώριος δ' ἐκ πολλοῦ στρατηγεῖν ἡρημένος Ἰβηρίας, μετὰ τὴν Συέσσης κατάληψιν ἔφευγεν ἐς τὴν Ἰβηρίαν καὶ αὐτὸν τῶν προτέρων στρατηγῶν οὐ δεχομένων, πολλοὺς ἐνταῦθα καὶ 6 ὅδε Ῥωμαίοις ἀνεκίνησε πόνους. πλέονος δ' ἀεὶ τοῖς ὑπάτοις γιγνομένου στρατοῦ ἀπό τε τῆς πλέονος Ἰταλίας ἔτι σφίσι συνεστώσης καὶ ἀπὸ τῆς ὁμόρου περὶ τὸν Ἡριδανὸν Γαλατίας, οὐδ' ὁ Σύλλας ἡμέλει, περιπέμπων ἐς ὅσα δύναιτο τῆς Ἰταλίας, φιλία τε καὶ φόβω καὶ χρήμασι καὶ ἐλπίσιν ἀγείρων, μέχρι τὸ λοιπὸν τοῦ θέρους ἐκατέροις ἐς ταῦτα ἀναλώθη.

7 τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὕπατοι μὲν ἐγενέσθην Παπίρος τε Κάρβων αὖθις καὶ Μάριος ὁ ἀδελφιδοῦς Μαρίου τοῦ περιφανοῦς, ἐπτὰ καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονώς χειμών δὲ καὶ κρύος πολὺ γενόμενον ἄπαντας ἀλλήλων διέστησεν. ἀρχομένου δ' ἢρος περὶ τὸν Αἰσῖνον ποταμόν, ἐξ ἢοῦς ἐπὶ μεσημβρίαν, ἀγών καρτερὸς ἐγένετο Μετέλλω τε καὶ Καρρίνα Κάρβωνος στρατηγῷ πρὸς ἀλλή-

87. Ι τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους, 82 B.C. coss. Carbone III. Mario. There are now two main seats of war, Latium where Marius is opposed to Sulla and Ofella, and the north-east of Italy. Carbo has his centre of operations (87. 3) at Ariminum where the Via Aemilia strikes the Adriatic coast, Metellus and Pompey being opposed to him. We hear of fighting to the south of this point on the Aesis (87. 2) and at Sena Gallica (88. 2), but likewise to the northward in Cisalpine Gaul at Ravenna (92.2) and along the Via Aemilia (at Faventia 91. 1 and at Placentia 92. 2). When Rome had fallen into Sulla's hands, and the relief of Praeneste, where Marius had taken refuge, became the main object of the democrats, Carbo appears to have crossed the Apennines, and his centre of operations shifts to Etruria, Clusium (89. 3 ἔνθα τοῦ πολέμου τὰ λοιπὰ ἤκμαζεν), the river Clanis (89. 4), Saturnia (89. 5) and Spoletium (90. 1), which though in Umbria is on the water-basin of the Tiber.

άδελφιδούς. The consul of this year was really the son, not

the nephew, of the great Caius Marius; see ch. 62. 5.

2 Αἰσῖνον ποταμόν. The Aesinus or Aesis forms the boundary on the Adriatic coast between Picenum and Umbria.

ed up many

in cold

λους καὶ φεύγει μὲν ὁ Καρρίνας πολλούς ἀποβαλών, τὰ δὲ περίοικα πάντα ἐς τὸν Μέτελλον ἀπὸ τῶν ὑπάτων μετετίθετο. Μέτελλον δε Κάρβων καταλαβών 3 έφρούρει περικαθήμενος, έστε Μάριον τὸν έτερον ύπατον μεγάλη μάχη περί Πραινεστον ήττησθαι πυθόμενος ἀνεστρατοπέδευεν ές ᾿Αρίμινον. καὶ τοῦδε μὲν 4 . Πομπήιος τῆς οὐραγίας ἐξαπτόμενος ἦνώχλει, ἡ δὲ καις τος περὶ Πραινεστὸν ἦσσα ὧδε ἐγένετο. Σύλλα Σήτιον 5 καταλαβόντος, ὁ Μάριος ἀγχοῦ στρατοπεδεύων ὑπεχώρει κατ' ολίγον, ώς δ' ηλθεν έπὶ τον καλούμενον Ίερον λιμένα, έξέτασσεν ές μάχην καὶ ήγωνίζετο προ- Αλίμν θύμως. αρχομένου δ' ενδιδόναι τοῦ λαιοῦ μέρους, 6 his lef σπείραι πέντε πεζων καὶ δύο ίππεων οὐκ αναμείνασαι before the την τροπην εκφανηναι, τά τε σημεία έρρι ναν ομού became gen και πρός τον Σύλλαν μετετίθεντο. και τόδ' εὐθύς ζίπωθεσμ ῆρχε τῷ Μαρίῳ δυσχεροῦς ήττης. κοπτόμενοι γὰρ ές Πραινεστον έφευγον απαντες, επομένου τοῦ Σύλλα σὺν δρόμφ. καὶ οἱ Πραινέστιοι τοὺς μὲν πρώτους αὐτῶν ἐσεδέξαντο, Σύλλα δ' ἐπικειμένου τὰς πύλας ἀπέκλεισαν καὶ Μάριον καλωδίοις ἀνιμήσαντο. πολύς 8 drew ha δ' ἄλλος ἐκ τοῦδε περὶ τοῖς τειχεσιν ἐγίγνετο φόνος, καὶ πληθος αἰχμαλώτων ὁ Σύλλας ἔλαβεν, ὧν τοὺς

3 It is not clear where Metellus was blockaded by Carbo; probably it was in northern Picenum. Carbo's retreat to Ariminum marks the abandonment of Picenum by the democrats, and after the capture of Sena (88. 2) by Pompey the Adriatic shore of Umbria is likewise in the hands of the Sullan party. After this the fighting north of the Apennines is mostly confined to Cisalpine Gaul.

5 Setia is in the Volscian mountains of southern Latium and commands the Via Appia leading into Campania. Marius was obliged to fall back northwards towards Praeneste, and his defeat at Sacriportus in the immediate neighbourhood led

(ch. 88. 3) to his being blockaded in Praeneste.

6 ἐκφανηναι, 'not waiting for the panic to declare itself.'

7 καλφδίοις ἀνιμήσαντο, 'drew him up with cords.'

uzmillo

1.19

Σαυνίτας έκτεινε πάντας ως αεί χαλεπούς 'Ρωμαίοις

γενομένους.

ταίς δ' αὐταίς ἡμέραις καὶ Μέτελλος ἐνίκα ἕτερον Κάρβωνος στρατόν, πέντε κάνταῦθα σπειρῶν ἐν τῷ 2 έργω σεσωσμένων ές Μέτελλον. Πομπήιός τε Μάρκιον ενίκα περὶ πόλιν Σήνας, καὶ την πόλιν διήρπα-3 ζεν. ὁ δὲ Σύλλας τὸν Μάριον ἐς Πραινεστὸν κατακλείσας την πόλιν απετάφρευε και απετείχιζεν έκ μακροῦ διαστήματος, καὶ Λουκρήτιον 'Οφέλλαν ἐπέστησε τῷ ἔργῳ, ὡς οὐκέτι μάχη παραστησόμενος Μάριον 4 ἀλλὰ λιμῷ. Μάριος δὲ οὐδὲν χρηστὸν ἔτι προσδοκῶν, τους ίδίους έχθρους ηπείγετο προανελείν, και Βρούτω ο ωπανως, στρατηγούντι της πόλεως επέστελλε (την) σύγκλητον ώς επί τι άλλο συναγαγείν, και κτείναι Πόπλιον Άντίστιον καὶ Παπίριον Κάρβωνα έτερον καὶ Λεύκιον Δομίτιον καὶ Μούκιον Σκαιόλαν τὸν τὴν μεγίστην 5 Ρωμαίοις ίερωσύνην ίερωμένον. οι μεν δη δύο τωνδε ανηρέθησαν έν τη βουλή, καθά Μάριος προσέταξε, ορραφορίου των σφαγέων ές το βουλευτήριον έσαχθέντων Δομίτιος δ' εκτρέχων παρά την έξοδον ανηρέθη, και μι-6 κρον προ του βουλευτηρίου Σκαιόλας. τά τε σώματα αὐτῶν ἐς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη· ἐπεπόλαζε γὰρ ήδη 7 μη καταθάπτεσθαι τους αναιρουμένους. Σύλλας δέ στρατον ές 'Ρώμην κατά μέρη δι' ετέρων καὶ ετέρων όδῶν περιέπεμπεν, ἐντελλόμενος τὰς πύλας καταλαβεῖν, εὶ δὲ ἀποκρουσθεῖεν, ἐπὶ "Οστια χωρεῖν. τοὺς δὲ αἴ τε πόλεις παροδεύοντας συν φόβω προσεδέχοντο, και το

88. 2 Μάρκιον, i. e. Censorinus.

Sena Gallica is on the Umbrian coast of the Adriatic; we have seen Pompey co-operating with Metellus in this quarter,

ch. 87.4.

4 Βρούτω, &c. Drumann (Junii 53) is undoubtedly right in identifying the practor urbanus with the Damasippus mentioned in ch. 92. 1 and 5. His full name was L. Junius Brutus Damasippus.

άστυ προσιούσι τὰς πύλας ἀνέωξαν, ὑπό τε λιμοῦ πιεζόμενοι, καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἄρα ἀεὶ τὰ ἐπικρα-

γ τοῦντα φέρειν έθιζόμενοι.

Σύλλας δ' ως έμαθεν, αὐτίκα ἐπελθών τὴν μεν 89 στρατιὰν ίδρυσε πρὸ τῶν πυλῶν ἐν τῷ ᾿Αρείῳ πεδίῳ, αὐτὸς δ' ἔσω παρηλθεν, ἐκφυγόντων τῶν ἀντιστασιωτων άπάντων. καὶ τὰ μὲν τούτων αὐτίκα έδημεύετο 2 καὶ διεπιπράσκετο, τὸν δὲ δημον ἐς ἐκκλησίαν συναγαγών τήν τε ανάγκην των παρόντων ωλοφύρετο, καί θαρρείν προσέταξεν ώς αὐτίκα τῶνδε παυσομένων καὶ της πολιτείας ές το δέον έλευσομένης. διοικησάμενος 3 δ' όσα ήπειγε, και τη πόλει τινας επιστήσας των medialety έαυτοῦ, έξώρμησεν ές Κλούσιον, ένθα τοῦ πολέμου τὰ λοιπὰ ἤκμαζεν. ἐν δὲ τούτῷ τοῖς ὑπάτοις προσ- 4 εγένοντο ίππεῖς Κελτίβηρες, ὑπὸ τῶν ἐν Ἰβηρία στρατηγών ἀπεσταλμένοι, και γενομένης παρά τον Γλάνιν ζαι ποταμον ίππομαχίας ὁ μεν Σύλλας έκτεινεν ες πεντήκοντα των πολεμίων, διακόσιοι δε καὶ εβδομήκοντα τωνδε των Κελτιβήρων ηὐτομόλησαν ές Σύλλαν καὶ τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου περὶ Σατουρνίαν έτέρω μέρει 5 τοὺς έχθροὺς ὁ Σύλλας ἐνίκα, καὶ Μέτελλος ἐπὶ 'Ραούενναν περιπλέων την Ούριτανην χώραν, πεδιάδα και πεδιάδια

8 τῶν παρόντων κακῶν, 'accustomed to submit to whichever of the oppressions which beset them might have the most force on its side for the moment.'

89. 4 παρὰ τὸν Γλάνιν ποταμόν. The Clanis is an affluent of the

Tiber which flows past Clusium; see note on ch. 87. 1.

5 την Οὐριτανην χώραν. Schweigh, seems to acquiesce in Cluverius' (Ital. Ant. p. 308) despair of interpreting 'Uritanus ager,' and Didot, Wright and Benecke all follow Schweigh. in so translating. I think that there can be no doubt that the Greek is simply a rendering of Viritanus ('viritanus ager dicitur qui viritim populo distribuitur,' Festus s.v. See Mommsen's comments on the Leg Agraria in Corp. Inscr. Lat. vol. i. p. 88. Though Mommsen does not refer to this passage of

intrall

· Crown 6 πυροφόρον οὖσαν, προκατελάμβανεν. ές τε Νέαν πόλιν έκ προδοσίας νυκτὸς έτεροι τῶν Συλλείων ἐσελθόντες έκτειναν άπαντας χωρίς ολίγων διαφυγόντων, 7 καὶ τὰς τριήρεις τῆς πόλεως ἔλαβον. αὐτῷ δὲ Σύλλα καὶ Κάρβωνι περὶ Κλούσιον έξ ἠοῦς ἐπὶ ἐσπέραν γίγνεται μάχη καρτερά καὶ φανέντες ἀλλήλοις ἰσό-90 μαχοι μετὰ σκότους διεκρίθησαν. ἐν δὲ τῷ Σπωλητίω πεδίω Πομπήιος καὶ Κράσσος, ἄμφω Σύλλα στρατηγοί, κτείνουσι των Καρβωνείων ές τρισχιλίους, καὶ Καρρίναν τὸν ἀνσιστρατηγοῦντα σφίσιν ἐπολιόρκουν, έστε Κάρβων μεν έτερον τῷ Καρρίνα στρατον έπεμ-2 ψεν, ο δε Σύλλας αισθόμενος και έφεδρεύσας έκτεινεν αὐτῶν παροδεύοντων ές δισχιλίους, καὶ Καρρίνας νυκτός, ΰδατός τε όντος έξ οὐρανοῦ πολλοῦ καὶ σκότους, αισθομένων μέν τι των περικαθημένων, δια δέ 3 τον όμβρον άμελούντων, διέφυγεν. και Κάρβων ές Πραινεστὸν Μαρίω τῷ συνάρχω Μάρκιον ἔπεμπεν όκτω τέλη στρατιάς άγοντα, πυνθανόμενος αὐτὸν ὑπὸ λιμοῦ κακοπαθείν οίς ὁ Πομπήιος έξ ἐνέδρας ἐν

Appian, I think that he must interpret it as I do, for he cites among other instances of viritunus ager Cicero, de Sen. 4. II: 'C. Flaminio tribuno plebis . . . agrum Picentem et Gallicum viritim contra senatus auctoritatem dividenti,' and Cato (apud Varr. de Re Rust. I. 2.7): 'ager Gallicus Romanus vocatur, qui viritim cis Ariminum datus est ultra agrum Picentium.' The 'viritanus ager' then which Metellus attacked, using Ravenna as his base of operations, will be the ager Gallicus extending along the Umbrian shore of the Adriatic from Ariminum to Ancona and the Aesis, and the ager Picenus or Picens to the south of this, all of which had been the subject of Flaminius' Agrarian Law of 232 or 228 B.C. See Fischer, Röm. Zeit-Tafeln ad ann. 232.

7 μετὰ σκότους, 'cum nocte, ingruente nocte, diremta pugna

est' (Schweigh.).

90. I Spoletium: see note on ch. 87. I.

The interest of the war now centres round Praeneste where Marius is blockaded by Sulla's lieutenant Lucretius Ofella. We find in this chapter and in ch. 92 attempts made by Carbo in Etruria to relieve him from the north, while the Samnite leaders press forward with the same object from the south.

στενώ προσπεσών τρέπεταί τε καὶ πολλούς διαφθείρας ές λόφον συνέκλεισε τοὺς λοιπούς. έξ οὖ Μάρκιος 4 μέν οὐ σβέσας τὸ πῦρ ἀπεδίδρασκεν, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῷ τὴν αἰτίαν τῆς ἐνέδρας προστιθεὶς ἐστασίασε χαλεπως, καὶ τέλος μεν ύπὸ τοῖς σημείοις όλον ἄνευ παραγγέλματος επανηλθεν ες Αρίμινον, οι λοιποί δ' ές τας πατρίδας κατά μέρη διελύθησαν, ως έπτα σπείρας τῷ στρατηγῷ μόνας παραμείναι. καὶ Μάρκιος 5 μεν ώδε πράξας κακως ές Κάρβωνα έπανήει, Μάρκον δε Λαμπώνιον έκ Λευκανίας καὶ Πόντιον Τελεσίνον έκ της Σαυνίτιδος καὶ τὸν Καπυαΐον Γοῦτταν, μεθ' Gulta έπτα μυριάδων ἐπειγομένους Μάριον ἐξελέσθαι τῆς πολιορκίας, ὁ Σύλλας ἐν τοῖς στενοῖς, ἦ μόνη διαβατὸν Χ

4 τέλος μέν, 'one legion.' έπτὰ σπείρας. Censorinus evidently did not accompany the defaulting legion to Ariminum on the shores of the Adriatic, but remained south of the Apennines and joined Carbo (verse 5) in

Etruria with seven cohorts which never deserted him.

5 έν τοις στενοις, ή μόνη διαβατόν ήν. I assume that the pass here mentioned has nothing to do with the ev στενώ (apparently in Umbria) where Pompey (verse 3) laid his ambush. On the other hand I suppose it to be the same defile as that referred to in ch. 92. I (τὰ στενὰ διελθείν) as still occupied by Sulla and vainly attempted by Damasippus, and where in ch. 92. 3 ($\pi\epsilon\rho l$ τα στενά) the Samnite army is encamped facing Sulla. If this identification be correct it seems that these στενά are south of Praeneste, but the spot is difficult to find.

Fernique (Étude sur Préneste, in the Bibliothèque des Écoles Françaises de Rome et d'Athènes,' 1880) says : 'Il ne me semble pas probable, d'après le texte d'Appian, que Sylla ait été attendre l'ennemi au défilé de San Germano, et de l'autre part dans les environs mêmes de Préneste il n'y a pas de véritable défilé: on ne peut donner ce nom au val Pepe, qui s'étend dans la direction de Valmonte, ni à la vallée qui s'étend de Palestrina à Cave.'

I have not been able to examine the ground myself, but am indebted for observations to friends in Rome. Mr. G. McN. Rushforth writes: 'By the Pass of San Germano, Fernique means the pass between (the stations of) Anagni and Ferentino on the railway to Naples, where the line follows the course of the Sacco.' It appears that there is a veritable ravine at this point; but the distance (seventeen miles) from Praeneste seems

6 ην, απέκλειε της παρόδου. καὶ ὁ Μάριος απογιγνώσκων ηδη τὰς ἔξωθεν ἐπικουρίας, φρούριον ἐν τῷ μεταιχμίῳ μεγάλῳ ὅντι ἤγειρεν, ἐς ὁ καὶ μηχανὰς καὶ στρατιὰν συναγαγὼν ἐπεχείρει βιάσασθαι τὸν Λουκρήτιον. πολυημέρου δ' αὐτῷ καὶ ποικίλης τῆς πείρας γενομένης, οὐδὲν ἀνύων ἐς Πραινεστὸν αὖθις συνεκλείετο.

91 καὶ περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐν Φαουεντία Κάρβων καὶ Νωρβανὸς ἐξ ὁδοῦ βραχὺ πρὸ ἐσπέρας ἐπὶ τὸ Μετέλλου στρατόπεδον ἐλθόντες, λοιπῆς οὔσης ὥρας μιᾶς καὶ ἀμπέλων πυκνῶν περικειμένων, ἀνοήτως μάλα ὑπὰ ὀργῆς ἐς μάχην ἐξέταττον, ἐλπίσαντες Μέτελλον τῶ τὰνοῦς παραλόγω καταπλήξειν. ἡττώμενοι δὲ ὡς ἐν ἀφυεῖ

their unfavoreya!

to me to put this locality out of the question; besides the pass base could, so far as one can judge from the ordnance map, be very easily turned. I am inclined rather to agree with Mr. St. Clair Baddely that Appian's use of the word στενά must not be pressed, and that Sulla blocked the way of the relieving force (advancing up the Via Latina from Campania) at a point about five miles from Praeneste; the scene of the operations would be between Cave and Valmonte. Mr. Baddely says: 'Up on the breezy high-ground between Cave and a place called Gli Archi, it would be possible to forestall any movement of an enemy endeavouring to relieve Palestrina; and there would be no good chance of his success if scouts and sentinels were at · all smart. Valmonte is an isolated hill five and a half miles from Palestrina and twenty-four and a half miles from Rome. The "Labicana" and the "Latina" joined not far from Valmonte on a spot anciently called AD BIVIVM.... The ground lends itself admirably for Sulla's purpose in the vicinity of Valmonte, in fact in such a way as no other locality could have done.'

6 έν τῷ μεταιχμίω, 'in the interval between Praeneste and the

blockading lines.

μεγάλφ ὄντι: cf. ch. 88. 3; Sulla's lines were ἐκ μακροῦ διαστήματος, probably about five miles; see note on verse 5.

τον Λουκρήτιον, see ch. 88. 3.

91. I Faventia is on the Via Aemilia between Ariminum and Bononia. We left Carbo in Etruria (ch. 89. 7) and he appears again at Clusium (ch. 92. 3). Carbo must therefore have made a dash over the Apennines into the valley of the Padus and have re-crossed into the southern region after his defeat.

the vines χωρίω τε καὶ ώρα, καὶ ές τὰ φυτὰ έμπίπτοντες, έφθείροντο κατά πληθος, ως απολέσθαι μεν αμφί τους μυρίους, αὐτομολησαι δ' ές έξακισχιλίους, καὶ τοὺς λοιπούς διαρριφήναι, μόνων έν τάξει χιλίων απανελθόντων disperse ές Άρρητιον. τέλος δ' άλλο Λευκανων αγόμενον ύπο 3 Άλβινοουανού, της ήττης πυθόμενον μετεχώρει προς Μέτελλον, δυσχεραίνοντος Άλβινοουανοῦ. ὁ δὲ τότε μεν 1.5. Μενίος χ οὐ κατασχών τῆς ὁρμῆς αὐτὸ ἐς Νωρβανον ἐπανῆλθεν, οὐ πολλαῖς δὲ ἡμέραις ὕστερον κρύφα τῷ Σύλλα κοινο- 4 λογησάμενος και λαβών άδειαν εί τι πράξειεν άξιόλογον, επὶ εστίασιν εκάλει Νωρβανόν τε καὶ τοὺς συνόντας αὐτῷ στρατηγούς, Γάιον Άντίπατρον καὶ Φλάουιον Φιμβρίαν, αδελφον τοῦδε τοῦ περί την Ασίαν έαυτον άνελόντος, όσοι τε άλλοι των Καρβωνείων στρατηγοί τότε παρήσαν. ώς δ' άφίκοντο χωρίς γε 5 Νωρβανοῦ (μόνος γαρ οὐκ ἀφίκετο), πάντας αὐτοὺς ό Άλβινοουανὸς έκτεινεν έπὶ της διαίτης, καὶ ές τὸν ' δινιίη (... Σύλλαν διέφυγεν. Νωρβανός δε και Αρίμινον επί τηδε 6 τη συμφορά και άλλα πολλά των πλησίον στρατοπέδων ες του Σύλλαν μεταχωρείν πυνθανόμενος, των τε παρόντων οι φίλων οὐδένα έτι πιστον οὐδε βέβαιον και μας. ώς εν συμφοραίς τιθέμενος, ιδιωτικοῦ σκάφους επιβας τω εξων ες 'Ρόδον διέπλευσεν' ὅθεν ὕστερον εξαιτούμενος ὑπὸ τ τοῦ Σύλλα, 'Ροδίων ἔτι ἀμφιγνοούντων, ἐαυτὸν ἐν ἀγορᾶ μέση διέφθειρεν.

Κάρβων δε έτερα δύο τέλη στρατιωτών ες Πραινε- 92

^{2 &#}x27;Apphition. The considerations mentioned in the last note make this a more probable correction of the MS. 'Αρρήγιον, than is 'Apiμινον which Mend. adopts. We find in verse 6 that Ariminum went over immediately afterwards to Sulla.

³ αὐτό, the legion (τέλος). 4-7 It is not stated where the treacherous banquet of Albinovanus took place, but it seems probable that Norbanus did not recross the Apennines with Carbo, and that the scene is to be laid on the shores of the Adriatic.

⁴ έαυτὸν ἀνελόντος. See note on ch. 75. 2.

^{92.} I Whence Damasippus was sent is not clear. We last

στὸν ἄγειν ἔπεμπε Δαμάσιππον, ὑπερεπειγόμενος Μάριον εκλύσαι της πολιορκίας άλλ' οὐδ' οὖτοι τὰ στενὰ 2 διελθείν εδύναντο φυλασσόμενα ύπὸ τοῦ Σύλλα. Γαλάται τε όσοι ἀπὸ Ραουέννης ἐπὶ τὰ Άλπεια παρήκουσιν, άθρόως ές Μέτελλον μετετίθεντο καὶ Λεύκολλος 3 έτέρους των Καρβωνείων ενίκα περί Πλακεντίαν. ών ό Κάρβων πυνθανόμενος, τρισμυρίους όμως έτι έχων περὶ τὸ Κλούσιον, καὶ δύο τέλη τὰ Δαμασίππου καὶ έτερα περί Καρρίναν καὶ Μάρκιον, Σαυνιτῶν τε αὐτῷ χειρί πολλή προθύμως περί τὰ στενὰ κακοπαθούντων, άπογνούς άπάντων άσθενως έφευγε σύν τοις φίλοις ές Λιβύην έξ Ίταλίας, ύπατος έτι ών, ως Λιβύην παρα-4 στησόμενος άντὶ της Ἰταλίας. των δ' ὑπολειφθέντων οί μεν αμφί το Κλούσιον Πομπηίω συνενεχθέντες ές μάχην ἀπέβαλον ες δισμυρίους, καὶ ώς επὶ συμφορά μεγίστη καὶ τὸ λοιπὸν τοῦδε τοῦ στρατοῦ ἐς τὰς πατρί-5 δας κατὰ μέρη διελύθη Καρρίνας δὲ καὶ Μάρκιος καὶ

heard of him (under his other name Brutus) as the agent of massacres in Rome (ch. 88. 4). It would be most natural to suppose that when Sulla occupied Rome Damasippus retreated northwards to join Carbo in Etruria, and that he now came from the north. If so, we are not informed by what strategy he found himself at the $\sigma \tau \epsilon \nu \dot{\alpha}$ south of Praeneste. There is the same obscurity as to how Carrinas, whom we last heard of (90. 1) at Spoletium, and Marcius Censorinus, who had rejoined Carbo (90. 5), placed themselves at the same point (verse 5) alongside of the Samnites.

2 Placentia: see note on ch. 87. 1.

3 After the sudden shifting of the scene in verse 2 to Cisalpine Gaul we here return to Etruria and Latium (Clusium and Praeneste). All the remaining democratic leaders, Carbo, Damasippus, Carrinas, Censorinus seem now to have crossed to this side of the Apennines.

κακοπαθούντων, 'Samnitium magnam manum graviter angus-

tias perrumpere conantium' (Schweigh.).

5 On the flight of Carbo to Africa and the defeat and dispersal of his army at Clusium, the detachments which he had sent (verse I) to the relief of Praeneste, and which were all now south of the Tiber, effected a junction with the Samnites, but were unable to force the στενά.

vere, in st. force, ing plate, the land oblights on half.

Δαμάσιππος, οἷς εἶχον ἄπασιν, ἐπὶ τὰ στενὰ ἐχώρουν ώς όμοῦ τοῖς Σαυνίταις βιασόμενοι πάντως αὐτὰ περασαι. οὐ δυνηθέντες δε οὐδ' ως, εφέροντο ες 'Ρώμην 6 ώς έρημον ανδρων καὶ τροφων άμα καταλη ψόμενοι τὸ άστυ, καὶ πρὸ σταδίων έκατὸν ἐστρατοπέδευον ἀμφὶ την Άλβανων γην. δείσας οθν δ Σύλλας περί τη πόλει, 93 τους μεν ιππέας προύπεμψε κατά σπουδήν ένοχλείν αὐτοῖς ὁδεύουσιν, αὐτὸς δ' ἐπειχθείς ἀθρόφ τῷ στρατῷ παρά ταις Κολλίναις πύλαις περί μεσημβρίαν έστρατοπέδευσεν, αμφί το της Αφροδίτης ίερον, ήδη και των πολεμίων περί την πόλιν στρατοπεδευόντων. μάχης δ' 2 εὐθὺς αὐτοῖς περὶ δείλην εσπέραν γενομένης, τῷ μὲν late in (t. δεξιώ Σύλλας εκράτει, το δε λαιον ήττωμενον επί τας πύλας κατέφυγεν. οι δε γέροντες όντες επί των τει- 3 χων, ως είδον αὐτοίς συνεστρέχοντας τους πολεμίους, τὰς πύλας καθηκαν ἀπὸ μηχανής αὶ δ' ἐμπίπτουσαι πολλούς μεν από τοῦ στρατοῦ διέφθειραν πολλούς δ' άπο της βουλης, οι λοιποι δ' ύπο δέους και ανάγκης ανέστρεφον ές τους πολεμίους. και νυκτός όλης άγωνισάμενοι πολύ πλήθος έκτειναν. έκτειναν δε καὶ των 4 στρατηγών Τελεσινόν τε καὶ Άλβινον, καὶ τὰ στρατόπεδα αὐτῶν ἔλαβον. Λαμπώνιός τε ὁ Λευκανὸς καὶ Μάρκιος καὶ Καρρίνας, ὅσοι τε ἄλλοι στρατηγοὶ τῆς Καρβωνείου στάσεως αὐτοῖς συνήσαν, διέφυγον. καὶ 5 θάνατος έκ τοῦδε τοῦ ἔργου πέντε μυριάδων εδόκει

93. I Sulla's interposition saved Rome from the sudden attack of the Samnites, whom he defeated at the Colline Gate. If the two armies were encamped in the neighbourhood of Valmonte (note on ch. 90. 5) the Samnites would naturally march on Rome by the Via Latina, Sulla retaining command of the Labicana and Praenestina.

3 καθῆκαν, 'they let down the portcullis by engines.' See the description of the water-gate of Pompeii in Smith's Dict. Ant. s.v. 'Porta.' This gateway consists of a long passage or barbican, at the inner end of which are folding doors, while the

outer end is barred by a portcullis.

APP. I.

γενέσθαι παρ' ἀμφοτέρων. τά τε αἰχμάλωτα ὀκτακισχιλίων πλείω γενόμενα Σύλλας, ότι Σαυνίται το πλέον 6 ήν, κατηκόντισεν. μετὰ δὲ μίαν ήμέραν αὐτῷ καὶ επιελι το Μάρκιος καὶ Καρρίνας άλόντες προσήγοντο καὶ οὐδε τωνδε φειδόμενος οδα Ρωμαίων, έκτεινεν άμφω, καλ τας κεφαλάς ές Πραινεστον Λουκρητίω περί τα τείχη

περιενεγκείν έπεμψεν. 94 Πραινέστιοι δε καὶ τάδε θεώμενοι, καὶ τὸν Κάρβωνος στρατον ἀπολωλέναι πάντα πυνθανόμενοι, αὐτόν τε Νωρβανὸν ήδη φυγείν έξ Ἰταλίας, καὶ τὴν ἄλλην Τταλίαν καὶ 'Ρώμην ἐπ' αὐτῆ Σύλλαν ἐκτενῶς κεχειρῶσθαι, την πόλιν τῷ Λουκρητίω παρέδοσαν, Μαρίου καταδύντος ές τάφρους ύπονόμους, καὶ μετὰ βραχύ καὶ ανελόντος εαυτόν. Λουκρήτιος μεν δη Μαρίου την κεφαλην έκτεμων έπεμπεν ές Σύλλαν και αὐτην ὁ Σύλ-... αφά του από του του των εμρολων θέμενος έπιγελάσαι σε δείτε του διατου, καὶ εἰπεῖν " ἐρέτην δεῖ σε δείτε και τη πρώτα γενέσθαι πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν." Λουκρήτιος του κείτε κοι... δ' ἐπεὶ Πραγκοσσαν ελ λας εν αγορά μέση προ των εμβόλων θέμενος επιγελάσαι δ' έπει Πραινεστον είλε, των από της βουλης ένταυθα Μαρίφ στρατηγούντων τους μεν αυτίκα ανήρει, τους δ' ές φυλακήν έσέβαλλεν ους ο Σύλλας έπελθων άν-4 είλεν. καὶ τοὺς ἐν Πραινεστῷ προσέταξε χωρὶς ὅπλων προελθείν άπαντας ες το πεδίον, και προελθόντων τους μέν έαυτῷ τι χρησίμους γενομένους, ολίγους πάμπαν, έξείλετο, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκέλευσεν ἐς τρία ἀπ' ἀλλήλων διαστήναι, 'Ρωμαίους τε καὶ Σαυνίτας καὶ Πραι-5 νεστίους, έπει δε διέστησαν, τοις μεν 'Ρωμαίοις έπεκήρυξεν ότι καὶ οίδε άξια θανάτου δεδράκασι, καὶ συγγνώμην έδωκεν όμως, τους δε ετέρους κατηκόντισεν άπαντας· γύναια δ' αὐτῶν καὶ παιδία μεθῆκεν ἀπαθεῖς ἀπιέναι. καὶ τὴν πόλιν διήρπαζε, πολυχρήματον ἐν τοῖς μάλιστα τότε οὖσαν.

> ώδε μεν δη καὶ Πραινεστὸς εάλω, Νωρβα δ' ετέρα πόλις αντείχεν έτι έγκρατως, έστε Αλμιλίου Λεπίδου

is he down him à passage. 2

νυκτος ες αὐτην εκ προδοσίας εσελθόντος διαγανακτήσαντες οι ενδον επί τη προδοσία, οι μεν εαυτους ανήρουν,
οι δ' αλλήλους εκόντες, οι δε και βρόχοις συνεπλέκοντο
και τας θύρας ενέφραττον ετεροι, και ενεπίμπρασαν. τ
άνεμός τε πολύς εμπεσων ες τοσοῦτον αὐτην εδαπάνησεν
ως μηδεν εκ της πόλεως λάφυρον γενέσθαι.

καὶ οίδε μεν ούτως εγκρατώς ἀπέθανον, ήνυσμέ- 95 νων δέ των αμφί την Ίταλίαν πολέμοις και πυρί και το η Φόνω πολλώ, οἱ μέν τοῦ Σύλλα στρατηγοὶ τὰς πόλεις έπιόντες τὰ ΰποπτα έφρούρουν, καὶ Πομπήιος ές τε Λιβύην έπὶ Κάρβωνα καὶ ές Σικελίαν έπὶ τοὺς ἐκεῖ Κάρβωνος φίλους ἐστέλλετο αὐτὸς δὲ ὁ Σύλλας 'Ρω- 2 μαίους ες εκκλησίαν συναγαγών πολλά εμεγαληγόρησεν έφ' έαυτώ, καὶ φοβερὰ ές κατάπληξιν εἶπεν έτερα, καὶ επήνεγκεν ότι τον μεν δημον ές χρηστην άξει μεταβολήν, εὶ πείθοιντό οἱ, τῶν δ' ἐχθρῶν οὐδενὸς ἐς ἔσχατον κακοῦ φείσεται, άλλα και τους στρατηγούς η ταμίας η χιλιάρχους, η όσοι τι συνέπραξαν άλλοι τοις πολεμίοις μεθ' ην ημέραν Σκιπίων ο ύπατος οὐκ ἐνέμεινε τοίς πρός αὐτὸν ώμολογημένοις, μετελεύσεσθαι κατά κράτος. ταθτα δ' είπων αθτίκα βουλευτάς ές τεσσαρά- 3 κοντα καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ χιλίους καὶ έξακοσίους έπὶ θανάτω προύγραφεν. οὖτος γὰρ δοκεῖ πρώτος οθς εκόλασε θανάτω προγράψαι, καὶ γέρα τοῖς αναιρούσι και μήνυτρα τοίς ελέγχουσι και κολάσεις τοις κρύπτουσιν επιγράψαι. μετ' οὐ πολύ δε βουλευτάς άλλους αὐτοῖς προσετίθει. καὶ τῶνδε οἱ μεν ἀδοκήτως 4 καταλαμβανόμενοι διεφθείροντο ένθα συνελαμβάνοντο, ες εν οικίαις ή στενωποίς ή ίεροις, οι δε μετέωροι προς τω ήτον Σύλλαν φερόμενοί τε καὶ προ ποδών αὐτοῦ ριπτοί-

94. 6 έκόντες, 'by consent' (Benecke).
συνεπλέκοντο, 'strangled themselves in company' cf. Soph.
Ο.Τ. 1264 πλεκταΐσιν αἰωραισιν έμπεπλεγμένην.

^{95. 4} μετέωροι, 'were carried off and brought to Sulla.'

inche army

1/32 200

μενοι οί δε καὶ εσύροντο καὶ κατεπατοῦντο, οὐδε φωfrom B. νην έτι των θεωμένων ουδενός επί τοσοίσδε κακοίς 5 έχοντος ὑπ' ἐκπλήξεως. ἐξέλασίς τε ἐτέρων ἦν, καὶ δήμευσις των ετέροις όντων έπι δε τους της πόλεως εκφυγόντας (ητηταί πάντα μαστεύοντες διέθεον, καί

όσους αὐτῶν λάβοιεν ἀνήρουν.

96 πολλή δέ καὶ τῶν Ἰταλιωτῶν ἀναίρεσίς τε καὶ έξέλασις καὶ δήμευσις ην, όσοι τι Κάρβωνος η Νωρβανού η Μαρίου η των ύπ' έκείνοις στρατηγούντων ύπήκου-2 σαν. κρίσεις τε ήσαν έπι τούτοις ανά την Ίταλίαν όλην πικραί και έγκλήματα ποικίλα, στρατηγίας ή στρατείας αία εγαλη-η εσφοράς χρημάτων η άλλης ύπηρεσίας η βουλεύσεως όλως κατά Σύλλα. έγκλήματα δ' ην καί ξενία και φιλία καὶ δάνεισμα, λαβόντος η δόντος. ήδη δέ τις καὶ προη των θυμίας η μόνης συνοδίας ηλίσκετα, και ταῦτ' ήκμαζε παλιστα κατὰ τῶν πλουσίων. ὡς δ' ἐξέλιπε τὰ καθ' α α κατὰ τῶν πλουσίων. ὡς δ' ἐξέλιπε τὰ καθ' α α κατὰ τῶν πλουσίων. ὑς δ' ἐξέλιπε τὰ καθ' α α κατὰ τὰνδρα ἐγκλήματα], ἐπὶ τὰς πόλεις ὁ Σύλλας μετήει, ένα [άνδρα έγκλήματα], έπὶ τὰς πόλεις ὁ Σύλλας μετήει, καὶ ἐκόλαζε καὶ τάσδε, τῶν μὲν ἀκροπόλεις κατασκάπτων η τείχη καθαιρών, η κοινάς ζημίας επιτιθείς, η έσφοραίς έκτρύχων βαρυτάταις ταίς δε πλείυσι τοὺς Χ έαυτῷ στρατευσαμένους ἐπψκιζεν ὡς έξων φρούρια κατὰ τῆς Ἰταλίας, τήν τε γῆν αὐτῶν καὶ τὰ οἰκήματα 5 ες τούσδε μεταφέρων διεμέριζεν. δ καὶ μάλιστ' αὐτοὺς εύνους αὐτῷ καὶ τελευτήσαντι ἐποίησεν ώς γὰρ οὐχ έξοντες αὐτὰ βεβαίως εἰ μὴ πάντ' εἰη τὰ Σύλλα βέα Με καὶ μεταστάντος.

6 καὶ τάδε μέν ην άμφὶ την Ίταλίαν, Κάρβωνα δ' έκ Λιβύης ές Σικελίαν μετά πολλων έπιφανων, καὶ

96. 3 ἐσφοραίς. There is no trace of any permanent taxes imposed on Italian communities. Cicero (pro Domo, 30. 79) mentions only confiscations of the land of certain civitates by Sulla. It is possible that (as Professor Pelham has suggested to me) these confiscations may be indicated by the more general word ζημίας, and that the ἐσφοραί are money-fines: we have in ch. 100. 7 γην . . . την δε τας πόλεις αφαιρούμενος επί ζημία.

ἀπ' αὐτῆς ἐς Κοσσύραν νῆσον ὑποφεύγοντα, πέμψας τινας ό Πομπήιος συνέλαβεν. και τους μεν άλλους τοις 7 άγουσιν ἐκέλευσεν οὐδ' ἐς ὄψιν οἱ προσαχθέντας ἀνελείν, Κάρβωνα δε παραστησάμενος αύτοῦ τοῖς ποσὶ με κάδο. δεσμώτην τρὶς ὕπατον ἐπεδημηγόρησε καὶ κατέκανε,

καὶ τὴν κεφαλὴν ἐς Σύλλαν ἔπεμψεν.

ο δ', ἐπεί οἱ πάντα ὡς ἐβούλετο ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς 97 ων και διώκητο, καὶ πολέμιον οὐδὲν ἢν ἔτι πλην Σερτωρίου ή Β. μακράν όντος, Μέτελλον μεν έπὶ τοῦτον εξέπεμπεν ές 'Ιβηρίαν, τὰ δ' ἐν τῆ πόλει καθίστατο ἄπαντα ἐφ' ἐαυ- fre simself τοῦ, καθ' ον έβούλετο τρόπον. νόμου γὰρ ἢ χειροτο- 2 νίας η κλήρου λόγος οὐκ ην έτι, πεφρικότων ὑπὸ δέους πάντων καὶ κρυπτομένων ἢ σιωπώντων οἱ καὶ πάντα όσα διώκησεν ὁ Σύλλας ύπατεύων τε καὶ ανθυπατεύων, βέβαια καὶ ἀνεύθυνα έψηφίζοντο είναι, εἰκόνα τε αὐτοῦ ἐπίχρυσον ἐπὶ ἵππου πρὸ τῶν ἐμβόλων ἀνέθεσαν, θε τι Με και ὑπέγραψαν Κορνηλίου Σύλλα ήγεμόνος εὐτυχοῦς. Pelin ώδε γὰρ αὐτὸν οἱ κόλακες, διευτυχούντα επὶ τοῖς 3 εχθροῖς, ωνόμαζον καὶ προῆλθεν ες βέβαιον ὄνομα ή κολακεία. ήδη δέ που γραφή περιέτυχον ήγουμένη τον 4 / καιμε ας Σύλλαν "ἐπαφρόδιτον" ἐν τῷδε τῷ Ψηφίσματι ἀναγρα- 'described a φηναι, καὶ οὐκ ἀπεικὸς ἐφαίνετό μοι καὶ τόδε, ἐπεὶ καὶ φαῦστος ἐπωνομάζετο· δύναται δὲ τοῦ αἰσίου καὶ Τως τω Ε επαφροδίτου άγχοτάτω μάλιστα είναι τὸ ὅνομα. ἔστι ὅτπαρεςςς

97. 4 ἡγουμένη, 'I have somewhere come across a document which states that Sulla is styled "Epaphroditus" in this decree, and this seems to me not unnatural, for he had the name of Faustus, and the titles of Well-starred and Fortune's Favourite! have almost the same force.' Liddell and Scott, ad voc. $\epsilon \pi$ αφρόδιτος, point out that the metaphor is from the dice. Cp. Hor. Od. 2. 7. 25: 'quem Venus arbitrum Dicet bibendi?'

If Appian be correct, the name of Faustus borne by his son (ch. 106. 5) must have been first conferred on the dictator himself. All other authorities tend to confirm Plutarch's statement that Sulla's children alone bore the names of Faustus and Fausta, while he himself is styled 'Felix' in Latin and 'Ep-

aphroditus' in Greek.

δ' ὅπου καὶ χρησμὸς αὐτῷ δοθεὶς ἐβεβαίου τάδε, σκεπτομένω τὰ μέλλοντα.

> πείθεό μοι, 'Ρωμαίε. κράτος μέγα Κύπρις έδωκεν Αλνείου γενεή μεμελημένη. άλλα σὸ πασιν άθανάτοις ἐπέτεια τίθει. μὴ λήθεο τῶνδε. Δελφοίς δώρα κόμιζε. και έστι τις άμβαίνουσιν α ειδαίκου Ταύρου ύπὸ νιφόεντος, όπου περιμίκετον άστυ 'ωρίς' 6. Καρών, οι ναίουσιν επώνυμον εξ Αφροδίτης.

καὶ πέλεκυν θέμενος λήψη κράτος αμφιλαφές σοι. ... ide - smed ων καινε 6 οπότερα δ' αὐτῶν εψηφίσαντο 'Ρωμαίοι την εἰκόνα ωτ και σε τιθέντες, δοκοῦσί μοι παρασκώπτοντες ή εκμειλισσόα κατών β μενοι τον άνδρα έπιγρά ναι. έπεμ νε δε καὶ στέφανον χρυσούν καὶ πέλεκυν, ἐπιγράψας τάδε·

τόνδε σοι αὐτοκράτωρ Σύλλας ἀνέθηκ', 'Αφροδίτη,

ώς είδον κατ' όνειρον ανά στρατιήν διέπουσαν going about τεύχεσι τοις "Αρεος μαρναμένην ενοπλον.

98 ο δε έργω βασιλεύς ων η τύραννος, ούχ αίρετος ποιήματος αίρετος είναι δοκείν, ωδε και τόδε έμηχα-2 νήσατο. 'Ρωμαίοις πάλαι κατ' άρετην ήσαν οί βασιλείς καὶ ὁπότε τις αὐτῶν ἀποθάνοι, βουλευτής έτερος παρ' έτερον έπὶ πέντε ἡμέρας ἢρχεν, εως τινὰ ἄλλον ό δημος δοκιμάσειε βασιλεύειν. και τόνδε τον πενθήμερον ἄρχοντα ιντέρρηγα ἐκάλουν είη δ' αν ἐν τοσώδε ων βασιλεύς. ἀρχαιρέσια δ' ὑπάτων οἱ λήγοντες τῆς είνου φιστούς. αρχαιρεσία ο υπάτων οι λήγοντες της συντυχίαν ύπατος ουκ είη, όδε ο εν τοσώδε βασιλεύς και τότε εγίγνετο ες την των ύπατων χειροτονίαν. τούτου δη salvantau γοῦ έθους ἐπιβαίνων ὁ Σύλλας, ὑπάτων οὐκ ὄντων έπεὶ καὶ Κάρβων ἐν Σικελία καὶ Μάριος κατὰ Πραινεστον έτεθνήκεσαν, αὐτὸς μέν που τῆς πόλεως ὑπ-

> 5 περιμήκετον, 'wide-spreading.' θέμενος, 'dedicating an axe to her.'

98. 2 cin & av, &c., the word may be rendered king for an

4 της πόλεως ὑπεξηλθε, 'Sulla retired from the city' until his election as dictator was completed. If we compare this account

unp lach

gyroved

εξηλθε, τη δε βουλή προσέταξεν ελέσθαι τον καλούμενον μεταξύ βασιλέα. ἡ μεν δη Οὐαλέριον Φλάκκον 5 είλετο, ελπίσασα ύπάτων προτεθήσεσθαι χειροτονίαν brock be ο δε Σύλλας επέστελλε τω Φλάκκω γνώμην ες τον κας γ δημον ἐσενεγκεῖν, ὅτι χρήσιμον ἡγοῖτο Σύλλας ἐν τῷ παρόντι ἔσεσθαι τῆ πόλει τὴν ἀρχὴν οθς ἐκάλουν Α δικτάτορας, παυσάμενον ἔθος ἐκ τετρακοσίων ἐτῶν Χ ον δε έλοιντο, εκέλευεν άρχειν ούκ ες χρόνον ρητόν, άλλα μέχρι την πόλιν και την Ίταλίαν και την άρχην όλην στάσεσι καὶ πολέμοις σεσαλευμένην στηρίσειεν. Shaken γ ο μεν δη νους την γνώμην ες αυτον έφερε τον Σύλ- 6 λαν, και οὐδ' ἀμφίβολον ἢν ὁ δὲ Σύλλας οὐ κατα- του 20 σχών αὐτοῦ καὶ τοῦτ' ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἀνεκά-διοιώς λυπτεν, ότι οι δοκοίη μάλιστ' αν αὐτὸς τῆ πόλει καὶ ἐν τῷδε γενέσθαι χρήσιμος. ὁ μὲν δη τάδε ἐπέ- 99 στελλε, Ρωμαΐοι δ' οὐχ έκόντες μεν οὐδε κατά νόμον λη τλεις έτι χειροτονούντες ούδεν, ούδ επὶ σφίσιν ήγούμενοι τὸ έργον όλως, εν δε τῆ πάντων ἀπορία τὴν ὑπόκρισιν εξεκτεί τῆς χειροτονίας ως έλευθερίας εἰκόνα και πρόσχημα ασπασάμενοι, χειροτονούσι τον Σύλλαν ές όσον θέλοι Len Val su τύραννον αὐτοκράτορα. τυραννὶς μὲν γὰρ ή τῶν 2 δικτατόρων άρχη καὶ πάλαι, ολίγω χρόνω όριζομένη.

of Sulla's formal scrupulousness with Appian's general statement in ch. 82. 5 μόναρχων ϵαυτὸν ἀπϵφηνεν, we shall be less inclined to press too literally what he says of Cinna in ch. 77. 4.

5 ἐκ τετρακοσίων ἐτῶν. The last dictatorship was in 202 B. C., Nanch 4. 120 years ago; but it is doubtful whether this is a blunder of τετταρων

Appian, or whether the text is corrupt.

6 ὁ μὲν δὴ νοῖς, 'men understood the advice as referring to Sulla himself, and indeed it was plain enough: but Sulla, unable to remain master of his secret, revealed it &c.' αὐτοῦ (Schweigh.) is the proposition, already implied and now expressly mentioned, 'I am the proper man for the post.' Mend. reads αὐτοῦ, 'unable to restrain himself.' See Schweigh, note on Appian, Rom. Hist. Praefatio, ch. 9.

99. Ι τύραννον αὐτοκράτορα: cf. Cicero, cont. Rull. iii. 2. 5 'Omnium legum iniquissimam dissimillimamque legis esse arbitror illam, quam L. Flaccus interrex de Sulla tulit ut omnia,

tel ....

e) 25 an election

my it.

τότε δε πρῶτον ες ἀόριστον ελθοῦσα τυραννίς εγίσε τος αλος γνετο έντελής. τοσόνδε μέντοι προσέθεσαν ές εὐπρέπειαν τοῦ ρήματος, ὅτι αὐτον αἰροῖντο δικτάτορα ἐπὶ θέσει νόμων ών αὐτὸς ἐφ' ἐαυτοῦ δοκιμάσειε, καὶ 4 καταστάσει της πολιτείας. ούτω μέν δη 'Ρωμαίοι βασιλεύσιν ύπερ τὰς έξήκοντα ολυμπιάδας χρησάμενοι, έπὶ δ' ἐκείνοις δημοκρατία τε καὶ ὑπάτοις ἐτησίοις προστάταις ες άλλας εκατον ολυμπιάδας, αθθις επειρώντο βασιλείας, όλυμπιάδων οὐσῶν ἐν "Ελλησιν έκατον έβδομήκοντα πέντε, καὶ οὐδενὸς ἐν 'Ολυμπία τότε Κο άγωνίσματος πλην σταδίου δρόμου γιγνομένου τους γὰρ ἀθλητὰς καὶ τὰ ἄλλα θεάματα πάντα ὁ Σύλλας ές 'Ρώμην μετεκέκλητο έπι δόξη τῶν Μιθριδατείων ἔργων η των Ίταλικων. πρόφασις δ' ην αναπνεύσαι καὶ ψυχαγωγήσαι τὸ πληθος ἐκ καμάτων. after their interns serve a 100

ο δ' ες μεν πρόσχημα της πατρίου πολιτείας ύπάτους αὐτοῖς ἐπέτρεψεν ἀποφηναι, καὶ ἐγένοντο Μάρκος Τύλλιος καὶ Κορνήλιος Δολοβέλλας αὐτὸς δ', οἶα δή 2 βασιλεύων, δικτάτωρ έπὶ τοῖς ὑπάτοις ἢν. πελέκεις τε γαρ εφέροντο προ αὐτοῦ, οἶα δικτάτορος, εἰκοσι σαι πιο νερικαί τέσσαρες, δσοι καί των πάλαι βασιλέων ήγουντο, 3 καὶ φυλακὴν τοῦ σώματος περιέθετο πολλήν. τε έξέλυε, καὶ ετέρους ετίθετο καὶ στρατηγείν ἀπείπε Ιτ πρίν ταμιεύσαι, καὶ ὑπατεύειν πρίν στρατηγήσαι, καὶ την άρχην την αυτην αθθις άρχειν εκώλυσε πρίν έτη

> quaecumque ille fecisset, essent rata. Nam quum ceteris in civitatibus, tyrannis institutis, leges omnes exstinguantur atque tollantur, hic reipublicae tyrannum lege constituit.

3 καταστάσει, Dictator reipublicae constituendae.

4 ολυμπιάδων. Sulla's dictatorship begins with the Lex Valeria in 82 B. C. and ends with his resignation in 79 B. C. The beginning of the 175th Olympiad (June 80 B.C.) thus falls within it.

100. I B. C. 81 coss. Tullio, Dolabella.

3 στρατηγείν ἀπείπε, &c. Sulla's leges annales also provided for a fixed minimum of age for each office, thirty for quaestorship, thirty-nine for praetorship, forty-two for consulship; see Mom. Staatsrecht, i3, p. 569 seq.

SULLA'S LEGISLATION 81 B.C.

δέκα διαγενέσθαι. την δε των δημάρχων ἀρχην ἴσα 4 καὶ ἀνείλεν, ἀσθενεστάτην ἀποφήνας, καὶ νόμω κωλύσας μηδεμίαν ἄλλην τὸν δήμαρχον ἀρχην ἔτι ἄρχειν διὸ καὶ πάντες οἱ δόξης ἡ γένους ἀντιποιούμενοι την καὶ ἀρχην ἐς τὸ μέλλον ἐξετρέποντο. καὶ οὐκ ἔχω σαφῶς τὸ τὰπείν εἰ Σύλλας αὐτήν, καθὰ νῦν ἐστίν, ἐς την βουλην ἀπὸ τοῦ δήμου μετήνεγκεν. αὐτη δὲ τῆ βουλη, 5 διὰ τὰς στάσεις καὶ τοὺς πολέμους πάμπαν ὀλιγαν-δρούση, προσκατέλεξεν ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους ἐκ τῶν ἀρίστων ἱππέων, ταῖς φυλαῖς ἀναδοὺς ψῆφον περὶ

4 την δε των δημάρχων άρχην ίσα και ανείλεν. The most important of Sulla's attacks on the tribunate, the abolition namely of their free right to initiate bills before the plebs, has been already dealt with; see ch. 59. 3. Sulla's action is described by Cicero (de Leg. iii. 9. 22) 'Tribunis plebis sua lege iniuriae faciendae potestatem ademit, auxilii ferendi reliquit,' and by Caesar (Bell. Civ. i. 7. 3) Sullam nudata omnibus rebus tribunicia potestate intercessionem tamen liberam reliquisse.' There is some difficulty as regards this last point, for we find that Verres as praetor fined an ex-tribune 'quod intercessisset contra legem Corneliam' (in Verr. i. 50. 155). Caesar's authority seems conclusive against the supposition that the tribune was subject to any general responsibility for the use of his veto, but Sulla may very likely have forbidden interference in some specified case, possibly some judicial act of a praetor, and this may account for the action of Verres. We find a similar special prohibition in the Lex Acilia, verse 70 (Bruns⁶ iii. 10), and again in C. Gracchus' law on the assignment of provinces to the consuls; Cicero, de Prov. Cons. 8. 17.

Sulla's nominations.

It is curious that neither Appian nor any other historian before Tacitus (Ann. xi. 22. 9) mentions that Sulla invented a self-acting arrangement by which every one of the twenty quaestors annually elected passed into the senate on the expiry of his year of office without the intervention of the censor.

The account in this chapter of Sulla's legislation is very imperfect, omitting amongst other things the abolition of corndistributions, the transfer of the *iudicia* from the knights to the senate, the extension of criminal jury courts, and the reorganiza-

tion of provincial commands.

105

6 έκάστου. τῷ δὲ δήμῳ τοὺς δούλους τῶν ἀνηρημένων τοὺς νεωτάτους τε καὶ εὐρώστους, μυρίων πλείους, καὶ Κορνηλίους ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπεν, ὅπως ἐτοίμοις ἐκ τῶν δημοτῶν πρὸς τὰ παραγγελλόμενα μυρίοις τχρῷτο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπινοῶν, τέλεσι τοῖς ὑπὲρ ἑαυτοῦ στρατευσαμένοις τρισὶ καὶ εἰκοσιν ἐπένειμεν, ὡς μοι προείρηται, πολλὴν ἐν ταῖς πόλεις ἀφαιρούμενος ἐπὶ ζημία.

πόλεις ἀφαιρούμενος ἐπὶ ζημία.

101 ἐς ἄπαντα δ' ἢν οὕτω φοβερος καὶ ἀκρος ὀργὴν ὡς καὶ Κόιντον Λουκρήτιον Ὁφέλλαν τὸν Πραινεστὸν αὐτῷ λαβόντα καὶ Μάριον τὸν ὕπατον ἐκπεπολιορκημικότα καὶ τὸ τέλος αὐτῷ τῆς νίκης συναγαγόντα, ὑπατεύειν ἔτι ἱππέα ὅντα, πρὶν ταμιεῦσαι καὶ στρατηγῆσαι, διὰ τὸ μέγεθος τῶν εἰργασμένων κατὰ παλαιὸν καιὰ δίοῦντα, καὶ τῶν πολιτῶν δεόμενον, ἐπεὶ κωτιρές και ἀνατιθέμενος οὐ μετέπειθεν, ἐν ἀγορᾳ μέση κτείναι. καὶ συναγαγών τὸ πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν εἶπεν τότε μὲν ὧ ἄνδρες, καὶ παρ' ἐμοῦ δὲ ἀκούσατε, ὅτι

3 Λουκρήτιον έγω κατέκανον απειθούντα μοι." καὶ λόγον εἶπε " φθείρες γεωργον αροτριωντα ὑπέδακνον τως ο δε δὶς μέν" ἔφη "τὸ ἄροτρον μεθεὶς τὸν χιτωνί- κως σκον ἐκάθηρεν, ὡς δ' αὖθις ἐδάκνετο, ἵνα μη πολλάκις ἀργοίη, τὸν χιτωνίσκον ἕκαυσεν. κὰγὼ τοῖς δὶς

4 ήττημένοις παραινῶ τρίτου πύρὸς μὴ δεηθῆναι." Σύλλας μὲν δὴ καὶ τοῖσδε καταπληξάμενος αὐτούς, καθὰ
ἐβούλετο ἦρχεν. καὶ ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τῷ Μιθριδατείφ
το πολέμφ. καὶ τινες αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀρνουμένην βασιλείαν ἐπισκώπτοντες ἐκάλουν, ὅτι τὸ τοῦ βασιλέως

ονομα μόνον ἐπικρύπτοι. οἱ δ' ἐπὶ τοὐναντίον ἀπὸ τὸἰς τῶν ἔργων μετέφερον, καὶ τυραννίδα ὁμολογοῦσαν 102 ἔλεγον. ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς τε Ῥωμαίοις καὶ Ἰταλοῖς

άπασιν ὁ πόλεμος ὅδε προύβη κακοῦ, προύβη δὲ καὶ

τοις ύπερ την Ίταλίαν έθνεσιν άπασιν, άρτι μεν ύπο ληστων καὶ Μιθριδάτου καὶ Σύλλα πεπολεμημένοις, άρτι δ' ἀπορούντος τού ταμιείου διὰ τὰς στάσεις έκτετρυχωμένοις έσφοραίς πολλαίς. έθνη τε γάρ πάντα, 2 καὶ βασιλεῖς ὅσοι σύμμαχοι, καὶ πόλεις οὐχ ὅσαι μόνον ύποτελείς, άλλα και όσαι έαυτας ένεκεχειρίκεσαν έπι ω συνθήκαις ένορκοι, καὶ ὅσαι διὰ συμμαχίαν ή τινα ἀρετὴν 🗶 🔀 άλλην αὐτόνομοί τε καὶ φόρων ἦσαν ἀτελεῖς, τότε πᾶσαι συντελείν εκελεύοντο καὶ ὑπακούειν, χώρας τε ένιαι καὶ λιμένων κατά συνθήκας σφίσι δεδομένων άφηροῦντο.

Σύλλας δὲ καὶ ᾿Αλέξανδρον τὸν ᾿Αλεξάνδρου τοῦ 3 έν Αιγύπτω βασιλεύσαντος υίον, ανατραφέντα μέν έν Κώ και ύπο Κώων εκδοθέντα Μιθριδάτη, διαφυγόντα δε προς Σύλλαν έκ Μιθριδάτου και συνήθη (οί) γιευθ. γενόμενον, έψηφίσατο Βασιλεύειν Άλεξανδρέων, έρήμου της [Αλεξανδρέων] άρχης άνδρος ούσης, καὶ τῶν

102. 2 ὑποτελεῖς, 'stipendiariae civitates.' έπὶ συνθήκαις ἔνορκοι, 'civitates foederatae.'

όσαι διὰ συμμαχίαν, &c., 'civitates liberae,' whose freedom! rested on a grant from the Roman senate or people, not on a

sworn treaty.

I believe that the forced contribution here mentioned as levied once for all, which amounted (Plutarch, Sulla 25. 3) to 20,000 talents, or nearly 5 million sterling, is the 'vectigal quod iis aequabiliter Sulla descripserat,' mentioned by Cicero (ad Q. F. i. 1. 33), of which he says that the Greeks were unable to raise it without having recourse to Roman publicani. Mommsen (Rom. Hist. Book iv, ch. 10) interprets that passage to mean that Sulla altered the system of annual taxation by abolishing the 'censoria locatio' instituted by C. Gracchus. Yet Cicero (in Verr. iii. 6) in 70 B. C. speaks of the taxes of Asiatic land as regulated by the Lex Sempronia; and if we compare the passage from the letter to Quintus with Plutarch, Lucullus, 20. 4, it is quite clear that publicani did lend the money for the payment of the 20,000 talents of war indemnity.

χώρας καὶ λιμένων. I am not aware of any instance of such forfeiture.

3 'Αλεξάνδρου τοῦ ἐν Αἰγύπτω βασιλεύσαντος. This was Ptolemy XI (Alexander I) who reigned in Cyprus from B. C. 114, and in Egypt from 107-88 B.C. He was expelled in 88 B.C., and Ptolemy X (Soter II, Lathyrus), whom Alexander I had supezaradna?

e election

ined a husband γυναικών, όσαι βασιλείου γένους [ησαν], ανδρός συγγενούς δεομένων, έλπίσας χρηματιείσθαι πολλά έκ 4 βασιλείας πολυχρύσου. άλλὰ τόνδε μέν οι Άλεξανδρείς έννεακαιδεκάτην ήμέραν έχοντα της άρχης, καὶ άτοπώτερον σφων, οξα Σύλλα πεποιθότα, έξηγούμενον, ές το γυμνάσιον έκ τοῦ βασιλείου προαγαγόντες έκτειναν. 5 ούτως έτι καὶ οίδε, διά τε μέγεθος ἀρχῆς ίδίας, καὶ τῶν έξωθεν κακῶν ἔτι ὄντες ἀπαθεῖς, ἀφόβως εἶχον ἐτέρων. τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους Σύλλας, καίπερ ὧν δικτάτωρ, ές ὑπόκρισιν ὅμως καὶ σχημα δημοκρατικης ἀρχης in unself ύπέστη καὶ ύπατος αὖθις γενέσθαι σὺν Μετέλλω τῷ parloque te² εὐσεβεί. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἴσως ἔτι νῦν οἱ Ῥωμαίων βασιέαυτους αποδεικνύουσιν, εν καλώ τιθέμενοι μετά της

τω δ' έξης έτει ο μεν δημος και τότε τον Σύλλαν

planted in 107 B. C., was restored. On the death of Lathyrus in 81 B.C. Sulla places Alexander II (Ptolemy XII), son of

Alexander I, on the throne.

μεγίστης άρχης καὶ ὑπατεῦσαι.

4 ἀφόβως εἶχον ετέρων. The indifference of Egypt to the anger of Rome may be illustrated by the obstinate refusal of Lathyrus, the predecessor of Alexander II, five years before, to depart from an attitude of neutrality during the Mithridatic War, notwithstanding the diplomatic pressure of Sulla's envoy (Plut. Lucull. 2 and 3). In the present instance the Egyptian contempt was justified by the vacillating policy of Rome herself during the following period. This same Ptolemy (Alexander II) during his nineteen days' reign, was said to have made a will bequeathing his kingdom to the Roman people, but the senate never made up its mind whether to accept the bequest, and the Egyptian question was handed down as a problem for the next generation. The practical successor of Ptolemy XII (Alexander), was a bastard of the family nick-named Auletes (Ptolemy XIII) who, after various vicissitudes, died in 52 B.C.; his coins count this as the thirtieth year of his reign, which he claims to date from his predecessor's death in 81 B.C. For the dynastic succession, see the Introduction to British Museum Catalogue of Greek Coins, 'The Ptolemies, Kings of Egypt,' by R. S. Poole.

103. Ι τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους: 80 B. C. coss. Sulla II, Metello. $3 \tau \hat{\omega}$ δ' $\dot{\epsilon} \xi \hat{\eta} s \, \check{\epsilon} \tau \epsilon \iota$: 79 B. C. coss. P. Servilio, Ap. Claudio.

θεραπεύων ήρειτο ύπατεύειν, δ δε ούκ ανασχόμενος ύπάτους μεν αὐτοῖς ἀπέφηνε Σερουίλιον Ίσαυρικον καὶ Κλαύδιον Ποῦλχρον, αὐτὸς δὲ τὴν μεγάλην ἀρχὴν οὐδενὸς ἐνοχλοῦντος ἑκὼν ἀπέθετο. καί μοι θαῦμα μὲν 4 καὶ τόδε αὐτοῦ καταφαίνεται, τοσήνδε άρχην πρῶτον ανδρών καὶ μόνον ἐς τότε Σύλλαν, οὐδενὸς ἐπείγοντος, αποθέσθαι, οὐ παισίν, ως Πτολεμαῖος ἐν Αἰγύπτω καὶ Άριοβαρζάνης ἐν Καππαδοκία καὶ Σέλευκος ἐν Συρία, νο καὶ ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς τυραννουμένοις ἄλογον δ' ήδη καὶ 5 το βιασάμενον ές την άρχην ρινοκινδύνως, έπεί τε έγκρατής έγένετο, έκόντα ἀποθέσθαι, καὶ παράδοξον, οξον ούπω τι έτερον, τὸ μὴ δείσαι νεότητος εν τώδε τώ πολέμφ πλέον μυριάδων δέκα άνηρημένης, καὶ τῶν έχθρων αὐτων ἀνελόντα βουλευτὰς μεν ένενήκοντα, υπάτους δ' ές πεντεκαίδεκα, ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων ίππέων δισχιλίους καὶ έξακοσίους σὺν τοῖς έξεληλαμένοις· ὧν τῆς τε περιουσίας δεδημευμένης, καὶ πολλῶν 6 εί αποση ἀτάφων ἐκριφέντων, ούτε τοὺς οἴκοι ὁ Σύλλας οὕτε τους φεύγοντας καταπλαγείς, ουδέ τὰς πόλεις ὧν ἀκροπόλεις τε καὶ τείχη καὶ γῆν καὶ χρήματα καὶ ἀτελείας άφήρητο, έαυτὸν ἀπέφηνεν ιδιώτην. τοσοῦτον ῆν ἐν 104 τῷδε τῷ ἀνδρὶ τόλμης καὶ τύχης. ὅν γέ φασιν ἐπειπείν έν άγορα, την άρχην άποτιθέμενον, ὅτι καὶ λόγον, εί τις αιτοίη, των γεγονότων υφέξει, και τάς ράβδους καθελόντα και τους πελέκεας την φρουράν άπο του σώματος απώσασθαι, και μόνον μετά των

4 Πτολεμαίος. Ptolemy, son of Lagus, founder of the Egyptian dynasty abdicated in 285 B.C., two years before his death, in favour of his youngest son Ptolemy Philadelphus.

'Αριοβαρζάνης. Ariobarzanes I (Φιλορώμαιος) of Cappadocia, restored by Pompey about 64 B. C. to the kingdom from which he had been expelled by Mithridates, resigned the crown not long afterwards to his son Ariobarzanes II (Φιλοπάτωρ).

Σέλευκος. Seleucus Nicator, founder of the Syrian monarchy, resigned his Asiatic dominions to his son Antiochus, in order to seize the vacant throne of Macedonia, but was assassinated soon after landing in Europe (280 B.C.).

φίλων ές πολύ έν μέσω βαδίσαι, θεωμένου τοῦ πλή-2 θους καὶ καταπεπληγότος αὐτὸν καὶ τότε. ἀναχωροῦντα δ' έπὶ την οἰκίαν μόλις ποτε μειράκιον ἐπεμέμφετο, καὶ οὐδενὸς αὐτὸ ἀπερύκοντος ἐθάρρησε καὶ λοιδορού-3 μενον αὐτῷ μέχρι τῆς οἰκίας ἐλθεῖν. ὁ δὲ κατὰ τῶν μεγίστων ανδρών τε καὶ πόλεων ἄκρος ὀργην γενό-μενος, εὐσταθώς τὸ μειράκιον ήνεγκε καὶ τοσοῦτον έσιων ές την οικίαν, είτε από συνέσεως είτε και τύχη καταμαντευόμενος των έσομένων, άπεκρίνατο, ὅτι κωλύσει τὸ μειράκιον τόδε έτερον ἄνδρα ἀρχὴν τοιάνδε 4 έχοντα ἀποθέσθαι. καὶ Ῥωμαίοις μὲν οὕτω γενέσθαι συνηνέχθη μετ' ὀλίγον, Γαΐου Καίσαρος τὴν ἀρχὴν 5 οὐκέτι μεθέντος. ὁ δὲ Σύλλας μοι δοκεῖ, ἐς πάντα σφοδρός όμου καὶ δυνατός γενόμενος, ἐπιθυμῆσαι τύραννος έξ ιδιώτου γενέσθαι και ιδιώτης έκ τυράννου, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπ' ἐρημίας ἀγροίκου διαγενέσθαι. ο διηλθε γαρ ές χωρία ίδια ές Κύμην της Ίταλίας, καὶ ένταῦθα ἐπ' ἐρημίας θαλάσση τε καὶ κυνηγεσίοις ἐχρῆτο, σα αβραίδου φυλασσόμενος άρα τον κατ' άστυ ιδιώτην βίον, 7 οὐδ ἀσθενης ῶν αὖθις ἐς ὅ τι ὁρμήσειεν ῷ δυνατη μεν έτι ή ήλικία καὶ τὸ σῶμα εὔρωστον, ἀμφὶ δὲ την 'Ιταλίαν δώδεκα μυριάδες ανδρῶν ἦσαν ἔναγχος ὑπεστρατευμένων καὶ δωρεὰς μεγάλας καὶ γῆν πολλήν παρ' αὐτοῦ λαβόντων, ἔτοιμοι δ' οἱ κατὰ τὸ ἄστυ μύριοι Κορνήλιοι καὶ ὁ ἄλλος αὐτοῦ στασιώτης λεώς, εὔνους αὐτῷ καὶ φοβερὸς ὢν ἔτι τοῖς ἐτέροις, καὶ τὸ σφέτερον άδεες ών τῷ Σύλλα συνεπεπράχεσαν, εν τῷ Σύλ-8 λαν περιείναι τιθέμενοι. άλλά μοι δοκεί κόρον τε πολέμων καὶ κόρον ἀρχῆς καὶ κόρον ἄστεος λαβών

105 ἄρτι δ' ἀποστάντος αὐτοῦ, 'Ρωμαῖοι φόνου καὶ τυραννίδος ἀπαλλαγέντες (ἡσυχῆ πάλιν ἐπὶ στάσεις ὑπερ-

έπὶ τέλει καὶ άγροικίας έρασθηναι.

104. 6 οὐ φυλασσόμενος, 'not because he dreaded.' chs. 105–107. Death of Sulla and revolt of Lepidus.

τος τε Κάτλος ἀπὸ τῶν Συλλείων καὶ ἴπατοι αὐτοῖς καθίστανται Κόιντός τε Κάτλος ἀπὸ τῶν Συλλείων καὶ Λέπιδος Αἰμίλιος ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἐχθίστω τε ἀλλήλοιν καὶ εὐθὺς ἀρξαμένω διαφέρεσθαι. δῆλόν τε ῆν τι κακὸν ἕτερον ἐκ τοῦδε γενησόμενον.

Σύλλας δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐνύπνιον ἔδοξεν ἰδεῖν, ὅτι 2 αὐτὸν ὁ δαίμων ήδη καλοίη καὶ ὁ μὲν αὐτίκα μεθ' <mark>ήμέραν τ</mark>οῖς φίλοις τὸ ὄναρ ἐξειπὼν διαθήκας συνέγραφεν επειγόμενος καὶ αὐτῆς ἡμέρας συνετέλει, σφρα- finshe γισαμένω δ' αὐτὰς περὶ ἐσπέραν πυρετὸς ἐμπίπτει, καὶ a fever. νυκτὸς ἐτελεύτησεν, ἑξήκοντα μεν έτη βιώσας, εὐτυχέστατος δ' ανδρων ές τε τὸ τέλος αὐτὸ καὶ ές τάλλα πάντα, ώσπερ καὶ ωνομάζετο, γενέσθαι δοκῶν, εἰ δή τις εὐτυχίαν ήγοῖτο τυχεῖν ὅσων ἀν ἐθέλη. γίγνεται 3 δ' εὐθὺς ἐν ἄστει στάσις ἐπ' αὐτῷ, τῶν μὲν ἄγειν άξιούντων τὸ σῶμα διὰ τῆς Ἰταλίας ἐπὶ πομπῆ, καὶ ές την 'Ρώμην έν άγορα προτιθέναι καὶ ταφης δημοσίας άξιουν, Λεπίδου δε και των άμφι Λέπιδον ένισταμένων. Εξενίκα δ' ὁ Κάτλος καὶ οι Σύλλειοι, καὶ 4 εφέρετο ὁ νέκυς ὁ τοῦ Σύλλα διὰ τῆς Ἰταλίας ἐς τὸ άστυ ἐπὶ κλίνης χρυτηλάτου καὶ κόσμου βασιλικοῦ, ἐπισμί σαλπικταί τε πολλοί και ίππεις και άλλος όμιλος έκ ποδὸς ώπλισμένος είπετο. οί τε ύποστρατευσάμενοι 5 αὐτῷ πανταχόθεν ἐπὶ τὴν παραπομπὴν ώπλισμένοι συνέθεον, καὶ ώς έκαστος ἀφικνοῖτο, εὐθὺς ἐς κόσμον Ιου καθίσταντο. ἄλλο τε πληθος, ὅσον ἐπ' οὐδενὶ ἔργω, 🗙 συνέτρεχεν. ήγειτο δ' αὐτοῦ σημεία και πελέκεις, όσοις περιών έτι καὶ ἄρχων ἐκοσμεῖτο. ώς δ' ἐπὶ τὸ ἄστυ 106 ηνέχθη, εσεφέρετο μετά πομπης ενταύθα δη μάλιστα υπερόγκου. στέφανοί τε γὰρ δισχιλίων πλείους ἀπὸ χρυσοῦ κατὰ σπουδὴν γενόμενοι παρεφέροντο, δῶρα τῶν πόλεων και τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατευσαμένων τελῶν

105. I ὅπατοι καθίστανται: B. C. 78 coss. Lepido, Catulo. 5 ἡγεῖτο αὐτοῦ, 'led the way before him.'

ismony'

idei nen

Expluse"

gen. after

καὶ καθ' ἔνα τῶν φίλων, ἄλλη τε τῶν ἐς τὴν ταφὴν 2 πεμφθέντων οὐ δυνατή φράσαι πολυτέλεια. καὶ τὸ σῶμα, δέει τοῦ συνδραμόντος στρατοῦ, παρέπεμπον ίερεῖς τε ἄμα πάντες καὶ ἱέρειαι, κατὰ σφᾶς αὐτῶν έκάτεροι, καὶ ἡ βουλὴ πᾶσα καὶ αἱ ἀρχαί, τὰ σφέτερα 3 σημεῖα ἐπικείμενοι. κόσμω δ' ἄλλω τὸ τῶν καλουμένων ίππέων πληθος είπετο, και ὁ στρατὸς ἐν μέρει πας, όσος ύπεστράτευτο αὐτῷ· συνέδραμον γὰρ σπουδη, ω βεντιπίτε τὸ ἔργον ἄπαντες ἐπειγόμενοι καταλαβεῖν, σημεῖά τε φέροντες επίχρυσα καὶ ὅπλα επὶ σφίσι περιάργυρα, οις έτι νῦν ες τὰς πομπὰς εἰώθασι χρησθαι. σαλπικτῶν τε ἄπειρον ἢν πληθος, παρὰ μέρος ὑγρότατα καὶ πένθιμα μελωδούντων. βοη δ' ἐπηυφήμουν ή τε The it by turns direco the mornie de. βουλή πρώτη και οι ίππεις έν μέρει, είθ' ὁ στρατός, εἶθ' ὁ δημος, οἱ μὲν τῷ ὄντι τὸν Σύλλαν ἐπιποθοῦντες, οἱ δὲ δειμαίνοντες αὐτοῦ καὶ τότε τὸν στρατὸν 4 καὶ τὸν νέκυν οὐχ ἦττον ἢ περιόντος ές τε γὰρ τὴν όψιν τῶν γιγνομένων ἀποβλέποντες, καὶ ἐς τὴν μνήμην ών έδρασεν ο ανήρ, έξεπλήττοντο, καὶ ωμολόγουν τοίς εναντίοις ευτυχέστατον αυτύν εκείνοις γενέσθαι, MOTATIN. B. 5 καὶ σφίσι καὶ τεθνεῶτα φοβερώτατον. ώς δ' ἐπὶ τοῦ βήματος, ένθα δημηγοροῦσιν εν άγορα, προυτέθη, τοὺς μεν επιταφίους λόγους είπεν ὁ κράτιστος είπειν των τότε, ἐπεὶ Φαῦστος ὁ παῖς ὁ τοῦ Σύλλα νεώτατος ἦν έτι, τὸ δὲ λέχος ὑποδύντες ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄνδρες ευρωστοι διεκόμιζον ές το πεδίον το Άρειον, ένθα βασιλείς θάπτονται μόνοι καὶ τὸ πῦρ οί τε ἰππείς καὶ ή στρατια περιέδραμον.

τωίνε 107 καὶ Σύλλα μέν τοῦτο τέλος ην, ἀπὸ δὲ της πυρᾶς χωρούντες εὐθὺς οἱ ὕπατοι λόγοις βλασφήμοις ἐς ἀλλήλους διεφέροντο, καὶ τὸ ἀστικὸν ἐς αὐτοὺς διήρητο. Λέπιδος δε καὶ τους Ἰταλικους προσποιούμενος, έλεγεν

ότι την γην αὐτοῖς, ην ὁ Σύλλας ἀφήρητο, ἀποδώσει. ἄμφω μεν οὖν ή βουλη δείσασα ώρκωσε μη πολέμω διακριθήναι, κληρωσάμενος δ' ὁ Λέπιδος την ύπερ Άλπεις Γαλατίαν, έπὶ τὰ ἀρχαιρέσια οὐ κατήει ώς πολεμήσων τοίς Συλλείοις τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὑπέρ τον δρκον άδεως εδόκουν γάρ ές το της άρχης έτος ώρκῶσθαι. οὐ λανθάνων δ' ἐφ' οἶς ἐβούλευεν, ἐκα- 3 λείτο ύπο της βουλης και ουθέ αυτος άγνοων έφ' οίς έκαλείτο, ήει μετά τοῦ στρατοῦ παντὸς ὡς ἐς τὴν πόλιν έσελευσόμενος σύν αὐτῷ. κωλυόμενος δε εκήρυξεν σε κάνει ές τὰ ὅπλα χωρεῖν, καὶ ἀντεκήρυττε Κάτλος. μικρόν 4 call h τε προ του Άρείου πεδίου μάχης αὐτοῖς γενομένης, ήττωμενος ο Λέπιδος και οὐκ ές πολύ έτι ἀντισχών ές Σαρδώ διέπλευσεν, ένθα νόσω τηκεδόνι χρώμενος fell το α απέθανεν. καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ μικρὰ κατὰ μέρος 5 αρω α ένοχλήσας διελύθη, τὸ δὲ κράτιστον Περπέννας ές 'Ιβηρίαν ήγαγε Σερτωρίω.

λοιπον δ' έστὶ τῶν Συλλείων ἔργων το Σερτωρίου, 108 γενόμενον μεν οκτάετες, ούκ εύμαρες δε ούδαμα 'Ρωμαίοις, άτε μη προς "Ιβηρας αὐτούς, άλλα και τόδε έπ' άλλήλους καὶ πρὸς Σερτώριον, ὁς ήρητο μὲν Ίβηρίας άρχειν, Κάρβωνι δ' έπὶ Σύλλα συμμαχῶν Σύεσσαν πόλιν έν σπονδαίς κατέλαβε, καὶ φεύγων έπὶ την στρατηγίαν ἄχετο. καὶ στρατὸν ἔχων ἔκ τε Ἰταλίας 2 αὐτῆς, καί τινα άλλον έκ Κελτιβήρων ἀγείρας, τούς τε προ έαυτοῦ στρατηγούς, οὐ παραδιδόντας οἱ τὴν

107. 2 ὑπὲρ τὸν ὅρκον, 'though to fight were against his oath, yet he might do it next year with a safe conscience'; 'quasi anno insequenti iam iureiurando solutus bellum libere gesturus' (Schweigh.).

5 μικρὰ κατὰ μέρος ἐνοχλήσας, 'having given some slight trouble in partial encounters'; cf. ch. 119. 2 ἦνώχλει τοῖς παρακαθημένοις ἀνὰ μέρος, and ch. 117. 2 ἐκάτερον παρὰ μέρος ἐνίκα. There seems no reason for the doubt suggested in Mendelssohn's

note.

chs. 108-115. War with Sertorius. 108. Ι Σύεσσαν: see ch. 85. 4.

APP. I.

intelly

άρχην ές χάριν Σύλλα, της Ίβηρίας έξέβαλλε, καὶ πρὸς Μέτελλον επιπεμφθέντα ύπο Σύλλα απεμάχετο γεν-3 ναίως. περιώνυμος δε ων έπι τόλμη, βουλήν κατέλεξεν έκ των συνόντων οι φίλων τριακοσίους, καί τήνδε έλεγεν είναι την 'Ρωμαίων βουλήν, και ές ύβριν 4 έκείνης σύγκλητον έκάλει. Σύλλα δ' ἀποθανόντος, καὶ Λεπίδου μετά Σύλλαν, στρατον έχων άλλον Ίταλων, όσον αὐτῷ Περπέννας ὁ τοῦ Λεπίδου στρατηγὸς ήγαφωτε τ' γεν, επίδοξος ην στρατεύσειν επί την Ίταλίαν, εί μη δείσασα ή βουλή στρατόν τε άλλον καὶ στρατηγόν έτερον επί τῷ προτέρω Πομπήιον έπεμψεν ες Ίβηρίαν, νέον μεν έτι όντα, περιφανη δ' έξ ων έπι Σύλλα περί 109 τε Λιβύην καὶ έν αὐτη Ἰταλία κατείργαστο. δ δὲ ές τὰ "Αλπεια όρη μετὰ φρονήματος ἀνήει, οὐ κατὰ τὴν Χ 'Αννίβου μεγαλουργίαν, ετέραν δ' εχάρασσεν άμφὶ ταις' πηγαίς του τε 'Ροδανού καὶ 'Ηριδανού, οἱ ἀνίσχουσι μεν έκ των 'Αλπείων όρων ου μακράν άπ' άλλήλων, ρεί δ' ὁ μεν διὰ Κελτῶν τῶν ὑπέρ "Αλπεις ἐς τὴν Τυρρηνικήν θάλασσαν, δ δε ένδοθεν τῶν Άλπείων έπὶ τὸν Ἰόνιον, Πάδος ἀντὶ Ἡριδανοῦ μετονομασθείς. χ 2 ἀφικομένου δ' ές Ἰβηρίαν αὐτίκα ὁ Σερτώριος τέλος όλον, έπὶ χορτολογία έξιόν, αὐτοῖς ὑποζυγίοις καὶ θεράπουσι συνέκοψε, καὶ Λαύρωνα πόλιν έφορωντος 3 αὐτοῦ Πομπηίου διήρπασε καὶ κατέσκαψεν. ἐκ δὲ τῆς

> 109. 1 μεγαλουργίαν. Schweigh. explains this as meaning 'non tanto quidem molimine,' 'not in the face of such difficulties' (Wright). I am inclined to prefer the interpretation of the old translator Candidus, 'non per Hannibalis illud memoratum iter.' The sense seems clearly to require a statement of the fact, implied in the next words, that Pompey's road was not over the same Pass as that crossed by Hannibal.

έτέραν δ' έχάρασσεν. The question of what route Pompey

followed is discussed in an Appendix, p. 127 sqq.

2 ἀφικομένου δ' ès Ἰβηρίαν. Pompey's arrival in Spain was in

the year 76 B. C. coss. Octavio, Scribonio Curione.

Λαύρωνα. Near the Mediterranean coast, halfway between Saguntum and Carthago Nova.

πολιορκίας γυνή τις ένυβρίζοντος αὐτη τοῦ λαβόντος παρὰ φύσιν τοῖς δακτύλοις έξέτεμε τὰς ὄψεις· καὶ ὁ Σερτώριος τοῦ πάθους πυθόμενος, τὴν σπεῖραν ὅλην ἀγέρωχον ἐς τὰ τοιαῦτ' εἶναι νομιζομένην, καίπερ ποδοποίουσαν Ρωμαϊκήν, κατέκανεν.

καὶ τότε μεν χειμῶνος ἐπιόντος διέστησαν, ἀρχο- 110 μένου δ' ήρος επήεσαν αλλήλοις, Μέτελλος μεν καί Πομπήιος ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν, ἔνθα διεχείμαζον, Σερτώριος δε καὶ Περπέννας εκ Λυσιτανίας. καὶ 2 συμβάλλουσιν άλλήλοις περί πόλιν ή όνομα Σούκρων. κτύπου δ' εν αίθρία φοβεροῦ καὶ ἀστραπῶν παρα- 'ma dea λόγων γενομένων, τάδε μεν ώς εμπειροπόλεμοι διέφεγρον ακαταπλήκτως, πολύν δ' αλλήλων φόνον έξειργάζοντο, μέχρι Μέτελλος μεν Περπένναν ετρέψατο καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ διήρπαζεν, ὁ δὲ Σερτώριος ἐνίκα Πομπήιον, καὶ ἐτρώθη δόρατι ἐς τὸν μηρὸν ἐπικινδύνως ὁ Πομπήιος. καὶ τοῦτο τέλος έγένετο της τότε μάχης. ἔλαφος δ' ην λευκή χειροήθης τῷ Σερτωρίω 3 καὶ ἄνετος ής ἀφανοῦς γενομένης, ὁ Σερτώριος οὐκ αίσιον έαυτῷ τιθέμενος έβαρυθύμει τε καὶ ἐπ' ἀργίας ην, καὶ ταῦτ' ἐπιτωθαζόμενος ἐς τὴν ἔλαφον ὑπὸ τῶν ἐκιμέν πολεμίων. ως δ' ώφθη δια δρυμων δρόμω φερομένη, 4 α ωσο άνά τε έδραμεν ο Σερτώριος, και εὐθύς, ώσπερ αὐτῆ * προκαταρχόμενος, ήκροβολίσατο ές τους πολεμίους. ου 5 threw πολύ δε ύστερον άγωνα μέγαν ήγωνίσατο περί Σαγον-

110. Ι ἀρχομένου δ' ἦρος: Β. C. 75 coss. L. Octavio, C. Cotta. 2 Σούκρων. Sucro, a town at the mouth of the river of the same name, thirty-five miles south of Saguntum.

διέφερον, 'endured'; cf. ch. 21. I.

3 averos, 'set free,' 'allowed its liberty.' The word is especially used of animals set free from labour as being dedicated to

4 αὐτῆ προκαταρχόμενος, 'velut illa duce et auspice usus./Simillima verbi constructio apud Thucyd. i. 25 οὔτε Κορινθίω ἀνδρὶ προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν, neque in sacris faciendis duce et auspice Corinthio cive utebantur' (Schweigh.).

τίαν, ἐκ μεσημβρίας ἐπὶ ἄστρα. καὶ αὐτὸς μὲν ἱππομαχῶν ἐκράτει τοῦ Πομπηίου, καὶ ἔκτεινεν ἐς ἑξακισχιλίους, ἀποβαλῶν ἐς ἡμίσεας· Μέτελλος δὲ καὶ τότε
6 Περπέννα περὶ πεντακισχιλίους διέφθειρεν. καὶ ὁ Σερτώριος μετὰ τὴν μάχην τῆς ἐπιούσης ἡμέρας πολλοὺς
βαρβάρους προσλαβῶν ἐπέδραμεν ἀδοκήτως τῷ Μετέλλου στρατοπέδω περὶ δείλην ἑσπέραν ὡς ἀποταφρεύσων αὐτὸ σὺν τόλμη, Πομπηίου δ' ἐπιδραμόντος
ταπις εξειμή ἐπαύσατο τῆς καταφρονήσεως. καὶ τάδε μὲν αὐτοῖς
διεκρίθησαν·

111 τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους, ἕκτης ἑβδομηκοστῆς καὶ ἐκατοστῆς ὀλυμπιάδος οὔσης, δύο μὲν ἐκ διαθηκῶν ἔθνη 'Ρωμαίοις προσεγίγνετο, Βιθυνία τε Νικομήδους ἀπολιπόντος, καὶ Κυρήνη Πτολεμαίου τοῦ Λαγίδου λοῦτός τε ὁ Σερτωρίου περὶ 'Ιβηρίαν, καὶ ὁ Μιθριδάτου περὶ τὴν ἀνατολήν, καὶ ὁ τῶν ληστῶν ἐν ὅλη τῆ θαλάσση, καὶ περὶ Κρήτην πρὸς αὐτοὺς Κρῆτας ἔτερος, καὶ ὁ τῶν λ

111. Ι τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους: B.C. 74 coss. L. Lucullo, M. Cotta. The year falls about the middle of the 176th Olympiad (76-72 B.C.).

ἀπολιπόντος. Of the two kings named, Nicomedes of Bithynia died at the beginning of the year; his bequest of his kingdom to Rome was the signal for Mithridates to renew the

war.

The annexation of Cyrene requires more explanation, see Marquardt, Staatsverwaltung, vol. i, p. 300. Ptolemy Apion, under whose will the Romans claimed Cyrene, died in 96 B. C. Rome, though apparently appropriating the royal domains and exacting some contributions in kind, gave libertas to each of the five cities which occupied the land. Lucullus, after some disorders in 86 B. C., revised their constitutions. It was not then till this year (74 B. C.), twenty-two years after the death of Apion, that the Cyrenaica was made into a province; it seems to have been governed at first by a quaestor pro praetore; afterwards it was united to Crete.

 $^{\prime}$ 2 ὁ τῶν ληστῶν (πόλεμος). In this year (74 B.C.) the practor M. Antonius (father of the triumvir) was granted an 'infinitum

Padiators μονομάχων ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, αἰφνίδιος αὐτοῖς καὶ όδε καὶ σφοδρὸς ὁμοῦ γενόμενος. διαιρούμενοι δ' ές 3 τοσαθτα, όμως καὶ ἐς Ἰβηρίαν ἔπεμψαν ἄλλα στρατοθ δύο τέλη, μεθ' ὧν άμα τῷ ἄλλῳ παντὶ Μέτελλός τε το καὶ Πομπήιος αθθις ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν ἐπὶ τον "Ιβηρα κατέβαινον. Σερτώριος δε καὶ Περπέννας αὐτοῖς ἀπήντων ἀπὸ Λυσιτανίας. καὶ τότε μάλιστα 112 πολλοί Σερτωρίου προς τον Μέτελλον ηὐτομόλουν, ἐφ' ῷ χαλεπαίνων ὁ Σερτώριος ἀγρίως καὶ βαρβαρικῶς ἐλυμαίνετο πολλοίς, και δια μίσους εγίγνετο. μαλλον δ' 2 αὐτὸν ὁ στρατὸς ἐν αἰτίαις εἶχεν, ἐπεὶ καὶ δορυφόρους άντ' αὐτῶν ἐπήγετο πανταχοῦ Κελτίβηρας, καὶ τὴν φυλακήν τοῦ σώματος, 'Ρωμαίους ἀπελάσας, τοῖσδε ἀντ' φυλακήν του σωματος, Γωμαίους απελασας, τοισοε αντ εκείνων επέτρεπεν. οὐ γὰρ εφερον ες ἀπιστίαν ονειδι- 3 απερικό ζόμεγοι, εἰ καὶ πολεμίω 'Ρωμαίων εστρατεύοντο ἀλλ' τοι αν αὐτο δη τοῦτο καὶ μάλιστα ὑπέδακνεν αὐτούς, τὸ ἀπί-αννίις α στους ές την πατρίδα δια τον Σερτώριον γενομένους τους ἀπιστείσθαι καὶ πρὸς αὐτοῦ, οὐδ' ηξίουν διὰ τοὺς αὐτομολήσαντας οἱ παραμένοντες κατεγνῶσθαι. πολλά 4 δε και οι Κελτίβηρες αὐτοῖς, ἀφορμῆς λαβόμενοι, εν- ταλιώ α ύβριζον ως απιστουμένοις. οι δ ου τελέως ύμως τον ! Ετ Σερτώριον ἀπεστρέφοντο διὰ τὰς χρείας οὐ γὰρ ἦν αναικο τότε του ανδρός ούτε πολεμικώτερος άλλος ούτ' έπιτυχέστερος. όθεν αὐτὸν καὶ οἱ Κελτίβηρες διὰ τὴν 5 ταχυεργίαν ἐκάλουν Άννίβαν, ὃν θρασύτατόν τε καὶ σελίτη απατηλότατον στρατηγον παρά σφίσιν εδόκουν γενέ-

imperium' in order to oppose the pirates. He abused his power, was defeated, and died soon afterwards.

112. I ἀγρίως καὶ βαρβαρικῶς. Besides his cruelty towards his Roman troops, Sertorius massacred a number of native youths of the most important Spanish families whom he was educating in Roman fashion at Osca (Plut. Sert. 14. 2 and 25. 4).

3 οὐδ' ἠξίουν, &c. 'And those who remained by him thought it unfair that they should be censured because others had deserted.'

aid in.

212

o elevate

6 σθαι. ὁ μεν δη στρατός ώδε είχε Σερτωρίω, πόλεις δ' αὐτοῦ πολλὰς ἐπέτρεχον οἱ περὶ τὸν Μέτελλον, καὶ τους άνδρας ες τὰ υπήκοα σφίσι μετηγον. Παλλαντίαν δὲ Πομπηίου περικαθημένου, καὶ τὰ τείχη ξύλων κορ-γ ὁ Πομπήιος, καὶ ἐς Μέτελλον ἀνεχώρει. Σερτώριος είω δε καὶ τὰ πεσόντα ήγειρε, καὶ τοῖς περί τι χωρίον Καλάγυρον στρατοπεδεύουσιν ἐπιδραμῶν ἔκτεινε τρισχιλίους. καὶ τάδε ἢν καὶ τοῦδε τοῦ ἔτους ἐν 'Ιβηρία.

τοῦ δ' ἐπιόντος οἱ στρατηγοὶ 'Ρωμαίων, μᾶλλόν τι 113 θαρρήσαντες, επήεσαν ταις πόλεσι ταις ύπο Σερτωρίω σύν καταφρονήσει, καὶ πολλά αὐτοῦ περιέσπων, καὶ τη 2 ετέροις επέβαινον, επαιρόμενοι τοις απαντωμένοις. οὐ μέντοι μεγάλη γε μάχη συνηνέχθησαν, άλλ' αὖθις . . . , / μέχρι τοῦ έξης έτους αὐτοὶ μὲν αὖθις ἐπήεσαν σὺν πλέονι μαλλον καταφρονήσει, ο δε Σερτώριος, βλάπτοντος ήδη θεού, τον μεν έπὶ τοίς πράγμασι πόνον έκων μεθίει, τὰ πολλὰ δ' ην ἐπὶ τρυφης, γυναιξὶ καὶ κώμοις καὶ πότοις σχολάζων. ὅθεν ήττατο συνεχώς. ι τωρε 3 καὶ έγεγένητο οργήν τε άκρος δι' υπονοίας ποικίλας, καὶ ωμότατος ές κόλασιν, καὶ ὑπόπτης ές ἄπαντας, ώστε καὶ Περπένναν τὸν ἐκ τῆς Αἰμιλίου στάσεως έκόντα πρὸς αὐτὸν έλθόντα μετὰ πολλοῦ στρατοῦ δεῖ-

⁶ Pallantia is the modern Palencia, north of the Douro, on the border of the kingdoms of Leon and Old Castile; it is close to Sahagun, the scene of one of the most brilliant episodes of Sir John Moore's retreat to Coruña. See Oman, Peninsular War, vol. i, p. 536.

⁷ Καλάγυρον. There are two towns of the name of Calagurris both in the water-basin of the Ebro, and a little south of the Pyrenees.

^{113. 1} τοῦ δ' ἐπιόντος: 73 B. C. coss. Varrone, Cassio.

² μέχρι τοῦ έξης: the year of Sertorius' death, 72 B. C. coss. Gellio, Cn. Lentulo.

σαι περὶ έαυτοῦ καὶ προεπιβουλεῦσαι μετ' ἀνδρῶν δέκα. ώς δε καὶ τῶνδε τινες τῶν ἀνδρῶν ἐνδειχθέν- 4 τες οι μεν εκολάσθησαν οι δ' απέφυγον, ο Περπέννας παρά δόξαν λαθών έτι μάλλον έπὶ τὸ έργον ήπείγετο, καὶ οὐδαμοῦ τὸν Σερτώριον μεθιέντα τοὺς δορυφόρους έπὶ έστίασιν έκάλει, μεθύσας δ' αὐτόν τε καὶ τὴν περιεστώσαν των ανδρων φυλακήν έκτεινεν επὶ τῆς διαίτης. καὶ ὁ στρατὸς εὐθὺς ἐπὶ τὸν Περπένναν ἀν- 114 κοι ίστατο σὺν θορύβφ τε πολλφ καὶ μετ' ὀργης, ἐς εὐνοιαν αὐτίκα τοῦ Σερτωρίου μεταβάλλοντες ἀπὸ τοῦ μίσους, ώσπερ άπαντες έπὶ τοῖς ἀποθανοῦσι τὴν μὲν οργην μεθιασιν, οὐκ ἐμποδων ἔτι τοῦ λυποῦντος ὅν-τος, ἐς δὲ τὴν ἀρετὴν αὐτων μετ' ἐλέου καὶ μνήμης έπανίασιν. τότε δὲ καὶ τὰ παρόντα σφίσιν ἐκλογιζό- 2 μενοι, Περπέννα μεν ώς ίδιώτου κατεφρόνουν, την δ' άρετην Σερτωρίου μόνην αν σφίσιν ηγούμενοι γενέσθαι σωτήριον, χαλεπῶς ἐς τὸν Περπένναν διετίθεντο αὐτοί τε καὶ οἱ βάρβαροι σὺν αὐτοῖς, μάλιστα δὲ τούτων Λυσιτανοί, ὅσω καὶ μάλιστα αὐτοῖς ὁ Σερτώριος ἐχρῆτο. ὡς δὲ καὶ τῶν διαθηκῶν ἀνοιχθεισῶν τῶν 3 Σερτωρίου ο Περπέννας αὐταῖς ἐνεγέγραπτο ἐπὶ τῷ κλήρω, μαλλόν τι πάντας όργη καὶ μίσος ές τὸν Περπένναν ἐσήει, ως οὐκ ἐς ἄρχοντα μόνον ἢ στρατηγὸν άλλα και ές φίλον και εὐεργέτην τοσόνδε μύσος έργασάμενον. καὶ οὐκ αν οὐδε χειρων ἀπέσχοντο, εἰ μὴ 4 περιθέων αὐτοὺς ὁ Περπέννας τοὺς μὲν δώροις ὑπηγά-γετο τοὺς δ' ὑποσχέσεσι, τοὺς δ' ἀπειλαῖς ἐξεφόβησε, τους δε και διεχρήσατο ες κατάπληξιν ετέρων. επί τε τὰ πλήθη παρερχόμενος έδημαγώγει, καὶ τοὺς δεσμώτας αὐτῶν ἐξέλυεν, οὖς ὁ Σερτώριος κατέδησε, καὶ τοῖς "Ιβηρσι τὰ ὅμηρα ἀπέλυεν. οἶς ὑπαχθέντες ὑπ- 5 ήκουον μὲν ὡς στρατηγῷ (τὸ γὰρ δη μετὰ Σερτώριον πενικολείχεν ἀξίωμα), οὐ μέντοι χωρὶς δυσμενείας οὐδε τότε σωμικο έγίγνοντο καὶ γὰρ ωμότατος αὐτίκα ἐς κολάσεις θαρ-

ρήσας εφαίνετο, καὶ τῶν ἐκ 'Ρώμης αὐτῷ συμφυγόντων έπιφανων έκτεινε τρείς, καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν έαυτοῦ. ώς δε εφ' έτερα της Ίβηρίας ὁ Μέτελλος ψχετο (οὐ γαρ έτι δυσχερες εδόκει Περπένναν επιτρέψαι μόνω Πομπηίω), έπὶ μέν τινας ήμέρας ἐγίγνοντο άψιμαχίαις κε πρείσται καὶ ἀπόπειραι Πομπηίου καὶ Περπέννα, μη σαλευόντων άθρουν τὸν στρατόν, τῆ δεκάτη δὲ ἀγων αὐτοῖς μέγιστος έξερράγη. ένὶ γὰρ έργω κρίναντες διακριθήναι, Πομπήιος μέν της Περπέννα στρατηγίας κατεφρόνει, Περπέννας δ' ώς οὐ πιστῷ χρησόμενος ές πολύ τῷ στρατῷ, πάση σχεδὸν τῆ δυνάμει συνεπλέκετο. ταχὺ δ' ὁ Πομπήιος περιην ώς ούτε στρατηγού διαφέρον-3 τος ούτε προθύμου στρατού. καὶ τροπης πάντων όμαλους γενομένης, ὁ μεν Περπέννας ὑπὸ θάμνω πόας εκρύφθη, δεδιώς τους οικείους μάλλον των πολεμίων, λαβόντες δ' αὐτὸν ίππεῖς τινές εἶλκον ές τὸν Πομ- του πήιον, επιβλασφημούμενον ύπο των ίδίων ως αθθέντην Σερτωρίου, καὶ βοῶντα πολλὰ μηνύσειν τῷ Πομπηίῳ 4 περί της έν 'Ρώμη στάσεως. έλεγε δε είτε άληθεύων, είθ' ίνα σῶος ἀχθείη πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ προπέμψας απέκτεινεν αὐτὸν πρὶν ἐς ὄψιν ἐλθεῖν, δείσας ἄρα μή τι μηνύσειεν αδόκητον, καὶ έτέρων αρχή κακῶν ἐν 'Ρώμη γένοιτο. καὶ ἔδοξεν ἐμφρόνως πάνυ τοῦθ' ὁ Πομπήιος πράξαι, καὶ συνετέλεσεν αὐτῷ καὶ τόδε ές 5 δόξαν ἀγαθήν. τέλος δ' ην τοῦτο τῷ περὶ Ίβηρίαν πολέμω, τὸ καὶ Σερτωρίω τοῦ βίου γενόμενον δοκεῖ Χ γαρ ούκ αν ούτε όξεως ούτε εύμαρως ούτως, έτι Σερτωρίου περιόντος, συντελεσθηναι.

116 του δ' αὐτου χρόνου περὶ τὴν Ἰταλίαν μονομάχων

behind a up of long

fon a suge

^{115.} I σαλευόντων, 'immotis integris exercitibus' (Schweigh.).
4 Plutarch (Pomp. 20. 4) tells us that Pompey likewise burned all Sertorius' papers unread.

⁵ τὸ καὶ Σερτωρίω (sc. τέλος), 'which was the end likewise of Sertorius' life.'

chs. 116-120. Servile War in Italy B. C. 73-71.

hime too the games

ές θέας έν Καπύη τρεφομένων, Σπάρτακος Θράξ άνήρ, έστρατευμένος ποτέ Ρωμαίοις, έκ δε αίχμαλωσίας καί κο πράσεως εν τοις μονομάχοις ών, επεισεν αὐτῶν ες έβδομήκοντα ἄνδρας μάλιστα κινδυνεῦσαι περὶ ἐλευθερίας μαλλον ή θέας ἐπιδείξεως καὶ βιασάμενος σὺν 2 αὐτοῖς τοὺς φυλάσσοντας έξέδραμε, καὶ τινῶν όδοι- πόρων ξύλοις καὶ ξιφιδίοις ὁπλισάμενος ἐς τὸ Βέσβιον όρος ἀνέφυγεν, ένθα πολλούς ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας καί τινας έλευθέρους έκ των άγρων ύποδεχόμενος έλήστευε τὰ ἐγγύς, ὑποστρατήγους ἔχων Οἰνόμαόν τε καὶ Κρίξον μονομάχους. μεριζομένω δ' αὐτῶ τὰ κέρδη 3 κατ' ισομοιρίαν ταχύ πληθος ην ανδρών, και πρώτος έπ' αὐτὸν ἐκπεμφθεὶς Οὐαρίνιος Γλάβρος, ἐπὶ δ' ἐκείνω Μολος * Πόπλιος Οὐαλέριος, οὐ πολιτικήν στρατιὰν ἄγοντες ἀλλ' όσους εν σπουδή και παρόδω συνέλεξαν (οὐ γάρ πω 'Ρωμαΐοι πόλεμον, αλλ' επιδρομήν τινα καὶ ληστηρίω τὸ ἔργον ὅμοιον ἡγοῦντο εἶναι), συμβαλόντες ἡττῶντο. Οὐαρινίου δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτὸς Σπάρτακος περι- 4 έσπασε παρά τοσούτον ήλθε κινδύνου Ρωμαίων ό στρα- Τε home τηγός αὐτὸς αἰχμάλωτος ὑπὸ μονομάχου γενέσθαι. μετὰ δέ τοῦτο Σπαρτάκω μεν έτι μάλλον πολλοί συνέθεον, καὶ έπτὰ μυριάδες ἦσαν ήδη στρατοῦ, καὶ ὅπλα ἐχάλ- 😂 κευε, καὶ παρασκευήν συνέλεγεν. Οἱ δ' ἐν ἄστει τοὺς 117 ύπάτους έξέπεμπον μετά δύο τελών. καὶ τούτων ύπὸ μέν θατέρου Κρίξος, ήγούμενος τρισμυρίων ανδρών,

116. Ι ἐστρατευμένος ποτὲ 'Ρωμαίοις, 'who had served in the Roman army.'

 $\theta \dot{\epsilon} as \dot{\epsilon} ni \dot{\delta} \dot{\epsilon} l \dot{\xi} \epsilon \omega s$, 'rather than for the sake of the public exhibition of a gladiatorial show.' There seems no occasion to omit one or other of these words, as Mendelssohn suggests.

2 τὸ Βέσβιον ὅρος. The crater of Vesuvius had been for many centuries inactive. Strabo, v. p. 247 describes it as ἀγροίς περιοικούμενον παγκάλοις πλην της κορυφής.

3 πολιτικήν στρατιάν, 'an army regularly organized by the

117. I τοὺς ὑπάτους, i.e. Gellius and Cn. Lentulus, consuls of the year 72 B.C.

? retem-

περὶ τὸ Γάργανον ὄρος ήττᾶτο, καὶ δύο μέρη τοῦ στρα-2 τοῦ καὶ αὐτὸς συναπώλετο αὐτοῖς. Σπάρτακον δὲ διὰ 🗸 τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν ἐπὶ τὰ Ἄλπεια καὶ ἐς Κελτοὺς άπὸ τῶν Ἀλπείων ἐπειγόμενον ὁ ἔτερος ὕπατος προλαβων εκώλυε της φυγης, και ο έτερος εδίωκεν. δ δε έφ' έκάτερον αὐτῶν ἐπιστρεφόμενος παρὰ μέρος ἐνίκα. 3 καὶ οἱ μὲν σὺν θορύβω τὸ ἀπὸ τοῦδε ὑπεχώρουν, ὁ δὲ Σπάρτακος τριακοσίους 'Ρωμαίων αίχμαλώτους έναγίσας Κρίξω, δώδεκα μυριάσι πεζων ές 'Ρώμην ήπείγετο, τὰ ἄχρηστα τῶν σκευῶν κατακαύσας καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας άνελων καὶ ἐπισφάξας τὰ ὑποζύγια, ἵνα κοῦφος είη· αὐτομόλων τε πολλῶν αὐτῷ προσιόντων 4 οὐδένα προσίετο, καὶ τῶν ὑπάτων αὐτὸν αὖθις περὶ την Πικηνίτιδα γην ύποστάντων, μέγας άγων έτερος όδε γίγνεται, καὶ μεγάλη καὶ τότε ήσσα 'Ρωμαίων. 5 δ δε της μεν ες Ρώμην όδοῦ μετέγνω ως ούπω γεγονως αξιόμαχος, οιδέ τον στρατον όλον έχων στρατιω-11 η Διαίτη ωπλισμένον (οὐ γάρ τις αὐτοῖς συνέπραττε πόλις, άλλα θεράποντες ήσαν και αὐτόμολοι και σύγκλυδες), τὰ δ' όρη τὰ περί Θουρίους καὶ την πόλιν αὐτην κατέλαβε, καὶ χρυσὸν μὲν ἢ ἄργυρον τοὺς ἐμπόρους έσφέρειν έκώλυε, και κεκτησθαι τους έαυτου, μόνον δε σίδηρον και χαλκόν εωνούντο πολλού, και τους δε εσφέροντας οὐκ ηδίκουν. ὅθεν ἀθρόας ὕλης εὐπορή- ως σαντες εὖ παρεσκευάσαντο, και θαμινὰ ἐπι λεηλασίας έξήεσαν. 'Ρωμαίοις τε πάλιν συνενεχθέντες ές χείρας έκράτουν καὶ τότε, καὶ λείας πολλης γέμοντες ἐπανήεσαν. 118 τριέτης τε ην ήδη καὶ φοβερὸς αὐτοῖς ὁ πόλεμος,

> 2 ἀπὸ τῶν 'Αλπείων, 'and from thence into Gaul,' the Transalpine Gaul being evidently intended. Plutarch (Crassus 9.7) says that the plan of Spartacus was to abandon Italy altogether, but that his followers would not listen. They passed (verse 5) linto Southern Italy, from whence there was no exit.

118. Ι τριέτης τε ην. This brings us to 71 B. C. coss. P. Lentulo

Sura, Aufidio Oreste.

γελώμενος έν άρχη καὶ καταφρονούμενος ώς μονομάχων. προτεθείσης τε στρατηγών άλλων χειροτονίας όκνος επείχεν άπαντας, και παρήγγελλεν οὐδείς, μέχρι Αικίνιος Κράσσος, γένει και πλούτω Ρωμαίων διαφανής, ανεδέξατο στρατηγήσειν, και τέλεσιν εξ άλλοις ήλαυνεν έπὶ τὸν Σπάρτακον. ἀφικόμενος δὲ καὶ τὰ 2 των ύπάτων δύο προσέλαβεν. καὶ τωνδε μὲν αὐτίκα αλα τωνδε μὲν αὐτίκα καὶ τωνδε μὲν αὐτίκα καὶ τωνδε μὲν αὐτίκα καὶ διακληρώσας, ὡς πολλάκις ἡττημένων, ἐπὶ θανάτω μέ- εξε με τος δέκατον διέφθειρεν. οἱ δ' οὐχ οῦτω νομίζουσιν, 3 relate the άλλα παντι τῷ στρατῷ συμβαλόντα και τόνδε, και ήττημένον, πάντων διακληρώσαι το δέκατον, καὶ ἀν-ΧΧ ελείν ές τετρακισχιλίους, οὐδεν διὰ τὸ πληθος ενδοιάσαντα. όποτέρως δ' έπραξε, φοβερώτερος αὐτοῖς τῆς 4 των πολεμίων ήττης φανείς αὐτίκα μυρίων Σπαρτακείων έφ' έαυτῶν που στρατοπεδευόντων έκράτει, καὶ δύο αὐτῶν μέρη κατακανών ἐπ' αὐτὸν ἤλαυνε τὸν Σπάρτακον συν καταφρονήσει. νικήσας δε καὶ τόνδε 5 λαμπρως εδίωκε φεύγοντα έπὶ την θάλασσαν ως διαπλευσούμενον ες Σικελίαν, καὶ καταλαβών ἀπετάφρευε καὶ ἀπετείχιζε καὶ ἀπεσταύρου. βιαζομένου δ' ές την 119 Σαυνίτιδα τοῦ Σπαρτάκου διαδραμεῖν, ἔκτεινεν ὁ Κράσσος ές έξακισχιλίους άλλους περί έω, καὶ περὶ δείλην ές τοσούσδε έτέρους, τριῶν ἐκ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ μόνων ἀποθανόντων καὶ έπτὰ τρωθέντων τοσήδε ην

3 ἐς τετρακισχιλίους. Plutarch (Crassus 10. 3) reduces the decimation to more probable limits; he says that it fell on the first cohort which had fled, so that the number of victims was fifty. It is difficult to reconcile this practice with the right of provocatio insured by this time to the Roman soldier. See Eng. Hist. Review, April, 1901, Article on Mommsen, Strafrecht, n. 58.

4 τῆς τῶν πολεμίων ἥττης. Schweigh. explains: 'ut ad genitiv. casum praepositio ἐκ intelligatur, valeatque phrasis ista idem ac si dixisset τῆς ἐκ τῶν πολεμίων ἥττης,' i.e. 'they feared the punishment which their general would give them, if they shirked, more than the chance of defeat and death at the hands of the enemy, if they say that the chance of defeat and death at the hands of the enemy,

if they ventured to fight.'

αὐτίκα διὰ τὴν κόλασιν ές τὸ τῆς νίκης θάρσος μετα-2 βολή. Σπάρτακος δε ίππέας ποθέν αὐτῷ προσιόντας περιμένων, οὐκέτι μεν ές μάχην ήει τῷ στρατῷ παντί, . Δετασωνευίς, πολλά δ' ηνώχλει τοῖς περικαθημένοις ἀνὰ μέρος, (his συπαιω) άφνω τε καὶ συνεχῶς αὐτοῖς ἐπιπίπτων, φακέλους τω τε ξύλων ές την τάφρον εμβάλλων κατέκαιε, και τον 3 πόνον αὐτοῖς δύσεργον ἐποίει. αἰχμάλωτόν τε Ῥωμαῖον εκρέμασεν εν τῷ μεταιχμίω, δεικνὺς τοῖς ίδίοις τὴν τ 4 όγιν ῶν πείσονται μη κρατοῦντες. οι δ' ἐν ἄστει 'Ρωμαῖοι τῆς πολιορκίας πυνθανόμενοι, καὶ ἀδοξοῦντες εί χρόνιος αὐτοῖς ἔσται πόλεμος μονομάχων, προσκατέλεγον επί την στρατείαν Πομπήιον άρτι αφικόμενον έξ Ἰβηρίας, πιστεύοντες ήδη δυσχερές είναι καὶ μέγα 120 τὸ Σπαρτάκειον έργον. διὰ δὲ τὴν χειροτονίαν τήνδε καὶ Κράσσος, ίνα μη τὸ κλέος τοῦ πολέμου γένοιτο Πομπηίου, πάντα τρόπον ἐπειγόμενος ἐπεχείρει τῷ Σπαρτάκω, καὶ ὁ Σπάρτακος, τὸν Πομπήιον προλαβεῖν 2 ἀξιῶν, ἐς συνθήκας τὸν Κράσσον προυκαλεῖτο. ὑπερορώμενος δ' ύπ' αὐτοῦ διακινδυνεύειν τε έγνω, καὶ παρόντων οί τῶν ἱππέων ήδη ὤσατο παντὶ τῷ στρατῷ διὰ τοῦ περιτειχίσματος, καὶ ἔφυγεν ἐπὶ Βρεντέσιον 3 Κράσσου διώκοντος. ως δε καὶ Λεύκολλον εμαθεν ό χ Σπάρτακος ές τὸ Βρεντέσιον, ἀπὸ τῆς ἐπὶ Μιθριδάτη νίκης ἐπανιόντα, εἶναι, πάντων ἀπογνοὺς ἐς χεῖρας 4 ήει τῷ Κράσσῳ μετὰ πολλοῦ καὶ τότε πλήθους. γενομένης δε της μάχης μακράς τε καὶ καρτεράς ώς έν άπογνώσει τοσωνδε μυριάδων, τιτρώσκεται ές τον μηρον ο Σπάρτακος δορατίω, καὶ συγκάμψας τὸ γόνυ

120. 2 παρόντων οἱ τῶν ἱππέων: see above ch. 119. 2.

³ Λεύκολλον. This is M. Varro Lucullus, who had been consul in 73 B.C. He was returning from his province of Macedonia, where he had defeated some Thracian tribes. Appian here confuses him with his more famous namesake, L. Lucullus (consul of 74 B.C.), who was at this time still engaged with Mithridates; he did not return to Italy till four years later.

καὶ προβαλών την ἀσπίδα πρὸς τοὺς ἐπιόντας ἀπεμάχετο, μέχρι καὶ αὐτὸς καὶ πολὺ πληθος ἀμφ' αὐτὸν κυκλωθέντες ἔπεσον. ὅ τε λοιπὸς αὐτοῦ στρατὸς ἀκό- 5 σμως ήδη κατεκόπτοντο κατὰ πληθος, ὡς φόνον γενέ-΄ τοθενες σθαι τῶν μὲν οὐδ' εὐαρίθμητον, Ῥωμαίων δὲ ἐς χιλίους ἄνδρας, καὶ τὸν Σπαρτάκου νέκυν οὐχ εὐρεθηναι. πολὺ δ' ἔτι πληθος ἢν ἐν τοῖς ὅρεσιν, ἐκ τῆς μάχης 6 διαφυγόν ἐφ' οῦς ὁ Κράσσος ἀνέβαινεν. οἱ δὲ διεκόντες ἑαυτοὺς ἐς τέσσαρα μέρη ἀπεμάχοντο μέχρι πάντες ἀπώλοντο, πλην ἑξακισχιλίων οἱ ληφθέντες ἐκρεμάσθησαν ἀνὰ ὅλην τὴν ἐς Ῥώμην ἀπὸ Καπύης ὁδόν.

καὶ τάδε Κράσσος εξ μησὶν εργασάμενος ἀμφήρι- 121 στος εκ τοῦδε αὐτίκα μάλα τῆ δόξη τῆ Πομπηίου γίγνε- ται. καὶ τὸν στρατὸν οὐ μεθίει, διότι μηδε Πομπήιος. ες δε ὑπατείαν ἄμφω παρήγγελον, ὁ μεν ἐστρατηγηκῶς 2 κατὰ τὸν νόμον Σύλλα, ὁ δε Πομπήιος οὔτε στρατηγήσας οὔτε ταμιεύσας, ἔτος τε ἔχων τέταρτον ἐπὶ τοῖς τριάκοντα. τοῖς δε δημάρχοις ὑπέσχητο πολλὰ τῆς ὰρχῆς ες τὸ ἀρχαῖον ἐπανάξειν. αἰρεθέντες δε ὕπατοι 3 οὐδ' ὡς μεθίεσαν τὸν στρατόν, ἔχοντες ἀγχοῦ τῆς πόλεως, ἐκάτερος πρόφασιν τήνδε ποιούμενος, Πομπήιος μὲν ες τὸν Ἰβηρικὸν θρίαμβον περιμένειν ἐπανίοντα Μέτελλον, ὁ δὲ Κράσσος ὡς Πομπήιον δέον

ch. 121. The First Consulship of Pompey and Crassus 70 B.C.

121. 1 ἀμφήριστος, 'a rival on equal terms.'

2 τοις δὲ δημάρχοις ὑπέσχητο, &c. This is a very meagre account of the political changes undertaken by Pompey and Crassus in their first consulship. By restoring to the tribunes the right of initiative in legislation (see note on ch. 59. 3), and by taking from the senate the exclusive control of the jury-courts, they practically effected a counter-revolution against the constitution of Sulla.

3 περιμένειν ἐπανιόντα Μέτελλον. Metellus and Pompey actually triumphed on the last day of 71 B.C., while Pompey was still an eques Romanus (Vell. ii. 30). The pretext here named for retaining his army could not therefore plausibly be urged after he was actually consul, as Appian seems to imply

4 προδιαλύσαι. καὶ ὁ δημος ἐτέραν ἀρχὴν στάσεως όρων, καὶ φοβούμενος δύο στρατούς περικαθημένους, έδεοντο τῶν ὑπάτων ἐν ἀγορᾶ προκαθημένων συν-5 αλλαγῆναι πρὸς ἀλλήλους. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἑκάτερος ἀπεκρούετο· ώς δὲ καὶ θε<u>όληπτοί</u> τινες προύλεγον 🕬 πολλά καὶ δεινά εἰ μη συναλλαγείεν οἱ ὕπατοι, ὁ δῆμος αθθις αθτούς μετ' οἰμωγης παρεκάλει πάνυ ταπεινῶς, ἔτι τῶν Σύλλα καὶ Μαρίου κακῶν ἀναφέροντες. Γει 6 καὶ ὁ Κράσσος πρότερος ἐνδοὺς ἀπὸ τοῦ θρόνου κατέβαινε καὶ ἐς τὸν Πομπήιον ἐχώρει, τὴν χείρα προτείνων επί διαλλαγαίς. δ δ' ύπανίστατο καὶ προσέτρεχεν. καὶ δεξιωσαμένων ἀλλήλους εὐφημίαι τε γ ησαν ες αὐτοὺς ποικίλαι, καὶ οὐ πρὶν ὁ δημος ἀπέστη της εκκλησίας η προγράψαι τους υπάτους τας αφέσεις 7 των στρατοπέδων. ούτω μεν δη δόξασα καὶ ήδε μεγάλη στάσις έσεσθαι, κατελύετο εὐσταθῶς καὶ έτος ην τώδε τώ μέρει των ἐμφυλίων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀναιρέσεως Τιβερίου Γράκχου.

(verse 4 τῶν ὑπάτων ἐν ἀγορᾳ προκαθημένων). Plutarch (Pomp. 23) places the scene of reconciliation at the end of the consulship of Pompey and Crassus.

5 θεόληπτοί τινες. Plutarch (l. c.) mentions one C. Aurelius. τῶν . . . κακῶν ἀναφέροντες. I know no parallel for this use of the genitive after ἀναφέρειν, and the interpretation is obscure; but the reference in Lidd. & Sc. to Plato, Leg., 829 E, with Stallbaum's note on that passage, supports Schweigh. in rendering 'non immemor malorum,' as against Wright's translation 'reminding them (the consuls) of the evils,' &c.

APPENDIX

THE PASSAGE OF THE ALPS BY POMPEY AND HANNIBAL

ΑΡΡΙΑΝ, Bell. Civ. i. 109. I δ δὲ ἐς τὰ ᾿Αλπεια ὅρη μετὰ φρονήματος ἀνήει, οὐ κατὰ τὴν ᾿Αννίβου μεγαλουργίαν, ἔτέραν δ᾽ ἐχάρασσεν ἀμφὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ τε Ἡροδανοῦ καὶ Ἡριδανοῦ, οἱ ἀνίσχουσι μὲν ἐκ τῶν ᾿Αλπείων ὀρῶν οὐ μακρὰν ἀπ᾽ ἀλλήλων, &c.

We have here two main statements respecting Pompey's route through the Alps: (1) that it was not the same as Hannibal's; (2) that it took him by the sources of the Padus and the Rhone. In attempting to determine the Pass which Pompey crossed we have to consider the valleys of two affluents of the Po, both of them called 'Duria' by the ancients, and four possible Passes, beginning from the north: (1) the Great St. Bernard (Alpes Penninae), (2) the Little St. Bernard (Alpes Graiae), (3) the Mont Cenis, (4) the Mont Genèvre or one of the adjoining Passes (Alpes Cottiae). Of these the Mont Cenis may be set aside at once, for it does not appear to have been known to the Romans of later time, as it certainly would have been if Pompey had advertised its existence.

Let us first consider the statement regarding Hannibal. This was derived from Pompey's contemporaries, and very probably from Pompey himself. Sallust, at any rate, attributes it to Pompey, making him write to the Senate 'hostes in cervicibus iam Italiae agentes ab Alpibus in Hispaniam submovi. Per eas iter aliud atque Hannibal nobis opportunius patefeci' (Sall. Epist. Pompeii, 4). Varro likewise, a friend and lieutenant of Pompey, is reported by Servius (ad Aen. x. 13) as saying 'Alpes . . . quinque viis transiri posse, una quae est iuxta mare per Ligures, altera

qua Hannibal transiit, tertia qua Pompeius ad Hispaniense bellum profectus est, quarta qua Hasdrubal de Gallia in Italiam venit, quinta quae quondam a Graecis possessa est, quae exinde Alpes Graiae appellantur.' Varro has just before said that 'Alpes' 'proprie montium Gallicorum sunt,' and it is clear that he is here speaking only of the ways from Italy into Gaul, as he does not mention the great Eastern Pass, that of the Rhaetian Alps (the Brenner), which was known to Polybius (Strabo iv. 6. 12). Now it would be easily within the power of Pompey's contemporaries, Sallust and Varro, to find out which way Pompey took: Varro may well have passed over it himself when he went as governor for Pompey to Spain. They would likewise be good evidence for the prevalence of an opinion in their own time as to Hannibal's route; and it must be remembered that what we have to discover in the first place about Hannibal is not by which way he really came, but by which way Pompey (130 years after the event) thought that he had come.

The first thing which we have to notice is, that Varro excludes the Pass of the Graian Alps (Little St. Bernard), mentioning it as distinct from the routes of all three generals, Pompey, Hannibal, and Hasdrubal. This seems to me conclusive as to the actual fact respecting Pompey; for the two Carthaginian commanders, it would be interesting to know Varro's opinion concerning them, but we should not be bound to accept it. Varro may possibly have known of the Mont Cenis Pass, and have brought Hannibal by that route to Susa in the valley of the Western Duria (Dora Riparia); but in that case he omits the Great St. Bernard altogether, which is not probable. It is more likely therefore that Varro shared the opinion which Livy. a generation later, rejects, but names as the common one, that Hannibal passed over the Great St. Bernard (Alpes Penninae).

In the same passage of Livy (xxi. 38. 5) we find mention of another rejected opinion, that of Caelius Antipater, who believed that Hannibal descended by the 'Cremonis iugum.' Livy's words must be quoted in full: 'Taurini proxima gens erat in Italiam degresso. Id cum inter omnes satis constet, eo magis miror ambigi, quanam Alpes transierit, et vulgo credere Poenino—atque inde nomen ei iugo Alpium inditum—transgressum, Caelium per Cremonis iugum dicere transisse; qui ambo saltus eum non in Taurinos sed per † saltus montanos † ad Libuos Gallos deduxissent.' This passage requires a good deal of comment.

- 1. The 'Libui Galli' must be identified with the 'Libici,' or 'Lebeci' who are mentioned by Polybius (ii. 17. 4) and of whom Ptolemy (Geogr. iii. 1. 32) says: Λιβικῶν οἱ εἰσὶν ὑπὸ τοὺς Ἰνσούβρους Οὐερκέλλαι Λαύμελλον. Vercellae is on the Sessites, the next river eastward from the Dora Baltea, and only fifteen miles from Novaria, which Ptolemy ascribes to the Insubres.
- 2. 'Per saltus montanos' is obviously corrupt. The repetition 'ambo saltus,' 'per saltus' would be intolerable, and the word 'saltus' applies to any of the Passes, and could not be used to distinguish that named by Caelius from the others. Madvig reads 'per alios montanos,' but much the best emendation seems to be that of Lipsius, 'per Salassos montanos.' We have in Strabo an elaborate account (iv. 6. 7) of these Salassi, who worked gold mines in the upper valley of the Dora Baltea, and levied toll on passengers.
- 3. Modern writers, with much probability, identify the 'Cremonis iugum' of Caelius with the Mont Cramont, which is a summit of the Graian Alps standing near the Italian slope of the Little St. Bernard, on the left hand as you descend into the Dora Baltea valley. This would be in the territory of the Salassi.

4. Whatever we may think of these last two doubtful points, there can be no question as to Livy's words 'qui ambo saltus.' Caelius, then, brought Hannibal across a Pass which debouched into the same valley as did that over the Great St. Bernard. This Pass can be only the Little St. Bernard. The valley is that of the Eastern Duria, the Dora Baltea. I take it then for certain that this was the route which Caelius ascribed to Hannibal.

Caelius Antipater was a contemporary of the Gracchi and the teacher of L. Crassus whose career as an orator began immediately after C. Gracchus' death. His fame and authority as a historian were great, and it is not improbable that Pompey had Caelius' account in his mind when he wrote. In that case his message to the senate must be interpreted as meaning 'I did not go by the Little St. Bernard.' Varro however, who rejected the Graian route for Hannibal as well as for Pompey, cannot have interpreted Pompey's utterance about Hannibal in the way which I suggest.

The contemporary statement of Varro, by excluding both the Maritime and the Graian Alps from our consideration, leaves us with the choice of only two lines for Pompey's road, first that of the Pennine, and second that of the Cottian Alps. The latter way is in itself far more probable. The Great St. Bernard Pass would have taken him round an unnecessary circuit of at least 200 miles on his way to Spain, and that by a very difficult route. His boast, 'iter nobis opportunius patefeci,' would have been ridiculous if he had neglected a Hannibalic route by the valley of the Dora Riparia over the Mont Genèvre in favour of a new one (even supposing it to be new at that time) by the valley of the Dora Baltea and the Pennine Alps. On the other hand, the way through the Cottian Alps would answer admirably to Pompey's description. All modern travellers represent the passage of these Cottian Alps at the Mons Matrona

(Mont Genèvre) as easy and convenient. Ammianus Marcellinus (xv. 10. 2), four centuries after Pompey's time, described the Alps at this point, starting from Segusio (Susa) as 'compendiarias et viantibus opportunas,' and in verse 8 he says that this road, as compared with the others, is 'media et compendiaria magisque celebris.' No doubt Ammianus is right in attributing the engineering of the road, as he saw it, to King Cottius in Augustus's time, but this does not exclude the possibility that Pompey had been there before Cottius.

We must next turn to the other side of Appian's story, the statement, namely, that Pompey marched by the sources of the Po and Rhone, which lie close together. As it stands, this is absurd; the actual sources of the two rivers are at least 150 miles apart. To get any sort of sense out of Appian's statement, we must suppose that he was thinking of the source of some great affluent of the Po, not of the main stream. By following up the stream of one of those tributaries, the easternmost of the two rivers called Duria (the modern Dora Baltea), through the territory of the Salassi, past what was afterwards Augusta Praetoria (Aosta), Pompey might have struck across the Alpes Penninae (Great St. Bernard) into the valley of the Upper Rhone. He would have hit it, some 80 miles from its source, near the town of Octodurum (Martigny). From the one water to the other would be only some twenty miles as the crow flies, though much farther, doubtless, to march. Mr. Coolidge observes most truly, 'it must be borne in mind that the Rhone valley beyond Martigny and Sion (16 miles higher up) does not seem to have been known to the Romans, so that anything above the Lake of Geneva might be called by them the sources of the Rhone.' So far then Appian's account of the two sources might seem to point to the Great St. Bernard route for Pompey's march rather than to the Mont Genèvre route, which leads into the

valley of the Durance, and which, if it followed the line of that valley, would reach the Rhone only at Avignon, more than 300 miles down stream from Martigny. Mommsen has pointed out, however (Corp. Insc. Lat. vol. v. 2, p. 809), that there is still a possible explanation of Appian's error on the assumption that the route by Mont Genèvre is really the one indicated. Strabo (iv. 6. 5), speaking of the country of the Medulli, which lay on the Gallic side of the Alps, says that there are in it πηγαὶ δύο οὐ πολὺ ἄποθεν άλλήλων, ων έκ μεν της ετέρας είσιν ο Δρυεντίας ποταμός χαραδρώδης ός έπὶ τὸν Ῥοδανὸν καταράττει, καὶ ὁ Δουρίας εἰς τάναντία τω γάρ Πάδω συμμίσγει κατενεχθείς δια Σαλασσών. Strabo blunders in mentioning the Salassi, through whose land the Eastern Duria (Dora Baltea) flows, for the Dora Baltea does not rise anywhere near the source of the Durance, but at the foot of Mont Blanc between the two St. Bernard Passes. But Strabo's account would be quite accurate if applied to the Western Duria, the modern Dora Riparia, which rises in the Cottian Alps, flows past Segusio through the country of the Taurini, and joins the Padus at Augusta Taurinorum (Turin). In Mr. Coolidge's map (iii) in 'Ball's Western Alps' (ed. 1898) the 'sources de la Durance' are marked near Mont Genèvre not much over a mile from the source of the Piccola Dora, one of the head-waters of the Dora Riparia. Now if Appian had seen or heard of this statement of Strabo he might easily have confused what is said of the sources of the two tributaries of the Rhone and the Po, and have applied it to the sources of the main streams themselves. These considerations, coupled with the geographical probabilities of the two Passes between which we have to choose, induce me to adhere without hesitation to Mommsen's conclusion. that Pompey selected the Mont Genèvre route.

In taking this line Pompey believed that he was not following in the footsteps of Hannibal. Whether he was

right in that supposition is another question, and one which, I think, cannot be answered from the materials to our hand. Modern Alpine travellers can only tell us of the distances and the comparative difficulties of the various routes suggested. The Pennine Alps (Great St. Bernard) seem by general consent to be excluded on these grounds, and nothing in the ancient authorities forbids us to acquiesce in that exclusion. But as between the other Passes, we are reduced to uncertainty by the embarrassing multiplicity of places which competent observers have selected as satisfying the conditions for Hannibal's two battles with the barbarians, by the indefiniteness of all attempts to determine the route by estimating the number of days' marches from point to point, and by the circumstance that Polybius shows his weakest side when he tries to calculate distances. There is indeed one scene, the locality of which we anxiously demand from the expert in Alpine topography. What, we ask, is the point at which Hannibal encouraged his men by the clear view (ἐναργείαν) of Italy? whence did he show them the plains of the Po and point out the direction of Rome? Polybius gives, as the date of this prospect, the day at the top of the Pass before the descent commenced. It would hardly be safe to pin him very closely to this. He had heard doubtless from eye-witnesses of the effect produced on the troops, but he might easily have got wrong about the precise moment of difficulty at which the sight of Italy was invoked to cheer them. Still one is glad to hear of a Pass from the very summit of which such a view can be obtained, and the latest explorer, Lieutenant Paul Azan 1, has certainly

¹ This brilliant young officer of Zouaves, who has availed himself of his military duties on the Italian frontier to acquire a closer familiarity with the ground than can be attained by the ordinary traveller, has given to the world a very remarkable and interesting disquisition (Annibal dans les Alpes, 1902), the boldness of which is calculated to take away the breath of less

strengthened the case for the Mont Cenis route by the discovery of a point at the head of one of its Passes (the Col de Clapier) where an army might defile in full view of the Italian plain. But no one would consider this as in itself conclusive. The actual question at issue is one of external literary evidence, and that evidence is hopelessly insufficient and contradictory.

It is a suspicious circumstance that the only clearly marked route is that of Livy, by whose time the geography both of the Gallic and the Italian side of the Alps was a matter of common knowledge. Livy then has only to choose his Pass, and (like most modern travellers) he has a strong reason for preferring the Mont Genèvre in his knowledge of its comparative ease. This is apparent when he criticizes the two St. Bernard routes (xxi. 38. 8), 'nec

intrepid students. The rivers which are the starting-point of our discussion change their courses under his hands. The Durance is treated with special indignity, and is finally expelled altogether from the narrative. In the passage of Strabo about the two springs (iv. 6. 5), which has been noticed above (p. 132), Lieutenant Azan assumes (p. 114) that Δρουεντίας means the Drance which joins the Rhone at Martigny; and in Livy's account of Hannibal's march, he will have it (ibid.) that the Druentia is the Drac which flows into the Isère at Grenoble. This is sufficiently strange, but the views propounded about the Rhone are still more startling. According to M. Azan's theory, Polybius did not say what he meant when he asserted that the 'Island' was a triangle, unlike that of the Egyptian Delta in that it had water on only two sides of it. The section of M. Azan's book modestly entitled 'Une Conjecture' is devoted to proving that the 'Island' was in historical times actually enveloped by arms of the Rhone, which bifurcated near Culoz, and that the southernmost of these arms, supposed to branch off through the Lake of Bourget past Chambery into what is now the channel of the Isère, is really the Rhone of Polybius and of Caesar. Like the geologists, whose opinion M. Azan quotes with perfect candour, I feel disposed to admire rather than to agree. The discovery by M. Azan of the view of Italy from the Col de Clapier is, however, a real addition to the evidence, and his descriptions of the ground are vivid and instructive. The mantle of Livy has fallen on him in so far that there is not a dull paragraph in the book.

veri simile est ea tum ad Galliam patuisse itinera; utique quae ad Poeninum ferunt obsaepta gentibus semigermanis fuissent' (i. e. 'the Great St. Bernard at any rate would in Hannibal's time have been blocked,' &c.). When Livy has once selected the Pass which seems to him most probable, he can readily make his story consistent. He makes Hannibal start with his back to the 'Island' formed by the Rhone and the Isère, takes him first a little northerly of east 'ad laevum,' presumably to Grenoble, and then southeast through the country of the Tricastini, Vocontii, and Tricorii (i.e. by the Drac Valley) to the Durance, and so over the Mont Genèvre Pass down the valley of the Western Duria (Dora Riparia) into the territory of the Taurini. There is no reason to believe (though it is of course a possible supposition) that Livy took the name of the Druentia and of the various tribes mentioned from any previous writer, or did more than use them to trace (quite correctly) a route which would bring Hannibal to the plains of Lombardy over the Mont Genèvre, without making him approach too closely to the Romans on the lower Rhone. This route with some of the same names had done duty already in Livy's account (v. 34. 5-8) of the advent of the Gauls into the valley of the Padus, 400 years before.

Into the framework of Hannibal's march, so defined, Livy introduces (besides a few incidents from elsewhere) as much matter from Polybius as he can find room for, transforming it by his magic touch from dullness to a bright and living story. It is only occasionally that Livy allows himself to be hampered in his choice of matter by any limitations imposed by strict topography. He can afford, without any danger of misleading his readers as to the route intended, to introduce a picture of the Durance to which some modern authorities 1 object as applicable rather

¹ So Azan (p. 67). Fuchs on the other hand (p. 111) maintains that the description answers well to the facts. The

to the lower reaches of the river than to the stream as it passes by Embrun and Savines; in the same way, he may without detriment to the general sense of his narrative incorporate in his text the substance of Polybius' statement (iii. 50. 2) έως μεν γαρ εν τοις επιπέδοις ήσαν απείχοντο πάντες αὐτῶν οἱ κατὰ μέρος ἡγεμόνες τῶν ᾿Αλλοβρίγων, which he renders (xxi. 32. 6) 'Hannibal ab Druentia campestri maxime itinere ad Alpes cum bona pace incolentium ea loca Gallorum pervenit,' and there is no occasion for him to trouble himself if the level ground does not occur precisely in that place 1; but it is otherwise when his authority (in the passage quoted and in 51. 9) names the Allobroges as the people with whom Hannibal fought his first battle. This name Livy is bound to suppress, for both he and his readers knew that the Allobroges (in his time at any rate) lived far away from the locality which he wished to indicate.

difference, highly important to those who think that Livy is to be taken au pied de la lettre, is from my point of view insignificant. Azan (p. 89) says: 'Avec une bonne foi qui nous plaît, M. Chappuis (a partisan of the Durance and Mont Genèvre route) renonce à expliquer ce passage, et l'avoue très franchement: "Les mots ab Druentia n'ont aucun sens. Quand on est arrivé à la Durance, on est au pied des Alpes, et sur aucun point de la vallée on ne trouve une plaine entre la rivière et la montagne. Tite-Live commet ici une erreur." Azan himself, as we have seen, gets over the difficulty by denying that the Druentia is the Durance. Fuchs (p. 71) deals with the Polybius passage, and endeavours to minimize the force of the word έπίπεδος, but I cannot find that he ever faces the difficulty of Livy's version. Fuchs locates the first conflict with the barbarians at a point just in front of Savines where Hannibal, according to him, strikes the Durance. He adds (p. 121), 'The coincidence of all the features demanded by our historians would be insufficient, were we not able to locate the barrier in the neighbourhood of the point of entry into the valley of the Durance; both the authorities postulate this neighbourhood.' Considering that Polybius never names the Durance, and that Livy sets the first combat after the progress over the plains amongst peaceful Gauls and that this progress follows the passage of the Durance, this statement of Fuchs is to me quite unintelligible.

Polybius (iii. 50. 1) says that Hannibal marched παρὰ τὸν ποταμόν for 100 miles (800 stades), starting from some point in the triangular 'Island' formed by the Rhone, the Isère, and the Alps (iii. 49. 7). The modern partisans of the Mont Genèvre route generally say that this 'river' was not the Rhone but the Isère and its affluent the Drac. In spite of the elaborate disquisition of Professor Fuchs (Hannibal's Alpenübergang, 1897), I am inclined to think that any one reading Polybius' fiftieth chapter without a prejudice in favour of either route, would understand Polybius to mean the Rhone. Further Professor Otto Cuntz (Polybius und sein Werk, 1900, p. 63) has pointed out that though Polybius may not in his fiftieth chapter enable us to determine the question, yet he is perfectly explicit for the Rhone in iii. 39. 9, where he is giving the distance of the various stages of Hannibal's march—ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσεως τοῦ 'Ροδανοῦ πορευομένοις παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν 1 ὡς ἐπὶ τὰς πηγὰς ἔως πρὸς τὴν άναβολην των "Αλπεων την είς 'Ιταλίαν, χίλιοι τετρακόσιοι (στάδιοι)2.

Fuchs (p. 48) thinks that if Polybius had meant the Rhone he would have said $\pi a \rho a$ $\tau o \hat{v} \tau o \nu$ $\tau o \nu$ $\pi o \tau a \mu o \nu$. I cannot agree with this. Fuchs (p. 103) is likewise inclined to doubt whether the whole of this thirty-ninth chapter was not written by an editor after Polybius' death. There are certainly serious difficulties in accepting it as coming from Polybius himself; but the arguments of Cuntz ($\S$ iv, Die Via Domitia) in favour of its authenticity lead one at any rate to suspend judgment. At the worst, the chapter would be good evidence as to what Polybius' contemporaries took

to be his meaning.

² See Azan (p. 139): 'Quoi qu'on ait pu dire, "le fleuve" désigne bien ici le Rhône, et cela pour deux raisons. Tout d'abord, comme le remarque Deluc, Polybe n'a nommé l'Isère qu'une seule fois par son nom et par occasion, tandis qu'il a désigné quatorze fois auparavant le Rhône par le mot "le fleuve"; la quinzième fois c'est encore du Rhône qu'il s'agit. En second lieu, on peut remarquer, et cela est décisif, que les 800 stades le long du fleuve font partie des 1,400 stades comptées le long du Rhône jusqu'à la montée des Alpes.' We may welcome Azan's argument in favour of the Rhone without admitting his theory that the Rhone in question flowed in the

This, however, is not to say that Polybius pictured Hannibal as taking precisely the road which these words would indicate to those who have the advantage of a modern map. In ch. 47. 1 he describes Hannibal's progress from his crossing the Rhone (at a point only four days' march from the sea, ch. 42. 1), as being παρὰ τὸν ποταμὸν $\dot{a}\pi\dot{o}$ $\theta a\lambda \dot{a}\tau\tau\eta s$ $\dot{\omega}s$ $\dot{\epsilon}\pi\dot{\iota}$ $\tau\dot{\eta}\nu$ $\ddot{\epsilon}\omega$, and in the next verse he gives the general course of the river as south-westerly—ρεί δε προς τὰς χειμερινὰς δύσεις. Likewise the 'Island' was a triangle, and the Rhone flowed from the Alps to the junction with the Isère straight enough to bound only one side of that triangle (ch. 49. 6). Polybius then was unconscious of the huge elbow at Lyon, where the Rhone really alters its course from west to south. Nothing is more difficult than to distinguish, by mere observation, such a change of direction from the windings, in and out, whether of a river or of a coast-line 1. Polybius evidently thought that in ascending the Rhone from the sea a traveller would bear gradually to the north-east.

Still, unless we are prepared to give up Polybius altogether, we must present to ourselves the Carthaginian army as commencing its march up the Rhone, cutting off angles, doubtless, but preserving the general direction (north-east) of that river, from, say, Valence or Vienne to somewhere not above Culoz, which is about forty miles down stream from the Lake of Geneva. Beyond this we are not tied by Polybius's authority. Polybius commits us to the Rhone valley only for a ten days' march (iii. 50. 1); after that commences $\hat{\eta}$ $\pi\rho \hat{o}s$ $\tau \hat{a}s$ $^*A\lambda \pi \epsilon \iota s$ $\mathring{a}va\beta o\lambda \acute{\eta}$. Without being very decisive, Polybius rather seems to imply that from this

channel of the modern Isère, and that by the Isara (or Scaras) of Polybius is to be understood the river which flows past Lyon (p. 203).

Any one who has sailed past the north-west corner of Spain (Cape Finisterre) or the south-east corner (Cape Gata) will

appreciate what I mean.

point onward we are no longer keeping company with the River. If, indeed, the Great St. Bernard were the point aimed at, the march would still be up the Rhone, past the Lake of Geneva; but to gain any other Pass Hannibal cannot have kept company with the Rhone beyond Culoz, but must have come south-east 1 not far from the Lake of Bourget past Chambéry to strike the Isère near Montmélian. Why he should have taken this round-about way to Montmélian by the Rhone valley, when he might apparently have reached the same point much more directly by the Isère valley and Grenoble, is a question to which there may have been an answer at the time, but to which we cannot find one now. He would, however, hardly have taken such a route, if the point at which he was aiming was actually Grenoble, and if his next stage from Montmélian was to be southward to Grenoble. Yet this improbability must be faced by those who would reconcile Livy and Polybius; for this tremendous détour must be assumed if we wish to start Hannibal up the Rhone and yet to bring him to the Durance and the Cottian Alps. On the other hand, once we have got Hannibal to Montmélian, the other Passes immediately demand consideration. From this point it would have been about equally easy for him to gain the foot of the Little St. Bernard, by following up the line of the main stream of the Isère past Albertville and Bourg St. Maurice, or to reach Lanslebourg and the Mont Cenis Pass by the valley of the Arc, a tributary of the Isère.

We have gained little by attempting to trace Hannibal's route from the start. Let us now turn to the question of where he landed in Italy. There are only two possible entrances, one by the territory of the Salassi and the valley

¹ It is unnecessary to enter into details, or to inquire whether the Mont du Chat (Wickham and Cramer) or the Mont de l'Epine (Colonel Perrin, see Azan, p. 101) is the more likely route.

of the Dora Baltea, into which, as we have seen, both the St. Bernard Passes lead, the other by the land of the Taurini and the valley of the Dora Riparia. The Mont Genèvre route and the Mont Cenis route meet at Susa (Segusio), not far from the head of this valley. Livy in the passage quoted above (xxi. 38. 5) tells that all authors were agreed that the first people whom Hannibal met in Italy were the Taurini, but at the same time informs us that Caelius Antipater brought Hannibal over the Little St. Bernard, which would (as he truly says) lead him first not to the Taurini but to the Salassi and Libui. Here then we have a distinct contradiction between the writers of the Augustan Age (for Strabo agrees with Livy) and the historian who lived a hundred years earlier, within a century of the events which he described. On which side are we to range the authority of Polybius, who had opportunities even better than those of Caelius for ascertaining the truth? Unhappily we are only answered by two passages of disputed interpretation.

(1) In his main narrative (iii. 56. 3), immediately after describing the passage of the Alps, Polybius says that after the long journey from New Carthage Hannibal $\kappa\alpha\tau\eta\rho\epsilon$ $\tau \delta\lambda\mu\eta\rho\omega$ s $\epsilon is \tau \lambda \pi\epsilon\rho i \tau \delta\nu \Pi \delta \delta \delta \nu \pi\epsilon \delta ia \kappa \lambda i \tau \delta \tau \omega i I \sigma \delta\mu\beta\rho\omega\nu$ $\epsilon \delta \nu$ os. The Taurini are not mentioned by him till we come (after a digression) to ch. 60, and then are first introduced as being at variance with the Insubres, whose quarrel Hannibal espouses.

Now this seems to make strongly for Caelius and the Little St. Bernard Pass, for the Insubres, whose head-quarters are at Milan, are the next neighbours of the Salassi and Libui, both of whom are described by Ptolemy (Geogr. iii. 1. 30 and 32) as oî $\epsilon i \sigma i \nu$ $i \pi o$ $i \nu \sigma o i \beta \rho o \nu s$, whereas the Taurini (31) are $i \pi o$ $i \sigma o i \sigma$

chapter 56, as stating what Hannibal did immediately after his descent from the Alps, but as indicating the country of the Insubres as the eventual goal of his journey, just as the Spanish Carthage was its starting-point. The narrative of events in order, according to Fuchs, only begins with ch. 60, in which Hannibal advances against the Taurini. This does not seem to me to be the most natural interpretation of Polybius's words, but it is a possible one.

There is another reference to Polybius, which seems to be decisive in favour of the Dora Riparia route, just as the last seemed in favour of the Dora Baltea, but here too the interpretation is uncertain. Strabo (iv. 6. 12) says: τέτταρας δ' ὑπερβάσεις ὀνομάζει μόνον [Πολύβιος]. διὰ Λιγύων μὲν τὴν έγγιστα τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει, εἶτα τὴν διὰ Ταυρίνων, ἡν 'Αννίβας διηλθεν, είτα την δια Σαλασσών, τετάρτην δε την δια 'Paιτων, ἀπάσας κρημνώδεις. It seems strange in the first place that Polybius should have reckoned the way 'through the Salassi,' that is to say, up the Dora Baltea past Aosta as a single route, the Great and the Little St. Bernard being treated as merely a subsequent bifurcation 1. But, leaving that aside, Polybius here appears as stating that Hannibal came over a Pass leading into the country of the Taurini, and as distinguishing Hannibal's route from any which traversed the country of the Salassi. If so, Polybius is distinctly on the side of Livy in this matter, and at variance with the opinion of Caelius in favour of the Little St. Bernard. But, say the upholders of Caelius, the parenthesis $\mathring{\eta}_{\nu}$ ' $A\nu\nu i\beta as$ $\delta\iota\hat{\eta}\lambda\theta\epsilon\nu$ is not to be taken as quoting the opinion of Polybius, but as stating that of Strabo, and so is of no weight in deciding the controversy as between Caelius and the Augustans. This controversy about the parenthesis, like the one about the

¹ Mr. Coolidge writes to me: 'This idea is very common in later writers, e.g. Paulus Jovius (16th cent.)—one main road with two branches.' See also Strabo iv. 6. 7.

Insubres, simply cannot be determined; and so we are left by Polybius with nothing to help us in deciding between the Dora Baltea and the Dora Riparia. If any fortunate discovery of a fresh manuscript should ever show that it was Polybius himself who made Hannibal come out in the latter valley, then though we should be able to dismiss Caelius and the Little St. Bernard, we should still not be entitled to ask for a decisive verdict for Livy and Mont Genèvre. For the Mont Cenis Pass equally with the Mont Genèvre debouches at Susa, and leads to the territory of the Taurini. Fuchs (p. 12) would have us dismiss the Mont Cenis from consideration, on the ground that this route is never mentioned in the ancient Itineraries, and first appears in the eighth century A.D. I have already (p. 127) admitted this argument as conclusive against the Mont Cenis for Pompey's route, but I do not think that the objection applies with equal force when we are speaking of Hannibal. Suppose that Hannibal did really cross by the Mont Cenis and that Pompey opened an easier and more convenient way into Gaul, starting from the same point (Susa), it is quite in keeping with probability that the less convenient of the two routes should be abandoned and forgotten.

To sum up—if we accept Livy's story of the Druentia as a matter of fact, then there is no choice but for the Cottian Alps 1; but we have seen above (p. 139) that it is very difficult to make that route agree with Polybius's statement that Hannibal marched for ten days up the Rhone.

¹ I have not thought it necessary to discuss the claims of the several subsidiary Passes which are included under the same 'system.' The Col de Clapier, for instance, is a mere variation of the Mont Cenis, and the Col des Échelles of the Cottian route. On the other hand, the Col de l'Argentière, at the extreme end of the Cottian Alps, on the far side of Monte Viso, must be rejected as debouching too far south for the land of the Taurini. This may, however, well have been the route of Hasdrubal.

Neither the Mont Cenis route nor the Little St. Bernard route is subject, to anything like the same degree, to this objection. As between the Mont Cenis and the Little St. Bernard the issue would be joined on the interpretation of the passages of Polybius (above, pp. 140, 141) relating to the two Duria valleys. The Mont Cenis has the disadvantage that it is not mentioned in any ancient author, so that we do not even know its Latin name, whereas the Little St. Bernard has the support of Caelius Antipater.

To return to the passage of Appian with which we started, it would appear that there is not sufficient evidence to enable us to say that our author was wrong in asserting that (in crossing by the Cottian Alps) Pompey had struck on a new route different from that of Hannibal. If he were wrong, he erred in company with Pompey's contemporaries. Appian's other statement about the sources of the Rhodanus and Eridanus, though erroneous, finds, I think, a sufficient explanation in the close neighbourhood of the sources of the Durance to those of the Dora Riparia by Mont Genèvre.

I have to express my obligations to Mr. G. B. Grundy of Brasenose College and the Rev. W. A. B. Coolidge of Magdalen College, whose kindness has supplied me with the information and references on which the present essay is founded. They have no responsibility for the conclusions at which I have arrived.

INDEX

Acerrae, 47, 49. Acilius, L., 46. Actium, 5. Aeculanum, 54. Aegyptus, 4, 5, 6, 107, 108, 109. Aemilia Via, 94. Aemilius, see Lepidus. Aeneas, 102. Aesernia, 46, 55. Aesis (or) Aesinus (river), 88. Afranius, T., variant for Lafrenius, Africa $(\Lambda \iota \beta \dot{\nu} \eta)$, 5, 27, 66, 83, 96, Alba, 73, 97. Albertville, 139. Albinovanus, P. (P. Tullius), 65, 66, 95. Alexander (Ptolemy Alexander I), king of Egypt, 107. Alexander II (son of last), 107, 108. Alexander the Great, 5. Alexandria, 107. Allobroges, 136. Alps, 96, 113, 114, 122, App. passim. Ammianus Marcellinus, 131. Anagni, 93. Ancharius, Q., 76. Antipater (C. Caelius), a Marian, 95. Antipater(Caelius), historian, App. passim. Antonius, M. (orator), 36, 75, 76. Antonius, M., praetor 74 B.C., Antonius, M. (son of last), triumvir, 5, 6. Antyllus, 27, 28. Aosta (Augusta Praetoria), 131, Apion (Ptolemy), king of Cyrene, 116.

Appia via, 72, 89. Apuleius, see Saturninus. Aquillius, M., 24. Arc (river), 139. Archi, Gli, 94. Archias, 52. Argentière (Col de), 142. Aricia, 72. Ariminum, 71, 89, 93, 95. Ariobarzanes I of Cappadocia, Ariobarzanes II (son of last), 109. Aristonicus, 18. Arretium, 95. Asculum (Picenum), 43, 51. Asculum (Apulia), 55. Asellio pr. 89 B.C., 57. Asia, 24, 58, 60. Asinius, see Erius. Atilius, Serranus, 75. Aufidius, Cn. Orestes, cos. 71 B. C., Augustus ($\sigma \epsilon \beta \alpha \sigma \tau \delta s$), 5. Aurelius, C., 126. Aurelius, see Cotta. Aventine (Mount), 29. Avignon, 132. Azan, 133-7. Baddely, St. C., 94. Baebius, C., 52.

Baebius, M., 75.
Bekker, 6.
Benecke, passim.
Bestia (L. Calpurnius), 42.
Bithynia, 58, 116.
Bivium, ad, 94.
Blanc (Mont), 132.
Borius, 31.
Bourget (Lake), 134, 139.
Bovianum, 55.
Brenner, 128.
Brundisium, 82, 85, 124.

Bruns, Fontes Iuris Romani, passim.
Brutus (M. Brutus Caepio), 4.
Brutus (L. Junius Brutus Damasippus), pr. 82 B.C., 65, 90, 96.
Caecilius see Metallus

Caecilius, see Metellus. Caelius, see Antipater. Caepio, see Servilius. Caesar, Sext. Julius Caesar, cos. 91 B.C., 45, 51. Caesar, L., cos. 90 B.C., 45 seq., 51, 52, 75. Caesar, C. (brother of last), 75. Caesar, C., the dictator, 3-5, 70, 105, 110. Calaguris, 118. Cales, 86. Calpurnius, see Piso. Campanus ager, 6. Candidus, 114. Canuleius, C., 37. Capitol, 2, 16, 17, 18, 27, 28, 36, 76, 85, 87. Cappadocia, 109. Carbo (C. Papirius), cos. 120 B.C., Carbo (Cn. Papirius), cos. 85, 84, 82 B.C., 71-101. Carbo, C. (brother of last, Vell. ii. 26), 90. Cares, 102. Carrinas, C., 88. Carthago Nova, 140, 141. Cassius, C. Longinus, cens. 154 B. C., 32. Cassius, C. Longinus, assassin of Caesar, 4. Cato, M. (censor), 7, 92. Cato (L. Porcius), cos. 89 B.C., Cato (P. Vettius), 46, 47, 50. Catulus (Q. Lutatius), cos. 102 B.C.,

Catulus (Q. Lutatius), cos. 78 B.C.,

Cethegus (P. Cornelius), 65, 66, 83. Chambéry, 134, 139. Chappuis, 136. Chat (Mont du), 139. Cicero, passim. Cilicia, 79. Cimbri, 33, 71, 77, 79. Cinna (L. Cornelius), 68-81. Clapier (Col de), 134, 142. Classical Review, 82. Claudius, Ap., trib. mil., 72. Claudius, Ap. Pulcher, cos. 79 B. C., 109. Claudius Marcellus, 45. Cleopatra, 6. Cluentius, L., 53. Clusium, 92, 94, 96. Cluverius (Italia Antiqua), 91. Colline Gate, 97. Concord, temple of, 30. Coolidge, W. A. B., App. passim. Corfinium, 55, 70. Coriolanus, see Marcius. Cornelia (mother of Gracchi), 18, 21. Cornelii (freedmen), 105, 110; see Cinna, Dolabella, Lentulus, Merula, Scipio, Sulla. Cornutus, 76. Corpus Inscr. Lat., 19, 91. Cos (island), 107. Cotta (C. Aurelius), cos. 75 B.C., 42, 115. Cotta (L. Aurelius), praetor 70 B. C., 24. Cottiae Alpes, App. passim. Cottius (King), 131. Cramer, 139. Cramont (Mount), Cremonis iugum, 129. Crassus (L. Licinius), the orator, 39, 130. Crassus Dives, P. Licinius, 45, 46, Crassus, M. Licinius (the triumvir), cos. 70 B.C., son of last, 92, 123. Crete, 116. Crixius, 121, 122. Culoz, 134, 138.

111, 113.

Cave, 93, 94.

Celtae, 33, 114, 122.

Ceres (temple), 81.

Celtiberi, 91, 113, 117. Cenis (Mount), App. passim.

Censorinus, see Marcius.

Cumae, 52.

Cuntz, Prof., 137. Curio (L. Scribonius), cos. 76 B.C., 114. Cyrene, 116.

Damasippus, see Brutus. Delos, 42. Delphi, 102. Deluc, 137. Diana, temple of, 29. Didius, T., 45. Didot, 40. Dio Cassius, 33. Diodorus, 41, 55. Dionysius of Halicarnassus, 11. Dioscuri (temple of Castor and Pollux), 28. Dolabella (Cn. Cornelius), cos. 81 B. C., 104. Domitia Via, 137. Domitius, L. (Ahenobarbus), 90. Domitius, L., Ahenobarbus, cos. 54 B.C., 70. Drac (river), 134, 135. Drance (river), 134. Druentia (river), Durance, App. passim. Drumann, 75, 90. Drusus (M. Livius), trib. 122 B.C., Drusus (M. Livius), trib. 91 B.C., 38-42. Duria (rivers), Dora Baltea and Dora Riparia, App. passim.

Egnatius, see Marius.
English Historical Review, 30, 63, 123.
Epaphroditus (Sulla), 101.
Epine (Mont), 139.
Eridanus, see Padus.
Erius Asinius, 46.
Esquiline gate and forum, 61.
Etruria and Etruscans, 41, 52, 53, 71.
Exuperantius, 87.

Falerinus (Mount), 50. Falernus (Mount), 50. Fasti Triumphales, 50. Faustus and Fausta, 101. Faventia, 94.

Ferentino, 93. Fernique (Étude sur Préneste), 93. Festus, 7, 17. Fides (temple of), 17. Firmum (Picenum), 50. Fischer, Römische Zeittafeln, 82, Flaccus, Valerius L., cos. suff. 86 B. C., 78. Flaccus, Valerius, interrex 82 B.C., Flavius Fimbria, C., 72, 78. Flavius Fimbria (brother of last), 95. Frentani, 44. Fuchs, Prof., 135-7. Fulvius Flaccus, M., 19, 23, 26-30, 38; his son, 29, 30. Furius, P., 37. Galli (Γαλάται), 54, 65, 66, 78. Gallia (Γαλατία), 3, 33, 71, 88, Garganus (Mount), 122. Gellius Aulus, 67. Gellius Poplicola, L., cos. B. C., 121. Geneva (Lake), 138, 139. Genèvre (Mont), App. passim. Glanis (river), 91. Glaucia (C. Servilius), pr. 100 B.C., 32, 35, 36. Gracchus, Ti. Sempronius Gracchus, father of the tribunes, 18. Gracchus, Ti., tr. pl. 133 B. C., 2, 9-18, 30, 36, 126. 21. Gracchus, pretended son of last, 36. Gracchus, C., tr. pl. 123 B. C., 15, 19, 22-30, 38. Graiae (Alpes), App. passim. Graeci, 57, 104. Graecia, 78. Granii (Cn. and Q.), 65. Granius Licinianus, 71, 72.

Hadrianus (Imp.), 43. Hannibal, 114, App. passim.

Gratidianus, see Marius.

Gutta (Campanian), 93.

Grenoble, 139. Grumentum, 46.

Grundy, G. B., 143.

Hasdrubal, 128, 142.
Henderson, B. W., 82.
Heraclea, 52.
Herennium (auctor ad), 58.
Hiempsal, 66, 83.
Hirpini (Samnites), 44, 54.
Hispani, Hispania (Ἰβηρες, Ἰβηρία, Ἰσπανία), 83, 85, 88, 91, 101, 113–20.

Ianiculum, 72, 74.
Iapyges and Iapygia (Apuli and Apulia), 44, 47, 56.
Iberus (river), 117, 118.
Insubres, 140.
Ionia, 78.
Ionian Sea (Adriatic), 5, 52, 53, 71, 114.
Isère (river), Isara, App. passim.
Italians, see 7, 19, 33, 38.

Judacilius, C., 46, 50, 51. Jugurtha, 47, 79. Julius, see Caesar. Jupiter, 73, 77. Juvenal, 65.

Kiene (Bundesgenossenkrieg), 49, 50, 55, 59, 67.

Labicana Via, 94, 97. Lactorius, M., 65, 66. Lafrenius, T., 50. Lagidae (Ptolemies), 116. Lamponius, M. (Lucanian), 46, 93, 97. Lanslebourg, 139. Larinum, 56. Lathyrus (Ptolemaeus X, Soter II), 107, 108. Latina Via, 94, 97. Laumellum, 129. Lauro, 114. Leges-Acilia, 122 B. C., 24, 25, 105. Apuleia (Saturnini), Agraria, 100 B.C., 33. Aurelia, iudiciaria, 70 B.C., 24, Caecilia et Didia, 41.

Cornelia (Scipionus), 129 B.C.,

20.

Corneliae (Sullae), 88 and 81 в. с., бз, 105. Flaminia Agraria, 228 B. C., 92. Hortensia, 287 B. C., 63. Iulia de Civitate, 90 B. C., 52. Licinia Agraria, 360 B. C., 8, 9. Liviae (Drusi), 122 B. C., 26. Liviae (Drusi), 91 B.C., 38-Plautio-Papiria de Civitate, 89 B. C., 52. Plautia iudiciaria, 89 B. C., 67. Pompeia tribunicia, 70 B. C., 62, Sempronia Agraria (Ti, Gracchi), 133 B. C., 9-15. Semproniae (C. Gracchi), 123 and 122 B. C. agraria, 20. frumentaria, 22. iudiciariae, 23-5. de coloniis, 27. de Prov. Cons., 105. ne quis iudicio circumveniretur, 25, 40. de provocatione, 29. Sulpiciae (P. Sulpicii Rufi), 88 B. C., 58–60. Valeria de dictatore creando (cf. L. Valerius Flaccus, interrex), 82 B. C., 103. Varia de maiestate, 91 B. C., 42. Lentulus (P. Cornelius), 45, 75. Lentulus, Cn., cos. 72 B. C., 118. Lentulus Suza, P., cos. 71 B.C., Libui, or Libici Galli, 129, 140. Liburnia, 80, 81. Licinius, see Crassus, Lucullus. Licinius Stolo, L., 9. Liguria, 82. Liris (river), 44, 47. Liternus (river) and Liternum (town), 44. Livius, see Drusus. Livy (historian) and his Epitomator, passim. Lucan (Pharsalia), 65. Lucanians, 56. Lucretius, see Ofella. Lucullus (L. Licinius), cos. 74 B. C., 124.

Lucullus (M. Varro), cos. 72 B.C., 96, 124. Lusitani and Lusitania, 115, 117, 119. Lutatius, see Catulus. Lyon, Lugdunum, 138.

Macedonia, 78, 82. Marcellus, see Claudius. Marcius Censorinus, C., 74, 90, 93, 96, 98. Marcius Coriolanus, C., 2. Marcius Philippus, L., 41. Marius, C., passim. Marius, C., cos. 82 B.C., 64, 66, 88-98, 102, 106. Marius Egnatius, 45-9. Marius Gratidianus, C., 69. Mars, 102. Marsi, 44, 49, 50, 53, 55. Martigny, 131, 134 Martius Campus, 61, 91, 112, 113. Matrona (Mount), see Genèvre. Mauri (Μαυρούσιαι), 47, 54. Medulli, 132. Memmius, 36. Mendelssohn, passim. Merula (L. Cornelius), cos. 87 B. C., 69, 70, 73, 77. Metellus (Q. Caecilius, Numidicus), cos. 109 B.C., 32-7. Metellus (Q. Caecilius Pius), cos. 80 B. C., 37, 56, 72, 73, 82, 83, 86-91, 94-6, 101, 108, 113-20, 125. Milonius, C., 69. Minoernum, 46. Minturnae, 65, 66. Mithridates Eupator (the Great), 58, 60, 67, 78, 79, 83, 107, 116, 124. Mommsen, Th., 23, 24, 30, 33, 39, 43, 63, 64, 87, 91, 107, 132. Montmelian, 139. Mucius, see Scaevola. Mummius Achaicus, L., 42. Mummius, Q., tr. pl. 133 B. C., 15.

Neapolis, 92. Nicomedes, king of Bithynia, 116. Niebuhr, 6. Nonius, 32. Norba, 98. Norbanus, C. Bulbus, cos. 83 B. C., 84-7, 95, 98, 100. Novaria, 129. Nuceria, 47. Numidae (Νομάδες), 47, 66. Numitorius, C., 75.

Obsequens (de Prodigiis), 55.
Octavianus, see Augustus.
Octavius, M., tr. pl. 133 B. C., 13, 14, 16.
Octodurum, 131.
Oenomaus, 121.
Ofella (Lucretius), 90, 92, 94, 98, 106.
Olympia, 104.
Oman (Peninsular War), 118.
Opimius, cos. 121 B.C., 28, 29.
Osca, 117.
Ostia, 90.
Oxynta (son of Jugurtha), 47.

Padus or Eridanus (river), 88, 114, App. passim. Paeligni, 44. Pallantia, 118. Papirius, see Carbo. Papius Mutilus, C., 46, 55. Patrae, 82. Pelham, Prof., 100. Penninae (Alpes), App. passim. Pepe, 93. Pergamum, 18. Perpenna, C., 45, 46. Perpenna, M., 113-20. Perrin, 139. Persians, 57. Philippus, see Marcius. Phrygia, 58. Picentini, 44. Picenum, 83, 122. Piso Frugi (L. Calpurnius), cos. 133 B.C., 22. Placentia, 96. Pliny (elder), Hist. Nat., 39. Plutarch, passim. Poediculi, 56. Polybius, 14, 43. Pompaedius Silo, Q., 45, 48, 55, 56.

Pompeii and Pompeian Mountains, 44, 53. Pompeius Strabo, Cn., cos. 89 B. C., 45, 50, 53, 55, 67, 71, 72, Pompeius Magnus, Cn., 4, 45, 82, 89, 90, 92, 96, 99, 101, 114-20, 124-26, App. passim. Pompeius Rufus, Q., cos. 88 B.C., 59-62, 67. Pompeius, Q. (son of last), 60. Pontilius, C., 45. Pontius Telesinus, 93, 97. Pontus (kingdom of), 58. Poole, R. S. (Coins of the Ptolemies), 108. Porcius, see Cato. Praeneste and Praenestini, 69, 89-99, 102, 106. Praenestina Via, 97. Praesentaeus, P., 46. Ptolemaeus I (Lagi), 109. Ptolemaeus II, Philadelphus, 109. Ptolemaeus XIII (Auletes), 108; see also Alexander, Apion and Lathyrus. Ptolemaeus (geographer), App. passim.

Ravenna, 88, 91, 96.
Rhaetiae (Alpes), 128, 141.
Rhodanus (river), 114, App.
passim.
Rhodes and Rhodians, 95.
Rubrius, tr. pl. 133 B.C., 16.
Rufus, see Pompeius.
Rushforth, G. M., 93.
Rutilius Lupus, P., 45, 48.

Pyrenaeus (Mount), 115, 117,

118.

St. Bernard (Great and Little),
App. passim.
St. Maurice (Bourg), 139.
Sacriportus, 89.
Sahagun, 118.
Salapia, 55.
Salassi, App. passim.
Salernum, 46.
Salinator, 24.
Sallust (historian), 67, 87, 127,
128. Pseudo-Sallust, 63.

Samnites, 44, 54-6, 72, 90, 96-8. Samnium, 93, 123. San Germano, 93. Sardinia, 113. Saturn (temple of), 35. Saturnia, 91. Saturninus (L. Apuleius), tr. pl. 100 B.C., 32-7. Saufeius, 36. Scaevola (Q. Mucius), Pont. Max., Schweighäuser, passim. Scipio-P. Cornelius Scipio Africanus, 18. P. Cornelius Scipio Aemilianus (or) Africanus Minor, 19-21, 27. Cornelius Scipio Nasica Serapion, cos. 138 B.C., 17. P. Cornelius Scipio Nasica, grandfather of last, 31. L. Cornelius Scipio Asiaticus, cos. 83 B.C., 46, 84, 86, 87, L. Cornelius Scipio Asiagenus, son of last, 87. Segusio, see Susa. Seleucus Nicator, 109. Sempronia, sister of the Gracchi, Sempronius, see Gracchus and Tuditanus. Sena, 90. Sertorius, Q., 69, 71, 73, 83, 86, 88, 101, 113–20. Servilius (pro-consul), 43. Servilius Caepio, Q., 45, 48. Servilius, see Glaucia. Sessites (river), 129. Setia, 89. Sextilius, P., 66. Sicilia, 9, 39, 79, 99, 101, 123. Sion, 131. Smith, Dict. Ant., 80, 97. Spoletum, 92. Stabiae, 46. Strabo, see Pompeius. Strabo (geographer), 55, App. passim. Subura, 62.

150 INDEX

Sucro (river and town), 115. Suessa, 86, 88, 113. Sulla (L. Cornelius), 3, 4, 6, 45, 49, 53-5, 58-68, 78-114, 125. Sulpicius, P., tr. pl. 88 B.C., 58-65. Sura, see Lentulus. Susa (Segusio), 131, 132, 140, 142. Syria, 5, 109.

Tacitus, 20, 105. Taurini, App. passim. Taurus (Mount), 102. Teanum Sidicinum (Campania), 49,86. Teanum Apulum, 86. Thessalia, 4. Thorius, Sp., 31. Thurii, 122. Tiber (river), 71. Tibur, 69. Trebatius, 56. Tricastini, 135. Tricorii, 135. Tuditanus (C. Sempronius), cos. 129 B.C., 20. Tullius, see Cicero. Tullius, Servius (king), 63, 64. Tullius, M. (Decula), cos. 81 B. C., 104.

Turin (Augusta Taurinorum), 132.

Valence, 138. Valerius Messala, 45. Valerius, see Flaccus. Valerius, P., 121. Valmonte, 93, 94. Varius, Q., tr. pl. 90 B. C., 42. Varro (M. Terentius), 92; App. passim. Varro, see Lucullus. Velleius Paterculus, 21, 32, 39, 53, 60, 65, 69, 77, 125. Venafrum, 46. Venus, 101, 102. Venusia and Venusini, 44, 47. Vercellae, 129. Verres, C., 105. Vesuvius (Βέσβιον όρος), 121. Vettius, P., see Cato. Vienne, 138. Viritanus or Uritanus Ager, 91. Vocontii, 135. Volaterra, 11.

Wickham, 139. Wordsworth, J. (Old Latin), 31. Wright, passim. OXFORD
PRINTED AT THE CLARENDON PRESS
BY HORACE HART, M.A.
PRINTER TO THE UNIVERSITY

CLARENDON PRESS BOOKS

LATIN AND GREEK

Grammars and Exercise Books

Extra fcap 8vo

Mr. J. B. Allen's Elementary Series

Rudimenta Latina. Comprising accidence and exercises of a very elementary character for the use of beginners. 2s.

An Elementary Latin Grammar. 238th thousand. 2s. 6d.

A First Latin Exercise Book. Eighth edition. 2s. 6d.

A Second Latin Exercise Book. Second edition. 3s. 6d. Key (see note p. 35) to both Exercise Books. 5s. net.

An Elementary Greek Grammar. Containing accidence and elementary syntax. 3s.

Mr. J. B. Allen's Latin Readers

With notes, maps, vocabularies and English exercises; stiff covers, 1s. 6d. each. These books are of the same and not of graduated difficulty.

Lives from Cornelius Nepos.

Tales of Early Rome.

Tales of the Roman Republic, Part I.

Tales of the Roman Republic, Part II.

Adapted from the Text of Livy.

Other Latin Readers, etc.

Tales of the Civil War, edited by W. D. Lowe. 1s. 6d.

Scenes from the Life of Hannibal. Selected from Livy.

Edited by W. D. Lowe. 1s. 6d.

Extracts from Cicero, with notes, by Henry Walford. In three Parts. Third edition. Part I. Anecdotes from Grecian and Roman History. 1s. 6d. Part II. Omens and Dreams: Beauties of Nature. 1s. 6d. Part III. Rome's Rule of her Provinces. 1s. 6d. Parts I-III, 4s. 6d.

Extracts from Livy, with notes and maps, by H. LEE-WARNER. New edition. Part I. The Caudine Disaster. Part II. Hannibal's Campaign in Italy. Part III, by H. Lee-Warner and T. W. Gould. The Macedonian War. 1s. 6d. each.

A First Latin Reader, by T. J. Nunns. Third edition. 2s.

An Introduction to Latin Syntax, by W. S. Gibson. 2s.

Mr. C. S. JERRAM'S Series

Reddenda Minora; or easy passages, Latin and Greek, for unseen translation. For the use of lower forms. Sixth edition, revised and enlarged. 1s. 6d.

Anglice Reddenda; or extracts, Latin and Greek, for unseen translation. First Series. Fifth edition. 2s. 6d. Also Latin extracts (First and Second Series), 2s. 6d.; Greek extracts, 3s. Vol. I, Latin, 2s. 6d.; Vol. II, Greek, 3s. Second Series. New edition. 3s. Third Series. 3s.

Greek Readers and Primers

Greek Reader. Selected and adapted with English notes from Professor von Wilamowitz-Moellendorff's Griechisches Lesebuch, by E. C. Marchant. Crown 8vo. 2 vols., each (with or without Vocabulary), 2s.

Selections from Plutarch's Life of Caesar. Crown 8vo, large type. Edited with notes by R. L. A. Du Pontet. 2s.

Greek Readers; Easy, by Evelyn Abbott. In stiff covers. 2s. First Reader, by W. G. Rushbrooke. Third edition. 2s. 6d. Second Reader, by A. M. Bell. Second edition. 3s. Specimens of Greek Dialects; being a Fourth Greek Reader. With introductions, etc, by W. W. Merry. 4s. 6d. Selections from Homer and the Greek Dramatists; being a Fifth Greek Reader. With explanatory notes and introductions to the study of Greek Epic and Dramatic Poetry, by Evelyn Abbott. 4s. 6d.

A Greek Testament Primer. For the use of students beginning Greek, by E. Miller. Second edition. Paper covers, 2s.; cloth, 3s. 6d.

Xenophon (see p. 43)

Easy Selections, with a vocabulary, notes, illustrations carefully chosen from coins, casts and ancient statues, and map, by J. S. Phillpotts and C. S. Jerram. Third edition. 3s. 6d.

Selections, with notes, illustrations, and maps, by J. S. Phillpotts. Fifth ed. 3s. 6d. Key (see p. 35) to §§ 1-3, 2s. 6d. net.

A Greek Primer, for the use of beginners in that language. By the Right Rev. Charles Wordsworth. Eighty-sixth thousand. 1s. 6d. Graecae Grammaticae Rudimenta. Nineteenth edition. 4s.

An Introduction to the Comparative Grammar of Greek and Latin. By J. E. King and C. Cookson. Extra fcap 8vo. 5s. 6d.

Latin Dictionaries

A Latin Dictionary. Founded on Andrews's edition of Freund's Latin Dictionary. Revised, enlarged, and in great part rewritten, by Charlton T. Lewis and Charles Short. 4to. 25s.

A School Latin Dictionary. By C. T. Lewis. 4to. 12s. 6d.

Elementary Latin Dictionary. By C.T. Lewis. Square 8vo. 7s. 6d.

Greek Dictionaries

A Greek-English Lexicon. By H. G. Liddell and Robert Scott. Eighth edition, revised. 4to. 36s.

An Intermediate Greek Lexicon. By the same. 12s. 6d.

An Abridged Greek Lexicon. By the same. 7s. 6d.

Latin and Greek Prose Composition

Mr. J. Y. SARGENT'S Course. Extra fcap 8vo

Primer of Latin Prose Composition. 2s. 6d.

Passages for Translation into Latin Prose. Eighth edition. 2s. 6d. Key (see note below) to the eighth edition, 5s. net.

Primer of Greek Prose. 3s. 6d. Key (see note below) 5s. net.

Passages for Translation into Greek Prose. 3s.

Exemplaria Graeca. Select Greek versions of the above. 3s.

Other Prose Composition Books. Extra fcap 8vo

Ramsay's Latin Prose Composition. Fourth edition.

Vol. I: Syntax and Exercises. 4s. 6d. Or Part 1, First Year's Course, 1s. 6d.; Part 2, Second Year's Course, 1s. 6d.; Part 3, Syntax and Appendix, 2s. 6d. Key (see note below) to the volume, 5s. net. Vol. II: Passages for Translation. 4s. 6d.

Jerram's Graece Reddenda. Being exercises for Greek Prose. 2s. 6d.

Unseen Translation

Jerram's Reddenda Minora and Anglice Reddenda. See p. 33.

Fox and Bromley's Models and Exercises in Unseen Translation.

Revised edition. Extra fcap 8vo. 5s. 6d. A Key (see note below) giving references for the passages contained in the above, 6d. net.

Latin and Greek Verse

Lee-Warner's Helps and Exercises for Latin Elegiacs. 3s. 6d. Key (see note below) 4s. 6d. net.

Rouse's Demonstrations in Latin Elegiac Verse. Crown 8vo. 4s. 6d. (Exercises and versions.)

Laurence's Helps and Exercises for Greek Iambic Verse. 3s. 6d. Key (see note below) 5s. net.

Sargent's Models and Materials for Greek Iambic Verse.
4s. 6d. Key (see note below) 5s. net.

Nova Anthologia Oxoniensis. Edited by Robinson Ellis and A.D. Godley. Crown 8vo buckram extra, 6s. net; on India paper, 7s. 6d. net.

Musa Clauda. Being translations into Latin Elegiac Verse, by S. G. OWEN and J. S. PHILLIMORE. Crown 8vo boards, 3s. 6d.

Latin Prose Versions. Contributed by various Scholars, edited by G. G. Ramsay. Extra fcap 8vo, 5s.

NOTE AS TO KEYS

Application for all Keys to be made direct to the Secretary, Clarendon Press, Oxford. Keys can be obtained by teachers, or bona fide private students, on application to the Secretary, Clarendon Press, Oxford.

Annotated editions of Latin Authors

For Oxford Classical Texts see p. 41; for Oxford Translations, p. 21.

Aetna. A critical recension of the Text, with prolegomena, translation, commentary, and index verborum. By Robinson Ellis. Crown 8vo. 7s. 6d. net.

Avianus, The Fables. With prolegomena, critical apparatus, commentary, etc. By Robinson Ellis. 8vo. 8s. 6d.

Caesar, De Bello Gallico, I-VII. In two crown 8vo volumes. By St. G. Stock. Vol. I, Introduction, 5s.; Vol. II, Text and Notes, 6s.

The Gallic War. By C. E. Moberly. Second edition. With maps. Books I-III, 2s.; III-V, 2s. 6d.; VI-VIII, 3s. 6d.

The Civil War. New edition. By the same editor. 3s. 6d.

Catulli Veronensis Liber rec. Robinson Ellis. Second edition, with notes and appendices. 8vo. 21s. net.

Commentary. By the same. Second edition. 8vo. 18s. net. Carmina Selecta. Text only, for Schools. 3s. 6d.

Cicero, de Amicitia. By Sr. George Stock. 3s.

de Senectute. By L. Huxley. 2s.

in Catilinam. By E. A. UPCOTT. Third edition. 2s. 6d.

in Q. Caecilium Divinatio and in C. Verrem Actio Prima. By J. R. King. Limp, 1s. 6d.

pro Cluentio. By G. G. RAMSAY. Second ed. 3s. 6d.

pro Marcello, pro Ligario, pro Rege Deiotaro.
By W. Y. FAUSSET. Second edition. 2s. 6d.

POYNTON. Second edition. Crown 8vo. 2s. 6d. By A. B.

Philippics, I, II, III, V, VII. By J. R. King. Revised by A. C. CLARK. 3s. 6d.

pro Roscio. By St. George Stock. 3s. 6d.

Select Orations, viz. in Verrem Actio Prima, de Imperio Gn. Pompeii, pro Archia, Philippica IX. By J. R. King. Second edition. 2s. 6d.

Select Letters. With introductions, notes, and appendices. By A. Watson. Fourth edition. 8vo. 18s. Text only of the large edition. By the same. Third edition. Extra fcap 8vo. 4s.

Selected Letters. By C. E. PRICHARD and E. R. BERNARD. Second edition. 3s.

De Oratore Libri Tres. With introduction and notes. By A. S. Wilkins. 8vo. 18s. Or separately, Book I. Third edition. 7s. 6d. Book II. Second edition. 5s. Book III. 6s.

LATIN AUTHORS

Horace, Odes, Carmen Saeculare, and Epodes. By E. C. Wickham. 8vo. Third edition. 12s. Crown 8vo. Second edition. 6s. Selected Odes, with Notes for a Fifth Form. By the same. 2nd ed. 2s.

Satires, Epistles, De Arte Poetica. By the same.

Crown 8vo. 6s. Odes, Book I. 2s.

Text only: miniature Oxford edition. On writing-paper for MS notes, 3s. net; on Oxford India paper, roan, 4s. 6d. net.

Iuvenalis ad satiram sextam additi versus xxxvi exscr. E. O. Winstedt.

With a facsimile. In wrapper, 1s. net.

Thirteen Satires. By C. H. Pearson and Herbert A. Strong. Second edition. Crown 8vo. 9s.

Livy, Book I. With Introduction and Notes. By Sir J. R. Seeley. Third edition. 8vo. 6s.

Books V-VII. By A.R. Cluer. Revised by P.E. Matheson. 5s. Separately: Book V, 2s. 6d.; Book VI, 2s.; Book VII, 2s.

Books XXI-XXIII. By M. T. TATHAM. Second edition, enlarged. 5s. Separately: Book XXI, 2s. 6d.; Book XXII, 2s. 6d.

Lucretius, Book V (783-1457). Edited, with Notes for a Fifth Form, by W. D. Lowe. Crown 8vo. 2s.

Noctes Manilianae. Being elucidations of Manilius, with some conjectural emendations of Aratea. By Robinson Ellis. Crown 8vo. 6s.

Martialis Epigrammata Selecta (W. M. Lindsay's Text and critical notes). Crown 8vo. 3s. 6d. On India paper. 5s.

Books I-VI, VII-XII. Edited by R. T. Bridge and E. D. C. Lake, each 3s. 6d. Notes only, each 2s.

Nepos. By Oscar Browning. Third edition, revised by W. R. Inge. 3s. Nonius Marcellus, de compendiosa doctrina I-III. Edited, with introduction and critical apparatus, by J. H. Onions. 8vo. 10s. 6d.

Ovid, Heroides, with the Greek translations of Planudes. Edited by ARTHUR PALMER. 8vo. With a facsimile. 21s.

Ibis. With scholia and commentary. By Robinson Ellis. 8vo. 10s. 6d.

Metamorphoses, Book XI. Edited, with introduction and notes, by G. A. T. Davies. Crown 8vo. 2s. With or without vocabulary.

Tristia. Edited by S. G. Owen. 8vo. 16s. Extra fcap 8vo. Third edition. Book I, 3s. 6d. Book III, 2s.

Selections, with an Appendix on the Roman Calendar by W. Ramsay. By G. G. Ramsay. Third edition. 5s. 6d.

Persius, The Satires. With a translation and commentary, by John Conington. Edited by Henry Nettleship. Third edition. 8vo. 8s. 6d.

Plautus, Captivi. By Wallace M. Lindsay. Second edition. 2s. 6d.

Mostellaria. By E. A. Sonnenschein. Second edition. Fcap 8vo. Text interleaved. 4s. 6d.

Rudens. By the same. 8vo. 8s. 6d. Editio minor, Text and Appendix on Metre interleaved. Second edition. 4s. 6d.

Trinummus. By C. E. Freeman and A. Sloman. Third edition. 3s. Plauti Codex Turnebi. By W. M. Lindsay. 8vo. 21s. net.

CLARENDON PRESS BOOKS

Pliny, Selected Letters. By C. E. PRICHARD and E. R. BERNARD. Third edition. 3s.

Propertius. Index Verborum. By J. S. Phillimore. Crown 8vo. 4s. 6d. net. Translation by the same. Extra fcap 8vo. 3s. 6d. net. Selections. See Tibullus.

Quintilian, Institutionis Oratoriae Lib. X. By W. Peterson. 8vo. 12s. 6d. School edition. By the same. Extra fcap 8vo. Second edition. 3s. 6d.

Sallust. By W. W. Capes. Second edition. 4s. 6d.

Scriptores Latini Rei Metricae. Edited by T. Gaisford. 8vo. 5s. Selections from the less known Latin Poets. By North

PINDER. 7s. 6d.

Tacitus. Edited, with introductions and notes, by H. Furneaux. 8vo.

Annals. Books I-VI. Second ed. 18s. Books XI-XVI. Second edition, revised by H. F. Pelham and C. D. Fisher. 21s.

Annals. (Text only.) Crown 8vo. 6s.

Annals, Books I-IV. Second edition. 5s. Book I. Limp, 2s. Books XIII-XVI (abridged from Furneaux's 8vo edition). By H. Pitman. 4s. 6d.

De Germania. Vita Agricolae. 6s. 6d. each.

Dialogus de Oratoribus. Edited, with introduction and notes, by W. Peterson. 8vo. 10s. 6d. net.

Terence, Adelphi. By A. SLOMAN. Second edition. 3s.

Andria. By C. E. Freeman and A. Sloman. Second edition. 3s. Phormio. By A. Sloman. Second edition. 3s. 'Famulus.' By J. Sargeaunt and A. G. S. Raynor. 2s.

Tibullus and Propertius, Selections. By G. G. RAMSAY. Third

edition. 6s.

Velleius Paterculus, libri duo ad M. Vinicium. By Robinson Ellis. Crown 8vo. 6s.

Virgil. By T. L. Papillon and A. E. Haigh. Two volumes. Crown 8vo. Cloth, 6s. each; or stiff covers, 3s. 6d. each.

Text only (including the minor works emended by R. Ellis). Miniature Oxford edition. By the same editors. 32mo. On writing-paper, 3s. net; on Oxford India paper, roan, 4s. 6d. net.

Aeneid, Books I-III, IV-VI, VII-IX, X-XII. By the same editors. 2s. each part. Book IX, by A. E. Haigh, 1s. 6d.; in two parts, 2s.

Bucolics and Georgies. By the same editors. 2s. 6d.

Bucolics. 2s. 6d. Georgics, Books I, II, 2s. 6d. Books III, IV, 2s. 6d. Aeneid, Book I. Limp cloth, 1s. 6d. All by C. S. Jerram.

Latin Works of Reference

Lewis and Short's Latin Dictionaries. See p. 34.

The Latin Language, being an historical account of Latin Sounds, Stems, and Flexions. By W. M. Lindsay. 8vo. 21s.

Selected Fragments of Roman Poetry. Edited, with introduction and notes, by W. W. Merry. Second edition. Crown 8vo. 6s. 6d.

Fragments and Specimens of Early Latin. With introductions and notes. By J. Wordsworth. 8vo. 18s.

Selections from the less known Latin Poets. By North

PINDER. 8vo. 7s. 6d.

Latin Historical Inscriptions, illustrating the history of the Early Empire. By G. M°N. Rushforth. 8vo. 10s. net.

Scheller's Latin Dictionary. Revised and translated into English

by J. L. RIDDLE. Folio. 21s. net.

Professor Nettleship's Books

Contributions to Latin Lexicography. 8vo. 21s.

Lectures and Essays. Second Series. Edited by F. Haver-FIELD. With portrait and memoir. Crown 8vo. 7s. 6d. (The first series is out of print.)

The Roman Satura. 8vo. Sewed. 1s.

Ancient Lives of Vergil. 8vo. Sewed. 2s.

Professor Sellar's Books

Roman Poets of the Republic. Third edition. Crown 8vo. 10s. Roman Poets of the Augustan Age. Crown 8vo. viz.: Virgil.

Third edition. 9s., and Horace and the Elegiac Poets, with a memoir of the Author, by Andrew Lang. Second edition. 7s. 6d.

(A limited number of copies of the first edition of *Horace*, containing a portrait

of the Author, can still be obtained in Demy 8vo, price 14s.)

Post-Augustan Poetry from Seneca to Juvenal. By H. E. BUTLER. 8vo. 8s. 6d. net.

The Principles of Sound and Inflexion, as illustrated in the Greek and Latin Languages. By J. E. King and C. Cookson. 8vo. 18s.

Manual of Comparative Philology. By T. L. Papillon. Third edition. Crown 8vo. 6s.

Professor Ellis's Lectures

8vo, each 1s. net. Published by Mr. Frowde.

Juvenal, The New Fragments. — Phaedrus, The Fables. — The Correspondence of Fronto and M. Aurelius. — Catullus in the Fourteenth Century. — A Bodleian MS of Copa, Moretum, and other Poems of the Appendix Vergiliana. (Cr. 8vo.) — The Elegiae in Maecenatem. — The Annalist Licinianus, with an Appendix of Emendations of the Text.

OXFORD CLASSICAL TEXTS

The prices given of copies on ordinary paper are for copies bound in limp cloth; uncut copies may be had in paper covers at 6d. less per volume (1s. less for those priced from 6s. in cloth). All volumes are also on sale interleaved with writing-paper and bound in stout cloth; prices on application.

Greek

Aeschylus. A. Sidgwick. 3s. 6d. (India paper, 4s. 6d.)

Antoninus. J. H. LEOPOLD. 3s. (India paper, 4s.)

Apollonius Rhodius. R. C. Seaton. 3s.

Aristophanes. F. W. Hall, W. M. Geldart. (India paper, 8s. 6d.)

I. Ach., Eq., Nub., Vesp., Pax, Aves. 3s. 6d. (India paper, 4s. 6d.) II. Lys., Thesm., Ran., Eccl., Plut., fr. 3s. 6d. (India paper, 4s. 6d.)

Bucolici Graeci. U. von Wilamowitz-Moellendorff. 3s. (India paper, 4s.)

Demosthenes. S. H. Butcher. (India paper, 12s. 6d.)

I. Orationes I-XIX. 4s. 6d. II. i. Orationes XX-XXVI. 3s. 6d.

Euripides. G. G. A. Murray. (Vols. I and II. India paper, 9s.)

I. Cyc., Alc., Med., Heracl., Hip., Andr., Hec. 3s. 6d.

II. Suppl., Herc., Ion, Tro., El., I. T. 3s. 6d. III. Hel., Phoen., Or., Bacch., Iph. Aul., Rh.

In the press.

Hellenica Oxyrhynchia cum Theopompi et Cratippi fragmentis. B. P. GRENFELL, A. S. HUNT. [In the press.

Herodotus. K. Hude. (India paper, 12s. 6d.)

Vol. I (Books I-IV). 4s. 6d. Vol. II (Books V-IX). 4s. 6d.

Homer, 3s. per volume.

Iliad. (Vols. I and II.) D.B. Monro, T.W. Allen. (India paper, 7s.)

Odyssey. (Vols. III and IV.) T. W. Allen. (India paper, 6s.)

Hyperides. F. G. Kenyon. 3s. 6d.

Longinus. A. O. PRICKARD. 2s. 6d.

J. Burnet. Vols. I-III, 6s. each (India paper, 7s. each). Vol. IV.

7s. (India paper, 8s. 6d.) Vol. V. 8s. (India paper, 10s. 6d.) I. Euth., Apol., Crit., Ph.; Crat., Tht., Soph., Polit.

II. Par., Phil., Symp., Phdr.; Alc. I, II, Hipp., Am. III. Thg., Chrm., Lch., Lys.; Euthd., Prot., Gorg., Men.; Hipp. ma., mi., Io, Menex.

IV. Clit., Rep., Tim., Critias. Also Republic, separately, 6s.; on quarto writing-paper, 10s. 6d.
V. Minos, Leges, Epinomis, Epistulae.
Definitiones, Spuria.

In the press.

First and fifth tetralogies separately, paper covers, 2s. each. Theophrasti Characteres. H. Diels.

Thucydides. H. STUART JONES. (India paper, 8s. 6d.)

I. Books 1-4. II. Books 5-8. 3s. 6d. each.

Xenophon. E. C. Marchant. Vols. I-III. (India Paper, 12s. 6d.)

I. Historia Graeca. 3s. II. Libri Socratici. 3s, 6d.

III. Anabasis. 3s.

OXFORD CLASSICAL TEXTS

Latin

Asconius. A. C. Clark. 3s. 6d.

Caesar, Commentarii. R. L. A. Du Ponter. (India paper, 7s.)
Bellum Gallicum. 2s. 6d. Bellum Civile. 3s.

Catullus. R. Ellis. 2s. 6d. (With Tibullus and Propertius, on India paper, 8s. 6d.)

Cicero, Epistulae. L. C. Purser. (India paper, 21s.)

I. Epp. ad Fam. 6s.; II. ad Att., Pars i (1-8), Pars ii (9-16, 4s. 6d. each; III. ad Q. F., ad M. Brut., Fragm. 3s.

Orationes. (India paper, 18s. 6d.)

Rosc. Am., I. Pomp., Clu., Cat., Mur., Cael. A. C. Clark. 3s. Pro Milone, Caesarianae, Philippicae. A. C. Clark. 3s.

Quinct., Rosc. Com., Caec., Leg. Agr., Rab. Perduell., Flacc., Pis., Rab. Post. A. C. CLARK. [In the press.

Verrinae. W. Peterson. 4s.

Rhetorica. A. S. Wilkins. (India paper, 7s. 6d.)
I. De Oratore. 3s. II. Brutus, etc. 3s. 6d.

Horace. E. C. Wickham. 3s. (India paper, 4s. 6d.)

Lucretius. C. Bailey. 3s. (India paper, 4s.)

Martial. W. M. Lindsay. 6s. (India paper, 7s. 6d.)

Nepos. E. O. Winstedt. 2s.

Persius and Juvenal. S. G. Owen. 3s. (India paper, 4s.)

Plautus. W. M. Lindsay. (India paper, 16s.)
I. Amph.—Merc. II. Miles—fragm. 6s. each.

Propertius. J. S. Phillimore. 3s. (India paper, see Catullus.)

Statius. (Complete on India paper. 10s. 6d.)

Silvae. J. S. PHILLIMORE. 3s. 6d.

Thebais and Achilleis. H. W. GARROD. 6s.

Tacitus, Opera Minora. H. Furneaux. 2s.

Annales. C. D. FISHER. 6s. (India paper, 7s.)

Terence. R. Y. TYRRELL. 3s. 6d. (India paper, 5s.)

Tibullus. J. P. Postgate. 2s. (India paper, see Catullus.)

Vergil. F. A. Hirtzel. 3s. 6d. (India paper, 4s. 6d.)

Appendix Vergiliana. R. Ellis. 4s.

Annotated Greek Classics

For Oxford Classical Texts, see p. 40; for Oxford Translations, p. 21.

Extra fcap 8vo

Aeschylus. By Arthur Sidgwick. New editions with the text of the Oxford Classical Texts.

Agamemnon. Sixth edition revised. 3s. Choephoroi. New edition revised. 3s. Eumenides. Third edition. 3s. Persae.

3s. Septem contra Thebas. 3s.

Prometheus Vinctus. By A. O. PRICKARD. Fourth edition. 2s.

Aristophanes. By W. W.-MERRY.

Birds. Fourth edition. 3s. 6d. Acharnians, Fifth edition, 3s. Frogs. Fifth edition. 3s. Peace. 3s. 6d. Clouds. Second edition. 3s. Knights. Second edition. 3s.

Wasps. Second edition. 3s. 6d.

Cebes, Tabula. By C. S. Jerram. Stiff covers, 1s. 6d.; cloth, 2s. 6d.

Demosthenes. By Evelyn Abbott and P. E. Matheson.

Against Philip. Vol. I: Philippic I, Olynthiacs I-III. Fourth edition. 3s. Vol. II: De Pace, Philippic II, de Chersoneso, Philippic III. 4s. 6d. Philippics I-III (reprinted from above). 2s. 6d. On the Crown, 3s. 6d.

Against Meidias. By J. R. King. Crown 8vo. 3s. 6d.

Euripides.

Alcestis. By C. S. Jerram. Fifth edition. 2s. 6d. Bacchae. By A. H. CRUICKSHANK. 3s. 6d. Cyclops. By W. E. Long. 2s. 6d. Hecuba. By C. B. Heberden. 2s. 6d. Helena. By C. S. JERRAM. Second edition. 3s. Heracleidae. By C. S. JERRAM. 3s. Ion. By C. S. Jerram. 3s. Iphigenia in Tauris. By C. S. JERRAM. New edition revised. 3s. Medea. By C. B. HEBERDEN. Third edition. 2s.

Herodotus, Book IX. By EVELYN ABBOTT. 3s.

Selections. With a map. By W. W. MERRY. 2s. 6d.

Homer, Iliad. By D. B. Monro. I-XII. With a brief Homeric Grammar. Fifth edition. 6s. Book I, with the Homeric Grammar, separately. Third edition. 1s. 6d. XIII-XXIV. Fourth edition. 6s.

Book III (for beginners), by M. T. TATHAM. 1s. 6d. Book XXI. By

HERBERT HAILSTONE. 1s. 6d.

Homer, Odyssey. By W. W. MERRY. I-XII. Sixty-sixth thousand. 5s. Books I and II, separately, each 1s. 6d.
 Books VI and VII. 1s. 6d. Books VII-XII. 3s.
 XIII-XXIV. Sixteenth thousand. 5s. Books XIII-XVIII. 3s. Books

XIX-XXIV. 3s.

ANNOTATED GREEK CLASSICS

Lucian, Vera Historia. By C. S. Jerram. Second edition. 1s. 6d.

Lysias, Epitaphios. By F. J. SNELL. 2s.

Plato. By St. George Stock. Euthyphro. 2s. 6d. Apology. Third edition. 2s. 6d. Crito. 2s. Meno. Third edition. 2s. 6d.

Euthydemus. With revised text, introduction, notes, and indices, by E. H. Gifford. Crown 8vo. 3s. 6d.

Menexenus. By J. A. Shawyer. Crown 8vo. 2s.

Selections. By J. Purves with preface by B. Jowerr. 2nd ed. 5s.

Plutarch, Lives of the Gracchi. By G. E. Underhill. Crown 8vo. 4s. 6d.

Coriolanus (for Junior Students). With introduction and notes. 2s.

Sophocles. By Lewis Campbell and Evelyn Abbott. New and revised edition. Two volumes: Vol. I text 4s. 6d.; Vol. II notes 6s.

Or singly 2s. each (text and notes), Ajax, Antigone, Electra, Oedipus Coloneus, Oedipus Tyrannus, Philoctetes, Trachiniae.

Scenes from Sophocles, edited by C. E. LAURENCE. With illustrations.

1s. 6d. each. (1) Ajax. (2) Antigone.

Select Fragments of the Greek Comic Poets. By A. W. Pickard-Cambridge. Crown 8vo. 5s.

Golden Treasury of Ancient Greek Poetry. By Sir R. S. Wright. Second edition. Revised by E. Abbott. Extra fcap 8vo. 10s. 6d.

Golden Treasury of Greek Prose. By Sir R. S. WRIGHT and J. E. L. Shadwell. Extra fcap 8vo. 4s. 6d.

Theocritus. By H. Kynaston. Fifth edition. 4s. 6d.

Thucydides, Book III. By H. F. Fox. Crown 8vo. 3s. 6d.

Xenophon. (See also p. 34.)

Anabasis. Each of the first four Books is now issued in uniform cloth binding at 1s. 6d. Each volume contains introduction, text, notes, and a full vocabulary to the Anabasis. Book I. By J. Marshall. Books III. By C. S. Jerram. Books III and IV. By J. Marshall. Books III, IV, 3s. Vocabulary to the Anabasis, by J. Marshall. 1s.

Cyropaedia, Book I. 2s. Books IV and V. 2s. 6d. By C. Bigg.

Hellenica, Books I, II. By G. E. UNDERHILL. 3s.

Memorabilia. By J. Marshall. 4s. 6d.

Editions etc of Greek Authors mostly with English notes

Appian, Book I. Edited with map and appendix on Pompey's passage of the Alps, by J. L. Strachan-Davidson. Crown 8vo. 3s. 6d.

Aristophanes, A Concordance to. By H. Dunbar. 4to. £1 1s. net. Aristotle.

Ethica Nicomachea recognovit brevique adnotatione critica instruxit I. Bywater. Post 8vo, cloth. 6s. The same, on 4to paper, for marginal notes. 10s. 6d. Also in crown 8vo, paper covers. 3s. 6d.

Contributions to the Textual Criticism of Aristotle's Nicomachean Ethics. By I. BYWATER. Stiff cover. 2s. 6d.

Notes on the Nicomachean Ethics. By J. A. Stewart. 2 vols. Post 8vo. £1 12s.

The English Manuscripts of the Nicomachean Ethics. By J. A. Stewart. Crown 4to. 3s. 6d. net.

De Arte Poetica Liber recognovit brevique adnotatione critica instruxit I. BYWATER. Post 8vo, stiff covers. 1s. 6d.

The Poetics. A revised Greek text, with critical introduction, English translation and commentary, by I. BYWATER. 8vo. (In the press.)

Selecta ex Organo Capitula: in usum Scholarum Academicarum. Crown 8vo, stiff covers. 3s. 6d.

The Politics, with introduction, notes, etc, by W. L. Newman. 4 vols. Medium 8vo. 14s. net per volume.

The Politics, translated into English, with introduction, notes, and indices, by B. Jowerr. Medium 8vo. 2 vols. £1 1s.

Aristotelian Studies. On the Structure of the Seventh Book of the Nicomachean Ethics. By J. Cook Wilson. 8vo. 5s.

On the History of the Aristotelian Writings. By R. Shute. 8vo. 7s. 6d.

Physics, Book VII. With introduction by R. Shute. 2s. net.

The Works of Aristotle. Translated into English under the Editorship of J. A. Smith and W. D. Ross. 8vo.

Parva Naturalia. By J. I. Beare and G. R. T. Ross. 3s. 6d. net.

De Lineis Insecabilibus. By H. H. Joachim. 2s. 6d. net.

Metaphysica. (Vol. VIII.) By W. D. Ross. 7s. 6d. net.

Greek Theories of Elementary Cognition from Alemaeon to Aristotle. By J. I. Beare. 12s. 6d. net.

Aristoxenus. Edited, with introduction, music, translation, and notes, by H. S. Macran. Crown 8vo. 10s. 6d. net.

GREEK AUTHORS

- Demosthenes and Aeschines on the Crown. With introductory essays and notes, by G. A. Simcox and W. H. Simcox. 8vo. 12s.
- Heracliti Ephesii Reliquiae. Edited by I. Bywater, with Diogenes Laertius' Life of Heraclitus, etc. 8vo. 6s.
- Herodas. Edited, with full introduction and notes, by J. Arbuthnot Nairn. With facsimiles of the fragments and other illustrations. 8vo. 12s. 6d. net.
- Herodotus, Books V and VI. Terpsichore and Erato. Edited, with notes and appendices, by E. Abbott. With two maps. Post 8vo. 6s.
- Homer, A Concordance to the Odyssey and Hymns; and to the Parallel Passages in the Iliad, Odyssey, and Hymns. By H. Dunbar. 4to. £1 1s. net.
  - Odyssey. Books I-XII. Edited, with English notes, appendices, etc, by W. W. Merry and J. Riddell. Second edition. 8vo. 16s.
    - Books XIII-XXIV. Edited, with English notes, appendices, and illustrations, by D. B. Monro. 8vo. 16s.
  - Hymni Homerici codicibus denuo collatis recensuit A. Goodwin. Small folio. With four plates. £1 1s. net.
  - Scholia Graeca in Iliadem. Edited by W. Dindorf, after a new collation of the Venetian MSS by D. B. Monro. 4 vols. 8vo. £2 10s. net. See also p. 47.
  - Opera et Reliquiae, recensuit D. B. Monro. Crown 8vo, on India paper. 10s. 6d. net. 'The Oxford Homer.'
  - Homerica. Emendations and Elucidations of the Odyssey. By T. L. Agar. 8vo. 14s. net.
- Index Andocideus, Lycurgeus, Dinarcheus, confectus ab A. L. Forman. 8vo. 7s. 6d. net.
- Menander's Γεωργός, the Geneva Fragment, with text, translation, and notes, by B. P. Grenfell and A. S. Hunt. 8vo, stiff covers. 1s. 6d.
- Plato, Philebus. Edited by E. Poste. 8vo. 7s. 6d.
  - Republic. Edited, with notes and essays, by B. Jowett and L. Campbell. In three volumes. Medium 8vo, cloth. £2 2s.
  - Sophistes and Politicus. Edited by L. Campbell. 8vo. 10s. 6d. net.
  - Theaetetus. Edited by L. Campbell. 2nd ed. 8vo. 10s. 6d. net.
  - The Dialogues, translated into English, with analyses and introductions, by B. Jowett. Third edition. Five volumes, medium 8vo. £4 4s. In half-morocco, £5. The Subject-Index to the second edition of the Dialogues, by E. Abbott, separately. 8vo, cloth. 2s. 6d.
  - The Republic, translated into English, by B. Jowerr. Third edition. Medium 8vo. 12s. 6d. Half-roan, 14s.
  - Selections from Jowerr's translation, with introductions by M. J. Knight. Two volumes. Crown 8vo. 12s.
- Polybius, Selections. Edited by J. L. Strachan-Davidson. With maps. Medium 8vo, buckram. 21s.

CLARENDON PRESS BOOKS

- Sophocles, The Plays and Fragments. Edited by L. Campbell, Vol. I: Oedipus Tyrannus. Oedipus Coloneus. Antigone. 8vo. 16s. Vol. II: Ajax. Electra. Trachiniae. Philoctetes. Fragments. 8vo. 16s.
- Strabo, Selections. With an introduction on Strabo's Life and Works. By H. F. Tozer. With maps and plans. Post 8vo, cloth. 12s.
- Thucydides. Translated into English by B. Jowett. Second edition, revised. 2 vols. 8vo. 15s.

Vol. I: Essay on Inscriptions, and Books I-III. Vol. II: Books IV-VIII, and Historical Index.

Xenophon, Hellenica. Edited, with introduction and appendices, by G. E. Underhill. Crown 8vo. 7s. 6d. Also with the Oxford Text by E. C. Marchant, one volume. 7s. 6d. net.

Older Clarendon Press Editions of Greek Authors

The Greek texts in fine and generally large type; the Scholia (and some of the texts) have not appeared in any later editions. The annotations are in Latin.

- Aeschinem et Isocratem, Scholia Graeca in, edidit G. Dindorfius. 8vo. 4s.
- Aeschylus ex rec. G. Dindorfii. Tragoediae et Fragmenta. Second edition. 8vo. 5s. 6d. Annotationes. Partes II. 8vo. 10s.

Quae supersunt in codice Laurentiano typis descripta edidit R. Merkel. Small folio. £1 1s. net.

Apsinis et Longini Rhetorica recensuit John. Baktus. 8vo. 3s.

- Aristophanes ex rec. G. Dindorfii. Comoediae et Fragmenta. Tomi II. 8vo. 11s. Annotationes. Partes II. 8vo. 11s. Scholia Graeca. Partes III. 8vo. £1. J. Caravellae Index. 8vo. 3s.
- Aristoteles ex recensione Immanuelis Bekkeri. Accedunt Indices Sylburgiani. Tomi I-XI. 8vo.

The nine volumes in print (I (Organon) and IX (Ethica) are out of print) may be had separately, price 5s. 6d. each.

- Choerobosci Dictata in Theodosii Canones, necnon Epimerismi in Psalmos edidit Thomas Gaisford. Tomi III. 8vo. 15s.
- Demosthenes ex recensione G. Dindorfii. Tomi IX. 8vo. £2 6s. Separately: Textus, £1 1s. Annotationes, 15s. Scholia, 10s.
- Etymologicon Magnum. Edited by T. Gaisford. Folio. Out of print.
- Euripides ex rec. G. Dindorfii. Tragoediae et Fragmenta. Tomi II. 8vo. 10s. Annotationes. Partes II. 8vo. 10s. Scholia Graeca. Tomi IV. 8vo. £1 16s. Alcestis. 8vo. 2s. 6d.

GREEK AUTHORS

Harpocrationis Lexicon ex recensione G. Dindorfii. Tomi II. 8vo. 21s. net.

Hephaestionis Enchiridion, Terentianus Maurus, Proclus, etc. edidit T. Gaisford. Tomi II. 12s. 6d. net.

Homerus

Ilias, cum brevi annotatione C. G. Heynii. Accedunt Scholia minora. Tomi II, 8vo. 15s.

Ilias. Ex rec. G. DINDORFII. 8vo. 5s. 6d.

Scholia Graeca in Iliadem. See p. 45.

Scholia Graeca in Iliadem Townleyana recensuit Ernestus Maass. 2 vols. 8vo. £1 16s.

Odyssea. Ex rec. G. Dindorfii. 8vo. 5s. 6d.

Scholia Graeca in Odysseam ed. G. Dindorfius. Tomi II. 8vo. 15s. 6d.

Seberi Index in Homerum, 8vo. 6s. 6d.

Oratores Attici ex recensione Bekkeri: Vol. III. Isaeus, Æschines, Lycurgus, etc. 8vo. 7s. Vols. I and II are out of print.

Paroemiographi Graeci edidit T. Gaisford. Out of print.

Index Graecitatis Platonicae confecit T. Mitchell. 1832. 2 vols. 8vo. 5s.

Plotinus edidit F. CREUZER. Tomi III. 4to. 42s. net.

Plutarchi Moralia edidit D. Wyttenbach. Accedit Index Graecitatis, Tomi VIII. Partes XV. 8vo, cloth. £3 10s. net.

Sophoclis Tragoediae et Fragmenta. Ex recensione et cum commentariis G. Dindorfii. Third edition. 2 vols. Fcap 8vo. £1 1s.

Each Play separately, limp, 1s.; text only, 6d.; text on writing-paper, 8s.

Tragoediae et Fragmenta cum annotationibus G. Dindorfii.
Tomi II. 8vo. 10s.

The text, Vol. I, 5s. 6d. The notes, Vol. II, 4s. 6d.

Stobaei Florilegium ad MSS fidem emendavit et supplevit T. Gaisford. Tomi IV. 8vo. £3 3s. net.

Eclogarum Physicarum et Ethicarum libri duo: accedit Hieroclis Commentarius in aurea carmina Pythagoreorum. Recensuit T. Gaisford. Tomi II. 8vo. 11s.

Suidae Lexicon. Edited by T. Gaisford. Three vols. Folio. Large paper copies, £6 6s. net. (A few copies remain.)

Xenophon. Ex rec. et cum annotatt. L. Dindorfii.

Historia Graeca. Second edition. 8vo. 10s. 6d.

Expeditio Cyri. Second edition, 8vo. 10s. 6d.

Institutio Cyri. 8vo. 10s. 6d.

Memorabilia Socratis. 8vo. 7s. 6d.

Opuscula Politica Equestria et Venatica cum Arriani Libello de Venatione. 8vo. 10s. 6d.

CLARENDON PRESS BOOKS

Greek Literature

The Attic Theatre. By A. E. Haigh. Third edition, revised and in part rewritten by A. W. Pickard-Cambridge. Illustrated. Svo. 10s. 6d. net. A few copies of the second edition can still be obtained.

The Tragic Drama of the Greeks. By A. E. Haigh. With

illustrations. 8vo. 10s. 6d. net.

The Ancient Classical Drama. A Study in Literary Evolution. By R. G. Moulton. Second edition. Crown 8vo. 8s. 6d.

Modes of Ancient Greek Music. By D. B. Monro. 15s. net.

(For Aristoxenus, see p. 44.)

The Rise of the Greek Epic. By Gilbert Murray. 8vo. 6s. net. The Interpretation of Greek Literature. An Inaugural Lecture by Gilbert Murray. 8vo. 1s. net.

Greek Historical Writing and Apollo. Two Lectures by U. von Wilmowitz-Moellendorff. Translation by Gilbert Murray. 8vo. 2s. net.

The Erasmian Pronunciation of Greek. A Lecture by
I. BYWATER. 8vo. 1s. net (published by Mr. Frowde).

The Value of Byzantine and Modern Greek. A Lecture

by S. Menardos. 8vo. 1s. net.

Ionia and the East. By D. G. Hogarth. 8vo. With a map. 3s. 6d. net.

Coins and Inscriptions

Historia Numorum. A Manual of Greek Numismatics. By Barclay V. Head. [Second edition in the press.]

A Manual of Greek Historical Inscriptions. By E. L.

HICKS. New edition, revised by G. F. HILL. 8vo. 10s. 6d. net. A few copies of the first edition are still procurable at 10s. 6d.

The Inscriptions of Cos. By W. R. Paton & E. L. Hicks. Ry. 8vo. £18s.

A Grammar of the Homeric Dialect. By D. B. Monro. 8vo. Ed. 2,14s. The Sounds and Inflections of Greek Dialects (Ionic). By H. W. Smyth. 8vo. £1 4s.

A Glossary of Greek Birds. By D'Arcy W. Thompson, C.B. 8vo. 10s. n. Practical Introduction to Greek Accentuation. By H. W. Chandler. 8vo. 2nd ed. 10s. 6d. Also an abridgement. Ext. fcap 8vo. 2s. 6d.

Palaeography: Papyri

Catalogus Codicum Graecorum Sinaiticorum. Scripsit V. Gardthausen. With facsimiles. 8vo, linen. £1 5s.

On abbreviations in Greek MSS. By T.W. Allen. Royal 8vo. 5s.

An Alexandrian erotic fragment and other Greek papyri, chiefly Ptolemaic. Edited by B. P. Grenfell. Small 4to. 8s. 6d. net.

New classical fragments and other papyri. Edited by B. P. Grenfell and A. S. Hunt. 12s. 6d. net.

Revenue laws of Ptolemy Philadelphus. Edited by B. P. Grenfell and J. P. Mahaffy. £1 11s. 6d. net.

Palaeography of Greek papyri, by F. G. Kenyon. 8vo. 10s. 6d.

9. 4. 10.4. cf. Sellius i. 6. (8 r. 6/3). rdpg 27.2; 11. 15 11. 5; 272;

Date Due

1 12 1979

REC DOEC.
3/25

TIMEN TAIS SINAS, 22.6.

CAT. NO. 23 233

PRINTED IN U.S.A.

Edy

The successione Caesaris. 4.1.

te recorded

Clear men Soris the real Woodence of His wife the tox lack your see 118.3.	PA3873 .A22 1902 Appianus, of Alexandria. Civil wars: book I.	
see 118.5.	DATE	15434814
A STATE OF THE STA		
Error al	ACKI	375
augchr		134814
Lee	Appian	cus, of Alexandria
Egy		
10		

